

Enderun Özgün Eğitimciler Derneği
Yayın Organı

Üç Ayda Bir Yayınlanır

Para ile Satılmaz

Sayı 09

Haziran 2019

Zorunlu Eğitim

Enderun Özgün Eğitimciler Derneği
Adına Sahibi

Zekeriya Arslantürk

Genel Yayın Yönetmeni

Bayram Yılmaz

Yayın Kurulu

Prof. Dr. M. Ali Büyükkara

Prof. Dr. Mustafa Özel

Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin Korkut

Hasan Uyar

Mehmet Dağ

Abdullah Taşkıran

Zekeriya Arslantürk

Kamil Ergenç

Bekir Dilekçi

Tasarım

Ertan Akbulut

Adres

Bahariye Mevlevihanesi / Eyüp Merkez

Mah. Silahtarğa cad. No:12

EYÜP / İSTANBUL

İletişim

Tel: 0212 501 31 71

enderdergi@gmail.com

Baskı - Cilt

Çağlayan Basım

Sarıç Yolu Üzeri No:7 Gazimur-İZMİR

Tel: +90 232 274 22 15

Fax: +90 232 274 22 84

İstanbul, Mat 2019

Enderun Özgün Eğitimciler Derneği
"İnsan ve Medeniyet Hareketi" Kurumudur

» Editörden

CNN Türk'ün bir dönem haber sunuculuğunu yapmış Cüneyt ÖZDEMİR geçtiğimiz aylarda vefat eden Dilber AY isimli ses sanatçısına hapisane dekorlu program yapış tarzı ile ilgili olarak bazı sorular sormuştu. Sorularından "efendim sizden en fazla istek alan parça hangisidir?" şeklindeki soruya Dilber Ay "zorunda mıyım..." diye cevap verince Cüneyt Özdemir "efendim tabii ki cevap vermek zorunda değilsiniz ama biz merak ediyoruz sizden en çok neyi istiyorlar?" diye sorusunu yenileyince Dilber AY tekrar "Zorunda mıyım...?" deyince, ÖZDEMİR biraz bozularak birazda bozuntuya vermemeye çalışarak "tabii ki zorunda değilsiniz..." derken Dilber AY tekrardan "efendim parçanın ismi zorunda mıyım" deyip parçayı söylemeye başlamıştı..." Çok güldüğümü hatırlıyorum...

Ekranada gördüğümüz üstenci bir "anchorman"ın halkın beğenilerini hiç umursamayıp, öğrenme zahmetine girmemiş olmasının kendisini düşürdüğü trajik ve komik bir haldi.

Çocukluğumuzun çizgi film kahramanı Heidi'nin film versiyonunu 6 yaşındaki kızımın izlerken filmin bir sahnesinde; özel öğretmen evin yürüyemeyen Clara isimli kızına okumayı öğretmeye çalışırken onlara eşlik etmek zorunda bırakılmış Heidi, karatahtada gösterilen "A" harfine, dağlara olan özlemine de belirtecek şekilde "dağa benziyor" tepkisinden sonra "Peter okuma bilmenin dağda hiçbir işe yaramadığını söylüyor" diyerek öğrenmeye ket vurma nedenini de itiraf ediyordu.

Bir başka sahnede ise Clara'nın anneannesinin ziyaretinde büyükanne Heidi'ye bir hikâye okur ve hikâyeyi yarım bırakır. Heidi hikâyenin sonunu merak ettiğini ve okumaya devam etmesini istediğinde büyükanne "vaktin geç olduğunu, ama okumayı bilseydin hikâye kendi başına okuyabileceğini söyler." Ve küçük Heidi kısa sürede okumayı öğrenir.

Keşke bizdeki zorunlu eğitim konusu ve tartışmaları da yüzümüzü güldüren bir hikâye tadında olsaydı. Ülkemizde 12 yıla çıkarılan ve anaokulun da eklenmesiyle 13 yıla çıkarılması düşünülen zorunlu eğitim, çoğunlukla bizlerin aklına neden olduğu sorunlarla gelmektedir. Bu sorunlar ki öyle detay diyemeyeceğimiz, hatta birçok okulda eğitim-öğretim faaliyetinin yönetimini bile engelleyecek hale gelebilmektedir.

Bizlerde dergimizin bu sayısında "Zorunlu Eğitim" Niye zorunlu? Ne kadar zorunlu? Ne kadar zorunlu? olduğunu, tarihi arka planı ve günümüzdeki yansımaları üzerinden faydaya dönük olarak yazalım, okuyalım, konuşalım istedik...

Yine bu sayımızda da beğeninize sunduğumuz tefekkür, araştırma ve inceleme yazılarımızla beraber, 1 Aralık tarihinde Makedonya'da gerçekleştirilen Uluslararası bir sempozyumunda tarafımızca "Küreselleşme Çağında Başarılı Davetçi ve Eğitimci" başlığında sunumunu gerçekleştirdiğimiz bir tebliği de sizlere aktarmak istedik...

Baki selam eder, iyi okumalar dileriz.

BAYRAM YILMAZ <<

- **03**
SÖZ OLACAK
REYHAN CANTÜRK
- **04**
AİLEYİ TEHDİT EDEN TEHLİKELER
PROF. DR. AHMET AKIN
- **08**
YENİ NESLİN ZORUNLULUK
VE SORUMLULUK DUYGUSU
İLKAY CAN
- **10**
BİR Z(S)ORUNLU EĞİTİM ŞEHİDİNE
VEDANIN ARDINDA
MUSA YAŞAROĞLU
- **12**
EĞİTİMDE YAPILAN SON
DEĞİŞİKLİKLER
VE YENİ ORTAÖĞRETİM MODELİ
HASAN UYAR
- **21**
YENİ ORTAÖĞRETİM
TASARIMI ÜZERİNE
TALAT YAVUZ
- **24**
ENDERUN ÖZGÜN EĞİTİMCİLER
DERNEĞİ 3'ÜNCÜ OLAĞAN
GENEL KURULU YAPILDI
- **26**
ZORLAMA EĞİTİM
ALİ EROL
- **30**
OSMANLI EĞİTİM SİSTEMİNDE
ZORUNLU EĞİTİM
UMUT DİRİÖZ
- **33**
ZORUNLU EĞİTİMİN
ZORUNLULUĞUNUN KAYNAĞI
ALİ EKBER YILDIRIM
- **38**
ZORUNLU EĞİTİMİN
GETİRDİĞİ PROBLEMLER
M. RAŞİT YURTSEVEN
- **40**
ZORUNLU EĞİTİMİN
MESLEKİ EĞİTİME ETKİSİ
BEKİR DİLEKÇİ

- **43**
EĞİTİM SİSTEMİMİZ
VE İLAHİYAT FAKÜLTELERİ
DR. ÖĞR. ÜYESİ EMRAH KAYA
- **46**
ZORUNLU EĞİTİM
NE KADAR ZORUNLU
SELAMİ AKTAŞ
- **52**
EĞİTİMDE TAKİP EDİLEMEYEN SÜREÇ,
OKUL TERKİ!
M. EBÜZER KARAKOÇ
- **54**
SİVİL BİR İMKÂN OLARAK AÇIK LİSE
BAYRAM YILMAZ
- **58**
İMKÂN VE HANDİKAP ARASINDA
İSLAM DÜŞÜNCESİ
KAMİL ERGENÇ
- **68**
MORİSKO'LARIN SONUNCUSU
ŞEVKET HÜNER
- **70**
SAHİH-İ BUHARİ'DE CEMAATİ İFADE
EDEN KAVRAMLARIN
DİN SOSYOLOJİSİ
BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ
NURİYE GÖZETEN
- **80**
MANASTIR MI, BİTOLİ Mİ?
MAKEDONYA İZLENİMLERİ
BAYRAM YILMAZ
- **84**
KÜRESELLEŞME ÇAĞINDA
BAŞARILI DAVETÇİ VE EĞİTMEN
BAYRAM YILMAZ
- **92**
BİR BABA İNSAN: AKİF BABALI
TAMER YILDIRIM
- **94**
İLME ADANAN ÖMÜR:
ÖMER NASUHI BİLMEN
DR. AHMET EKŞİ

SÖZ OLACAK

▲ REYHAN CANTÜRK

Bir söz olacak ve uçacak sermekeşliği ile zamanın sırtından. Tan yerinde doğan çocuk bilecek kendini emziren güneşin nimetini, ömür var olacak sinesinde fakat insan yitecek yokluğun nazarında an be an.

Söz olacak eğilecek gafletin penceresinden sarkan nefsin hissesi, didâr olmuş biçarelerin yalan duygularını toplayıp güneşin altında, serdedilecek namahrem kelimeler

Söz olacak dolacak bulutların sinesi, dirlik vakti anlayacak rüzgar ile gelen elçinin haberini. Ruhu sarf ettiğimiz adımlardan dökülen düşüncelerin kaderi pay edilecek dudakların veçhine. Dava edilecek kullanılan harflerin ahenk içermeyen daveti.

Bir çocuk büyüyecek cesareti ile şanını sarsan o beldenin keşmekeşliğinde, söz ile aldığı yeminin mızrak ile kesiştiği ince köprüde iltifat ile imtihan arasındaki inceliği gösterecek kitapların olmayan satırlarında,

Susulan var'lar yokluk ile savaşacak ilahi celsenin kurulan sahnesinde, her oyunun boğazına geçirilen ilmek ilmek kardeş kanı dağılacak tepelerden aşağı, aşağılık bir in olacak varlığa bulaşmadan geçen kıyametin habercisi.

Söz olacak elleri dolacak mücahitlerin ravzâ-i mutahharada, tahir her yiğidin içine işlenen o mânidar zevce, hâl olup geçecek ateşi sönmemiş bağrın vilayetinden, bidayeti ile zâr olacak acı gerçekler üstüne neştirdiğimiz âlem-i mânâ...

Söz olacak sinecek sırrın anlaşılamayan muallakiyeti, mahir zamanın zannına doluşacak kendinden emin fedâiler, dilbazların yuvalarından çıkacak kara tüylü nadide heceler, hile ile donanmış denizlerin bahrına sözler işlenip geçecek yemeni dürdane yeminler...

İşığa doğan çocuk dönecek gölgelere zamanla ve zamanla seçecek anasını ve vatanını. Doğudan çok uzakta basacak adımları arşın yıldızlarına, tanışacak aşkın ergin tağutlarıyla. Devrin önde gelenlerinden işitecek yeni yılda kendine aldığı en derûn sancıları.

Halk olacak birkaç kelime ile hakkın indinde divâne, söz söylenecek büyük mahkemelerin bedestenlerinde, son olduğu sanılan nice günlerin padişahları saracak kendini korkularıyla yeni günün lâl ile gelen serencâmına

Yeniden söz degecek elin değmediği öksüzün bilmediği saadetine, mahrumiyetler şehrine güneş bir emir ile yâr olup mâşûk bir kaderi izleyecek.

Bir söz olacak boğazda kalacak yetimin kekre telaşı, bakışlara duracak yer ve gök, hesaba katılan tuzun bedelini ödeyecek yağmayan yağmurlar. Bir bedende atarak yanmayan yürek affa doğacak.

Bir söz olacak serzenişleri eksilmeyen çöllerin tepelerinde, iri kum taneleri olarak sızacak mevsimlerin girdabına, seraplara doğacak her kelime kambur gecelerde. Boş bir menzilin yolsuz seyyahı olup kavrayacak her zerresiyle sere serpe hayatı.

Sükûnet ile dağıtılan adalet, girecek hakimlerin rüyalarına, hesabı mahşer eyleyip savunacaklar kendilerini mazlum coğrafyalarda. Işığa doğan çocuk bilecek herşeyi ve söyleyecek vakti geldiğinde kendinden alınan nimeti.

Bizler söz diyeceğiz vaktimizce içimizde yanan ateş için ve meydanlarda gerinerek dolanacak ahitlerimiz, zamana karşı dinmeyen sürekli bir seramoni ile süzüleceğiz günlerin ardından. Biz söz diyeceğiz yarınlar gebe kalacak hakkı ile yıllar yatmış vefakâr dertlerimiz ve söz olacak arşın mahfelinde yedi deliye kalan cüretkâr haddimiz.

AİLEYİ TEHDİT EDEN TEHLİKELER

▲ PROF. DR. AHMET AKIN

Aile, bir toplumun yıkılmasında da inşa ve ihya edilmesinde de çok önemli bir yerde durmaktadır. Tarih boyunca da bu hep böyle olmuştur. Aile yapısına önem veren, aileyi güçlendiren -cinslerden birini değil, kadını ya da erkeği güçlendirmek doğru bir yöntem değil, bunun için çaba gösteren toplumların hepsi kadim gelenekler oluşturmuş ve mevcudiyetlerini asırlar boyu sürdürmüşlerdir. Aileyi önemsemeyen, ikinci plana atan, bu konuda hassasiyetini, ölçülerini, kriterlerini ortaya koyamayan toplumlarda, hem psikolojik anlamda hem sosyal anlamda hem de ahlaki anlamda yıkımlar, erozyonlar baş göstermiştir, göstermektedir.

Gözlemlerime göre bir toplumu yıkmanın üç yöntemi vardır. Buna 3 M yöntemi de diyebiliriz.

M'lerden birincisi medya. Medyayla birçok şey değiştirilip, dönüştürülebiliyor. Diziler, filmler veya sosyal medya aracılığıyla gençliği tarumar da edebiliyorsunuz; yapıcı, eğitici de olabiliyorsunuz.

İkinci M ise modadır. Modayla da toplumu dönüştürmek mümkün. Ben hep şuna inanırım: İnsan nasıl giyinirse öyle düşünüyor. İnsan yaşamında her anlamda, sosyal, ruhsal, kişilik, ahlaki anlamda ve daha da önemlisi cinsiyet kimliği anlamında giyim kuşamın başat bir rol oynadığını düşünüyorum. Giyinme biçimleri psikolojiden ayrı değil. Moda dünyası büyük ve ünlü psikoloji uzmanlarından destek alıyor. Bir elbiseyi, bir giyinme tarzını toplumda yaygınlaştırarak toplumu dönüştürmek mümkündür.

Üçüncü M de mantalite. Mantalite üzerinde çok oynadılar. Bize şöyle dediler: "Bizim toplumumuz ataerkil, erkekler daha baskın, daha otoriter; hanımlar daha geri planda, ekonomik özgürlükleri yok, eziliyorlar, ayakları üzerinde dursunlar..." Bunlar son 30-40 yıldır konuşuluyor. Kastettiğim mantalite bozulmasını şöyle özetleyebiliriz: Yeniçeriye şövalye kostümü giydirilmemeli.

Hepimizin bireysel bir bilinci ve bilinçaltı olduğu gibi, bir de toplumsal olarak, bir toplumun atalarından ona genler yoluyla aktarılan kültürel, sosyal ve ailevi kodları var. Meramımızı anlatabilmek için biz kendimize yeniçeriyiz diyelim. Biz değiştireceksek tekniğimizi değiştirelim, fennimizi değiştirelim, mühendisliğimizi, tıbbımızı değiştirelim. Batı'dan, Avrupa'dan, Amerika'dan en iyi ameliyat tekniğini alalım, neşterini alalım, onunla insanlarımızı ameliyat edelim, zararı olmaz. Ama sosyal bilimlerde transfer olmaz, bu yeniçeriye şövalye kostümü giydirmeye benzer. Bu mantalite değişim süreci sonunda gençlerimizde evlilik hakkında şunları duyuyorum: "Evlilik beni sınırlandırır." "Evlenmek istemiyorum, kariyer daha önemli." Toplumumuza bireyselleşme yaygınlaştırmaya çalışıyorlar.

Bunda da en büyük suç ve destek psikolojinin bizzat kendisindedir. Psikolojiyle bir toplumu dönüştürürsünüz. Psikoloji kitaplarına baktığınızda, çok satılan kitapların isimleri hep bu minvalde: "Kendini Güçlü Hisset", "İçindeki Sesi Dinle", "Başarmanın 100 Altın Kuralı" vs. vesaire. Bunların hepsi pozitivist, materyalist ve kapitalist odaklı başlıklar. Hâlbuki bizde çok daha özgün örnekler ve ölçüler var. Bizde ön planda olan birliktelik, aileyle var olmak, toplumla bir arada yaşamak huzurlu olmak var...

Batı da yaptığı hatayı fark etti ve artık bu mantaliteyi terk ediyor. Maalesef bizlerde; bir şeyi hemen alıp eleştirmeden, doğrudan, adapte olur muyuz olamaz mıyız diye bir kaygı gütmekten hemen transfer etme huyu var. Bu da anomaliyi oluşturuyor. Yani bir yandan, biz yeniçeriyiz, çok fedakâr bir toplumuz ama bir yandan da, evlilik sözleşmeleri artıyor. Burada müthiş bir çelişki var. Bir yandan, çok hasbiyiz; bir yandan da STK'ların büyük çoğunluğu kapitalist işlerle uğraşıyor.

Ailenin hızlı bir şekilde yeniden ele alınması gerekiyor. Ben annemin, babama veya bana yemek hazırladığı, çay ikram ettiği için hiç şikâyet ettiğini duymadım, bu işleri hep keyifle yapardı.

Annem beş çocuğunun hepsiyle ilgilenir; sabah erken kalkar, akşam geç yatar ve ağzından şükür eksik olmazdı. **Şükür, Batı'da olmayan bir kavram.** Batı'da hedonizm, bohemizm, gününü gün etme, "carpe diem" vardır. Bizde şükür, tevekkül vardır. Bu kodlarla oynuyorlar. Kodlarla oynamak için kişisel gelişim kitaplarını da kullanıyorlar. Bu kitaplardaki felsefeye göre "kendini dinleyince" bir insan, artık başkasını dinleyemiyor, "kendini var et"meye çalışmaktan başkasını var edemiyor, başkasına tahammül edemiyor.

Fen ve teknik alandaki değişikliklere tamam ama sosyal ve aile anlamındaki değişime hayır. Bir İngiliz atasözü var; "Bozulmadıysa tamir etme". Bizde aile anlamında ne bozuldu, ne kötü gidiyordu da şimdi birden herkes "Roller değişsin." demeye başladı. Geçen biriyle konuşuyordum; dedi ki "Hocam, bu meseleleri ruh çağırır gibi anlatıyorsunuz. Yaşınız da genç ama bunlar biraz daha yaşlı söylemleri değil mi? Yani bizim de artık ailemizin revize olması, modern aile yapısına geçmesi gerekiyor mu?" Ben de ona üzerinde çalıştığım, İsveç, Finlandiya, Danimarka ve Norveç'te Aile Bakanlıklarının aileyle ilgili yaptığı çalışmalarını gösterdim. Dedim ki: "Bu ülkeler dünyanın en gelişmiş ülkelerinden mi? Evet. En bireysel ülkeleri mi? Evet. Kişisel hakların, özgürlüğün sınırlarının en geniş olduğu ülkeler mi? Evet. Bizim eski aile yapımıza dönmeye çalışıyorlar. Huzur evlerini kapatıp, büyük ebeveynli aile modeline geçmeye çalışıyorlar. Kreşlerin yaşını uzatıp, anne-çocuk bir arada kalsın diyorlar. Senin Batı'dan aldığın şey, Batı'nın şimdilerde zararlı olduğunu anladığı ve kurtulmak istediği şey..."

Maalesef, Batı'da ne varsa iyidir deyip almaya çalışıyoruz. Ailede anne ve babanın bir arada olması, roller arasında bir geçişgenlik ve rollerin flu olmaması gerekiyor. Baba gibi davranan bir baba, anne gibi davranan bir anne olduğunda, çocuk da kendi cinsiyet kimliğini var edebiliyor. Erkekse babasına bakıp, kız ise annesine bakıp ona göre cinsel kimliğini tanımlıyor. 25 kriter üzerinden "Eş Seçiminde Mükemmeliyetçilik" diye bir çalışma yaptık. "Hem dindar olsun hem ahlaklı olsun hem dürüst olsun hem çalışkan olsun hem beni sevsin hem evine gelsin hem statüsü olsun hem ailesiyle uyum sağlayayım hem aynı dini kökenden olalım hem etnik kökenimiz uysun..." 25 kriter var. 25 kriterin hepsini birden isteyince elde kalan tek kriter "Nefes alsın yeter." oluyor.

Bu konuyu açıklayan güzel bir örnek var: Gül bahçesinde en iyi güllü ararken; dolaşa dolaşa sonunda gitmiş, kurumuş, solmuş bir güllü almak zorunda kalmış... Ama bunu bu gençler yapmıyor; bunu 3M yapıyor. Medya dizilerle; evlenmeyi kötü, zor, acı verici bir şey olarak gösteriyor. Ne yazık ki medya ünlü birinin boşanmasını çok güzel bir şeymiş gibi, boşanmaya güle oynaya gittiler tarzında yansıttı... Avrupa'da olsa bu görüntülerin yayınlanmasını yasaklarlar. Ama bizde her yerde manşet oldu. Gülererek boşanmaya gitmek demek, o toplumun temellerine dinamit koymak demektir. Bu görüntüler, sorunları olan evli bir çiftin şöyle düşünmesine zemin hazırlar: "Demek ki boşanmak çok zor bir şey değil; baksana, gülererek olacak bir şeymiş, ben niye bu kadar kendimi yıpratıyorum..."

İnsanların, boşanmaya karşı kaygılanması gerekir. Günümüzde boşanmak normal bir hale geldi, en çok açılan davalar arasında boşanma davaları yer almaktadır. Aslında boşanma dinî anlamda da ahlaki anlamda da yasal anlamda da en son tercih edilen olmalıdır. Batı, 25 yaşına kadar evlenenlere ciddi teşvikler veriyor. Evlenip çocuk yapanlara diyor ki: "3 yıl çocuğuna sen bak; sana bir maaş da değil, iki maaş vereyim, yeter ki çocuğuna sen bak." İnsanlar 2 aylık çocuklarını bakıcıya bırakıyor. Bakıcı dil biliyor; pedagoji eğitimi almış. Maymunun yapacağı tek şey hoplamak, zıplamak olduğu halde yapay anneyle büyüyen maymun hiçbir zaman zıplayıp hoplamıyor. Bir maymunda bile yapay anne bu tarz olumsuz etkilere yol açıyorsa bir insanda ne kadar yıkıma sebep olacağı aşîkâr.

Fıtratı, karakteri, mizacı, ahlakı, akıl yürütmeyi; bunların hepsini çocuğa kim kazandıracak? Çocuk, özellikle 0-3 yaş arasında -keşke imkân olsa da 6 yaş olsa- eğer anne çalışıyorsa da, ne olursa olsun anneyle birlikte büyümeli. **Ne en iyi bakıcı, ne dünyanın en sevimli, en fedakâr babaannesi, anneannesi, asla annenin yerini dolduramaz. Çünkü orada öğrenmesi gereken şey sadece sevgi değil, yeri geldiğinde öfkesini de anne ona gösterecek, sınırlarını da anne ona öğretecek. 0-3 yaş arasında çocuğun özgüveni gelişiyor, özerkliği gelişiyor, benliği belli bir noktada oluşuyor, duygusal özellikleri tamamlanıyor. Çocuğun bu dönemi kesinlikle annesiyle birlikte geçirmesi lazım.** Hayırlı evlat yetiştirmek, topluma faydalı evlat yetiştirmek kapanmaz bir amel kapısı anlamına geliyor. Öldükten sonra devam edecek, amel defterini kapatmayacak üç şey var; birisi hayırlı evlat, diğeri

salih amel, ötekisi de sadaka-i cariye. Hayırlı evlatla hem salih ameli devam ettiriyorsun hem sadaka-i cariye devam ettiriyorsun. Hayırlı evlat bakıcıda büyümeyiz, hayırlı evlat bakıcının elinde büyümeyiz; hayırlı evlat evde, annesiyle, onun ilmiyle, irfanıyla, ahlakıyla özdeşleşerek büyür.

Bizim babalarımızın da hataları vardı. Otorite anlamında, bazen kadını geri planda tutma anlamında veya sert davranma anlamında... Annelerimizde de sorunlar var. Ama bunları çözmenin yöntemi Batının anne modelini getirip, bizim anne-baba modelini dışlamak değil. Ben babamın iyi niyetli olduğundan eminim. Herkes emindir. Türk toplumunda, psikopat babalar hariç, normal ailelerde, hiç kimse babasının ona bilinçli olarak bir kötülük yaptığını düşünmez. Babayla yaşanan problemler, garezden, kinden, nefretten, öfkeden kaynaklı değil de; eğitimsizlikten kaynaklanan problemler olmuştur. Batı modelini alarak şiddeti mi azalttık, boşanmayı mı azalttık, çocuklar daha mı güvenli, çocuklar daha mı saygılı? Yine aile içinde şiddet var; hem erkeğe hem kadına şiddet var. Erkeğin yaptığı fiziksel şiddet, kadının yaptığı duygusal şiddet, ikisi de var. Burada bir taraf var, öteki taraf yok gibi bakamayız.

Erkek olsun kadın olsun, özgürlüğünün nerede başlayıp nerede bittiğini bilmesi gerekiyor. Maalesef şöyle bir kadın tipi var: "Ben istediğim her şeyi yapayım, erkek de sussun, bana katlansın." Böyle bir şeyin olması mümkün değil. İki ortak iş kursa bile, bir ay sonra, orada sorunlar çıkıyor. Herkes kendi rolüne çekilmeli. Birini bir tarafa itip rol değiştirmeye çalışılmamalı. Şu anda cinsiyet eşitliği üzerinde çok fazla tartışma dönüyor. Ve bunu yaparken de başına reddedilemeyecek ve tehlikeli bir cümle konuluyor başına: Toplumsal cinsiyet eşitliği temelli kadına şiddet.

Toplum "Kadına şiddet"i elbette onaylamıyor; "Kadına şiddet"in yanında "toplumsal cinsiyet eşitliği" hinlikle kabul ettiriliyor. "Toplumsal cinsiyet eşitliği projesi" toplumda cinsiyeti tüm dünyada tek, unisex yapmak. Çünkü erkek gibi davranan bir erkek, kadın gibi davranan bir kadın, aile olacaktır; aile olduğunda da, aile maliyetlidir, maliyetli bir şeyi kimse istemez. **Büyük akıl, üst akıl sağlam temelleri olan aile yapısını istemiyor.** Aile olunca çalışacak, çocuğunu düşünecek, geleceğini düşünecek... Çocuk gerekirse yapay yollarla, spermle üresin, o da bir makine olsun. Çünkü fıtratlı veya düşünen bir

insan istemiyor üst akıl. Ama kendinde bunu asla yapmıyor; kendi ailesine çok önem veriyor.

Anima ve animus dediğimiz iki şey var; bunları kaşımamak lazım. Anima, erkeğin içindeki kadınsılık; animus, kadının içindeki erkeksiliktir. Ama kadının içindeki erkeksilik aileyi çevirme, toplumda aileyi ön plana çıkarma veya ailenin işlerini görme anlamında ortaya çıkmalı. Erkeğin içindeki kadınsılık da; çocuğuna şefkat, merhamet gösterme şeklinde orta çıkmalı. Tabii ki **duyguları kadınlar-erkekler anlamında ayırmak doğru değil. Yani şefkat erkeğin duygusu değildir, kadının duygusudur demek doğru değil.** Ama bu yönler var içimizde. Erkeklerin çok dar, tayt gibi pantolonlar giydiklerini görüyorum. Mağazalar daha çok bu tip ürünleri satıyorlar, pahalı erkek elbiseleri çok dar şekilde tasarlanmış... Bunların da bir psikolojisi var. Şimdi, estetik adı altında, erkekler makyaj yapmaya bile başladılar.

Teknolojik anlamda, ekonomik anlamda göstergelerimiz iyileşiyor; artık herkesin evinde, kadının da, erkeğin de arabası var. Şimdi kadının da, erkeğin de, eve uğramaması için pek çok caydırıcılar var. Can sıkılıyor, yaşamkoçuna gidiyor. Çocuğunda bir problem görüyor; "Ben ilgilenmeyeyim, psikolog ilgilensin." diyor. Ahlak eğitimi; "Belediyelerin bilgi evleri var, onlar halletsin." Karakteri; "şu cemiyetin, kursu var." Yahu anne baba olarak sen neredesin? Bizim toplumumuzun yaşam koçlarından uzaklaşması lazım. **Yaşam koçu egonu geliştirir, nefsin köreltmez.** İnsanlarımızın oralardan çıkıp eve dönmesi lazım. İster aylık geliri bin lira olsun, ister bir milyon lira olsun; evde, akşam, ev hanımının, annenin yaptığı çorba tüt müyorsa, o ev gerçek ev hükmünü kaybetmiştir.

Nasıl ki çocuk, annesi emzirirken göğsünden güven kokusunu alıyorsa, çorbadan da sevgi ve fedakârlık kokusunu alıyor.

Koca ve karı kelimeleri de çok önemli. Bu kelimeler de hayatımızdan çıktı. "Karından ayırlamazsın, eşinden ayrılırsın. Kocanı terk edemezsin, eşini terk edersin", kelimeler çok önemli. Mantalite dediğim şey bu. Ve insanlar artık karım demekten, kocam demekten çekiniyorlar.

Şu anda toplumda erkekleri çok değersiz gösteriyorlar, ona da aşırı öfkeliyim. "Kadını güçlendirelim, kadını ön plana çıkaralım." diyerek erkeği çok pasif hâle getirmeye çalışıyorlar. Ve erkekleri ataerkil ve işe yaramaz varlıklar gibi gösteriyorlar; ama gerçek böyle değil. Toplumda en az kadın kadar erkek de değerlidir. Çünkü evin direği babadır, ancak öldüğünde anlarız. Evi koruyan, kollayan, evin barkın direği erkektir. İnsanların evin direğinin erkek olmasıyla ne problemi var bilmiyorum. "Evin direği erkek olmasın." diyorlar. "Evin direği olmasın da herkes aynı konumda olsun." Böyle bir şeyin olması mümkün değildir. Erkeğin şu anda pasif konuma getirilmeye çalışıldığını görüyoruz. Erkeğin itildiğini, ezildiğini görüyoruz. Şiddet anlamında değil, psikolojik anlamda ezildiğini, pasif hâle getirildiğini görüyoruz. Erkeğin söz hakkı olmasın, yok konumunda olsun isteniyor. Bu denge sağlanmadan ailenin toparlanması mümkün değildir. Selametle.

YENİ NESLİN ZORUNLULUK VE SORUMLULUK DUYGUSU

İLKAY CAN

Toplumumuzdaki ailelerin kendi inandığı değerler ve ölçüler içerisinde çocuk yetiştirmek konusunda sıkıntıları var. Bu neslin insanları eski zamanları eski bayramları özleyip (eskiden böyle değildi diye) serzenişlerde bulunuyorlar. Her nesil bir öncekini özler hale geldi. **Oysa değişen; zaman olgusundan ziyade insan ve değerleri.**

Biz inançları konusunda duyarlı olan kişi ve aileler olarak seküler dünyaya değerlerimiz ile seküler aklın mekanikleştiren baskısına ahlak ve sorumluluk duygusuyla meçzedilmiş irfanımızla cevap vermemiz gerekirken; sorgulanmamış modern dünyanın şartlarına ayak uydurmayı tercih ettik. Bunun da bedelini çok ağır ödedik, ödüyoruz. Farkına varmadan yavaş yavaş neslimizi tanıyamaz hale geldik.

Sorgulamadan kitlesel olarak kabullendiğimiz bu durumda, genç nesli suçlamak yerine; nerede hata yapıldı, koparılması gereken bağlar nerde koptu? bunları sorgulamamız buradan bir çıkış, bir inşirah bulmamız gerekiyor.

Şu an yaygın yaşantı/yaşanılan haz odaklı bir ilişkiler yumağı. Bu sıkıntılı durum en fazla bireyselleşmeye ve etkilere daha müsait genç nesilde etkisini göstermektedir. Bugün gençlerimizin çoğu en ufak bir sorumluluk alması gerektiğinde "bunu niye ben yapmalıyım ki?" şeklinde sürekli itiraz halini sergilemektedir. İçinde yaşadığı yaşam alanlarında fayda/haz gördüğü kadar kendini iyi hissettiğini zanneden bir genç nesille muhatapız. Bu yavrulardan sorumluluk beklediğimiz anlarda kendilerine zulm edilmiş gibi hissediyorlar.

Bu düzeni tersine çevirmek ancak tasavvur(ları) değiştirmekten geçer. Eğer Biz bir aile ve toplum olarak hayatlarımızı kolaylaştırmak adına doğru ihtiyaçlar listesi ile hareket edebilmeliyiz. Bunları da mecbur olduğundan değil, birbirimize karşı sorumlu, gönüllü, memnuniyetle yapılabilirse işte o zaman detay ihtiyaç ve harcamaların vaktimizi tüketmesinin önüne geçilebilecektir.

Şu da bir hakikat ki; bunu yapabilmenin tek yolu değişime kendimizden başlamaktan geçiyor. BEN! algısının yerine BİZ algısını yerleştirip bunu gündelik hayatta samimiyetle uygulamalı, gösterebilmeliyiz. Genç neslimiz bu dilin ve yaklaşımın yaşama dair işe yaradığını gördüğü taktirde örneklemeye daha fazla ikna olacaktır.

Yaşadığımız çağda önce karşındakini önceleyebilmek enayilik gibi algılamamızı dikte ediyor. Bu durumu aşmalıyız. PROAKTİF bir yaşamı tercih ettiğimizde değerlerin yönettiği benlik algısıyla örneklik sergileyebiliriz. İSAR kavramını yaşadığımız döneme taşıyabilirsek, sorumluluklarımız zorunlulukların önüne geçebilecektir. Bunu modern psikoloji "vermek terapisi" adı altında tedavi yöntemi olarak da uyguluyor. esasında insanın fitratında var olan fedakarlık, vermek, aktif olmak... gibi bizden istenen ve bizimde buna yatkın olduğumuz halleri yaşayabildiğimiz kadar mutluluğu yakalayabiliyoruz. Gence bunu hissettirmeliyiz. Hayata dair aktif olmayı bizim istediğimiz için değil de kendi hayrına olduğu için de yapabilmeli. Şu bilinmeli ki Muradı hayatlarımızı güzelleştirmek, ve hangimizin daha hayırlı ameller için çaba harcadığını görmek olan RAKİP olan Allah bizi gözetiyor. Yaradan'ın sağımıza ve solumuza koyduğu meleklerle bizi farkındalığa çağırıyor.

Yaptığı her fedakârlığın karşılığının görüleceğine inanan genç, sorumluluklarını zanni zorunluluklarının önüne geçirecektir. İşte o zaman bireysel hayat konforunu arttırma mantığından kurtulup, sorumluluk sahibi olma, sorumluluk alma boyutuna geçebilir.

Şunu unutmamamız gerekiyor; dünyada cenneti talep ettiğimiz kadar imtihanlarımız katlanacaktır. Bu algıyı ahirete dönük hesap verebilirlik boyutuna geçirebildiğimizde en büyük huzuru bulma, iyi olma motivasyonunu yakalamış oluruz.

Genlerimizle, geleceğimizle bağlarımızın zayıfladığı, koptuğu noktaların tespiti kadar çözüme dönük

onarıcı, iyileştirici çabalar hepimiz için hayati önem taşıyor, Yine, yeniden kurucu bir akıl inşa edici bir dil ile; "Kur'an dan alıp ilhamı /Asrın idrakine söyletmeliyiz İslam'ı."

Dini **inançlarımızın gör dediği/gösterdiği yerden okuma yaptığımızda** takva; sorumlulukla eşdeğer bir tanım. Takvanın tefsir kitaplarımızdaki açıklamalarının yanına "en önce ve öncelikle Allah'a karşı sorumluluklarımızın farkında olmak," açıklamasını da ekleyebiliriz düşüncesindeyim. Doğru bir hiyerarşi ile inşa edilen sorumluluk duygusu sayesinde bizler önce iyi bir kul, sonrasında iyi birer evlat ve ebeveyn olunabilir. Devamında sokağımıza, ülkemize ve insanlığa faydalı birer insan olma imkânını üretebiliriz, çoğaltabiliriz. Ama önce iyi bir insan olma temelinde yükselen iyi bir Müslüman olma gayreti...

Mümin kişi inandığı değerlere sarıldıkça özgüveni/imanı artacak, İmanıyla "üzülmeyecek, gevşemeyecek, üstün olacak" (Al-i İmran 139) ve İnsiyatif kullanabilecektir. Bu da Takvaya daha uygun olandır. Bunun tersi; yaşadığımız gibi inanmaya başlamamızdır. O taktirde de hayat zorunlu olmayan zorunluluklarla dolu sıkıntılı bir hal olacaktır. Kişinin varlığı için elzem olmayan, anlam derinliği ve karşılığı bulunmayan, kendi iç dünyasında ve isteği ile üretmediği, sadece nispet duygusuyla arzuladığı talepleri kendine mecbur tutmaya başlar. Reklam ve propagandalarla iştahlandırıldığı sahip olma/tüketme çılgınlığı ile davranışlar sergilemeye başlar. Başka kimseler ile yapılan kıyaslarla biçimlendirilen davranışlar -fitrat da zorlanarak- zorunluluk hissiyatıyla hayatlarımızı doldurmaya başlar... Bugün toplumumuzda/toplumlarda çoğunlukla da genç nesilde ortaya çıkan durum maalesef bu.

Doğru bir sorumluluk/takva duygusu ile gönüllü olarak sorumluluk hissedilemeyince gençlerimiz (ve dahi hepimiz) fitratın kurallara uymayacak, ya da şartlar gereği çevresel zorunluluklardan kaynaklı gerekler yerine getirilse bile memnuniyetsiz

huzursuz bireylere dönüşecektir.

Kanaatimce eğer sorumluluk olgusunu kullukla eşdeğer hale getirebilirsek, bunu yemek yemek, su içmek boyutunda içselleştirebildiğimizde gönüllülük oluşacaktır. Böylelikle gündelik hayatta insiyatif sahibi bireyler olmak kolaylaşacaktır. Bunu başarabilmek için gençlerimizin bu gerçekliğe bu hakikate göre yaşayan örnek insanlara ve bu hakikatin yaşandığı sosyal çevreye ihtiyaçları bulunmaktadır. Doğru sevgi ve saygı önermelerinin örnek alınabildiği sosyal ilişkilerin içerisinde bir nesil hayatı/hayatını doğru, faydalı, güzel bir şekilde kurgulayacak, kendinin ve çevresinin yükünü hafifletebilecektir.

Evlatlarımıza yapabileceğimiz en büyük iyilik onların içine aktif bir vicdan yerleştirebilmek olacaktır. Girecekleri zahmete, yapacakları fedakarlıkları kendilerinin kurtuluşu için yapmalarını sağlayabilirsek, işte o takdirde gelecek nesil, önce kendi yaşitlarına ve sonra diğer insanlara da örnek olacaktır. Ben bu konuda çok ümitvarım.

BİR Z(S)ORUNLU EĞİTİM ŞEHİDİNE VEDANIN ARDINDA

▲ MUSA YAŞAROĞLU

Epeycebirzamanöncesosyalmedyahesaplarımdan birinin tanıtım kısmına “Yazmak mühim iş! Hele ki dünyanın tüm dertlerini yüklenmişse yüreğin...” yazmıştım diye hatırlıyorum. Dert edinmenin, dertli olmanın çoğunlukla hüznünlü bir yanı var elbette. Yolda yürürken ayağı takılıp düşen çocuğu da onu teselli edeceğine ona tokat atan anneyi ya da babayı da dert ediniz mesela. Bir ayağı topal dolaşan sokak köpeğini de kanadı kırık bir kuşu da düşünürüz akşam yatarken. Hele söz konusu insan ise o hepten ağır gelir gönlümüze. Yaşadığımız çağ –muhtemelen her çağdaki gibi- “insan”a yönelik yine insan eliyle gelen binlerce hatta yüz binlerce kötülüğe tanıklık ettiğimiz bir çağ, ne yazık ki! Her geçen gün aklımıza hayalimize gelmeyecek nahoşlukların kulağımıza çalındığı, gözlerimizin önüne serildiği olaylar yaşıyoruz. Ruh sağlığımızı etkileyecek derecede tiksinti uyandıran bu olumsuzluklar aklımızı dumura uğratarıp bizi gelecek adına ümitsiz bırakıyor. Merhum Zarifoğlu'nun ifadesi nasıl da uyuyor bu kısma: “Etimle kemiğimle nefret ettim bu çağdan!”

Evet, işte böylesine “dert” yüklü zamanların şahitleriyiz biz. Hiç bitmeyen bir şahitlik bu... Bu defa da çok yakından bir tanıklık yaşadık yine. Çalıştığımız ilçe diyebileceğimiz Gebze'den acı bir haber çalındı kulağımıza:

“Atatürk Lisesi müdür başyardımcısı Necmeddin Kuyucu hocamız, öğrencisi tarafından hunharca şehit edildi.”

Ülkenin birçok yerinde ara sıra duyduğumuz böyle bir haberi en yakınardan işitmek meslektaşlarımızla bizi tarumar etti. Aşağıda yer alan ve sosyal medya hesabım üzerinden yazdığım o anlık duygu ve düşüncelerimi ifade ettiğim yazılar, işte bu kırık dökük ruh halinin sonucudur. Mesele bir eğitim emekçisi ve gönüllüsü arkadaşımız örnekliğinden İnsanının! İnsana vahşetine şahitlik eden Necmeddin Hoca(mız) olunca hem kendi hem de tüm meslektaşlarımın hissiyatını tüm doğallığıyla olduğu gibi ifade etmenin ziyadesi ile önemli olacağını düşünüyorum.

Hep tartıştığımız amaileri gitmek yerine geri gittiğimiz

“zorunu eğitim”in bir sonucuydu bu hadise. Bunu hepimiz biliyoruz. Necmeddin Hocamız, ne yazık ki 8 yıllık eğitim yetmezmiş gibi kolundan zorla tutulup “Gel, sen istemiyorsun ama biz seni burada 4 yıl daha zorla tutmaya karar verdik. Dışarıda seninle kim uğraşacak? Burada verilen süreyi tamamla, kime ne yaparsan yap. Çok da önemli değil!” denilerek okutulmaya çalışılan bir “zorunlu eğitim yükümlüsü”nün gözümlüün içine bakarak verdiği bir karşılık olduğunu da çok iyi biliyoruz.

Bu elim hadise bize birçok mesaj veriyor vermesine de bir sonuç ortaya koymayacağı da bir gerçektir. Her şeye rağmen sorumluluğumuz gereği bunu anlatmak ve değişmesi için mücadele etmekten vazgeçmeyeceğimizi de buradan ifade etmek istiyorum. İçimizde bir yürek yarası olarak kalacak bu olay için, aşağıya düştüğümüz notları da “asla vazgeçmeme” tavrımızın bir örneği olarak kayda geçmenin doğru olacağından da şüphemiz yok.

BU GİDİŞ NEREYE? (2 Nisan 2019)

Bugün Gebze'de bir lisede görev yapan müdür başyardımcısı arkadaşımız öğrencisinin bıçaklı saldırısı sonucu hayatını kaybetti.

Çok üzgünüz. “Öğretmenler çocuğumun elsiz ve dilsiz çobanı” diyen velilere mi “öğretmen öğrencinin şamar oğlanıdır” havası veren yöneticilere mi yoksa “öğretmen öğrencinin düşmanıdır” yaygarası yapan medyaya mı kızalım, bilmiyorum.

Tek bildiğim uçuruma sürüklendiğimiz... Elimizde büyüyen çocuklar cellâdımız olmuş, farkında mıyız?

Allah aşkına herkes bu gidişata dur demek için bir şeyler yapsın. Yoksa nice canlar yanmaya devam edecek.

Hocamıza Allah'tan rahmet, ailesine başsağlığı diliyorum.

ÜZGÜN VE KIRGINIZ AZİZİM! (2 Nisan 2019)

Her gün sabahtan akşama kadar negatif enerji ile birlikte şiddetli körukleyici yayınlar yapan kanallardan

tutunda, ahlaki seciyesi yerlerde gezen tiplerin yakışksız üslubuna maruz kalan bir toplumuz ne yazık ki! Asli tartışma konularını kenara bırakıp dedikodu ve asparagas haberlerin peşine düşüyoruz. Hâlbuki ne çok problemimiz var bizim.

Ahlaktan yoksun bir nesil mi dersiniz, edepten yoksun bir gençlik mi dersiniz... Yahut tepeden turnağa sorun yumağına dönüşmüş bir eğitim mi dersiniz... Tuhaf bir mantıkla 12 yıl zorunlu hale getirilen eğitimi ne zaman masaya yatırdık mesela? Herkesi okula bağımlı hale getirerek eğitim verilemeyeceğini nasıl oldu da fark edemedik. Öğretmenleri bir gardiyan kılan eğitim sistemini ahlak ve maneviyat yoksunluğu yönünden ne zaman tam anlamıyla değerlendirdik.

Bitmeyen sınavlarla bir robota dönüşen nesillerimizin yüreklerine bir şey koyamadığımızı neden anlamadık? Sistemini içinde basit bir figüre döndürülen öğretmenlik mesleğinin içinin boşaltıldığını neden anlamak istemedik?

Velinin gözünde “hırpalanması ve bastırılması gereken bir tip” algısı ile paspas edilen “hoca” kimliğinin değerini öğretmenler günü dışında hatırlayan oldu mu? Sorular çok fazla. Ama kahr ve hüznün ağır geliyor yine. “Konuşsak olmuyor, sussak gönül razı değil!”

Hülasası biz eğitimciler üzgün, kırıgın ve kızgınız azizim!

Kıymetli hocamızın aziz hatrasına saygıdan ötürü susuyor ve elimizde kalan tek karşılığı verip buğz ediyoruz.

Rabbim rahmet eylesin Necmettin Kuyucu hocam.

“ÖPTÜM SONSUZ GİDİŞİNDEN” (8 Nisan 2019)

Bugün Şehit öğretmenimiz Necmeddin Kuyucu'nun okulunu ve evini ziyaret ettik. Okulun bahçesine girerken tabela daha ilk adımda hüznün yağmurunu boşalttı üzerimize. Kalbimiz ağrıyarak girdik okul kapısından. Merdivenleri çıkarken bile Necmeddin hocamızın daha taptaze olan acısı ile bir hoş oldu yüreğimiz. Okul müdürü ile bir iki kelam derken Mustafa hocamın davudi sesi tüm çıplaklığıyla hakikati haykırdı bize:

“O'ndan geldik O'na döneceğiz!”

Bundan zerrece şüphemiz yok elbette! Lakin Necmeddin hocanın daha bir hafta öncesinde dolaştığı koridorlarda dolaşmak insan için büyük bir hüznün... Sonrasında öğretmenler odasına girdik. Dersin bitişi

ile içeri giren tüm meslektaşlarımız suskun ve mahzun... Her birinin gözü de gönlü de ağlamaklı... İçlerinde kopan fırtınanın izleri yüzlerine yansıyor. Harun hocamın Kur'an tilavetiyle birlikte onlara da “Başınız sağolsun!” demekten başka bir şey kalmıyor elimizde. Ne onların ne bizim konuşmayamecalimiz var. Öylece kırık dökük okulun yanındaki lojmana girdik. İçerideki birkaç misafir kenara çekilirken ekledi: “Gülây hocamız çocukla ilgileniyor. Birazdan gelecek.”

“Çocuk” ah çocuk! Bu hikâyenin en hazin yanı... Onu çıkarken birkaç saniyeliğine gördüm. Daha çok küçük biliyor musunuz? Birkaç küçük kızın kucığında her şeyden bihaber gülüyor. Gücüm yetseydi yahut fırsat olsaydı ona neler söylemezdim ki! “Senin baban bir kahraman... Senin baban...” diye devam edebilir miydin? Etsem ne ifade ederdi ki onun için? Kendisini öpüp koklayamayacak, onunla haşır neşir olmayacak bir baba, şimdi ona ne ifade ederdi ki? Bilmiyorum. Anlıyorum ki ona söyleyecek hiçbir sözüm yokmuş.

Ya anne... O vakur ve asil duruşuyla bir ders veren başı dik anne... Ona ne diyebilirdik ki? Diyemedik zaten. Biz sustuk o sustu. Gözleri her şeyi anlattı. Biz de anladık. Sonra en son “Bir isteğiniz var mı dedi müdürümüz?”

“Dava sürecinde bizim yanımızda olun. Yeter! Başka hiçbir şey istemiyoruz.”

“Başıüstüne!” dedik ve ayrıldık. Dahası mı? Fazlasına takatim yok. Yüreğim ağrıyor çünkü. Sadece oradan çıkarken Necmeddin hocanın okul önündeki resmine bakınca şu mısra düştü dilime:

“Öptüm sonsuz gidişinden!”

EĞİTİMDE YAPILAN SON DEĞİŞİKLİKLER VE YENİ ORTAÖĞRETİM MODELİ

▲ HASAN UYAR

Öncelikle Milli Eğitim Bakanı'nın bizzat kendisi tarafından kamuoyu ile paylaşılan, Eylül 2020'den itibaren, 9'uncu sınıftan başlayarak kademeli olarak uygulanacak yeni sistemin Ülkemiz için hayırlara vesile olmasını diliyoruz.

Bakan beyin şahsen kendisi tarafından en üst düzeyde önemsenerek "lansmanı yapılan" Yeni Sistem'i satır başları ile değerlendirmek ve aklımıza takılan soruları ilgili kamuoyu ile de paylaşmak isteriz. Fakat öncelikle açık kaynaklardan derlediğimiz **Milli Eğitim Sistemimizin son 15 yıldaki serencamını bu vesileyle hatırlamak/hatırlatmak isteriz.**

Hüseyin Çelik'in Bakanlığı döneminde, 2005'te liselerde eğitim süresi 4 yıla çıkarıldı, yabancı dilde eğitim veren hazırlık sınıfları birkaç okul hariç tarih oldu.

Yine 2005'te Liselere Giriş Sınavı (LGS) kaldırılarak Ortaöğretim kurumları Sınavı (OKS) getirildi. Bu sınavda, öğrenciler 3 yıllık ortaokul eğitiminin sonunda tek bir sınava girmektedir.

2007'de, Bakan yine Hüseyin Çelik'ti. Liselere giriş sistemi yine değişti. Tek sınav kaldırıldı, öğrencilerin 6, 7, 8. sınıflarda olmak üzere üç yıl üst üste girdiği Seviye Belirleme Sınavı (SBS) getirildi.

Yeni sistemle , sınavı üç yıla yayarak dershaneye olan ihtiyacı azalacağı iddia edilmişti

KATSAYI KALDIRILDI

2009'da Prof. Dr. Yusuf Ziya Özcan'ın YÖK Başkanlığı döneminde üniversiteye girişte katsayı kaldırıldı. Ancak çeşitli davalar sonucunda Mart 2010'da katsayı alan dışını seçenler için 0,12; kendi alanlarını seçenler için 0,15 olarak belirlendi.

3 Mayıs 2009'da Nimet Çubukçu Bakan oldu.

ÖSS TARİH OLDU

2010'da liselere girişte, üç yıl uygulanan SBS kaldırıldı, adı yine SBS olarak bırakılarak tekrar tek sınava dönüldü. Sistem kaldırılırken dershaneye bağımlılığın artması gerekçe gösterildi.

Genel liselerin Anadolu lisesine dönüştürülmesine başlandı. Dönüşüm 2014'te tamamlandı.

Yine 2010'da üniversiteye girişte uygulanan Öğrenci Seçme Sınavı (ÖSS) değiştirildi. 1999'dan önce uygulanan sisteme benzer, iki aşamalı sınav getirildi. Adaylar, önce ilk aşama olan Yükseköğretime Geçiş Sınavı'na (YGS) giriyor; barajı aşanlar, Lisans Yerleştirme Sınavı'na (LYS) katılıyordu.

FATİH PROJESİ GELDİ

2011'de YÖK, katsayı uygulamasını tekrar kaldırdı. Katsayı, her aday için 0,12 oldu.

Aynı yıl YGS'de şifre skandalı yaşandı. Sınavda bazı öğrencilerin belli şifreleri kullanarak doğru cevaplara ulaştığı iddia edildi.

7 Temmuz 2011'de Ömer Dinçer Milli Eğitim Bakanı oldu.

Ekim 2011'de FATİH Projesi hayata geçirildi. Projeyle MEB'in hedefi; sınıfları akıllı tahtalarla donatıp ders kitaplarını bilgisayar ortamına taşımaktı. Tüm okullardaki derslik sayısı 620 bin dersliğe çıkarılarak , dizüstü bilgisayar, projeksiyon cihazı ve internet alt yapısı sağlanacaktı.

Ancak projedeki hedefin ne kadarı hayata geçirildi bilinmiyor.

SBS YERİNE TEOG

25 Ocak 2013'te Nabi Avcı, Bakanlık koltuğuna oturdu.

Eylül 2013'te SBS kalktı yerine Temel Eğitimden Orta Öğretime Geçiş sistemi (TEOG) geldi. Yeni sistemde, öğrenciler 6 temel dersten, her dönem birer tane olmak üzere, 12 ayrı merkezi sınava girdi. Uygulamayla, öğrencinin eğitim döneminde girmek zorunda olduğu yazılardan biri merkezi olarak yapıldı. 3 yanlış 1 doğruyu götürmüyordu. Sınava giremeyenlere muafiyet sınavı hakkı tanındı.

Dershanelerin özel okula dönüştürülmesini düzenleyen kanunla, Öğretim Kurumları Kanunu'ndan "dershane" tanımı çıkarıldı. Kanuna

göre dershaneler Temmuz 2019'a kadar özel okullara dönüşecekti.

TEOG yerleştirme sonuçları açıklandığında, tercih yapmayan öğrencilerin otomatik olarak yerleştirildikleri okullar çok tartışıldı. Öyle ki pek çok öğrenci evlerinden 100-180 kilometre uzaktaki okullara yerleştirildi.

YÖK Başkanı Gökhan Çetinsaya 6 Kasım'da görevden alındı. Yerine Yekta Saraç Başkan oldu.

FAKÜLTELERE BARAJ

2015'te YGS'ye 2 ay kala, YÖK, hukuk başta olmak üzere pek çok programın puan türünü değiştirdi. Ayrıca üniversiteye girişte fakültele taban puan getirildi. İlk uygulama tıp ve hukuk fakültelerinde oldu.

ÖSYM sınavlarda açık uçlu soru uygulamasını getirdi.

ÖSYM Başkanı Ali Demir'in görev süresinin dolmasına 3 gün kala, ÖSYM Başkanlığı'na Prof. Dr. Ömer Demir atandı.

Anayasa Mahkemesi, CHP'nin başvurusu üzerine dershanelerle ilgili kanuna yürütmeyi durdurma kararı verdi. Bunun üzerine yeni hazırlanan yönetmelikle özel öğretim kursları açıldı.

Eylülde kanundan dershane tanımı çıkarıldı. Bir kısmı özel okula dönüştü.

15 ÜNİVERSİTE KAPATILDI

Danıştay özel kurslarda "üç bilim grubunda kurs açma" maddesiyle ilgili yürütmeyi durdurma kararı verdi. Yapılan düzenlemeyle 8 bilim grubunun 5'ine kurs açma hakkı tanındı.

Nabi Avcı'nın yerine İsmet Yılmaz Bakan oldu.

15 Temmuz darbe girişiminin ardından ilan edilen OHAL kapsamında hazırlanan ilk KHK ile FETÖ ile bağlantısı nedeniyle 934 okul, 15 üniversite, 109 öğrenci yurdu kapatıldı.

Askeri okullar kapatıldı; Milli Savunma Üniversitesi kuruldu.

Özel öğretim kurslarının verecekleri ders sayısı 1'e düşürüldü.

Yasası 2014'te çıkan "Proje okullar" ile ilgili okulların belirlenmesi, yönetici görevlendirilmesi, öğretmen atamasına ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle belirlendi.

Bu okullarda 8 yıldan fazla süreyle yönetici veya öğretmen olanlar başka okullara tayin edildi.

Bakan İsmet Yılmaz, öğretmenlere performans sistemi üzerinde çalıştıklarını açıkladı.

4+4+4 SİSTEMİ BAŞLADI

2012'de yine Ömer Dinçer Bakandı. Kamuoyunda 4+4+4 olarak bilinen yeni sistemle 8 yıllık kesintisiz zorunlu eğitim yerine, 12 yıllık zorunlu kademeli eğitim getirildi. İmam hatiplerin orta kısımları yeniden açıldı. 66 aylık çocuklar zorunlu olarak ilkokula başladı. Müfredat da yenilendi.

Dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın verdiği talimatla dershanelerin ya liseye dönüşmesi ya da kapanması yönünde çalışmalara başlandı.

YÖK hazırladığı Yeni YÖK Yasa Tasarısı'nı tartışmaya açtı.

İlkokul, ortaokul ve liselere serbest kıyafet uygulaması geldi.

LYS yerleştirme puanı hesaplama yöntemi değiştirildi. Okulların başarısının da etkili olduğu Ağırlıklı Ortaöğretim Başarı Puanı (AOBP) yerine kişisel başarının önemli olduğu Ortaöğretim Başarı Puanı (OBP) geldi.

Önceki yıllarda 6, 7 ve 8. sınıfta yapılan SBS'ye son verilerek, sadece 8. sınıflar için SBS yapıldı.

MÜFREDAT DEĞİŞTİ

MEB, ilkokul, ortaokul ve liseyi kapsayan 172 sınıf düzeyi için 53 dersin taslak öğretim programını askıya çıkardı. Taslağı inceleyen uzmanların yorumlarına göre Atatürk'e ilişkin bilgiler daraltıldı, Evrim Teorisi Biyoloji dersinden, İsmet İnönü 2. Dünya Savaşı konusundan çıkarıldı. Felsefe'nin ünite sayısı azaltıldı. 15 Temmuz darbe girişimi, STEM ve kodlama, NOBEL Kimya Ödülü'nün sahibi

Aziz Sancar müfredata eklendi.

2017 Performans Programı açıklandı.

El yazısı kalktı.

Kalite Kurulu YÖK'ten bağımsız hale getirildi, öğretim üyelerine 75 yaşına kadar çalışma hakkı tanındı, MYO'lara teşvik, lisansüstü öğrencilerine burs sağlandı.

Cumhurbaşkanı Erdoğan, 15 Eylül'de katıldığı bir programda "TEOG olayını istemiyorum ve bunu da artık yanlış buluyorum" dedi. 4 gün sonra Bakan İsmet Yılmaz, TEOG'un yapılmayacağını açıkladı.

Prof. Dr. Mahmut Özer, ÖSYM Başkanlığı görevine getirildi.

Üniversiteye girişte YGS ve LYS kaldırılarak yerine yeni sınav sistemi getirildi. Adı Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS) oldu. YÖK, yıl içinde de sınavla ilgili değişiklikler yaptı. Öğrencilerin sabah ilk basamak olan Temel Yeterlilik Testi'ne (TYT) girip sınav sonucunu bilmeden öğleden sonraki Alan Yeterlilik Testleri'ne (AYT) girecek olması çok tartışıldı.

Liselerde adrese dayalı sistem getirildi. "Eğitim Bölgesi ve Mahalli Yerleştirme Sistemi ile öğrenciler adreslerine en yakın 5 okuldan birini seçecek, öğrencilerin yüzde 90'ı evlerine yakın bir okula yerleşecekti. Türkiye genelinde belirlenecek yaklaşık 600 nitelikli okul için ise merkezi sınav düzenlenecekti. Sınav isteğe bağlı olacaktı. Ancak yerleştirme sistemi karışık olduğu için çok tartışıldı. Çünkü kimi öğrencilerin oturdukları yerde, istediği okul türünden ya yoktu, ya da kontenjanı yeterli değildi.

ÜNİVERSİTELERDE YENİ SINAV

YKS uygulanmaya başlandı.

13'ü mevcut üniversitelerin bölünmesiyle olmak üzere 20 yeni üniversite kuruldu. Ayrıca Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji, Kütahya Sağlık ile Sivas Bilim ve Teknoloji olmak üzere 3 yeni üniversite kuruldu.

Temmuz 2018'de Prof. Dr. Ziya Selçuk, Bakan oldu.

Ekim 2018'de 2023 Eğitim Vizyonu, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın katılımıyla Milli Eğitim Bakanı Ziya Selçuk tarafından açıklandı. Zorunlu ders saatleri ve çeşitlerinin azaltılması, sözleşmeli öğretmenlerin görev sürelerinin kısılması,

Öğretmenlik Meslek Kanunu'nun çıkarılması, 5 yaş erken çocukluk eğitiminin zorunlu olması, pedagojik formasyon eğitiminin MEB tarafından verilmesi, elverişsiz koşullarda görev yapan öğretmenlere teşvik verilmesi vizyonda yer alan hedefler arasındaydı.

Ekim 2018'de Cumhurbaşkanlığı Eğitim ve Öğretim Politikaları Kurulu kuruldu.

2019'da kapatılacağı duyurulan özel öğretim kursları ve temel liselere ek süre tanındı.

2019 MAYIS'TA GELDİĞİMİZDE ise devam eden 2023 Eğitim Vizyonu'nun içini doldurma çalışmaları kapsamında Bakan Bey "Yeni Ortaöğretim Sistemi" olarak açıklanan çalışmanın detaylarını kamuoyu ile paylaştı. Milli Eğitim söz konusu olduğunda "Yeni" kavramına ciddi antipatimiz olmakla birlikte, Bakan Bey'in çalışmaları ,yoğun ön hazırlık süreçlerinden sonra özenli bir dille ifade etmesi,

(özet olarak) "gerekli hazırlıkları ve sistemimizi buna uygun hale getirdikten sonra değişikliklerin uygulanacağını, bu sistemin sonunda buna uygun yüksek öğrenime geçiş sınavının 2024 yılında uygulanacağını..." ifade etmesi.

Bakan beyin ifadeleri "Acele edersek çözümlerimiz, ilerde problemlerimiz olur" şeklindeydi.

Kamuoyu ile paylaşılanlardan sonra açıklamalar -doğal olarak- ilgili kamuoyunun değerlendirmelerine konu olmuştur.

En ilginç ve en önemli değerlendirme ise YÖK başkanı Prof. Dr. Yekta SARAÇ'ın değerlendirmeleri olmuştur. YÖK başkanı; **"Üniversiteye giriş sistemi yenileme çalışmamız yok.MEB'den bize yeni modelle ilgili bir rapor ulaşmadı. Yeni modelin öngörülemeyen sonucuna göre hareket edemeyiz. Temel yeterlilik testi değişikliği için pedagojik ve bilimsel neden yok"** dedi.

YÖK Başkanının açıklamalarının içeriğinden daha çok tonunun dikkate alınması gerektiğini düşünüyoruz. Milli Eğitim gibi ülkenin "Beka Meselesi" olan bir konuda en önemli tarafların eşgüdüm içinde veya en azından istişare içinde olmamaları biz öğretmen ve velileri ziyadesi ile endişeye sevk etmiştir.

Meselenin usulle ilgili kısmı kadar içeriği ile ilgili olarak da , süreçte faydaya mebni olması temennisi ile süreci ve planlanan değişikliğin kapsamı ile ilgili bir kısım sorularımızı da ifade etmek isteriz.

Açıklamaya göre; Yeni orta öğretim sisteminde liselerde ders sayısı neredeyse yarı yarıya düşürüldü. Liselere akademik standart getirecek olan sistemde ders seçme robotu uygulaması da yer alıyor.

Pakete göre, liselerde ders sayısı azaltılacak ve öğrenciler kendi kariyer planlamalarına göre ders seçebilecekler. Uygulamalı eğitime dikkat çeken Bakan Selçuk, 2024 yılında yapılacak olan ilk sınav ile beraber üniversite sınav sisteminde de değişiklik yapılacağını açıkladı.

Yine Açık Kaynaklardan Derlediğimiz Bilgilerle Milli Eğiti Bakanımız Ziya Selçuk'un Açıklamalarından Satır Başları;

"Birçok proje aslında vizyonumuzun birer parçaları. Her biri diğerinin tamamlayıcısı. Tüm projelerimizin fizibilitesi yapıldı. Hangi ay, hangi sene nelerin yapılacağını hesapladık. Önemsediğimiz birçok konu var. Öğretmen eğitime çok büyük bir yatırım yapıyoruz. Öğretmen eğitimi hakkında yapılmazsa böyle bir sistemi devam ettirmek mümkün değildir. Birkaç yıl süren öğretmen eğitiminden bahsediyoruz. Biz bu tasarımı yaparken, katılımı çok önemsedik. Niye önemsedik? Bu sadece deneyimlere bağlı bir tasarım değil. Eğitim evrensel

olmakla birlikte yerel değer barındırmalı. Biz bilimsel metotlarda ve tekniklerle neyi nasıl yaparız bakıyoruz. Zamanın ruhu bizden başka şeyler istiyor artık. Biz çocuklarımızı geleceğe hazırlıyoruz. Bunun için ne yapmamız gerekiyorsa yapıyoruz. Çocuklarımızın tecrübeler yaşayarak öğrenmelerini istiyoruz. Derslere disiplinler üstü bir anlayış getirmeliyiz.

DERS SAYILARI AZALTILIYOR

2040'lara doğru inanılmaz bir çağ geliyor. Vücudumuzda nano-robotların dolaştığı bir çağa gidiyoruz. Çocukların matematik uygulamalarıyla ilişkilendirilmesi çok önemli. Biz bu çocukları 2035'lere, 40'lara hazırlıyoruz, başka bir bakış açısı gerekli. Küçük küçük çukur kazan bir çocuğun asla bir kuyusu olmaz. Her şeyden yüzeysel alınan içeriğin derinleşmeye değil, sadece sınav için belleğinde taşıdığı bir durum söz konusu. 9'larda 15-16 dersten söz ederken, şu anki tasarımda 8 dersten söz ediyoruz. 10. sınıfta 10 ders, 11-12 bu böyle devam ediyor. Niye azaltıyoruz? Bir çocuğun 15-16 dersi anlaması ve içselleştirmesi mümkün olmuyor.

SORU ÇÖZMEK BASKA SORUN ÇÖZMEK BASKA

9'UNCU SINIF	10'UNCU SINIF	11'İNCİ SINIF	12'İNCİ SINIF
15 - 16 8	15 - 16 10	12 - 15 10	12 - 15 7

Soru çözmek başka, sorun çözmek başka. Bizim çocuklar soru şablonlarını ezberleyerek soruları çözebilirler. Ama aslolan şu: Bu soruları çözerken bunun anlamının ne olduğunu, neden yapıldığını anlamakta zorlanabilirler. Çocuğun hayatta problem çözmesi önemli. Bir genç işe başladığında iş yerindekiler soru çözmekle ilgilenirler mi? İlgilenmezler, 'sen problem çözebiliyor musun?' derler.

HEY SİSTEMİ

HEY dediğimiz bir fırsat var. İlk ve ortaokulda tasarım beceri atöyleleriyle yapmaya çalıştığımız çocuğun 1. sınıftan itibaren birçok yeteneği yüzlerce binlerce kez denediği, lisede ise bunların devamı olarak çeşitli aktivitelerle zenginleştirmesini hedefliyoruz. Sanatın ince ayarından geçmeyen bir çocuğun şahsiyetinin oluşması zor oluyor. Yıllarca soru çözen çocuklarımız için hayatın başka gerekleri var. Çocuğun fiziksel aktiviteleri de çok önemli. Çocuğun sadece kağıt üzerinde soru çözerek değil, hayatın içinde tecrübe kazanmasına çok

önem veriyoruz.

DERSLER KİŞİSELLEŞTİRİLEBİLMELİ

Çocuğun kendisiyle buluşmasını sağlayacak bir altyapı gerekiyor. Çocuk, 11. sınıfta bile farklı bir alana yönelme tercihinin sahip olmalı. Dersler kişiselleştirilebilmeli. Çocuğun ilgili alanlarını ölçmeliyiz. Çocuk kendisini tanıma imkanını bulabilmeli. Çocuğun yeteneğini, kişiliğini ölçecek miyiz? Tabii ki ölçeceğiz.

"Çocuğu kendisiyle buluşturmak"

-Esnek yapı

"Kişiselleştirme"

-İlgi alanları

-Yetenek

-Kişilik

-Kişisel rehberlik

-Kariyer yönetimi

TÜRKİYE'NİN GELECEK PROJESİ BU

Ortaöğretim tasarımıyla ilgili çalışmayı sadece bir ders çizelgesi olarak görmek elbette mümkün değil. Bu Türkiye'nin bir gelecek projesi, bir ekonomi projesi, bir sosyal hayat projesi. Türkiye'nin dünyada, bu topraklarda, bu coğrafyada onuruyla haysiyetiyle dimdik ayakta durabilmesinin bir eğitimsel projesi.

Çocuğun yeteneğini, kişiliğini ölçeceğiz. Kişisel kariyer rehberliği elbette mümkün olacak. Tasarı ve beceri atölyelerinde yeteneğinin ne yöne olduğunu göreceğiz testlerle de bunlar tespit edilecek.

ÖĞRETMENLERE YATIRIM

Eğitimciler, "Sınav odaklı sistem nasıl değişecek?"

diyor. Bu bir kağıt, kalem, bilgi yapmak gibi bir şey değil. Bizim bir 300 yıllık maarif davamız var. Neden eğitim sistemi değişmiyor ya da sık sık değişiyor deniyor. Önemli olan ne yaptığını bilmek. Biz çok büyük bir gökdelen inşa ediyoruz. Onun elektrik sistemi şu, statüsü bu, mimarisi şu diyoruz. Bunun için zamana ihtiyacımız var. Hemen yapamayız, Toplum istese de yapamayız. Öğretmene yatırım yapmadan, içeriğe yatırım yapmadan değişim yapamayız.

Gömleğin ilk düğmesi diyeceğimiz eğitimde, "sistem" kavramı önemli. Çocuktan inekten söz ettiğimizde o da bir sistem diyebilmeliyiz. Çocuğun etrafında gördüğü her şeyin bir sistem olduğunu öğretmeliyiz. Yani bir sistemin bir parçası olduğunu öğretmeliyiz.

Bilgi kuramı dünyada birçok ülkede var. Bizim bilgiyle ilişkimizi yenilememiz lazım. "Ne?" sorusuyla çok ilgileniyoruz. Çocuk bunun cevaplarını öğrenince sınavda başarılı oluyor. Ama bu muvaffakiyet değil. Öğrendiği şeyin ona yardımcı olması demek. Ne sorusunun yanı sıra ne ve nasıl öğrendin, ne biliyorsun. Nasıl bildiğini nasıl biliyorsun? sorularının da yanıtlarını bilmeli.

1-8'i de planlıyoruz. Bütün eğitimi birbiriyle ilişkilendireceğiz. Yükseköğretim kurumlarından sorular geliyor. Her yıl yüz binlerce öğrenci kazandığı bölümden mutsuz olup yeniden sınava giriyor. Bu soru cevaplandırılabilir mi?, elbette cevaplandırılabilir. Bunun için okulun profilinin belirlenmesi, kariyer planlaması, yönlendirme gerekiyor. Bütün bunları yapabilir miyiz, yapabiliriz. Kişisel e-Rehberlik, portfolyo hazırlanması... Bütün bunları hemen devreye sokabiliriz.

LİSE MEZUNLARI NE YAPAR?

Sadece ders çizelgesi değişikliği değil. Taksonomi ve uluslararası derecelendirmeyi program değiştirmeyi gerektiren bir değişim bu. Bu Türkiye'nin ekonomisinin gelecekte nasıl olması gerektiğiyle ilgili. İş insanlarıyla, üniversiteye giremeyen lise mezunlarıyla niye buluşamıyoruz. Yani lise mezunları ne yapar hayatta?. Meslek liseleriyle ilgili aylardır çalışmalarımız var. Bu; işverenlerle, sektörle çalışmalarımızın sonucu. Lisede sertifika programlarını öne

çıkarmamızın anlamı var.

Bir çocuk ulusal ya da uluslararası seviyede sertifika sahibi olursa, akredite bir kurum sertifikalandırırsa bunları kullanarak kısmi zamanlı ya da farklı şekilde çalışabilmelerine imkân sağlamak istiyoruz. Pilot çalışmalarımız birkaç aydır sürüyor.

Bu sertifika programları sadece okulun içinde mi alınmalı? tabii ki hayır, uzaktan eğitimle de bu sertifikalar alınabilir. Çocuğun biriktirdiği portfolyo da önemli. Çocuk ilkokuldan lise bitirene kadar birçok çalışma yapıyor ama bunları gösteren bir dosya yok. Hazırladık, yazılım altyapısı bitti. Pilot çalışmalar sürüyor.

12'NCİ SINIF ÇOK ÖNEMLİ

12'nci sınıf çok önemli. Kariyer dersi dediğimiz, yükseköğretime hazırlama dersleri devreye giriyor. Matematik Uygulamaları, biyoteknoloji, yapay, zeka, davranışsal ekonomi, hukuk... Bu dersler bizim icat ettiğimiz dersler değil. Belli başlı ülkelerde sıradan dersler olarak veriliyor.

SINAV BASKISI AZALACAK

Gençlerimiz de soruyor. Çok farklı alanlarda; fen liselerinde, imam hatiplerde, mesleki teknik okullarda okuyan gençlerin eleştirilerini aldık. Bize, "Tamam çok güzel ama üniversite sınavı böyleyken ne olacak?" dediler. Türkiye, okullar arasındaki imkân farklılıkları fazla olan bir ülke. Biz bu farkı azaltırsak sınavın baskısı azalacak. Özellikle mesleki teknik eğitime yatırımlarımızla, bu sistemin daha esnek olmasına katkı sağlıyoruz. Ne bekliyoruz sınavın baskısını azaltarak? Sınav amaç haline gelmeyecek araç olacak. Bunun için zamana ihtiyacımız var. Çünkü ciddi parasal yatırıma ihtiyacımız var.

YENİ SİSTEM 2024'E DENK GELİYOR

Bu ortaöğretim tasarımı na uygun bir yükseköğretim sınavı nasıl yapılır, ortaöğretimde sınavlar nasıl olmalı? Bunun için çalışıyoruz.

Yeni sistem 2024'e denk geliyor. O zamana gelmeden önce bunu netleştireceğiz. Kendimize sorduk. Bunu nasıl tek bir parça halinde bütünleştireceğiz? Asıl zaman alan bu. Biz akademik gelişimi çok önemsiyoruz. Disiplinler üstü çalışmaları çok önemsiyoruz. Örneğin doğa bilimleri, sosyal bilimler gibi bütünleşik mantıkla ders almasını çok istiyoruz. Aynı zamanda duygusal ve bilişsel gelişimi önemsiyoruz.

BİLGİ KURAMI DERSİ

Burada 10 ve 11'inci sınıf çok önemli. Bilgi kuramı burada devreye giriyor.

9, 10 ve 11'inci sınıflarda haziran aylarında çocukların yıl içinde öğrendiklerini projelendirmelerini, yani hasat haftası ayı gibi bir dönem istiyoruz. Bunu şu anda birçok okul yapıyor. Ama tüm okulları kapsayacak bir hasat dönemi istiyoruz.

Ne yaptığımızı çok iyi bildiğimiz bir proje oldu. Emeği geçen tüm arkadaşlara çok çok teşekkür ediyorum. Sağ olun var olun.

11 ve 12. sınıflarda zorunlu hale gelen Bilgi Kuramı dersiyle birlikte öğrencilerin bilginin doğası üzerine yoğunlaşmaları sağlanarak, bilgilerin nasıl elde edildiğinin sorgulandığı, doğruluğunun kanıt temelli gerekçelendirildiği becerilerin kazandırılması hedeflenmektedir. Tüm akademik derslerin de Bilgi Kuramıyla ilişkilendirilmesi ve sorgu temelli bir bakış açısının edinilmesi amaçlanmıştır."

Eğitim sistemimizde sadeleştirme rüzgârı yeni değil. Sadece liselerde değil bütün kademelerde hem haftalık ders sayısı, hem ders çeşitliliği hem de müfredat yoğunluğunun azaltılması uzun zamandır tartışılıyor. Hatta birkaç yıl önce müfredatla ilgili yapılan düzenlemelerin ana omurgasını sadeleştirme ihtiyacı oluşturmuştu. Ne kadar yapılabildi?, teknik bir konu olduğu için kamuoyu çok bilgi sahibi olamadı.

Aslında zaten konuşulan ve ihtiyaç haline gelen bir adım atılıyor. Liselerde ders yükünün fazla olduğu, öğrencilerin ders dışı etkinliklere zaman ayramadığı, sanat ve spordan nasibini alamamış, popüler kültürün etkisinde, teknoloji bağımlısı, duyarsız, yetenekleri keşfedilmemiş, becerileri gelişmemiş, içinde yaşadığı toplumun problemlerine duyarsız ve sadece teorik bilgi yüklenmiş problemlili bir nesil yetişiyor tespitleri yeni değil.

Öyleyse soruyu, yeni ortaöğretim sistemi bu ihtiyacı karşılar mı? diye sormak gerekir.

Biraz geçmişe, Ziya hocanın Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı döneminde yaptıklarına bakarak bugün ne yapmaya çalıştığını daha iyi anlarız.

"Çoklu zekâ kuramı, ezberci eğitime hayır, bilgiyi depolayan değil bilgiye giden yolu öğrenen ve kullanan birey, öğrenmeyi öğrenme..." gibi son yirmi yıla etki eden önemli kavramlar eğitim sistemimize o dönem girmişti. Bu yaklaşımın eğitime katkısı inkâr edilemez. Buradan bakınca yeni ortaöğretim modeline umutla bakmalı ancak çıkmazları da tartışılmalıdır.

Bu sistemin başarısı için iki hususa dikkat etmek gerekir;

Zorunlu veya seçmeli ders tartışmaları bir şekilde giderilir önemli olan ne yapmaya çalışıyoruz? Eğitimin bireyi iki yönlü geliştirmesi gerektiği ile ilgili denge bu sistemin neresinde?

Neden iyi insan, iyi birey, ahlak ve erdem üzerine bir cümle yok.

Sadece piyasada iş bulabilecek beceri ve kariyer amaçlanmış ve vurgu tamamen buraya yapılıyor. Liseler iyi insan yetiştirme amacından saparak sadece kariyere odaklanırsa bedelini daha ağır öderiz. Rehber öğretmenleri kariyer uzmanı yaparsanız, liseler de iş bulma ve kişisel gelişim merkezlerine dönüşecektir. Kastedilen

yönlendirme ise neden adını bu şekilde kullanmıyoruz?

Bir diğer husus ise bu sistem motivasyonunu nereden alacak?

Hangi duygu ve güç bu sistemi besleyecek?

Renksiz, tatsız ve ruhsuz bir söylemle nasıl başaracaksınız?

İdeolojik kavganın tavan yaptığı bu dönemde, ortada durarak nasıl başaracaksınız?

Kiminle yapacaksınız?

Tam da burada bir durumu kamuoyunun dikkatine sunmakta fayda var.

2023 Eğitim Vizyon Belgesi ve şimdi açıklanan yeni lise sistemi daha önce çalışmış bir ekibin ürünleridir. Sayın bakanın kurucuları arasında bulunduğu Türk Eğitim Derneği'nin düşünce kuruluşu TEDMEM'in hazırladığı Ulusal Eğitim Programı adım adım uygulamaya geçiriliyor. İki yıllık çalışmanın ürünü bu rapora göre sadece liseler değil, eğitim sistemi bütünüyle değişiyor.

Zorunlu eğitimin, 1 yıl okul öncesi, 5 yıl ilkökul, 1 yıl ortaokula bağlı İngilizce hazırlık, 3 yıl ortaokul ve 3+1 lise olmak üzere 13 yıl olarak yapılandırılması, üç ara tatil uygulaması, sertifikalı beceriler, dijital portfolyo, kademeler arasında geçiş sistemi gibi birçok konuda yenilik planlanmış.

Böyle bir çalışma varsa bu bir avantajdır denilebilir, o zaman bu sistemi yeni bir sistem, şimdi icat edilmiş bir sistem gibi değil de bütün olarak TEDMEM'in raporu ve önerisi olarak ifade ederek kamuoyuna tartıştırılsa daha isabetli olmaz mı ?

Bu sayede mevcut milli eğitim bürokrasisi de yaptığı çalışmaların daha önce üretilmiş bir sistemin uygulama çabası olduğunu anlamış olacaktır.

İhtiyaç haline gelmiş bir sistem değişikliği, özenle çalışılmaz ve taban desteği sağlanmazsa direnç noktaları artar ve bu sistemin sonu, içerik olarak çok benzediği geçmişte denenmiş ve hüsrarla sonuçlanmış kredili sistemin sonu gibi olabilir.

Niyetimiz sadece olumsuz cümleler kurmak değil, lakin takdir olunur ki bir türlü yerli yerince oturtamadığımız eğitim sistemimiz bizleri ziyadesi ile yormuştur. Hassasiyetimiz Anadolu irfanının öğrettiği "kırk defa ölç, bir defa biç" hassasiyetidir.

Bakanımızın Açıklamalarında Olumlu Bulduğumuz

Hususlar Şunlardır;

1-Öğretmen eğitimine yatırım yapılması,

2-Çocuklarımızın tecrübeler yaşayarak öğrenmeleri,

3-Dünyada olduğu gibi ders sayısının azaltılması,

4-Derslerde disiplinler üstü bir anlayış getirme yaklaşımı,... "Neden başka ülkelerde 6-7 ders varken bizde 16-17 ders var?" sorusuyla ifade edilen ve "Bizim bütün derslerimiz belirli disiplinle yürüdüğü için. Bütün bunları parça parça ayrı bir vaziyette almak çocukların zihninde bütünlük oluşturmuyor." Denilerek sorun ve çözüm önerilen. "Kavram üzerinden disiplinler üstü bir eğitime gitmemiz gerekiyor." Yaklaşımı...

5-Laboratuvarların artırılması, teorik matematik değil daha fazla uygulamalar yaptırılması,

7-Özellikle Bakan Bey'in "Çocuklar sabahattan akşama kadar soru soruyor, günlük yaşamda sorunlarla karşılaşınca şaşırıp kalıyorlar. Sorun çözmekle, soru çözmek ayrı şeylerdir. Çocuklarımıza bu ayrımı anlatmalı ve öğretmeliyiz. Bir işyerinde soru çözmek değil, sorun çözmek önemlidir. Sınavın baskısını azaltarak, Sınav amaç haline gelmeyecek araç olacak açıklamasını önemli buluyoruz..." Yaklaşımı çok önemseydiğimiz ve talim ve terbiye uygulamalarının hayatın pratiklerine bir karşılık üretebilmesi tüm yüreğimizle parçası olmaktan mutluluk duyacağımız bir yaklaşım.

Endişeliyiz. Eski Müsteşarımız Yusuf TEKİN Bey'in ifadesiyle "Pis bir gerçek güzelim teoriyi mahvediyor" sarmalına düşmek istemediğimiz için.

8-"Burada birçok etkinlik, çalışma ve projeler olacak. Her bir çocuğumuz mutlaka sanat ve spora ilgilenecek... Bir çocuğun sadece soru çözerek odalara kapanması hiç bir fayda sağlamıyor." denilerek oyunun, arkadaşlığın kazanımlarının önemsenmesi olumludur.

9-"Tasarım beceri atölyeleriyle çocuğun yeteneği ölçülecek.""Çocuğun yeteneğini, kişiliğini ölçeceğiz. Kişisel kariyer rehberliği elbette mümkün olacak. Tasarı ve beceri atölyelerinde yeteneğinin ne yöne olduğunu göreceğiz testlerle de bunlar tespit edilecek." Olması kıymetli olmakla birlikte temel sorunumuzun güzelim teorilerin pratiğe nasıl taşınabileceği olduğunu bir kez daha ifade etmek isteriz.

10- "Ders sayısı 9.sınıfta 8'e, 10 ve 11. sınıfta 9'a, 12. sınıfta da 7 ders olacak.Örneğin doğa bilimleri, sosyal bilimler gibi bütünleşik mantıkla ders almasını çok istiyoruz. Aynı zamanda duygusal ve bilişsel gelişimi önemsiyoruz." Yaklaşımının bütüncül bir bakış içermesi gayet olumludur.

Daha fazla detaylara boğmamak adına genel yaklaşım olarak gayet iyi niyetli ve emek verilmiş çalışmanın süreç içinde paydaşlarla daha geniş bir şekilde değerlendirilmesini,17 milyonluk bir kitleden bahsederken en temel beceri ve meziyetlerin kazanılmasını sağlayacak düzenlemelerin yapılmasını,özellikle bakan Bey'in açıklamalarından işaretlerini aldığımız "Sınıf Geçme Yönetmeliği" üzerinden öğrencilerimize çalışma ve başarmanın bedelinin olmasının öğretilmesini bekliyoruz.

Açıklamaların bizde uyandırdığı ,temel mesellerini çözmüş bir sistemden ziyade, mevcut sistemin daha iyi nasıl hale getirileceği şeklinde bir kapsam gibi geldi bize.

Üzülerek ve maalesef diyerek tekrar belirtelim ki; temel Türkçe, tarih ve toplum bilincinin kazandırılması, kurallı bir toplumun ve doğru sosyalleşebilmenin temellerinin atılması gibi her birey için elzem olan konularda çözmemiz gereken ana meselelerimiz bulunmaktadır.

Bu uyarıları ifade etmemizin temel gayesi sürekli ,"yeni", "vizyon" , "proje" gibi daha çok sahadan uzakta insanların kullandığı "afili" kavramlarla esas meselelerin gözden ırakta tutulmamasıdır.

Derse yatak kıyafeti ile gelip, kalem defter getirmeyen öğrenci sorununu çözmeden (*-ki çözümün bu öğrencimizi motive ve iknadan geçtiğini düşünmüyoruz*), eğitim uygulayamayız.

Sahada emek verenler olarak çözüm için bizim öncelikli teklifimiz ;

"öğrenci adayının talebe olması ve okul kapısından girmeden okulun önemini öğrenmiş olması gerekir." Bu hazır bulunuşluktan sonra okul onun için bir "ekol" olabilir. Bu kapsamda da zorunlu eğitimin süresini ve kapsamsını da mutlaka konuşmalıyız.

Bakanımızın "Yeni Ortaöğretim Modeli" ile ilgili açıklamalarında özelde İmam Hatip Liseleri açısından netlik olmayan, kafamızda soru işareti olan husus ve alanlar konusunda da şunları ifadelendirmek isteriz.

1-İmam Hatip Liselerinde hangi dersler azaltılacak ya da birleştirilecektir?

2-"Yeni Eğitim Modeli "mevcut durumda İmam Hatip Liselerinde okutulan müfredatın bütün kazanımlarını sağlayabilecek mi?

3-Azaltılan dersler,mevcut durumda üniversitelerin bütün bölümlerine gitme imkânı olan İmam Hatip Lisesi mezunlarımız için dezavantaj oluşturacak mı?

"İmam-hatip liseleri, imamlık, hatiplik ve Kur'an kursu öğreticiliği gibi dini hizmetlerin yerine getirilmesi ile görevli elemanları yetiştirmek üzere, Milli Eğitim Bakanlığınca açılan ortaöğretim sistemi içinde, hem mesleğe hem yükseköğrenime hazırlayıcı programlar uygulayan öğretim kurumlarıdır."

1739 sayılı kanunda yukarıda belirttiğimiz madde gereği mezunlarımız yükseköğrenim sınavında her alanı tercih edebilmektedir.

4-Yeni modelle değişen bir şey olacak mı? Veya ilerde her hangi bir iktidar değişiminde din eğitimine mesafeli bir iktidar yeni modelden hareketle İmam Hatip Liseleri aleyhinde bir uygulamaya zemin bulabilir mi?

5-2023 Vizyon belgesinde açıklandığı gibi İmam Hatip liselerinde program çeşitliliğinin devamına imkân verilecek mi?

6-Merkezi sınavla öğrenci alan proje okullarının statüsünde bir değişiklik olacak mı?

7-Doğa Bilimleri, Sosyal Bilimler vb... adlar altında birleştirilen disiplinler hangi branş öğretmeni tarafından okutulacak?

8-İmam Hatip Liselerinde okutulan ancak üniversitelere girişte hiçbir etkisi olmayan meslek dersleri "Yeni Modelle" üniversiteye girişte etkili olacak mı?

9-Okul dışından alınan sertifikalar önem kazanıyor, "Yeni Model" STK'larla işbirliği yapacak mı?

gibi sorular bulunmaktadır.

Ayrıca İmam Hatip Liseleri hakkında, kamuoyunda Kur'an Kursu algısı oluşturacak düzenlemelerden uzak durulması da hassasiyet gösterilmesi gereken bir husustur.

Sürecin Ülkemiz ve Milletimiz için sağlıklı yürütülmesi, hayırla sonuçlandırılması dileğiyle...

YENİ ORTAÖĞRETİM TASARIMI ÜZERİNE

TALAT YAVUZ

Eğitim sistemimizde sürekli bitmeyen ve değişmeyen tartışmaların yanında, son aylarda daha çok bütün kademelerde müfredatta sadeleştirme, ders saatlerinin ve ders sayısının azaltılması olmuştur. Bir diğer değişmeyen gündemimiz de eğitimsistemimizi sınav baskısından kurtarma çabasıdır.

Eğitim sistemimizden ne bekliyoruz, mevcut eğitim sistemimiz ihtiyacımızı karşılıyor mu? Çok mu bilgi yüklüyoruz? Dünyadaki gelişmeler nasıl? Bir lise öğrencisi, bir öğretim yılında on altı veya on yedi farklı dersi başarabilir mi? Bu uygulama, pedagojik bir uygulama mıdır? gibi soru(n)lara yeni lise tasarımı daha işlevsel cevaplar üretme iddiasındadır.

Güncel tartışmalar bu başlıklarda yapılırsa da eğitim sistemimizin bütün paradigmalarıyla yeniden yapılandırılmaya ihtiyacı bulunmaktadır.

Akademik başarıya odaklanmış, bütün kademelerinde bilgi yüklenen ve dolayısıyla sınav baskısı altında kalan eğitim sistemimizden insanımızın beklentisi, iş bulmanın yegâne adımı olmuştur. Bilginin yanında becerileri de geliştiren,

iyi ve erdemli insan yetiştirmeyi amaçlayan bir eğitim sisteminin artık daha çok konuşulmaya başlanması sevindirici olmuştur. Diğer yandan teknoloji üreten, ülke kalkınmasına katkı sunacak güçlü hamleler de eğitim sistemimizden beklentiler arasındadır. Teknoloji okuryazarlığından öte teknoloji üretebilecek nesiller konusunda gelişmiş toplumlarla aramızdaki mesafeyi kapatabilmek ülke geleceği için öncelikli konulardandır.

Durum böyle iken eğitim sistemimizin kendini güncelleyemediği, okullarımızda öğretilen bilginin aşırı ideolojik ve hayatla bağının olmadığı eleştirileri haklı eleştirilerdir. Toplumun değişen ihtiyaçlarına göre eğitimin içeriğini güncelleme becerimiz olmalıdır. Batıya göre bilgi basamağında çok oyalandığımız, eğitimde başarıyı yakalamış ülkelerin üst sınıflarda verdiği bilgileri bizim daha alt sınıflarda verdiğimiz gerçeği, yapılan geçerli ölçme ve değerlendirmeler de ise öğrenci başarısının sınıf seviyesinin iki alt seviyesinde olduğu gerçeği, önlem almakta gecikme lüksümüzün olmadığını da açıkça ortaya koymaktadır.

Özetle çok bilgi yüklemeye çalışan ancak bunda da başarıyı yakalayamamış bir eğitim sistemimiz var. Yapılan reformlar yetersiz kalmış, sürekli değişiklik yapılıyor eleştirilerine rağmen ihtiyaç haline gelmiş değişimi- bir türlü yakalanamamıştır.

Şimdi bu bilgiler ışığında Milli Eğitim Bakanlığı'nın bu öğretim yılının başında yayınladığı, Eğitim 2023 Vizyon Belgesi kapsamında atılan adımları ve özellikle en son tanıtımı yapılan yeni lise tasarımı değerlendirmek istiyoruz.

Yukarıda bahsedilen gerçeklerin üzerine, son yıllarda dershanelerin kapatılması, liselere geçişte TEOG ve sonrasında adrese dayalı yerleştirme sisteminin getirdiği problemler ve Yüksek Öğretime Giriş sınavlarında yapılan değişikliklerin eklenmesiyle, eğitim sistemimizde özellikle kademeler arasında geçişte istikrarı yakalayacak bir sistem ihtiyaç haline gelmiştir.

Eğitimde 2023 Vizyon Belgesi, kademeler arasında geçişi, Ortaöğretimi yeniden yapılandırarak çözeceğini takvime bağlamıştı. Yeni lise tasarımının yola çıkış hikâyesi bu şekilde başlamıştı. Buradan bakınca bakanlığın bugünkü yapısı, bu ihtiyaca binaen tercih edilmiş ve oluşturulmuştur. TEOG sisteminin şansız bir şekilde çöküşü, eğitimde yeni arayışları getirmiş ve bu arayış bugünkü bakanı ve onun Vizyon Belgesini ülkemizin gündemine getirmiştir.

Yeni lise tasarımı, eğitim sistemimizi dönüştürme çabalarının en önemli adımı olmalıdır. Kademeler arasında geçişi istikrarlı bir sisteme bağlayan, eğitim sistemimizi ve çocuklarımızı sınav baskısından kurtararak sosyal hayata, sanata, spora, hobilerine zaman ayırabilme şansı veren, yeteneklerini keşfeden ve bu yönde eğitim imkânı sunan; ülkemize, coğrafyamıza, milletimizin hassasiyetlerine uygun eğitimi sisteme bağlayan bir tasarım olmalıdır. Peki, yeni lise tasarımı bu ihtiyaçları karşılamakta mıdır?

Bu kadar önemli hale gelmiş ve beklentinin yükseltildiği bir dönemde açıklanan **yeni lise tasarımı, beklentiyi karşılamak yerine toplumda ve eğitim kamuoyunda yeni tartışmaları başlatmış ve tedirginlik oluşturmuştur. Her şeyden önce yeni lise tasarımının hazırlık aşaması, kamuoyunun katkısına açılmamıştır. Bakanlık bürokratları, sendikalar hatta konumu gereği beraber çalışılması gereken YÖK bile işe karıştırılmamıştır.** Milli Eğitim

Bakanı'nın ve YÖK Başkanı'nın karşılıklı açıklamaları ilgili kamuoyunda "çarşı karıştı" esprilerine yol açmıştır. Daha işin başında yöntem bu olunca, yeni lise tasarımı üzerinde çok çalışılması gereken bir iyi niyet mektubu konumunda kalmıştır.

Yeni lise tasarımının içeriğine bakınca, sadece Anadolu Liseleri için hazırlanmış görüntüsü ortaya çıkmış; Anadolu İmam Hatip Liseleri, Meslek Liseleri, Fen ve Sosyal Bilimler Liseleriyle ilgili uygulamanın ne olacağı belirtilmemiştir. Bu hali ile Anadolu Liselerinin dışındaki lise türleri kapatılıyor mu sorusunu sordurmuştur. Öngörülen sistem, uygulamaya geçtiğinde akla gelebilecek hiçbir soruya, işin başında cevap verilmemiştir.

Yeni sistem, ismi verilmeden IB (Uluslararası Bakalorya) programının bir kopyası halinde tasarlanmış, uygulamada ortaya çıkacak derin problemlere dair çözümler getirmemiştir. Köklü bir değişiklik önermiş olmasına rağmen, açık ve yeterli bir gerekçe ortaya koyulmamıştır. Yeni tasarımda öngörülen ders grupları ve öğrencilerin tercihleri doğrultusunda, ortaya çıkacak çok sayıda alan, derslik ve atölye ihtiyacının nasıl karşılanacağı belirsizdir. Bu yönü ile daha önce denenmiş ve çok büyük avantajlarına rağmen hayal kırıklığı ile sonuçlanmış kredili sisteme benzemektedir.

Yeni ders grupları, ders isimleri, derslerin içerikleri, okutacak öğretmenlerin branşları, dersi tamamen kaldırılan veya sayısı azaltılan öğretmenlerin oluşacak norm fazlası durumlarına bir çözüm üretilmemiştir. Yapılacak öğretmen eğitimleri, sanki alan değişikliği gibi kullanılacak izlenimi vermektedir.

Tasarımda HEY (Hayal, Etkinlik ve Yaşam) derslerinin okul türlerine göre nasıl eşit uygulanacağı belirtilmemiştir. Bu durum, İmam Hatip ve Meslek Liselerine olan tercihlere olumsuz yansıyacak, Meslek Liselerini sanayi işbirliği ile güçlendirme çabalarını olumsuz etkileyecektir.

Yeni lise tasarımının, ders sayısını azaltma ve seçilen alanda derinleşme imkânı sunma çabası yerinde bir çaba olmakla birlikte, buna giden yolda yöntem yanlışları içinde olduğunu da belirtmek gerekir. İhtiyaç haline gelmiş bir adım atılırken, sendikaların, üniversitelerin, öğrencilerin, öğretmenlerin, bakanlık bürokratlarının, sivil toplum kuruluşlarının katkısını almamış olmak büyük handikap oluşturmuştur.

YÖK Başkanı Yekta Saraç'ın; *"Üniversiteye giriş sistemi yenileme çalışmamız yok. MEB'den bize yeni modelle ilgili bir rapor ulaşmadı. Yeni modelin öngörüleemeyen sonucuna göre hareket etmeyiz. Temel yeterlilik testi değişikliği için pedagojik ve bilimsel neden yok. Mezunlarını 4-5 sene sonra göreceğimiz, bilinmezliklerle dolu bir sisteme ilişkin bir süreç başlatmamız aklen, bilimsel olarak mümkün değil."* açıklaması, çok önemli bir sürecin ne kadar özensiz yürütüldüğünün tepkiyle ilanı değil de nedir?

Tarih dersi üzerinden yürüyen tedirginlik yeni lise tasarımının tamamı ile uygulanması halinde öngörülenin çok daha ötesinde sonuçlar doğuracaktır. Lise seviyesinde eğitimi kariyer merkezli kurgulamak, zaten popüler kültürün etkisinde sıkıntılar yaşayan gençlerimizi; vatan ve millet sevgisinden uzak, batı kaynaklı kötü niyetli çalışmaların hedeflediği, dünya vatandaşı, yetiştirme amacına hizmet edecektir. **Değer odaklı, iyi ve erdemli bireyi amaçlamayan, bu amaca dönük planlaması olmayan bir lise tasarımı, ülkemizi mevcut sistemini de arar hale getirecektir.**

Bu haliyle yeni lise tasarımı beklenen ve ihtiyaç haline gelen değişiklikleri kapsamaktan çok uzaktır. Bir yandan ders çeşitliliğini azaltarak eğitim sistemimizin gerçek hayatla bağına güçlendirmeyi amaçlayan bir sistemin, içinde yaşanan toplumun tarihine, kültürüne, hassasiyetlerine, ihtiyaçlarına uzak nesiller yetiştirecek olması milletimizin yararına olmayacaktır.

Yeni lise tasarımı, bugün öngörülen olumsuzluklarının yanında, uygulanması halinde zaman içinde kendiliğinden oluşacak olumsuzlukları çok daha yıkıcı etki yapacak ve telafisi imkânsız sonuçlar ortaya çıkaracaktır. İmam Hatip Liselerine olan tercih azalacak ve bu okullar kendiliğinden kapanma aşamasına gelecektir. Derslerin gruplanma şekli, haftalık ders sayıları ve İmam Hatiplerde ve Meslek derslerinde ilave edilecek meslek derslerinin yüklediği yük ile geçmişte yaşanan katsoy zulmünün daha da ağırlı yaşanacaktır.

FETÖ sonrası, zihinleri zehirlenmiş gençlere dinimizi doğru kaynaklardan öğretme ve yeni bir nesil yetiştirme mücadelesinin en önemli adımı olarak

atılan seçmeli dini dersleri fiilen kaldırılmış olacaktır. Bu yönü ile insanımızın kolay kabulleneceği ve sahipleneceği bir tasarım olmayacaktır.

Bugün ülkemizi yöneten iradenin sosyal tabanından beslenmeyen, o ruhu yansıtmayan, bu sosyal tabanın katkısına sunulmamış, denetimine açılmamış, aksine arka planda bu sosyal tabana geçmişte bedel ödetenlerin şekillendirdiği bir lise tasarımı, siyaset kurumuna maliyet çıkaracaktır.

Toplumumuz bugün eski kalıplarını kırmış, eğitim alanında söz söyleyecek binlerce eğitimci bürokrat yetiştirmiş, sivil toplumu önemli süreçler yönetmiş, raporlar hazırlamış ve çocuklarına sahip çıkacak bir aşamaya gelmiştir. Hazırlanış yöntemi, içerik, sonuç ve amaçladığı kapalı hedefler yönünden tedirginlikle karşıladığı yeni lise tasarımını insanlarımız, yılların getirdiği tecrübe süzgecinden geçirecek ve gereken inisiyatifli alacaktır.

Yeni lise tasarımının (hazırlanış aşamaları, içeriği, kamuoyunda oluşturduğu tedirginlik ve belirsizliklerden sonra), geniş bir uzman kadro tarafından ele alınmaya, üzerinde çalışılmaya, sorulabilecek bütün sorulara cevap verilmeye ihtiyacı vardır. Aksi halde sürekli tekrarladığımız hayal kırıklığı ve zaman kaybından başka bir şey olmayacaktır.

ENDERUN ÖZGÜN EĞİTİMCİLER DERNEĞİ 3'ÜNCÜ OLAĞAN GENEL KURULU YAPILDI

sağlayacak eğitimci arkadaşlarla derginin daha iyi noktalara geleceğini belirtti.

Ardından kürsüye çıkan Maliye Sorumlusu Hüseyin AYDIN, üç yıllık mali raporu ve önümüzdeki dönem için öngörülen bütçeyi okudu.

Okunan raporların ardından Yönetim Kurulu seçimine geçildi. Teklif edilen listenin genel kurula açık olarak oylanması teklif edildi. Alim TÜRKYILMAZ ve Yüksel ÖZGÜN tarafından yapılan teklif divan heyetince kabul edildi.

Teşekkül edilen yeni yönetim kurulu adına Mehmet DAĞ kürsüye çıkarak teşekkür

konusması gerçekleştirdi.

Genel Kurulun dilek ve temenniler kısmında Bayram YILMAZ, Ahmet CANTÜRK, Ahmet TÜRK BEN ve Kamil ERGENÇ kürsüye çıkarak iyi niyet temennilerini paylaştılar. Yeni yönetim kuruluna başarılar dilediler.

YÖNETİM KURULU LİSTESİ (ASİL)

- 1- Abdulkadir NURCAN
- 2- Abdullah TAŞKIRAN
- 3- Bayram YILMAZ
- 4- Bekir DİLEKÇİ
- 5- Hasan UYAR
- 6- Mehmet Ali IŞIK
- 7- Mehmet DAĞ
- 8- Selami AKTAŞ
- 9- Zekeriya ARSLANTÜRK

Enderun Özgün Eğitimciler Derneği 3'üncü olağan genel kurul toplantısı 20 Nisan Cumartesi günü İMH Genel Merkezi Bahariye Mevlevihanesi'nde yapıldı.

Genel Kurul açılışında Enderun Özgün Eğitimciler Derneğinin tanıtım videosu izlendi. Daha sonra teklif edilen divan heyeti oy birliğiyle kabul edilerek genel kurul gündemine geçildi.

İlk olarak Denetleme Kurulu Başkanı Hüseyin KORKUT kürsüye çıkarak geçtiğimiz döneme ait denetleme raporunu okudu. Yeni teşekkül edecek yönetim kuruluna başarılar diledi.

Daha sonra kürsüye gelen Enderun Özgün Eğitimciler Derneği Başkanı Hasan UYAR, faaliyet raporunu salondakilerle paylaştı. Hasan UYAR, geçtiğimiz üç yıl boyunca gerçekleştirilen faaliyetlerden bahsederek özellikle Enderun Eğitim Yazıları Dergisinden bahsetti.

Derginin istikrarlı bir şekilde çıkmaya devam ettiğini belirten Hasan UYAR, bundan sonraki süreçte katkı

YÖNETİM KURULU LİSTESİ (YEDEK)

- 1- Ayhan KAYA
- 2- Barış ÇUBUK
- 3- Hasan NAS
- 4- Hüseyin AYDIN
- 5- Mehmet BOZKAYA
- 6- Mehmet HACIOĞLU
- 7- Sebahattin NAYİR
- 8- Sinan ÖZYURT
- 9- Yahya Murat GÜLER

DENETLEME KURULU (ASİL)

- 1- Şükrü KOÇ
- 2- Ali ERSAL
- 3- Gazi ÇETİN

DENETLEME KURULU (YEDEK)

- 1- Dursun BÖLÜKBAŞI
- 2- İlhan BALIBEY
- 3- Süleyman KEKİÇ

Yeni Yönetim Kurulu'nun ilk faaliyeti olarak düzenlenen İftar programında teşekkür konuşması yapan Yönetim Kurulu Başkanı Zekeriya ARSLANTÜRK hocamız konuşmalarında; Derneğin Misyonuna değinerek Eğitim gündemi ve sorumluluklarımız ile ilgili temennilerini paylaşmıştır. Bu konuşmalarında özet olarak;

"Kuruluş felsefesini "Atanmış değil Adanmış Öğretmen" olarak belirleyen Enderun Özgün Eğitimciler Derneğimiz ülkemizde eğitim kalitesinin artması için çaba sarf etmektedir.

Biz, eğitimin en önemli unsurunun öğretmen olduğunu düşünüyoruz. Eğer bir öğretmen kendini mesleğine adarsa bütün aksaklıklara rağmen başarıya ulaşacaktır.

İnanıyoruz ki bürokratik aksaklıklar, maddi yetersizlikler adanmış bir öğretmenin ulvi

görevini yerine getirmesine engel teşkil etmeyecektir. Öğretmenlik bütün imkansızlıklara rağmen zoru başarma mesleğidir.

Öğretmenler gönüllerin mimarıdır. Hepimizin hayatında iz bırakmış, bize ideal insan olma örneği yapmış bir öğretmen mutlaka vardır. Bu bilinçle bizler de bize teslim edilmiş kutsal emanetlere sahip çıkarak onları en güzel şekilde yetiştirmeliyiz.

Öğrencilere alanımızın bilgisini aktarırken onlara iyi bir insan olma bilincini aşılamalıyız. Unutmamalıyız ki iyi bir doktor, iyi bir mühendis olmadan önce iyi bir insan olmak gerekiyor.

Hepimizin malumudur ki çağımız teknoloji ve bilişim çağıdır. Bu yüzden öğretmen hiçbir zaman öğrencisinin gerisinde kalmamalıdır.

Öğretmen kendini sürekli güncellemeli, çağını en doğru şekilde anlayarak mesleğini icra etmelidir. Unutulmamalıdır ki Öğretmenlik ömür boyu süren öğrenciliktir.

Enderun Özgün Eğitimciler Derneği olarak öğretmenin kalitesini arttıracak faaliyetlere devam edeceğiz.

Sizlerin desteği ve gayretleriyle derneğimizi daha nitelikli hale getirecek işler yapmayı hedefliyoruz. Bu konuda yeni proje ve önerilerinizi bizlere iletmeniz bizleri ziyadesiyle memnun edecektir.

Ramazan ayının bereketiyle başta ülkemiz ve tüm dünya Müslümanlarının felaha ermesini niyaz ediyorum. İftar programımıza teşekkürleriniz için her birinize ayrı ayrı teşekkür ediyorum." Diyerek temennilerini paylaşmışlardır.

ZORLAMA EĞİTİM

▲ ALİ EROL

Gebze Atatürk Anadolu Lisesi Müdür Başyardımcısı Necmettin Kuyucu kardeşimiz, 2018-2019 eğitim-öğretim yılının 2. Döneminde daha önce disiplin cezası almış 11. sınıf öğrencisi tarafından bıçaklanarak ağır yaralanmış, kaldırıldığı hastanede yapılan tüm müdahalelere rağmen hayatını kaybetmiştir. Saldırıyı kınıyor, öğretmenimize Allah'tan rahmet, geride kalan biri dokuz aylık olmak üzere, üç çocuğuna, ailesine ve yakınlarına sabrı cemil diliyoruz.

Şiddet, ülkemizde toplumsal bir sorun haline gelmiştir. Gittikçe sevgisiz bir toplum haline geliyoruz. Ailede, okulda, hastanede velhasıl toplumun her kesiminde şiddet gün geçtikçe artmaktadır. Öğrencinin öğretmenine dış bilemediği, yumruk sallayıp bıçak çektiği bir ortamda eğitimden söz edilemez. Bu durum tek başına okulun çözebileceği bir mesele de değildir. Ailenin yanı sıra eğitime ve de insana kafa yoran herkesin derin derin düşünmesi gereken bir sorundur bu. Yetkili kişi ve kurumları sorumluluklarını yerine getirmeye davet ediyoruz. Sadece kınamakla yetinmek, lanetlemek, acımızı paylaşmak yetmiyor. Bir taraftan şiddete karşı caydırıcı müeyyideler alırken diğer taraftan şiddetin kaynağını kurutacak adımlar atılmalı, politikalar üretilmelidir. Bu bağlamda bir kaç önerimizi ilgililerin dikkatine sunmak isteriz.

Eğitimcinin Saygınlığı

Peygamberlik mesleği olan öğretmenlik, bugün itibarsızlaştırılmıştır. Önce camide imamın saygınlığı yok edildi sonra da okulda öğretmenin. Topluma yön verecek, kılavuzluk, rehberlik yapacak kişiler hakarete, şiddete maruz kalırsa o toplumun geleceğinden endişe edilir. Bu bir mesleğin yıpranması değil bir milletin beka sorunudur. Çünkü geleceğimiz olan çocuklarımızı, eğitimcilere emanet ediyoruz. Bindığımız dalı kesmeyelim. İmamların ve muallimlerin

saygınlığını kaybettiği bir toplumda hiçbir ebeveyn çocuklarından, hiçbir büyük küçüğünden saygı beklemesin.

Okul “Çukur”da

İtibar suikastçısı medya, öğretmene şiddete yeterince tepki göstermezken şiddete maruz kalan öğrenci olunca hemen gündem oluşturmakta hatta yargısız infazlar yapmaktadır. Bir meslektaşımızın hunharca katledilmesi alt yazıyla ya da kısa bir haberle duyurulurken, öğrencisinin kulağını çeken öğretmen bir anda ülke gündemine oturabilmektedir. Gençlerimizin rol model alacağı

kişiler yıpratılıp gözden düşürülünce bu sefer onlara yeni idoller sunulmakta dizilerde, filmlerde, magazin dünyasında veya internetin karanlık dünyasında. Çukur ya da Kurtlar Vadisi izleyen, papçı ya da kantrı oynayan gençlerimiz, okula kalemle değil bıçakla gelmeyi tercih edecektir. Neticede popüler kültür, gençlerimizi özgürleştirme adına, onları tüketimin birer nesnesi haline dönüştürmüştür. Gençlerimiz, özgür olduğunu düşünürken sayısız objenin kölesi olduğunu farkında bile değildir.

18 Yaş Miti

Ceza hukukumuz gözden geçirilmeli, modern dünyanın bize dayattığı cezai sorumluluk yaşı olarak kabul edilen 18 yaş sınırı, ergenlik dönemine çekilmelidir. Son olayda da olduğu gibi 16 yaşındaki bir çocuk(!) nasıl ölümcül bir darbe vuracağını gayet iyi bilmektedir. Savunmasını da son derece akıllıca yapmaktadır. Çocuk masumiyetine sığınmak, gençlik, delikanlılık dönemini kutsamak suç işlemeyi teşvik etmektedir. **Büyükler gibi suç işleyip, çocuklar gibi yargılanmak adil olmadığı** gibi onları sahte birer kahramanlar yapar.

Eğitim Vermek İstiyoruz Diploma Değil

Bugün okullar eğitim öğretim yuvaları değil, diploma dağıtılan kurumlara dönüşmüştür. Biz öğretmenlere de bekçilik rolü verilmiştir. Veli'nin, öğrencinin, idarecilerin elinde şamar oğlanına dönen bekçi...

Sayısal verileri kutsamışız. Öğrenci, öğretmen, okul, üniversite sayısını artırmakla öğünmekteyiz. Kemiyeti önemsemediğimiz kadar keyfiyeti sorgulamıyoruz. Halbuki diplomalı cahiller ordusuyla karşı karşıyayız.

Zorunlu Eğitimin Zorunlu Sonuçları

Hiç okulla, okumayla alakası olmayan, gençleri 18 yaşına kadar, zorunlu eğitime tabii tutmakla eğitim seviyesini yükseltmiş olmayız. Tam aksine 30 kişilik sınıfı iki tane problem öğrenci yüzünden "Hababam Sınıfına" dönüştürmüş oluruz. Patlamaya hazır bomba gibi sınıflarda, koridorlarda, pansiyonlarda volta atan bu gençler, okullarımızın güvenliğini tehdit etmektedir.

Her insan ayrı bir dünyadır. Herkesi aynı kalıba sokmaya çalışmak hem bu gençlere, hem ailelerine, hem okumak isteyen öğrencilere, hem öğretmenlerine eziyettir. Okuma eğilimi olmayan gençlerin yeri ilkokuldan sonra iş hayatı vs olmalıdır. Dolayısıyla 12 yıl zorunlu eğitimden derhal vaz

geçilmelidir.

Bu vesileyle ayrıntı otlarının diğerlerine zarar vermemesi için cesaretle çaba sarf ederken, kalem yerine bıçak taşımayı tercih eden zorunlu bir öğrenci (!) tarafından şehit edilen Necmettin Kuyucu kardeşime rabbimden rahmet dilerim.

Ak Parti iktidarında, eğitimde birçok yeniliğe imza atıldı. Bütçede aslan payı eğitime ayrıldı, saray gibi okullar yapıldı, derslik sayıları artırıldı, öğretmen başına düşen öğrenci sayısı Avrupa ortalamasına çekildi, İmam Hatiplerin orta kısımları tekrar açıldı, katsayı ve başörtüsü zulmü kaldırıldı. Tüm bunlara rağmen kültür ve eğitim Ak Partinin en başarısız olduğu alanların başında gelir. Milli Eğitim bakanlarının sık sık değişmesi de bunun hem bir nedeni hem bir sonucu ve göstergesidir.

Kamuoyunda 4+4+4 olarak bilinen, 12 yıllık zorunlu eğitim düzenlemesi, eğitim alanında yapılan en vahim hatalardan birisidir. Muhafazakar camia, İmam Hatiplerin orta kısımlarının yeniden açılması hatırına olsa gerek, 8 yıllık zorunlu eğitime gösterdiği tepkiyi, 12 yıllık zorunlu eğitime göstermedi. Ortaokul ve liselerin 4 er yıla çıkartılması bir oldu bittiye getirildi, tartışmaya dahi açılmadı. İktidarın her yaptığında bir keramet arayanlar bu durum karşısında sukutu tercih etti. Zorunlu eğitimin bizatihi kendisine ve 12 yıla yayılmasına itiraz eden neredeyse yok. Tartışma, daha çok, zorunlu eğitimin kesintili mi, kesintisiz mi olacağı noktasında. Zorunlu eğitimin kendisine karşı çıkmak sanki cehaleti savunmuş gibi bir algı oluşturuldu.

Zorunlu eğitim meselesi şu soruda düğümlenmektedir. Henüz reşit olmayan çocukların eğitimine kim karar vermelidir? Onların vasisi / velisi olan aileleri mi yoksa devlet mi? Aslında bu sorunun cevabı malumdur. Akıl ve vicdan çocukların vasisinin ebeveynleri olduğunu kabul eder. Devlet veya başkibir otorite bunu gasp edemez. Çocukların nasıl bir eğitim alacağına onların velisi olan ebeveynleri karar vermelidir. Fakat ulus- devletlerin ortaya çıkmasından sonra devletler, ebeveynlerin dünyaya getirip yetiştirdiği çocukları onların elinden alıp aynı tezgahı geçirmek suretiyle istediği kalıba sokmak istemiştir. Esasen zorunlu eğitim, ulus- devletlerin bir eseri olup mahalli,

örfi, dini farklılıkları yok ederek yeknesak / tek tip bir toplum yaratmak, resmi ideolojiyle formatlayıp onları birer kurşun asker yapmak için icad edilmiştir.

Zorunlu Eğitimin Sonuçları

Eğitim ve kültürde arzu edilen seviyeye gelemediğimizi başta en zirvedeki devlet adamlarımız olmak üzere herkes itiraf etmektedir. Bu seviyesizliği aşmak için zorunlu eğitimi 12 yıla çıkarmak çözüm mü? Bugün geldiğimiz noktada 12 yıllık zorunlu eğitimin acı sonuçlarını hissetmeye başladık. Bundan sonra da daha sık gündemimizi işgal edecek olan zorunlu eğitimin sakıncalarından bazılarına dikkat çekmek isteriz.

Öğrenci Değil Talebe

Bizim kültürümüzde ilim tahsil eden kişiye talebe denir. Yani talep olacak ki bir şey veresin. "Talebe" ile "zorunluluk" taban tabana zıt iki kavramdır. Arz ve talep birbirini tamamlar. **Talep yoksa arzın anlamı yoktur.** Zorlamayla yapılan eğitimde sıkıntılar olur. Çünkü **zorla güzellik olmaz.**

Hiç okulla, okumayla alakası olmayan gençleri 18 yaşına kadar, zorunlu eğitime tabii tutmak hangi aklın ürünü? Eğitim seviyesini bu şekilde mi yükselteceğiz? Ne isteği ne de merakı olan gençleri uzun yıllar zorunlu eğitime tabii tutmak hem onlara hem de hocalarına eziyet değil mi? İlaçtan hoşlanmayan çocuğun bir taraftan elini ayağını tutup, diğer taraftan ağzını zorla açarak şurup içirmeye çalışırız, ama yine de boğazına kaçan bir damlayı öksürerek dışarı atar. Zorla okula gelen öğrencilerle onlara eğitim vermek isteyen öğretmenlerin durumu buna benzer. Harcanan emek, zaman ve masraflar da çabası.

Okula ilim talep etmek için değil de zorunlu gelen

gençlerin sınıflarda çevirdiği filmler eğitim sistemimizi maskara etmiştir. Ders esnasında arabesk müziği eşliğinde bira içen, sigara tütüren, yine derste öğretmenini kucaklayıp çöp kutusuna taşıyan öğrencilerin görüntüleri sosyal medyada yer almıştı. Bu öğrenci profiliyle okullarda eğitim yapmak bir tarafa güvenliğimiz de tehlikeye girmektedir. Arkadaşlarını döven, okula kitap ve kalemle değil silahla gelen, öğretmenini hastanelik eden hatta en son Gebze Atatürk Lisesinde olduğu gibi öğretmenini bıçaklayarak öldüren, öğrenci(!) lerin haberleri gittikçe artmaktadır. Bundan mütevellit olsa gerek ki ilim irfan yuvası olması gereken okullarımızın kapısında güvenlik görevlisi bulunduruyoruz. Korkarım bu gidişle her sınıfın önünde bir güvenlikçi bulundurmak zorunda kalacağız. Bu durumu sadece şiddet toplumu olmakla izah edemeyiz. Bununla beraber, hiçbir öğrenme isteği, merakı olmayan gençleri 18 yaşına kadar okul duvarları arasında hapsedmek, eğitimdeki şiddetin ana sebepleri arasındadır.

Her Çocuk Özeldir

Zorunlu eğitim bireysel farklılıkları da yok ediyor. Herkesi aynı torna tezgahından çıkan standart ürün gibi yapmayı hedefliyor. Halbuki her insan özeldir. İstidatları, yetenekleri farklıdır. Zorunlu eğitim bu farklılıkları köreltiyor. Gençlerimiz zanaat öğrenecekleri yaşlarda okulda oldukları için, çırak, kalfa ve ustalık gibi meslek dalları yok oluyor. Esnafımız, çırak bulmakta zorlandıklarını söylüyor. Halihazırda ülkemizde mülteciler olmasa çalışacak ara elemanı bulamayacağız. Çünkü herkes okuyor(!) Aslında insan gücümüz heba oluyor.

Herkesin okuması, büyük adam(!) olması, kravatlı ve beyaz önlüklü olması tavsiye edilerek umut avcılığı yapılmaktadır. Halbuki bu, toplum gerçeğine, insan tabiatına aykırıdır. Her insanın yeteneği, ilgi alanı farklıdır. Bir toplumda doktor, mühendis, öğretmen, avukat vs ihtiyaç olduğu gibi diğer meslek dallarında çalışacak elemana çok daha fazla ihtiyaç vardır. Yaptığı işi güzel yaptıktan sonra her meslek saygındır ve hürmete layıktır. Kariyeriyle, diplomasıyla artistik taslayanlar, okumuş ama adam olamamış cahillerdir.

Eğitime Darbe

Zorunlu olarak okula gelen öğrenci diğer arkadaşlarını da olumsuz etkiliyor. Okuldan nefret eden çocuklarla okumak isteyen çocukları bir araya

getirmek ne kadar doğru? Böyle bir sınıfta nasıl eğitim yapılır? Okuma azmi olan çocukları bu durum etkilemez mi? Bazen öyle olur ki iki tane zibidi, bütün sınıfın ahengini bozar. Artık o sınıfta ders yapmak imkansız hale gelir. Okullarımız, dersle, eğitimle alakası olmayan, orayı sadece vakit geçirme ve eğlenme mekanı olarak gören öğrencilerle dolu.

Okuldan ve eğitimden nefret eden, zorunluluk kurbanı sınıfta olan bu çocuklara karşı arkadaşları da öğretmenleri de bir şey yapmaktan aciz. Öğretmen notla tehdit etse bu tür öğrenciler gülümser. Vursan vuramazsın, atsan atamazsın. Disipline gitse en fazla üç beş gün okuldan uzaklaşır ki bu onun için mükafattır. Patlamaya hazır bomba gibi sınıflarda, koridorlarda, pansiyonlarda volta atan bu gençlere dokunmak cesaret ister. Bu tür kişilerle haftanın her günü aynı sınıfta olmanın nasıl bir duygu olduğunu yaşayanlar bilir.

Böylesi gençlerin yeri ilkokuldan sonra iş hayatı vs olmalıdır. Çünkü her insan ayrı bir dünyadır. Herkesi aynı kalıba sokmaya çalışmak hem bu gençlere, hem ailelerine, hem okumak isteyen öğrencilere, hem öğretmenlerine eziyettir. Eğitim ve öğretimi çoktan geçtim, yeter ki ailelerin başından savdığı bu gençler, sınıfta uslu uslu otursun, diplomasını alsın! Çünkü bugün okullar eğitim öğretimi yuvaları değil, diploma dağıtılan kurumlara dönüşmüştür. Biz öğretmenlere de bekçilik rolü verilmiştir. Veli'nin, öğrencinin, idarecilerin elinde şamar oğlanına dönen bekçi.... Hal böyle olunca öğretmencilik oynuyoruz, sözde eğitim yapıyoruz. Halbuki birbirimizi kandırıyoruz. Her şey "şeklen" yapılmaktadır. **Kralın çıplak olduğunu söylemek gerek** üst düzey yöneticilere. Bundan olsa gerek ki yeni eğitim sisteminde, ders sayısı ve saati azaltılmış, sosyal etkinlikler ön plana çıkartılmıştır.

Mesele, "Öğretemeyen öğretmen vardır. Öğrenemeyen öğrenci yoktur" gibi sloganik cümlelerle geçiştirilemez. Herkesin okulda eğitileceğini de nereden çıkardınız? Bu ön yargıyla bir eğitim sistemi inşa edilebilir mi? Biz, değil insanların hayvanların bile eğitilebileceğine inanıyoruz. Lakin herkes okullu olsun, sınıfları doldursun diyemeyiz.

Kılık Kıyafet Yönetmeliği

Ayrıca kılık kıyafet yönetmeliğinin halen yürürlükte olduğunu unutmayalım. Bu yönetmeliğe göre kız öğrencilerin ve öğretmenlerin başı görev mahallinde

açık olmalıdır. Mevcut iktidarın inisiyatifiyle şimdilik sorun yok. Kızlarımız her türlü okula başörtüleriyle gidebiliyor. Başörtünün "in", başı açık olmanın "aut" olduğu dönemi yaşıyoruz. Fakat bu hep böyle gitmez. Biz 28 Şubat dönemini unutmadık. Başörtülü kızlarımızın okullardan hatta İHL ve ilahiyatlardan nasıl atıldığına şahit olduk. Yarın iktidar değişirse aynı manzaralarla karşılaşmayacağımızı kim garanti edebilir? 18 yaşına kadar okula gitme zorunluluğu getiren muhafazakar demokratların çocuklarından başörtüleri zorla alırsa bunun hesabını kim verecek? Zorunlu eğitimi tamamlamayanların evlerine baskın yapıp velilerine ceza verilince neler hissedilecek? Acaba bu yasayı çıkaranlar ileride olacak muhtemel gelişmeleri düşündüler mi? Yoksa günübirlik hesaplar yapıp kendi ayaklarına mı sıktılar?

Hayata Geç Başlamak

Zorunlu eğitim, evlilik yaşını da geciktiriyor ve gençlerimiz hayata geç başlıyor. Evlilik yaş ortalamasının her geçengündahada yükselmesinde, eğitim ve kariyer planlamasının önemli bir etkisi vardır. TÜİK verilerine göre ortalama ilk evlenme yaşı, 2018 yılında erkekler için 27,8, kadınlar için 24,8 olmuş. Bu tablo kariyer peşinde koşanlar ve şehirde yaşayanlar için 30 yaşın üzerindedir. Bir insanın ortaokul döneminde ergenlik çağına girdiğini düşünenecek olursak, toplumun temeli olan ailenin ve tabii ki genel ahlakın nasıl bir tehlikeyle karşı karşıya kaldığını görebiliriz. Her türlü tahrik, taciz ve teşhirin zirve yaptığı ortamlarda eğitim uğruna bulunmak zorunda kalan geççerimizi nasıl bir girdabın içine sürüklediğimizin farkında mıyız? Bunu anlamak için herhangi bir lise ya da üniversitenin çevresini gözlemek yeterlidir.

Bu tespitlerden sonra orta öğrenim ve yüksek öğrenime karşı olduğumuz çıkarılmamalıdır. Tam aksine ilim öğrenmek insani bir zorunluluktur ve bizim inancımızda her Müslüman erkek ve kadına farzdır, bu yolda atılan her adım sevaptır. Dikkat çekmek isteğimiz husus, eğitimin herkesi girmek istemeyeceği bir torbaya atıp mesai saatlerinde okulda tutmanın eğitim sayılamayacağı, zorla sınıfta tutulan çocuklarımız yüzünden hak edene hak ettiği ilgi ve alakayı gösterilemediğidir. Bunun da tüm gençler için zaman israfına ve kamu kaynaklarının verimsiz kullanımına neden olduğudur.

OSMANLI EĞİTİM SİSTEMİNDE ZORUNLU EĞİTİM

▲ UMUT DİRİÖZ

Bir ülkenin gelişmesinin önündeki en büyük engel hiç şüphesiz cehalettir. Eğitim ve öğretim sisteminin niteliği ve kalitesi, bir toplumun yükselmesine sağlayacağı imkânlar kadar eğitim sisteminin bozukluğu da toplumların gerilemesinde de önemli bir etken olduğu muhakkaktır. Eğitim sistemi çağın gereklerine ayak uydurabildiği ve toplumun ihtiyaçlarına cevap verebildiği sürece yaşayabilir ve toplumu geliştirici görevini yerine getirebilir. Bu iki önemli görevi yerine getiremeyen eğitim ve öğretim sistemi ise, toplumun geri kalmasını ve hatta çöküşünü hazırlar.

Osmanlı Devleti'nin yükselmesinde ve Türk-İslam medeniyetinin meydana gelmesinde medreselerin büyük rolü olmuştur. Ülkenin her köy ve mahallesinde açılan Sıbyan mektepleri, eğitim ve öğretimin yaygınlaşmasını sağlamıştır. Bununla birlikte Medreseler ve Sıbyan okulları, devletin kontrolünden uzak vakıf sistemi ile çalışan müstakil müesseselerdi.

Osmanlı Devletinde XVII. yüzyıldan itibaren askeri, sosyal, ekonomik düzenin bozulmaya başlamasıyla birlikte vakıf sistemi de bozulmaya başlamış, ona bağlı olarak ta eğitim ve öğretim sistemi de hızlı bir şekilde çağın gereklerinin gerisinde kalmıştır.

Vakıflardaki bozulma ona bağlı olarak medreselere de yansdı. Medreseler de ilim yuvası olmaktan çıkarak birer menfaat yuvasına dönüşmeye başladı. Zamanla da beşik ulemasının yaygınlaşmasıyla medreseler her türlü yeni ve müspet düşünceye kapılarını kapar hale geldi. Sonunda medreseler eğitim- öğretimden daha çok siyasetle meşgul olan birer kuruma dönüştüler. Müderrisler maddi ve siyasi menfaatler elde etmek için ilmi, sanatı ve medreseyi vasıta olarak kullandı. Medreseler ilim yuvası, müderrislikte meslek olmaktan çıktı. Bu şekilde çöken medrese, kendisiyle birlikte topyekûn gerilemenin bir parçası olmaya başladı.

Osmanlı devletinde bir çok alanda olduğu gibi eğitim alanında da en köklü değişiklik II.Mahmut ve Tanzimat döneminde yapıldı. Eğitimi

yaygınlaştırmak amacı ile bir yandan yasalar çıkarılırken diğer yandan halk bilinçlendirilmeye çalışıldı.

II. Mahmut devrinde ilk defa askeri saha ile birlikte mülki sahada da ıslahat yapılmaya çalışıldığı görülmektedir. Bunun bir sonucu olarak 1824 yılında Sıbyan okullarının durumu ele alındı. Nitekim II. Mahmut söz konusu tarihte 'Talim-i Sıbyan' hakkında bir ferman yayınlamıştır.(1) Daha önceki dönemlerde de okuma yazmanın gereği üzerinde duran fermanlar çıkarılmışsa da 1824 fermanı bu konuyu geniş olarak ele aldığı için (eğitimde) zorunluluğu getiren ilk belge olarak kabul edilmektedir.(2)

1824 fermanı bugünkü dille şöyle özetlenebilir:

Bütün Müslümanlar için önce dinini öğrenip sonra dünya işlerine yönelmek gerekir. Oysa, bir zamanlardan beri halkın çoğu, ana babalarının

yüzünden kendileri cahil kaldığı gibi, çocuklarının da cahil kalacağını düşünmeyerek, dünyanın rızkını veren (Rezzak-ı âlem) Allaha güven duymayarak para kazanma derdine düşüp 5-6 yaşında iken okuldan alıp sanatkar yanına çırak olarak (şakirtliğe) verildiklerinden çocukları cahil kalıyor, bunlar sonra da okuyup öğrenmeye bir arzu duymuyorlar. Bunun günahı ana babanın boynunadır; onlar kıyamet gününde sorumlu olacaklardır. Bu yüzden halkın çoğu dininden habersizdir ve bu Allah'ın yardımının kesilmesine ve onun şiddetli bir ceza vermesine yol açabilir. Din yolunda utanmak doğru olmadığı için yetişkinlerde dini bilgilerini artırmaya çalışmalıdırlar ve kimse çocuğunu büluğa ermeden (12 yaşından önce) ve İslami- dini bilgileri gereği gibi öğrenmeden okuldan alıp usta yanına verilmemelidir. Büluğa erişen ve çırak verilecek çocuklar, oturdukları yere göre İstanbul, Eyüp, Üsküdar, Galata kadısına velisi ve hocası tarafından götürülerek ve mühürlü bir izin belgesi alındıktan sonra çırak verilebileceklerdir. Ustalar ve esnaf kethüdaları da elinde böyle belge bulunmayan çocukları çırak almayacaklardır. Eğer ana babalar ve ustalar buna uymazlarsa, okulun hocası yahut mahallenin imamı doğrudan kadılara durumu bildireceklerdir. Kadılar durumu araştırıp, fermana uymayanları ceza görmeleri için hükümete getireceklerdir. Yetim ve öksüzler zorunlu olarak çıraklık yapıyorlarsa onlar da günde iki kez okula gidip büluğa erişinceye kadar okuyacaklardır. Öğretmenlerin de çocukları güzelce okutmaları gerekir. Çocuklara okutulacak dersler şunlardır:

Kur'an, sonra her çocuğun yeteneğine göre Tecvit, İlmihal gibi risaleler, İslam'ın şartları ve din dersleri.

Bu ferman sözü geçen yerlerin kadılarına, İstanbul'daki tüm mahalle imamlarına, öğretmenlere, esnaf kethüdalarına, çağrılarak tebliğ edilecek, birer örneği kendilerine verilecektir.(3)

Bu fermanın aşağıdaki sonuçlar çıkarılabilir:

-Ferman hükümleri sadece İstanbul için geçerlidir. Yani Sıbyan mekteplerinde zorunlu eğitim başlamıştır ve sadece İstanbul'u kapsamaktadır.

-Sıbyan okullarına 12 yaşına kadar kız ve erkek zorunlu olarak gitmek durumundadır. Gitmeyenlerin velileri cezalandırılacaktır.

1824'ten sonra 1838, 1845, 1847 ve daha sonra 1869'a kadar Sıbyan okullarını ıslah etme, eğitimde verimliliği artırma ve eğitimi teftiş etme çalışmaları

çıkarılan kanunlarla devam etmiştir.

Asıl eğitimde köklü değişiklik ise 1869 Maarif-i Umumiye Nizamnamesi ile yapılmıştır.

Nizam namenin Sıbyan okullarına ait hükümleri şöyledir:

-Her mahalle ve köyde ve icabına göre bir iki mahalle bir iki köyde en az birer Sıbyan Okulu bulunacaktır.

-Sıbyan okullarının tahsil süresi 4 yıldır.

-Devam mecburiyeti erkekler için 7-11, kızlar için 6-10 yaşları arındadır.

-Bir mahalle ve köyde iki Sıbyan Okulu varsa bunların biri kızlara diğeri erkeklere tahsis edilecektir. (yoksa eğitim karma olacaktır)

-İmtihanlar, köy ve mahalle ihtiyar meclisi huzurunda yapılacaktır.

-Sıbyan okullarının inşaa, tamir ve diğer masraflarıyla hocaların maaşları mahalle ve köy halkı tarafından karşılanacaktır.(4)

Yukarıdaki nizamnamenin maddelerinden de anlaşılacağı üzere Osmanlı Devleti'nin tamamında ilköğretim zorunlu hale gelmiştir. 1870 tarihinden itibaren de Sıbyan okulları yanında tamamen yeni sisteme göre eğitim veren yine aynı yaş grubunu içeren ibtidai okullar açılmıştır.

II. Abdülhamit devrinde ilköğretim meselesi daha 1876 anayasası (Kanuni Esasi) hazırlanırken ele alınmış ve anayasaya konulan "Osmanlı efradının kaffesince tahsil-i maarifin birinci mertebesi mecburi olacak ve bunun derecatı ve teferruatı nizam-ı mahsus ile tayin kılınacaktır" maddesi ile ilköğretim mecburiyeti getirilmiştir.(5)

Böylece ilköğretim mecburiyeti Osmanlı'nın ilk anayasasının olan Kanuni Esasi'de ki yerini almıştır.

Osmanlı devleti eğitimi mecburi hale getirme de Avrupa'dan geri kalmamıştır. Avrupa ile hemen hemen aynı dönemde zorunlu eğitime geçilmiştir.

Fransa'da ilköğretim zorunluluğu birinci cumhuriyet döneminde, 1793'te getirilmiş, İmparatorluk döneminde 1802 de bundan vazgeçilmiş, sınırlı monarşi döneminde 1816'da tekrar zorunlu ve parasızlık ilkesi gelmiştir. Asıl üçüncü cumhuriyet döneminde 1881-1882 yıllarında yaygın ve etkin bir ilköğretim gerçekleştirilmiştir. Almanya'da 1763'ten itibaren bazı gelişmeler olmuş ve ilköğretim zorunluluğu 1819'da, parasızlık ilkesi de 1888 de

gerçekleşmiştir. İngiltere'de ilköğretim zorunluluğu 1876'da parasızlık da 1891de getirilmiştir.(6)

Ülkenin her tarafında zorunlu eğitim 4 yıl olarak 6-11 yaş aralığında mecburi hale getirildiğine ve bunun takibi müfettişlerle sağlandığına göre Osmanlı devletinde, özellikle Cumhuriyet döneminde iddia edildiği gibi, okuma yazma oranı %3 veya %5 değildir. Bu rakam çok daha yukarıdadır. Ancak 1877-78 Osmanlı -Rus savaşının (93 harbi) yaşanması ve devamında çok fazla göçlerin olması, Balkan savaşları, Birinci dünya savaşı ve Kurtuluş savaşı gibi kesintisiz on yıl boyunca savaşların yaşanması, bir çok alanda olduğu gibi, eğitimi de oldukça olumsuz etkilemiştir. Ama eğitimden hiçbir zaman vazgeçilmemiştir.

Osmanlı'daki eğitim sistemini günümüze bire bir uygulamak mümkün değildir gereği de yoktur. Yukarıda belirttiğimiz gibi eğitim çağın gereklerine uygun ve toplumun ihtiyaçlarına cevap verecek durumda olmalı ve kendini sürekli yenilemelidir. Ancak tarihten güç alarak, geçmiş tecrübelerden yararlanarak, gelecek hakkında planlar yapılmalıdır. Altı yüz yıllık birikim yok sayılmamalıdır.

Günümüzde ise ülkemizde zorunlu eğitimin 12 yıl olduğunu görmekteyiz. **Oldukça genç bir nüfusa sahip, henüz gelişmekte olan, teknolojiye tam olarak ayak uyduramamış, mezun olan çocuklara yeterince istihdam alanları açamamış bir ülkede eğitimin bu kadar uzun süreli olması kesinlikle yeniden tartışılmalıdır.** Anlatmak istediğimiz insanları eğitimsiz bırakarak cehaletin artırılması değildir. **Eğitim alıyormuş gibi görünüp lise ve üniversiteyi bitirdikten sonra ilkokul mezunu insanların yaptıkları işleri yapmak zorunda kalmalarıdır.**

Avrupalılarla aynı eğitim düzeyinde olduğumuzu ispatlamaya çalışmak için eğitilmiş işsizler sayısını artırmanın, gençleri okulda oyalamanın gereği yoktur. İhtiyacımız kadar eğitilmiş insan, ihtiyacımız kadar üretken, zanaatkâr insan yetiştirmeliyiz. Bugün acaba bir marangoza, ayakkabıcıya, konfeksiyoncuya, berbere, muslukçuya, tamirciye... eleman yetiştirebiliyor muyuz? Mezun ettiğimiz lise ve üniversite öğrencileri bu mesleklerde çalışıyorlar mı? Bundan on yıl sonra bu ve buna benzer meslekler çırak bulabilecekler mi? Üniversite mezunlarının on yıl sonra durumu ne olacaktır?

Meslek liselerimizde birkaç mesleğin dışında hangi

mesleği öğretebiliyoruz? Öğretilen meslekler de yığılmanın en çok olduğu alanlara çoktan dönüştü bile. Son verilere göre, öğretmenlik mezunu olup da atama bekleyen dört yüz bin öğretmen adayının olduğu, ancak bunların yirmi bininin atanacağı açıklanmıştı. Geriye kalan adaylar ya bir sonraki yılı bekleyecek ya da başka bir alanda çalışacaklar (on yıldan beri atama bekleyen binlerce insan var). Bu yığılma artarak devam etmekte, bu durum üniversite mezunlarının devlete olan güvenini sarsmaktadır. Diğer bölümlerden mezunların durumu da pek farklı değil.

O halde 12 yıllık zorunlu eğitimden ya vazgeçilmeli veya liseyi okurken her öğrenciye bir meslek edindirilmelidir. (Bu konuya Enderun dergisinin 7. Sayısında, padişahların meslekleri ve meslek sahibi olmanın önemi, adlı yazımızda değinmiştik). Ülkenin enerjisi boşa harcanmamalıdır. Zorunlu eğitim sekiz yıla düşürülmeli gerisi isteğe bağlı olmalıdır. Böyle olursa eğitimin kalitesi artacak, okullarda yığılma olmayacak, mezun olanlar da daha rahat kendi alanlarında iş bulabileceklerdir. Bu da ülkenin eğitilmiş insana olan ihtiyacını karşılayabilecek düzeyde olacaktır. Sekiz yıl zorunlu eğitimden sonra okumak istemeyen öğrenci ise zorla okula gönderilmeyecek, (çünkü bu tür çocuklar okula gittiklerinde okumak isteyen öğrencileri de engellemektedirler) bir ustanın yanında mesleğini öğrenecek, askere gidinceye kadar alanında usta olacaktır. Bu durum ülkenin hem çırak, hem de usta sorunu çözecek, meslek sahibi olan gençte hiçbir zaman işsiz kalmayacaktır. Tabi on dört- on beş yaş çocuklarımızın ailesinin veya bir ustanın yanında bir mesleğin inceliklerini ve adabını öğrenebilmelerinin, çalışarak üretmelerinin önündeki engel de kaldırılmalıdır. Çocuklarımızın erken yaşlarda sorumluluk alarak sorumluluk duygularının, özgüvenlerinin ve kişiliklerini geliştirebilme imkânları kısır tartışmalarla heba edilmemelidir. Bu konuda Devlet denetimindeki zorunlu eğitim kapsamındaki çıraklık eğitimi uygulamasına bir imkân olarak itibar kazandırılmalı ve yaygınlaştırılmalıdır.

KAYNAKÇA

- 1-Bayram Kodaman, Abdülhamit Devri Eğitim Sistemi,s.56,TTK. Yay. An-kara1999.
- 2-Yahya Akyüz, Türk Eğitim Tarihi, s.140,Alfa yay., İstanbul 2001.
- 3-Yahya Akyüz,a.g.e. s.140
- 4-Bayram Kodaman, a.g.e. s.63-64
- 5-Bayram Kodaman, a.g.e. s.67
- 6-Yahya Akyüz, a.g.e. s.140

ZORUNLU EĞİTİMİN ZORUNLULUĞUNUN KAYNAĞI

▲ ALİ EKBER YILDIRIM

Eğitim, genel olarak insanda istendik davranış değiştirme süreci olarak tanımlanmaktadır. Her çocuk kendi öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak üzere tasarlanmış eğitim olanaklarından yararlanabilmelidir.

Eğitim insan haklarından biri olarak kabul edilmektedir. Buna göre herkes, eğitim hakkına sahiptir. Bu hakkın kullanılmasında devlet doğal olarak gerekli çalışmalar yapar. Modern devletlerin kendi vatandaşlarının temel eğitim hakkını sağlamak zorunda olduğu da bilinir. Devletler eğitim hakkını kullanımını sağlamak yerine son dönemlerde vatandaşlarına zorunlu eğitimi dayattıkları görülmektedir. Bu durum, gönüllülük esasına dayanan eğitim hakkının, zorla verilmesi anlamına gelecek bir zorunlu eğitim dayatmasını ortaya çıkarıyor.

Zorunlu eğitim, örgün eğitimin en fazla önem verilen bölümünü ifade eder, bireyin belli bir çağda belli bir sürede eğitim almasını öngörür. Zorunlu eğitim; bir çocuğun belirtilen bir yaşa gelinceye kadar okullarda belli bir süre öğrenim görmesini zorunlu kulan yasal bir deyimdir.

Zorunlu eğitimi daha iyi anlatabilmek için biraz tarihine bakmamız gerekir. Eskilerin "Bugünü anlamak için dünü iyi bilmek gerekir" sözü bugün de bir çok konu da geçerliliğini korumaktadır. Bugün zorunlu eğitimde yaşadığımız tartışmaların Batı da bize uzanan, Osmanlıda ilk belirtilerini gördüğümüz, Cumhuriyetin ilk yıllarında belirginleşip son dönemlerde uzatılan halinin tarihsel güzergâhına bakmamız gerekir.

Zorunlu eğitimin tarihi, çocuklar üzerindeki ebeveyn kontrolünün kendi namına devletlerce yok edilmesinin tarihidir, bireysel gelişiminin bastırılması için tek tip insan profilinin dayatılmasıdır.

İlk olarak zorunlu eğitimi Orta Çağlarda Avrupa'da devlet eğitimi olarak görülüyor. Eğitim kilisede yerine getirilirdi. Zorunlu devlet eğitimi için ilk

modern hareket doğrudan doğruya Reform'da görüldü. İlk adım Martin Luther'di. Luther sürekli olarak topluluklara kamusal okullar açmak ve onların bu okullara katılımlarını zorunlu hale getirmek için çağrıda bulundu. Luther'in zorunlu devlet eğitimi çağrısının arkasındaki amaç tabi ki 'kendine göre özgün dinî fikirlerini bütün insanlara aşlamak için zorunlu eğitimi bir araç olarak görmeyi ve bu gaye için kendisini de adadı. Batılı dünyadaki ilk zorunlu devlet okulu sisteminin arkasındaki itici gücün kendi kurdukları düzeni ve sistemi canlandırarak devam ettirmeyi yani kendilerine göre iyi ve uysal vatandaş yetiştirmekti.

Avrupa'da ilk millî eğitim sistemini hayata geçiren Prusya'da zorunlu eğitim sisteminin propagandasını yapan da Kral Frederick William'dı. William, 1717'de çocukların devlet okullarına zorla devam etmesini öngören bir kararname yayımladı ve bunu sonraki tarihlerde daha fazla okulun inşasını öngören kararnameler takip etti. Kralın kişisel tutumlarını despotizm ve militarizmin katıksız destekçisi olmak şeklinde söylesek yanlış yapmış olmayız.

Devlet okullarının benzer biçimde kullanımı ve mutlak devlete itaat için kafa yıkama aracı olarak kullanılan zorunlu eğitim uygulaması Fransa, İngiltere, İtalya'da uygulamaya sokuldu. Yine

Amerika da zorunlu eğitim İngiliz geleneğinin devamı şeklinde devam ettiğini ifade edebiliriz. İngilizcenin dünya dili argümanı modern devletlerin eğitim sistemini de belirleyen en başat unsurlardan biri oldu.

Doğu Avrupa ülkeleri, Çin ve Japonya gibi ülkelerde de zorunlu eğitimi zorunlu diller meselesi ile de değerlendirmek gerekir. Avusturya –Macaristan imparatorluğunun mutlak monarşinin devamı için eğitimi kullandığı, İspanyanın Katalan dilini bastırmak için zorunlu eğitimi kullandığı bilinen gerçeklerdir. Yine Çin hükümetinin de baskıcı eğitim anlayışı başta orada yaşayan Türklerin dilini yok saymaya hizmet ettiğini biliyoruz. Hakeza ülkemizde de başta Kürtçe olmak üzere İngilizce dışı kullanılan dillere yaklaşım uzun zaman bu mantıkla devam ettiğini ne yazık ki yaşayarak gördük. Japonyada bile ilerlemeci eğitim adı verilse de öğrencinin özgürlüğünü kısıtlayan onu zoraki yönlendiren bir eğitim sistemi mevcuttur.

Bizim tarihimize dönecek olursak Osmanlı–Türk modernleşmesi Tanzimat ile başladı. "Batılılaşma" fikri ile gelişen modernleşmenin en görünür alanlarından biri yenileşme dönemi eğitim sistemi oldu. III. Selim'le başlayan askerî eğitimin yenileşmesi II. Mahmut dönemi sonlarında sivil ve özgün örneklerini verdi. Osmanlı eğitim sisteminin modernleşme macerası sanıldığından çok daha karışık ve sancılıydı. İlköğretimin zorunlu, parasız ve masraflarının devlet tarafından karşılanacak şekilde düzenlenmesi Avrupa'nın önde gelen ülkelerinde olduğu gibi Osmanlı'da da hemen hemen aynı dönemlerde yürürlüğe girmiştir.

Bizim de zorunlu eğitimin ilk olarak 1824 yılında II. Mahmut ile getirildiğini görürüz. II. Mahmut'la beraber, devlet dışında sadece vakıflarla yürütülen ilköğretim, bir fermanla zorunlu hale getirilmiştir. Ama gerekli örgütlülük ve bütüncül politikalar gözetilmediğinden uygulanamamıştır. Daha sonra, 1848 yılında, bir talimatnameyle Sıbyan ve Rüştîye Mekteplerinde, altı yıl eğitim zorunlu hale getirilmiştir. Devamında, 1921 yılında, Maarif Vekaleti, ilkokulların süresini altı yıldan dört yıla indirmiştir.

Osmanlı geleneksel eğitim kurumlarının tamamen dışında belli bir plan, program ve devlet kontrolünde eğitim yapan sultaniler, idadiler ve diğer eğitim müesseseleri bir biri ardına açıldı ve II. Abdülhamid devrinde memleketin her alanına yayıldı. Sultan

Abdulhamid döneminde açılan okullarda yetişenler, paradoksal biçimde önce Osmanlı'nın sonunu getirip sonra da Türkiye'nin kaderini tayin ettiler. Bütün **bu sancılı yenileşme döneminde geleneksel eğitim sisteminin (medrese)zihniyet, kurum, araç ve personeli de varlığını sürdürdü ve böylece ikili bir yapı, farklı toplumsal kategoriler oluştu.**

Eğitimin önce bir ferman, ardından da Anayasa maddesi halinde zorunlu hale getirilmesine o dönemde ciddi itirazlar gelmiş ve bunun birey hak ve özgürlüklerine zarar getiren bir uygulama olduğuna da değinilmiştir. **Halka zorunlu bir eğitim programı uygulamanın anlamlı olmayacağını düşünen Namık Kemal, "eğitimin nimetlerini gören halk zaten gönüllü bir şekilde çocuklarını okullara gönderecektir. Bu konuda kimseyi zorlamaya gerek yoktur" der.** Tanzimat ideolojisine göre "batılılaşmak", kalkınmak, ilerlemek ve bütünsel bir toplumsal değişim için eğitimin yaygınlaşması gerektiğine herkes gönülden inanmış gibidir. Bu konuda nerede ise karşı bir söz yoktur. Bu tutum, devlet eğitimi ve halk bütünleşmesini sağlarken, Cumhuriyet döneminde üstten zorla getirilmek istenen bir modernleşmeyi halk kabul etmese de kabul etmeye mecbur bırakılması sonucu benimsemek zorunda kalmıştır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında CHP tek partili dönemi, birçok yeniliğin yapıldığı ve günümüz eğitim sisteminin teşkilat ve programının yanında ideolojik yönü ağır basan felsefi temellerinin de atıldığı devredir. Bu dönemde İslami ilkeler ve Osmanlı medeniyeti ile bir nevi hesaplaşıldığı zoraki inkılapların eğitim alanında yapıldığına şahit olunacaktır. Yapılan inkılâplarla, ihtiyaca cevap vermediğine kanaat getirilen "eski eğitim anlayışlarına ve kurumlarına" son verildiği görülmektedir. 3 Mart 1924'teki Tevhit-i Tedrisat kanunuyla TBMM, Şer'îye ve Evkaf Vekaletlerini kaldıran yasa kabul edildikten sonra, öğretim birliğini sağlayan kanun yürürlüğe girdi. Beş maddeden oluşan bu kanunla II. Meşrutîyet'in ilk yıllarından beri tartışılan öğretim birliği kanunlaşarak yürürlüğe girmiş oldu.

Tevhid-i Tedrisat Kanunu'yla eğitim, devlet eliyle tek tipçi bir karaktere bürünmüştür. Devlet, eğitimde her şeyi denetimine alarak, kendine göre tasarladığı bir vatandaş ortaya koyma yolunu tercih etmiştir. Kanun, günümüz itibarıyla farklı kesimlerin kendi inanç sistemlerine göre insan

yetiştirmesinin önündeki en büyük engeldir. Oysa toplumdaki etnik ya da dini inanç gruplarının her türlü talebinin eğitim sisteminin dışında tutulması, onlarca yıldır birçok sorunun derinleşmesine yol açmıştır. Bu sebeple anadilinde eğitimin yasaklanması, dini eğitimin devlet tekeline alınması, öğrencilerin inançları doğrultusunda eğitim-öğretim görmesinin engellenmesi gibi hala tartışma konusu olan birçok sorunun temel dayanaklarından biri hatta ilki bu kanundur.

Ülkemizde 1973 Tarihli yayına giren Milli Eğitim Temel Kanunu ile ilköğretim süresini idealde sekiz yıl olarak düzenlemiş; ancak buna daha planlı, programlı ve aşamalı bir geçiş yapılması önerilmiştir. Bu karar, 1981-82 öğretim yılında deneme olarak uygulanmaya başlanmış ve bu tarihten sonra sekiz yıllık kesintisiz eğitim uygulamasının 200 okulda deneme amaçlı uygulanması kararlaştırılmıştır. 1989-1990 öğretim yılının ikinci yarısında taşınalı eğitim uygulamasına da başlanarak sekiz yıllık eğitimin yaygınlaştırılma çalışmalarına hız verilmiştir. **1997'deki siyasi gelişmelerin ve beklentilerin gerçekleştirilebilmesi için askıda duran bu eğitim projesinin yürürlüğe konması bulunmaz bir nimet olmuştur.**

28 Şubat 1997'de 9 saatlik tarihinin en uzun toplantısını yapan Milli Güvenlik Kurulu (MGK), Türkiye dinamiklerini kökünden değiştirecek bir bildiri yayımladı. Bu bildiri aynı zamanda modern dönemlerin darbe beyanıydı. MGK kararıyla zorunlu eğitimin kesintisiz sekiz yıla çıkarılması ve bütün yurtda uygulanması kesinleşti. Böylece ilköğretime yeni başlayan bir çocuğun başka her hangi bir eğitim kurumuna gitmesi kanunen yasaklandı. İmam-hatip liseleriyle birlikte diğer bütün meslek okullarının orta kısımları kapatıldı. Sekiz yıllık eğitimin kesintisiz biçimde bütün yurt sathında uygulanması zorunluluk haline getirildi. Böylece ülkedeki eğitim dengeleri baştan aşağı değişti. İlköğretim sürecinde bütün bireylerin sekiz yıl süreyle tek bir program üzerinden eğitim görmesi ve bu süreç boyunca alternatif nitelikteki eğitim programlarına devam etme yasağı üzerinden tek tip vatandaş yetiştirmeye odaklı bir eğitim sistemi kökleştirilmeye çalışıldı.

28 Şubat sürecinde "sekiz yıllık kesintisiz eğitimin" kanunlaşmasında, eğitim konusunda en son söz

alacak kişiler olan askerlerin baş aktör haline gelmiştir. Hiçbir bilimsel altyapısı ve eğitim felsefesi gözetilmeden siyasi ve ideolojik beklentilerle Müslüman Anadolu milletini alt etmek için eğitim bir dayatma aracı olarak kullanılmıştır. 28 Şubat sonrasındaki bir kaç yılın siyasi, sosyal, kültürel ve eğitim verilerine bakıldığında eğitimin böylesi bir siyasi hesaplaşmaya kurban gitmesinin ne büyük zararlar ortaya çıkardığı da açıkça görülebilir. 28 Şubat sürecinde devlet, ordu ve malum çeteler tarafında eğitim ideolojik bir baskı aracına dönüştürüldü.

Eğitim sistemimizde ne yazık ki düzeltme yapalım derken başka bir yanlışla imza atıyoruz. **28 Şubat darbe artığı olan sekiz yıllık kesintisiz eğitim dayatmasını temizlemeyelim derken zorunlu eğitim hem de islami ve insani hassasiyetleri daha fazla olan Ak Parti iktidarında 12 yıla çıkarıldı.** 2012 – 2013 öğretim yılında uygulamaya geçilen sistem de 222 sayılı ve 1739 sayılı kanunlarda yapılan değişikliklerle zorunlu eğitim süreci, 4+4+4 şeklinde formüle edilen üç kademedan oluşacak şekilde dizayn edildi. Üç kademedan oluşması ve kesintili olması imam hatiplerin bağımsız açılması, Kur'an-ı Kerim ve Hz. Peygamberimizin Hayatı derslerinin kanuni seçimlik ders olmak üzere ortaokul ve liselerde seçimlik derslere yer vermesi gibi olumlu adımlara imza atmış olsa da devlet eliyle dayatmanın artarak devam ettiğine hizmet ettiği aşıkardır.

Zorunlu eğitim üzerinde bir ortalama bir insan yaşamını da hesaplamış olalım. Malum **bizde eğitim geleceğimizi daha çok ekonomik anlamda kazanma amacı gütmektedir.** 6 yaşında okula başladığını varsaydığımız bir çocuk okul öncesi ve 12 zorunlu eğitim ile yaşı 19 bulmaktadır, birkaç yıl üniversite hazırlık artı üniversite dersek mezuniyet en erken

yirmi beş yaşı buluyor. İş bulma yaşı otuzları geçen **ülkemizde ortalama insan yaşının yarısının diğer yarısını kazanmak için harcaması da trajikomik vakadır.** Yine diplomaya dayalı eğitim sistemimizin insanı geliştirmekten çok kibrini artırdığı gerçeğini de eklersek yetişkin bireylerden çok sorunlu kişiler topluma kazandırılıyor. Buradan hareket ile zorunlu eğitimin aynı zamanda sorunlu eğitim olduğunu da söyleyebiliriz.

Cumhuriyetin kurulduğu ilk günlerden beri yapılan tüm olumlu ve olumsuz değişikliklere rağmen zorunlu eğitim sisteminin çocuklarımızı, ana sınıftan üniversite sonrasına kadar resmi ideolojinin eğitim anlayışıyla tek tipleştirilerek düşünce zenginliği ve üreticiliğinden uzak; sorgulamayan, üretmeyen, ezberci, şahsiyet ve değerler sorunları yaşayan ve de İslâm'a yabancılaştırılarak ahlâkî zaafı taşıyan nesillere dönüştürülmektedir. Son dönemlerde siyasi atmosfer ile imam hatiplerin yaygınlaştığına dair gelişmeler olsa da iktidarın dindar nesil yetiştirme amacına ulaşamadığını acı bir şekilde gözlemlemekteyiz. Okullar resmî ideolojinin iyi vatandaş, iyi insan ve dindar nesil yetiştirilmesi için bir alana dönüştürülmesi her dönem devam ediyor. Öğrenciler ise çeşitli ritüel, etkinlikler ve müfredat ile komuta edilmeye çalışılıyor. Ama sonuç; "dayatmalar ile eğitim olmaz." gerçeğini değiştirmiyor.

Buraya kadar zorunlu eğitim dünyada ve ülkemizde ki gelişim sürecine biraz baktık. **Her ne kadar zorunlu eğitimin temelleri devletler tarafında amaçlarına ulaşmak için makul gerekçeler üzerine kurulmuş olsa da "çocuğun eğitimi ile ilgili karar vericinin aile mi yoksa devlet mi olduğu" temel sorunu da ele almamız gerekiyor.** Bugün çağdaş eğitim sistemleri denilince akla gelen ABD ve İngiltere'de öğrenciler zorunlu eğitimlerini tamamen devlet denetimindeki okullardan almak zorunda değil, aileler istekleri doğrultusunda farklı yerlerde çocuklarına alternatif eğitim olarak, müfredatlarını esnek standartlara bağlı olarak istedikleri gibi şekillendirebilen özel okullara (kilise okulları da dâhil) gönderebiliyor ve hatta isterlerse çocuklarının eğitimini evde yürütebiliyorlar.

Ülkemizde son günlerin gündemini oluşturan Hatay'da Algül ailesinin çocuklarını okula göndermediği gerekçesiyle devletin çocuklara el koyması, çocuk kimin devletin mi ailenin mi

sorusuna yeni bir örnektir. Kamuoyundan gelen yoğun tepkiler üzerine el konulan çocuklar aileye teslim edilirken, "eğitim özgürlüğü" konusunu da tartışmamız gerekiyor. Çocuğunun hangi yaşta, hangi okula, hangi saatlerde geleceğine hangi öğretmenden, hangi konuları, ne şekilde öğreneceğine devletçe karar bir dayatma olduğu gibi çocuğunu okula göndermeyen ailenin beklentilerini karşılamak yerine onu almaya çalışmak başka bir zorbalıktır. Net olarak ifade edilmelidir ki; devlet bize hizmet eden bir organizasyon/meکانizmadır; bizim üstümüzde bir otorite değildir.

Zorunlu eğitim uygulamasının en belirgin özelliği okulda öğrenmeyi zorunlu kılmasıdır. Bununla amaçlanan okul-dışı bilgilendirme ve eğitim kaynakları olan aile ve toplumun/çevrenin etkisinin en aza indirilmesi ve çocuğun düşünce dünyasının ve davranışlarının devlet eliyle ve tabi ki resmi ideoloji ile denetim altına alınarak tek bir kaynakla şekillendirilmesidir. Çocuğun düşünceleri, davranışları, değer yargıları küçük yaşlarda şekillendiği gerçeğini de görürsek eğitimin davranış değiştirmeye değil daha çok körpe beyinleri yıkamaya hizmet ettiğini söyleyebiliriz. Zorunlu eğitimle amaçlanan, küçük yaştaki bireylerin belirlenmiş kalıp ve şablonları almaları, onları benimsemeleridir.

"Eğitim bir görev veya dayatma değil bir haktır!" Bu açıdan bakarsak zorunlu tutulması, onu kendi doğasından çıkarır. Gönüllüğün çok uzağından geçtiği kurumlar halinde işleyen okullarda, otoritesini seçmemiş öğrenciler ve maaş karşılığı ders veren öğretmenler bir araya geliyor. Devletin, ilerideki yaşamlarını kolaylaştıracak diplomalar vaat ettiği öğrenciler yine devletlerin belirlediği konularla ilgili çıkmış soruları çözmek için

birbirleriyle yarışıyor. Medeniyetin kalelerinin içler acısı hali. *"Bir yığın insan susmayı, zil sesiyle birlikte düşünmeyi ve aptal olduğuna inanmayı okulda öğreniyor"* diyor. Catherine Baker. Çocuklar sırf birileri onları zorladığı için okula gidiyor, diyor ve soruyor: *"Zorunluluğu kaldırdığımızda kaçta kaç okula giderdi?"*

Eğitim sistemimiz okulları açık cezaevlerine çevirerek öğretmenleri gardiyan, öğrencileri mahkum hale getirmektedir. Eğitim ile uzaktan yakından ilgili olan çoğunluğunda mutsuz olduğu bilenen bir gerçektir. Bu mutsuzluk ve zorakılık halinin devamını sağlayan zorunlu eğitim ne yazık ki son dönemlerde canlar da almaktadır. Hatırlanacağı üzere İzmir Ödemiş'te meydana gelen menfur olayda, disiplin cezası aldığı okuluna silahla gelen iki lise öğrencisi, Okul Müdürü Ayhan Kökmen'i katlettiler. Yine Nisan ayı başında benimde yaşadığım Kocaeli'nin Gebze ilçesinde tanıdığım eğitime adanmış bir arkadaş olan Necmeddin Kuyucu çalıştığı okulda öğrencisi tarafından bıçaklanarak öldürüldü. Yirmi bine yakın eğitimcinin cenaze merasimine katılarak eğitimciye şiddete hayır dediği günde beklenen kişi olan Milli eğitim bakanının alanda olmaması bile dayatmacı eğitim sistemi içinde eğitimcilerin yalnızlığının bir göstergesidir.

Eğitimcilere okullarda başta olmak üzere her yerde sözlü ve fiziksel şiddetin giderek normalleştiği, öğrencinin okul müdürünü ve müdür başyardımcısını bıçaklayarak öldürmesi zorunlu eğitim sistemini artık bir an önce tartışmaya açmamızı gerektiriyor. Bunu yapabilir, bu dayatmadan vazgeçebilir ve okullarda gerekli tedbirleri alabilirsek bu menfur olaylardan bir ders çıkarabiliriz.

Tarihsel süreç içerisinde özellikler Hristiyan inancının dinsel ihtiyaçlarını karşılamak için ortaya çıkan zorunlu eğitim artık günümüzde tamamen resmi ideolojilere, egemen siyasetlere ve emperyalizme hizmet etmektedir. Geçmişten günümüze zorunlu eğitim; kişi özgürlüğünü ihlal eder, çocuk haklarına zarar verir, ebeveynlerin haklarını çiğner, devlete itaati öğretir, iyi vatandaş önceler, bireysel gelişimleri yok sayar ve itaatkar bir nüfus yaratır.

Milli Eğitim Bakanı Sayın Ziya Selçuk katıldığı bir televizyon programında "12 yıl zorunlu eğitim çok fazla" cümlesi önemli. Eğitimin başında bulana kişinin bu ifadesi bizlerin eğer yoğun ülke gündemine ve çarpıtmalara maruz kalmaz ise geleceğimiz ve eğitim sistemimiz adına ümit verici olabilir.

Son olarak Türkiye'de zorunlu eğitimin süresinin artırılması iktidar ve bazı kurumların eğitim göstergelerinde bir takım nicel iyileştirmeler gösterebilir. Ancak, **eğitimde nicelikten ziyade nitelik ön planda tutulmalı.** Milli eğitimde, özellikle Ak Parti iktidarı döneminde derslik sayısı, sınıf mevcutları, öğretmen başına düşen öğrenci sayısı, teknolojik ve fiziksel alt yapıya ilişkin konularda ciddi gelişmeler yaşandı. Ancak **eğitimde niteliksel gelişmelerin yaşanmadığı ve bu dönüşüm sağlanmadığı zaman diğer bütün olumlu gelişmelerinde yok olacağını bilmemiz gerekmektedir.** Zorunlu eğitimin süresine esnetilmesi hatta ilkökul dışı diğer kademelerde zorunluluğun kaldırılması için gereken adımlar atılmalıdır.

ZORUNLU EĞİTİMİN GETİRDİĞİ PROBLEMLER

▲ M. RAŞİT YURTSEVEN

Genel manada eğitim; kişinin zihinsel, bedensel ve duygusal olarak sahip olduğu yeteneklerini belirlenmiş hedefler doğrultusunda geliştirilmesidir. Eğitimin en önemli hedefi ise, herhalde fertleri arasında düzenli ilişkilerin ve iş birliğinin bulunduğu mutlu bir toplum oluşturmaktır. Mutlu bir toplum oluşturmak için de bireylerin isteklerinin ilgilerinin ön planda tutulması önem arz etmektedir.

Öğrenme ve eğitim, hayatın bütün alanlarında devam etmekle birlikte okul öncesi ailede alınan veya yeterli alnamayan eğitim, kişinin, dolayısıyla toplumun geleceğini azami ölçüde etkilemektedir. Ailede yaşanan sorunlar, yetişmekte olan nesiller üzerinde olumsuz etkiler bırakmaktadır. **0-6 yaş arası, ailede alınan eğitimin ferdin karakteri üzerindeki etkisi, ömür boyu alacağı eğitimin 60-70 ine tekabül ettiği varsayılmaktadır.** Hal böyle olunca okul çağındaki eğitim faaliyetleri, ailede verilmesi gereken terbiyeden son derece etkilenmektedir. Bu sebeple eğitim faaliyetlerinin sağlıklı yürüyebilmesi için çocuklara ailede gerekli eğitim yeterli şekilde verilebilmelidir. Daha da önemlisi sorumluluk bilinci verilmelidir.

Ailede son derece şımartılan ve hemen hemen her talebi yerine getirilen çocuk, hayatı boyunca

yüksek beklentiler içerisinde bulunmaktadır. Gerek okulda, gerekse içinde bulunduğu çevrede bu beklentileri karşılanmadığı takdirde çevresine olumsuz davranışlar yansıtmaktadır. Bu konuda aile, üzerine düşen görevi yeterince yapmadığı takdirde davranış bozuklukları ortaya çıkmaktadır. Bunun sonucu olarak da davranış bozuklukları gösteren öğrenciye okulda verilmesi gereken eğitim etkisiz kalmaktadır. Dolayısıyla bilgili, ancak karakteri bozuk ve topluma zararlı fertler ortaya çıkmaktadır. Bozuk bir karakter üzerine yüklenen bilgi, kişiyi topluma karşı zararlı hale getirmektedir. Böyle bir eğitimin fonksiyonu, mevcut karakteri cıalamaktan öteye gitmemektedir.

Eğitimde kalitenin artması için, öncelikle ailenin yapısının güçlendirilmesi gerekmektedir. Çalışan anne babanın çocuğunu eğitime yönünde yeterli enerjisi ve zamanı kalmadığı için eğitimin aile boyutu eksik kalmaktadır. Bu eksikliğin giderilmesi için ilgili mercilerin sağlıklı politikalar geliştirmesi gerekmektedir. Dolayısıyla da çocuklara verilecek eğitim açısından ailenin de eğitilmesi üzerine bir politika geliştirilmesi gerekmektedir. Aile-Okul-Çevre sacayağında aile ayağının eğitime etkisi açısından yeniden ele alınması gerekmektedir. Aksi takdirde eğitimde okul ayağının problemlerini tartışmanın sonu gelmeyecektir. Eğitim sistemimizin en önemli problemi bence ailede verilen eğitimin giderek etkisiz hale gelmesi sorunudur.

Ailedeki eksik kalan eğitim probleminden sonra okuldaki eğitimin problemlerini konuşmak daha tutarlı olacaktır. Direkt olarak eğitimin okul safhasındaki problemlerini konuşarak meseleye başlamak hiçbir zaman yeterli çözüm üretmeyecektir.

Okuldaki eğitim problemlerini değerlendirmek gerekirse; bunları planlama, yönetim ve uygulama ile ilgili problemler olarak üç ana grupta toplamak mümkün olur.

Eğitim planlamasından kastettiğimiz zorunlu

eğitimin niteliği, ders çeşitliliğinin ve müfredatlarının yeterliliği, sınava odaklanmış eğitim sistemi, disiplin yönetmeliğinin yetersizlikleri gibi konular öne çıkmaktadır.

Eğitim yönetimi ile ilgili başlıca problemleri sıralamak gerekirse, idareler tarafından bürokrasi işlerine ağırlık verilmesi, okuldaki eğitimin kalitesine yeterince önem verilememesi, okulun vitrin değerini arttırmaya yönelik faaliyetlerin önemsenmesi öğrenci velisinin eğitimi etkileyen olumsuz baskısının yönetilememesi gibi konular öne çıkmaktadır.

Eğitim uygulamaları ile ilgili olumsuzluklar ise öğretime eğitimden daha fazla önem verilmesi sorgulayıcı-yorumlayıcı yöntemden çok ezberci, bilgi yükleyici yöntemin öncelenmesi, hayata hazırlayıcı değil de sınava hazırlayıcı yönetime ağırlık verilmesi şeklinde problemleri sıralamak mümkündür. Ayrıca eğitimcinin yaptığı işi önemsememesi ve kendisini geliştirememesi de önemli eğitim problemlerinden biridir.

Zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılmasında; her ferdin belli bir düzeyde eğitim alması, bir vatandaşlık hakkı olarak anayasal eğitim alma hakkının ifası gibi sebepler haklı olarak göz önünde bulundurulmuştur. Ancak, ülkemizin sosyal yapısı gereğince öğrencilerin kendi taleplerinden daha çok anne-babalarının ideallerine göre eğitim ortamlarına yerleştirilmiş olması en büyük problemlerden birisini teşkil etmektedir.

Gençler, ortaöğretim kademesinde istemedikleri bir ortamda bulunduklarında eğitim-öğretim faaliyetlerini olumsuz etkilemekte, istekli öğrencilerin dikkatlerini dağıtmaktadırlar. İsteksiz öğrenciler bulundukları ortamda disiplin sorunlarına yol açmakta gerek arkadaşlarıyla gerekse öğretmen ve idarecilerle problemler yaşamakta, şiddete yönelmektedir. Özellikle son zamanlarda yaralamaya ve hatta öldürmeye varan olaylar sık sık yaşanmaktadır. Bu tür olayların önüne geçilebilmesi için 3 kademeyi teşkil eden orta öğretimdeki teorik zorunluluk kaldırılarak öğrencilerin eğilimleri yönünde kısa süreli uygulamalı meslek edindirme kursları veya çıraklık-eğitim tarzı eğitim programları gibi acil çözümler üretilmelidir. Bu gençler, okulda tutulmak yerine bir an önce hayata kazandırılmalıdır. Böylece hem öğrenciyi gereksiz yere okulda tutarak zaman israfının önüne geçilmiş hem de disiplin ve şiddet

probleminin önüne geçilmiş olacaktır. Ayrıca en önemlisi de problemin kaynağı olan öğrenci topluma faydalı, üreten bir insan haline getirilmiş olacaktır. Bu şekilde okullardaki disiplin problemlerinin büyük oranda önüne geçilmiş olacaktır.

Eğitim ortamlarında en önemli konulardan birisi de disiplin problemidir. Son zamanlarda Okullarda yaşanan disiplin problemleri sık sık gündeme gelmektedir. Yukarıda saymış olduğumuz sebepler, bu disiplinsizliği doğuran sebepler olmakla birlikte **sonuçları itibarıyla disiplin yönetmeliğinin yetersizliği de sorunların kaynağını teşkil etmektedir.** Mevcut disiplin yönetmeliğinde disiplin problemi oluşturan öğrenciye gerekli caydırıcı cezanın verilememesi, uygulamada ise üst disiplin kurullarındaki öğrenciye ceza vermemeye yönelik eğilim, problemli öğrenciyi cesaretlendirici bir durum arz etmektedir. Ayrıca, okullarda bir güvenlik problemini de ortaya çıkarmaktadır. Bu konudaki eksikliğin bir an önce giderilerek gerekli düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Disiplinin olmadığı yerde eğitimden söz etmek mümkün değildir. **Gerekli uyarılar yapıldığı halde disiplinsiz davranan öğrencinin gerektiği gibi cezalandırılması, eğitimin sağlıklı yürüyebilmesi için önemli unsurlardan birisidir.** Bir birey olarak yaptıklarının mutlaka bir sonucunun olduğunun bilincinde olması bir insan için eğitimin en önemli ayağıdır.

Popülist nedenlerle görmezden gelinen eğitim problemleri, akılcı ve hedefe yönelik gerçekçi çözümler üretilerek ele alınmadığı takdirde mutlu ve başarılı bir toplum oluşturmak amacından uzaklaştırılacak, geleceğe umutla bakmak mümkün olmayacaktır.

ZORUNLU EĞİTİMİN MESLEKİ EĞİTİME ETKİSİ

▲ BEKİR DİLEKÇİ

Ülkemizde eğitim sistemi zaman zamanköklü değişikliklere sahne olmaktadır. Eğitim süreci dinamik bir süreç olduğu için durağanlık beklemek elbette düşünülemez; ancak yapılan her yenilik sisteme format atma anlamı taşıdığı için eğitim sistemimiz bir türlü istikrarlı hale gelememektedir.

Eğitim sisteminde yapılan dönüşümler arzu edilen insan prototipini yetiştirmeye yönelik ideolojik adımlar olarak ortaya çıkardı. Bunun en bariz örneği, 28 Şubat döneminde getirilen 8 yıl kesintisiz eğitim sistemidir. Geldiğimiz noktada ülkeyi yaklaşık 20 yıldır yöneten Ak Parti iktidarında neredeyse her bakan döneminde eğitim sisteminde değişikliğe gidilmiş ve eğitim sisteminin stabilizasyonu sağlanamamıştır. 2012 yılında getirilen ve 4 + 4 + 4 olarak bilinen yeni sistemle lise kısmı da zorunlu eğitime dâhil edilerek ülkemizde zorunlu eğitim kademeli olarak 12 yıla çıkarılmıştır.

Formasyon kitaplarında eğitim, "Bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla **kasıtlı ve istendik davranış** değişikliği meydana getirme süreci" olarak tarif edilmektedir. Bu klasik eğitim tanımının içinde yer alan "**kasıtlı ve istendik davranış değişikliği**" ifadesi **eğitimin gönüllü ve arzulu olarak yapılmasına** vurgu yapar.

Tek başına "**zorunlu**" kelimesi bile bir tahakkümü ve dayatmayı çağrıştırmaktadır. Veryüzünde zorla yaptırılan hiçbir şeyden bir nitelik ve kalitenin ortaya çıkması murat edilemez. **Zorla güzellik olmayacağı gibi zorla eğitim de olmaz.** Eğitim psikolojisinde yer alan dikkat çekme, güdüleme, pekiştirme, ödül ve ceza gibi konular eğitim süreçlerine uyarlanırken zorlama mantığından asla söz edilmez. Eğitim uygulamalarında başarıya ulaşmak için her şeyden önce gönüllü katılım gerekir.

Öğrenciye zorla eğitim vermek, onun eğitime karşı kendi içinde bariyerler oluşturmalarına neden olacak ve istenen eğitim kalitesi yakalanamayacaktır. Bir şeyi öğrenmeye zorunlu hissettirmek yerine merak düzeyi ve güdülme seviyesi yükselttilerek öğrenci

eğitim öğretim süreçlerine dâhil edilmelidir.

Ne yazık ki eğitim sistemimiz baştan ayağa bir zorlama ve dayatma mantığının esareti altındadır. Öğrenciler yeteneklerine ve ilgi alanlarına uygun olmayan derslere zorla girmekte, daha nitelikli bir eğitim kurumuna gidebilmek için seçme ve yerleştirme sınavlarına hazırlanmaya zorlanmaktadır.

Ölçme - değerlendirme sistemi yeteneğe, ilgi ve beceriye göre öğrencilerin içindeki cevheri açığa çıkarma mantığına dayanmadığı için puan üstünlüğü, çok sayıda teste doğru cevap verme seviyesi başarı düzeyini belirleyen yegâne faktördür.

12 yıllık zorunlu eğitim sistemi bünyesinde pek çok handikabı barındırırken en çok mesleki eğitime ve çıraklık müessesine zarar vermiştir. Daha önceleri ortaokul mezunu olan öğrenciler lise yerine çıraklık okullarına yazılıp bir mesleğe adım atarlarken günümüzde ortaokul mezunu olan öğrenciler liseye kayıt olmaktadır. İlk ve ortaokulu hasbel kader bitiren öğrenciler liseye kaydolmakta burada üst üste iki yıl sene kaybı yaşadıkları zaman mecburen, zorunlu olarak çıraklık eğitimine yönlendirilmektedirler.

Ülkemizde çıraklık müessesesi tercih edilen bir eğitim programı olmak yerine çaresizlik sonucu, köprüden önce son çıkış olarak görülmektedir. Çıraklık okullarına kayıt yaptıran öğrencilerin neredeyse tamamı örgün eğitim sürecinde başarısız olmuş, okul, öğretmen ve eğitim konularında öğrenilmiş çaresizlik düzeyine gelmiş öğrencilerden oluşmaktadır. Böyle bir kaybetme psikolojisiyle çıraklık eğitime gelen öğrencilerden bir kalite beklemek, gittikçe sanayileşen ülkemizin ara elaman ihtiyacını karşılayacak teknik elemanları yetiştirmek mümkün değildir.

Anadolu liselerini bitiren öğrenciler üniversiteye yerleşemedikleri zaman vasıfsız işgücü durumuna düşmektedirler. Bu okullardan mezun olan

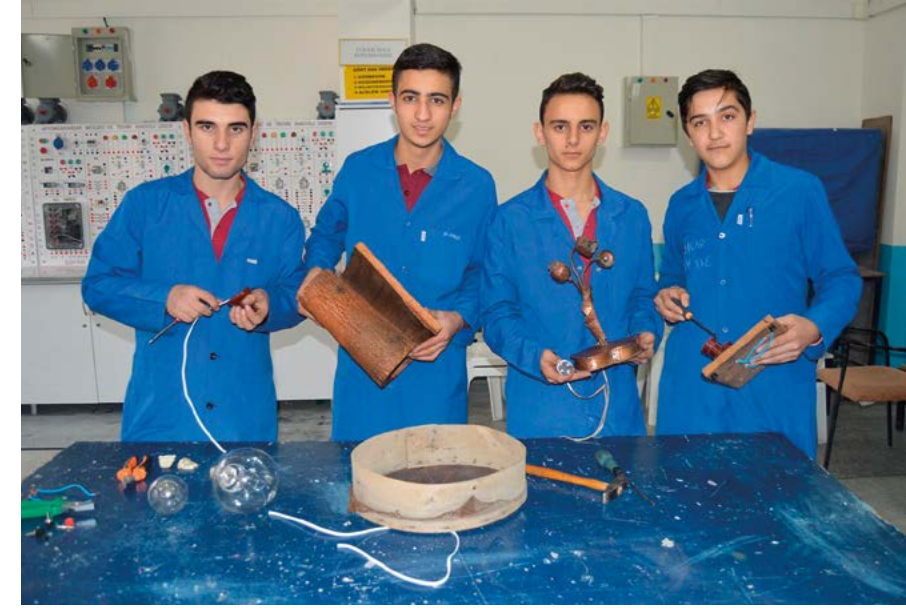
gençlerimiz genel olarak AVM mağazalarında kasiyer, ortacı ve garson olarak çalışıyorlar. Bu mesleklerin istihdamı genel olarak genç yaşta olmayı gerektirdiği için bu gençlerimiz 30 yaşına geldiklerinde tamamen vasıfsız işsizler ordusunun elamanı oluyorlar.

Anadolu Lisesi mezunlarının üniversiteye yerleşemedikleri zaman bir çıraklık eğitimine başlamaları yaş itibariyle bir hayli zordur. 12 yıl okuduktan sonra mezun olan bir öğrencinin çıraklık yapabilmesi içinde bulunduğu yaşın gelişim özellikleriyle örtüşmemektedir. Daha küçük yaşlarda mesleki eğitim sürecine girmesi gereken öğrencinin lise sonrası otomobil tamirciliği, berberlik, kaynakçılık gibi bir mesleğe adapte olması neredeyse imkânsız hale gelmektedir.

Şu an ülkemizde çıraklık eğitimi veren Mesleki Eğitim Merkezlerine kayıt yaptıran öğrencilerin büyük bir çoğunluğu zorunlu örgün eğitim sürecinde iki yıl üst üste kaldıktan sonra örgün öğretimden çıkartılan öğrencilerden oluşmaktadır. Bu öğrencilerin zorunlu bir tercih olarak geldikleri Mesleki Eğitim Merkezlerine uyum sağlamaları ve başarı elde etmeleri bir hayli zordur.

Sanayileşmiş bütün ülkelerde Meslek Lisesinin oranı düz lise oranının epey üstündedir. Bu oran ne yazık ki ülkemizde tam tersi durumundadır. Meslek Liseleri, 28 Şubat sürecinde başlatılan ve halen devam eden bir itibarsızlaştırmaya maruz bırakılmıştır. Mesleki teknik okullar akademik düzeyi düşük öğrencilerin gitmek zorunda kaldığı okullar haline getirilmiştir. Oysaki günümüzde dünya, sanayileşmeyle birlikte bilişim teknolojilerinin getirdiği yeniliklerle yeni bir çağın eşiğindedir.

Bugün en çok bilinen bir örnek olarak bir otomobil bakım ve onarımı düşük nitelikli becerilerle değil üst düzey bilgi ve formasyon gerektirmektedir. Böyle bir dönemde nitelikli insan kıymetini hoyratça heba etmek en büyük zıyandır. İyi bir zekâyâ sahip bir öğrencimizin Bir Mesleki Teknik Okul sürecinden sonra sanayi ortamında erken yaşta üretime katılması hem insanımızın, hem ülkemizin ihtiyacıdır. Bugün küçük bir atölyedeki

iyi bir ustasının emeğinin karşılığı olan saat ücreti üniversite mezunu işi olan birçok kimseden daha fazla olduğu da her gün gözlemlediğimiz bir gerçektir.

Günümüzde insanların kariyer planlarını şekillendiren en önemli dürtü saygınlık ve statü talepleridir. Saygınlığın ise işsiz kalınsa bile bir diploma ile ilişkilendiren toplumsal anlayış yaygın istihdam sorunlarına yol açmaktadır. Bu sorunlar çift taraflı olup sanayicide istediği vasıfta ve çalışma alışkanlığında elaman bulamamaktadır. Eğitim süreçlerimiz ve ekranlar öğrencilerimizi hiç yorulmadan, rahat, konforlu, yüksek gelir getiren ve "lay lay lom" ortamlarda iş bulup çalışabilecekleri zannıyla oyalamaktadır. Bu sunumlar ve beklentilerin ise maalesef gerçek hayatta bir karşılığı bulunmamaktadır.

Eğitim süreçlerini uzatmak ve 18 yaşında biten zorunlu eğitimden sonra öğrencinin mecburiyet duygusu ile iyi-kötü mutlaka bir üniversiteye gitmek zorunda hissetmesi devlet eliyle yapılan bir umut tacirliği olmaktadır. Bubağlamda Ülkemizdeki Üniversitelerin fonksiyonlarını, niteliklerini ve üretime katkılarını da konuşmak zorundayız. Özellikle üniversitelerimizin parasız olması bu sürecin **insan hayatındaki zaman maliyetini** görmemize engel olmamalıdır.

4 + 4 + 4 dört olarak tarifi edilen eğitim sisteminin öncelikle üçüncü 4 yıllık kısmı zorunlu olmaktan bir an önce çıkartılmalıdır. Ortaokuldan sonra

öğrenciler rehberlik dosyalarında oluşturulan bilgiler ışığında ya Anadolu Lisesine, ya meslek lisesine ya da bir mesleğe çırak öğrenci olarak yönlendirilmelidir. Daha da doğru olanı kişinin kendisi ve ailesinin, kendisi hakkında en doğru kararı verme ihtimalinin pratikte günümüz rehberlik faaliyetlerinden daha sağlıklı sonuç üreteceği yadsınmamalıdır.

Burada bir sitayışı ortaya koymak gerekiyor. Ne yazık ki ülkemizde mesleki eğitimin önemi rehber öğretmenler tarafından halen kavranamamış durumdadır. Rehberlik servisleri öğrencinin not başarısına bakarak önce Fen ve Anadolu Liselerine öğrencileri yönlendirmekte kalburun altında kalan öğrenciler mesleki eğitime yönlendirilmektedir.

Oysaki bir mesleğin yeterliliklerini elde edebilmek belli bir akademik seviyeyi gerektirmektedir. İlkokul öğretmenleri ve rehber öğretmenler mesleki eğitim konusunda daha çok bilinçlendirilmelidir.

Mesleki eğitim okulları, başarısız öğrencilerin gitmek zorunda kaldığı okullar mesabesinden çıkartılmalıdır. Bizzati Mesleki Teknik Eğitimin yatırım ve işletme maliyeti bile bu okulların daha nitelikli öğrencileri hak ettiğini göstermektedir. Özellikle Anadolu veya Fen Lisesi (aslında bildiğimiz düz lise)'ni bitirip mühendis olmaksansa, lise sürecinde teknik eleman olmanın zihinsel ve pratik altyapısını oluşturduktan sonra, üniversitenin

mühendislik fakültesine gitmek çok daha üretkenliğe hizmet eder. Basit bir bilgi olarak; lisede elektrik bölümünü bitirdikten sonra Elektrik Mühendisliği'ne giden bir öğrencinin hem mühendislik altyapısı olmuş olacak hem de mesleğinin teorik ve pratiğine oryantasyonu daha hızlı olabilecektir. Bu bilginin tüm toplumla ama öncelikle ortaokul rehber öğretmenleri ile paylaşılması gerekir. "Kesin bilgi yayalım." Rehber öğretmenlerimizin bu konuda sorumlulukları daha fazladır.

Ülkemizde velilerin büyük bir kısmı çocuklarının iyi bir üniversite kazanmasını beklemektedir. Herkes çocuğunun beyaz yakalıları sınıfında bir mesleğe sahip olmasını istemektedir. Ancak hayaller gerçeklerle örtüşmemektedir. Öğrenci bir üniversite kazansa bile üniversiteyi bitirdikten sonra iyi bir işe girmesi garanti değildir. Ve üniversite mezunu birinin beklentileri daha da yükseldiği için bir işe yerleşmesi daha zor hale gelmektedir. Oysaki yeteneğine göre küçük yaşta bir mesleğe yönlendirilen öğrenci bir meslek konusunda uzmanlaşacak daha kolay iş hayatına atılarak daha çok başarılı olacak ve arzu edilen ekonomik güce daha kolay ulaşacaktır. Eğitim sistemimiz zorunlu ve tahakküm mantığına göre değil beceri ve yetenek tespitine göre dizayn edilerek Mesleki Eğitime gereken önem bir an önce verilmelidir.

Devletin mesleki eğitimi teşvik etmeye yönelik adımlar atması gerekmektedir. Çıraklık eğitimine başlayan öğrencilere sağlanan iş kazası sigortası emekliliğe etki eden sigortaya mahsup edilmelidir. Yine Meslek Liselerinde staj yapan öğrencilerin çalıştıkları gün sayısı emeklilik gün primi olarak kabul edilmelidir.

Yine Meslek Lisesi mezunu ve herhangi bir meslekte ustalık belgesi almış kimselerin askerlik hizmetini daha kolay yapabilmesine imkân tanınmalıdır. Milli Eğitim Bakanlığı mesleki eğitimi teşvik etmek için daha çok proje üretmeli sanayi ve okul iş birliğini daha çok arttıracak adımlar atılmalıdır.

EĞİTİM SİSTEMİMİZ VE İLAHİYAT FAKÜLTELERİ

▲ DR. ÖĞR. ÜYESİ **EMRAH KAYA**

İlahiyat fakülteleri de Türkiye eğitim sisteminin bir parçası olarak mevcut eğitim politikalarının yersizliğinden ve yanlışlığından nasibini almaktadır. Bu nedenle **ilahiyat fakültelerindeki eğitim sorunlarından önce eğitim sisteminin sorunlarına ana hatlarıyla değinmek gerekiyor.**

Bu sorunların altında yatan etkenlerin başında ise ülkenin ekonomik olarak yeterince gelişmemiş olması gelmektedir. Belli bir sermaye sahibi olmayan gençlerde "okumanın" ve "devlet memurluğunun" garanti bir gelir kapısı olarak görülmesi yaygındır. Yönetimlerin de gençlerin cebine öğrenci kimliği koymak suretiyle onları işsiz nüfusundan düşürme gayretleri son derece açıktır. Bu iki durumun bir araya gelmesi ile tabiri caizse alan razı-satan razı durumu söz konusu olmaktadır.

Sorunların bir eğitim bir de ekonomik yönü olduğu unutulmamalıdır. Eğitim yönünü göz önüne alırsak karşımıza her geçen gün düşen eğitim kalitesi hemen çıkmaktadır. Okumaya ve öğrenmeye hiçbir şekilde ilgi duymayan veya kapasitesi bu yönde iyi olmayan gençleri okullara hapsedmek hem bu gençlerin belli alanlara sevk edilmesine engel olmakta hem de istemedikleri yerde zorla tutuldukları için asileşmelerine sebep olmaktadır. Tembel, saygısız, ilgisiz ve bilgisiz öğrenci yığınlarıyla uğraşmaktan yorulan öğreticilerin ise bir süre sonra emeğinin sömürüldüğü hissine kapılmaları ve vakitlerini eğitim-öğretimden ziyade başka şeylerle tüketmeye çalışmaları da olağandır.

Öğrenmemekte veya eğitilmemekte ısrar eden öğrencinin bakıcılığının tevdi edildiği öğretmenlerin idealist olması beklenemez. Bu durum kısır döngüyü ortaya çıkarıp güçlendirmektedir. **Kötü öğrenci öğretmenin azim ve şevkini bitirir, azim ve şevki bitmiş öğretmen hâlihazırda iyi olan öğrenciye bile vakit ayırmaz ve onun gelişimine olumsuz etki yapar.** Özellikle on iki yıllık zorunlu eğitim politikasıyla öğrenci profilinin son

derece düştüğü, yeni mezun genç öğretmenlerin dahi azim ve şevklerinin bitme noktasına geldiği ve en önemlisi "eğitim" kavramının içinin boşaltıldığı bir zamandayız.

Bu kısır döngünün içinde çalışan, gayretli ve ilme değer veren öğrencilerin birer birer heba olduğunu da görebiliyoruz. Çok tembel ile çok çalışkan, sorumluluktan habersiz olan ile sorumluluk sahibi, ilmi sadece iş kapısı gören ile ilmin kıymetini bilen ve diploma için gelen ile öğrenip gelişmek için gelen öğrencilerin bir sınıfa sokulması genelde iyilerin bozulmasına neden olmaktadır.

On sekiz, on dokuz yaşında liseyi bitiren fakat ilimle, eğitimle uzak-yakın ilgisi olmayan bir gencin üniversite okumaktan başka çaresi de kalmamıştır. Bunun zorunlu sonucu olarak geçmiş yorumlayamayan tarihçiler, toplumun dinamiklerinden bihaber sosyologlar, tüm dinlerin ana vurgusu olan ahlaktan yoksun ilahiyatçılar, kendi davranışlarını dahi düzenlemekten aciz eğitimciler, küçük-büyük demeksizin haksızlıkları meşru gören hukukçular bu ülkenin gerçeği haline gelmiştir.

Birkaç kitap dahi okumadan öğrencilerin on iki yıllık eğitim hayatını bitirebildiği bir eğitim sisteminde sorumlu olduğu kitapları dahi okumaksızın sadece başkasının tuttuğu notların fotokopileriyle mezun olan çok sayıda üniversite öğrencisi tanımaktayız. Kitapla, ilimle, öğrenmeyle, hatta derslerle ilgisi olmayan öğrencilerin daha da öteye geçip yüksek lisans hedeflerinin olduğunu görünce bunu öğrencinin cahilliğine değil, eğitim sisteminin perişanlığına vermek daha doğru görünmektedir. Diğer bir ifadeyle eğitim, bizzat eğitim politikaları nedeniyle kayımdan düşmüştür.

Niteliksel gelişmeden ziyade niceliksel gelişmelere odaklandığımız bu dönemde maalesef devlet, tabiri caizse, bindiği dalı kesmektedir. İlmî olarak birçok zarara neden olan yanlış politikaların ekonomik olarak da yanlışlığı ortadadır. İstihdam edilemeyecek sayıda mezunların verilmesi, mezuniyetinden sonra okuduğu alanla ilgili hiçbir katkı sunamayacak öğrencilerin devlet yurtlarında kalıp burs alması, başarılı-başarısız demeksizin insanların mezun edilmesi, bu büyük kitlenin ders ihtiyacını karşılamak için okullarda ücretli öğretmenlerden ve üniversitelerde asistanlardan yararlanma yoluna gidilmesi, diploma ile bir yere varamayacak öğrencilerin ders saatlerinin doldurulması için milyonlarca lira ek ders ödemelerinin yapılması, lüzumsuz eğitim binalarına, araç ve gereçlerine bütçe ayrılması devletin ekonomik olarak kendine verdiği zararlardandır.

Mesela doksan iki bin öğretmen açığından bahsediliyor. Bu gerçek bir rakam mıdır? Öğrenmek isteyemeyen, okullarda terör estiren, kabadayılık yapan, saygılı ve temiz öğrencileri ezen, hiçbir cezadan yılmayan, dersten kalma veya okuldan atılma korkusu taşımayan öğrencileri okul ve üniversite sisteminden çıkardığımızda belki de öğretmen fazlası söz konusu olacaktır.

İşsizlik rakamlarını geriye çekmek kaygısı ile hareket edilmediğini varsaysak dahi devlet, halkın tamamını uzmanlaştırma gayretiyle hareket etmemelidir. Üniversiteler belli alanlarda uzmanlaşmış bireyler yetiştirmek için var ve devlet, insanların temel eğitimi almalarını sağlamakla görevlidir. Bunlar, okuma-yazma başta olmak üzere milli-manevî değerlerin ve toplumsal kurallar çerçevesinde nasıl yaşanacağını öğretmesi gibi temel eğitim-öğretim faaliyetleridir. Bunun ötesinde, gençler, fayda elde edilemeyecek alanlarda zaman öldürmeye teşvik edilmemelidir.

Tam da bu noktada ilahiyat fakültesine dönecek olursak, okumayı tamamen gelir kapısı gören ve hakkıyla eğitim almadan üniversite kapısına gelen milyonlarca öğrenci hesapsızca açılan ve bu ölçüde yetişmiş elemanı olmadığı için kalitesi düşen üniversitelere alınmaktadır. Lise okurken sahip olduğu "iş ve gelir" motivasyonunu aynen devam ettiren öğrencilerin sınav odaklı ders çalışması, öğrenmekten ziyade ezberlemeye önem vermesi,

tahsil edilen ilmi daha iyi bir insan olmak, daha gelişmiş zihinlere sahip olmak veya insanlara hizmet etmek gibi gayelere değil, bir devlet memuru olmak gibi bir gayeye araç yapması ilmin ve eğitimin değerini üniversitelerde düşürmektedir.

Millî-Manevî değerler bir bütün halinde toplumun kimliğini oluşturmaktadır. Millî değerler tarih ve kültür eğitimi ile söz konusu olurken manevî değerler ise inanç eğitimi ile ayakta tutulabilir. Toplumun bu yönüne hizmet edecek, manevî değerleri yeni yetişen nesillere öğretecek, toplumun manevî ihtiyacına cevap verecek kadroların yetişmesi amacıyla ilahiyat fakülteleri açılmıştır. Bu fakültelerin medreseden farkı belli bir ekol, düşünce, mezhep veya din merkeze alınarak değil, genel olarak din üzerine çalışmalar yapmak durumunda olmasıdır. Elbette ülkemizin Müslüman nüfusu göz önüne alındığında ilahiyat fakültelerinin de yoğun bir şekilde İslam çalışmalarına hakkıyla odaklanması son derece gerekli ve makuldür.

Ayrıca, toplumda var olan diğer din ve inançların yok sayılmaması veya göz ardı edilmemesi de gerekmektedir. Bir din görevlisinin, mahallesinde gayri Müslimlerin de olacağını düşünmesi gerekmektedir. Bir din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmeninin derse girdiği sınıflarda gayri Müslimlerin de olacağını bilmesi ve ona göre yetiştirilmesi gerekmektedir. Diğer taraftan, Alevilik gibi farklı inanç yorumlarını benimseyen bireylerin olabileceği unutulmamalıdır. Dolayısıyla bir ilahiyat fakültesi mezunundan beklenen sadece İslam'ın temel öğretilerini, âlimlerini, eserlerini vs. ezbere bilmesi değil, aynı zamanda toplumun tüm inanç farklılıklarına dair fikir sahibi de olmasıdır. Sözün özü, ilahiyat fakültesi mezununun sorumluluğu son derece önemli ve ağırdır.

Toplumun manevî ve fikrî yönüne hizmet etme ve bu alandaki ihtiyacı giderme gibi önemli ve ağır sorumluluğu üstlenecek insanların böyle bir eğitim sistemi içinde yetişmesi ne kadar mümkün olabilir? Toplumun her kesimine hitap edebilecek bilgi, görgü ve bakış açısına sahip olmak böyle bir sistemde nasıl gerçekleşebilir? Sınıfların yarısından fazlası tamamen not odaklı ders dinlerken, biraz derinleşen mevzuları sıkıcı diye nitelerken, meselelere vakıf olmak adına ileri okumalar

yapmayı gereksiz görürken bilinçli ve azınlık olan gençlerin kendi ideallerini ve yüksek motivasyonlarını korumaları ne ölçüde mümkün olabilir? İlahiyat fakültelerinin içine sokulduğu bu olumsuz şartların bir takım din tacirlerinin ekmeğine yağ sürmek olduğu da unutulmamalıdır. Dini kendi tek eline alan, inanç akidelerini kendi kapalı sistemleri içinde oluşturup mutlak hakikat diye sunan, bağnazlığı ihlas, takva ve samimiyet diye savunan, şekilci, yargılayıcı çeşitli grupların gelişmesi ve seslerinin daha gür çıkması ilahiyat fakültelerinin bizzat eğitim politikalarını belirleyenler tarafından -bilinçsizce- zayıflatılmasının bir sonucudur.

Sonuç olarak, gelişmiş ülkelerde okullar ve nihai seviyede üniversiteler ekonomiye katkı sağlayarak yön verirken gelişmemiş ülkelerde ise ekonomik kaygılar eğitimi şekillendirmektedir. Ekonomik gelişimin istenilen seviyede olmaması ve **siyaseten çabuk elde edilebilecek sözde başarıların öncelenmesi bir ülkeyi maddî-manevî geliştirecek yegâne unsur olan gençliğin kısa vadeli çözümler üreten, günü kurtaran, işi kotaran fakat hiçbir meselede söz sahibi olamayan faydasız hatta zararlı bir gruba dönmesine neden olacaktır.** Bu nedenle herkesin diploma alması gerektiği düşüncesine dayanan sistemden başarı odaklı bir eğitim sistemine geçilmesi gerekmektedir. **Başarılı öğrencilerle başarısız öğrenciler kesinlikle ayırt edilmelidir. Ülkemizin her bir çocuğunun muhakkak başarı gösterebileceği bir alan vardır ve çocuklar, gençler bu alanlarda eğitilmelidir.**

ZORUNLU EĞİTİM NE KADAR ZORUNLU

▲ SELAMİ AKTAŞ

2012 Yılı Mart ayının en yoğun ve sürekli gündemi idi 4+4+4 12 yıllık zorunlu eğitim yası. Çünkü bu tarihlerde Zorunlu eğitim süresinin kademeli olarak 12 yıla çıkarılmasıyla ilgili kanun teklifi, 30 Mart 2012 tarihinde, TBMM genel kurulunda 295 oyla kabul edilirken 91 de red oyu kullanıldı.

Bu kanunda 8 yıldan 12 yıla çıkarılan zorunlu eğitim; 4 yıl süreli ilkokul, 4 yıl süreli ortaokul ve 4 yıl süreli lise eğitimini kapsıyor. Öğrencilerin öğrenim gördüğü birinci 4 yıl (1, 2, 3, 4'üncü sınıflar) ilkokul ikinci 4 yıl (5, 6, 7, 8'inci sınıflar) ortaokul ve üçüncü 4 yıl (9, 10, 11, 12'nci sınıflar) lise diye adlandırıldı.

Yeni çıkarılan bu kanuna ve ilgili yönetmeliklerde yapılan değişikliklere göre: 60-66 ay arası çocuklardan gelişim yönünden ilkokula hazır olduğu anlaşılan, velisinin yazılı isteği üzerine ilkokula, diğerleri ise okul öncesi eğitim kurumlarına kaydedilecek. **Yine bu kanuna göre** "İlkokulların birinci sınıfına, kayıtlarının yapıldığı yılın eylül ayı sonu itibarıyla 66 ayını dolduran çocukların kaydı

yapılacak." hükmü eklendi. (Kanunun getirdiği başka değişiklikler de bulunmakla birlikte biz bu kadarlık alıntıyla iktifa ediyoruz)

Çok da uzun olmayan bir zaman önce **"12 Yıl Kesintili Zorunlu Eğitim"** ile ilgili tartışmaları Toplumun tüm kesimleri olarak esasla ilgisi olmayan tartışmaları, mahalle kavgaları kıvamında izledik. Toplum olarak ilgimiz anlaşılabilir, çünkü tartışmalarda konusu gecen kendi neslimiz ve bu nesil üzerinde devletlularının mülkiyet iddiası...

Yapılan tüm bu tartışmalarda elinden oyuncacı alınan bir partinin oyuncasına sahip çıkmak için zırıldanmalarını ve "hayır bu oyuncak aslında bizim" diyen bir partinin ısrarını gördük. Bu vesile ile de şahit olduk ki İslamcı kesimde ne kadar zorunlu eğitim taraftarı varmış ve "oğlan bizim kız bizim, çatlasın kaynanası" sivilliğine sahip ne kadar az kişiymişiz. Yoğun gecen bu tartışma kimin nerde nasıl durduğunu göstermesi bakımından da öğretici oldu. "Çocuk kimin döşeginde doğduysa O'na aittir"

hadisini uygulamada en iyi yorumlayanın sosyalist yazar Gülay Göktürk olduğunu da bu tartışmalar sırasında yeniden öğrendik.

* * *

Gelelim esasla ilgili bizim yapmamız gereken tartışmamıza;

TC Devleti ekonomik imkân ve statü üretme bakımından hala en önemli merkezdir. Bugün bilgisayar mühendisliği bölümünden mezun olanların bile memur olmak ısrar ve inadı, KPSS sınavına giren iki milyon'a yakın insan bunun en önemli göstergesidir.

"Yetenek kazandırma süreci" olarak tanımlanan eğitim, uygulamada farklı sonuçlar üretmiştir. 8, 12, 16 yılı bulan eğitim süreçlerinden gecen milyonlarca insanımız, kültürel, sosyal ve mesleki olarak vasıf kazan(a)mamış, temel sorunlarının tümünün çözümünü devletten bekler hale gelmiştir. Mesleksizlik ve devlet memurluğu odaklı düşünce insanları memurluktan başka bir şey yapmayı düşünemeyen zihinler oluşturmuştur.

Türkiye'de memurluğu cazip hale getiren önemli bir mesele de; devletin harcamalarını finanse edebilmek için esnafın ve üretimin üzerindeki aşırı bürokrasi ve vergilerdir. Vergi ve bürokrasi yükünden dolayı insanlar basit bir dükkân açmak konusunda bile şevkleri kırılmıştır. Sosyal güvenlik sistemi 1.6 kişinin bir kişiyi finanse ettiği emeklilerin oluşturduğu açıklarla boğuşmak zorunda kalmıştır. Bu boğuşmanın oluşturduğu toplumsal yapı "bismillah" deyip dükkân açan veya fabrika kuran insanları değil de devlet odaklı ve devletten beslenen (faiz lobisinden tutunda bürokrasi kesimin finansmanına kadar) zihin dünyaları oluşturmuştur.

Türkiye'nin eğitim politikalarının temelinde yapısal problemleri konuşmadan önce toplumdaki ve bürokrasi deki devlet algısının oluşturduğu problemleri konuşmak gereklidir. Bu konuda meselenin özünü oluşturan kamu kaynaklarının kullanımı ile ilgili "devletin kamuya maliyeti" konusu mustakil ve muhtasar olmayan bir yazı konusunu oluşturur.

Mevcut yapı, vergi politikalarının ürettiği, devleti baba yerine koyan toplumsal yapının çoğalttığı, devletin sosyal devlet adı altında her türlü inisiyatifi elinde bulundurmak ısrarı, devleti irileştirip hantallaştırırken, vatandaşı küçültmüş bağımlı

hale getirmiştir.

Milli Eğitim bakanın *"bizim tüm öğretmen ihtiyacımız 50-60bin. Hepsini alsak bile atama bekleyen 260bin öğretmen var, 568bin kişi de eğitim fakültelerinde öğrenci, hepsini atamamız mümkün değil insanlar kendilerine başka iş baksınlar"* haklı göndermesine karşılık *"madem bu kadar sınırlı ihtiyacınız vardı ne diye her sene eğitim fakültelerine 10binlerce insanı öğretmen yetiştirmek için alıyorsunuz?"* sorusunun cevabını da devlet olmanın kurumsallığı ciddiyeti ile sayın bakanımızdan bekliyoruz. (Ziya Selçuk Beyefendinin son 15 yıldaki en doğru Milli Eğitim Bakanı tercihi olduğunu parantez içi cümle olarak ifade etmek isteriz.) meselemizin memleket meselesi olduğunu ve kişiselleştirilmemesini de umarak; Cevabı elzem olan "Hangi sosyal politik hesabın neticesi olarak her ile bir üniversite açılmakta, bugünün üniversiteli öğrencileri için beş sene sonraki öngörüleriniz neler?" Soruların cevabıda Sayın Bakanın ve yönetim sorumluluğunu elinde bulunduran insanların sorumluluğundadır, diye düşünüyorum.

Bizim buradan gördüğümüz, Üniversite önüne yığılmış kitlelerin; ekonomik olmaktan daha çok sosyal odaklı istihdam politikalarının sonucu olduğudur. Geldiğimiz nokta; 25 yaşına kadar kamu bütçesi ile finanse edilen öğretim süreci, 25 yaşına kadar kendisi ve toplum için hiçbir değer üretememiş bireyler, umut tacirliği ile günü kurtaran yönetsel mekanizma...

İnsanın en güzel yaşlarını sınav stresi ve rekabet duygusu ile geçirten, rahata ermeyi düşleyen, rahata ermek için üniversite kazanmayı, mezun olabilmeyi, atanabilmeyi, iyi bir gelir sahibi olmayı, emekli olmayı düşleyen, sürekli beklenti içinde bulunmayı ruh hali haline getirmiş bir kişilikler acaba hangi sosyal politikaların neticesi? Çoğu, zamanında aile kuramamış mutsuz bir orta kuşak. İnanç değerleri, aile kurumu zayıflatılmış kırılğan bir nesil...

* * *

Bilgi, ahlak, yetenek, özgüven, sorumluluk bilinci ve istihdam sağlayamayan bir eğitim sürecini; süresi üzerinden tartışmak eğitim açısından verimli bir tartışma zemini değildir.

Bu konuda mevcut 8 yıllık kesintisiz uygulamasının olağanüstü dönemin en faşizan uygulaması olduğu

gerçektir. Kesintisiz eğitim uygulaması acil düzeltilmesi gerekli olmakla birlikte sorunumuz sadece bu süreyi bölerek aşabileceğimiz sorun olmanın ötesindedir.

Teknolojik yatırımla çok şeyi halledebileceğimizi düşünmek de açıkçası bizi eğitim adına umutsuzluğa sevk etmektedir. Bugün sahip olduğumuz alt yapı ile 100 yıl öncesinden daha iyi bir dil eğitimi verdiğimizizi düşünabiliyor muyuz? Osmanlının son dönemi ve Cumhuriyetin ilk dönemlerinde yetişen kuşağın Fransızcaya ve diğer yabancı dillere (Arapça, Farsça, Almanca...) hâkimiyetini bugün sahip olduğumuz imkânlarla ulaşabilmiş değiliz.

Eğitim fedakâr ve adanmış insanların, öğrenim idealleri ve ufku olan insanların işidir. Eğitim ortamı bu temel unsurların bulunduğu yer olmalıdır. Adanmışlığı, fedakârlığı ufku ve sorumluluk bilincini bir araya getirebilmişseniz. Yani insan unsurunuz öğretmeye-öğrenmeye istekli ise diğer düzenlemeler teknik düzenlemelerdir. Halli kolaydır.

Eğitim sisteminizin halen bir eğitim felsefesini oluşturamamıştır. Misyonunu sağlıklı bir şekilde oluşturulamamış eğitim sisteminde, sahip olunan tüm maddi imkânlar çocuklarımıza sağlıklı "niçin" sorularını sordurmayı öğretmez ve öğretemiştir. **Bir sistem eğer planlama aşamasında içinde sorunlar barındırıyorsa mükemmel uygulayıcılar temin edilse bile sorun sürekli var olmaya devam edecektir.**

Her ders için amaçlarınızı öğretmen ve öğrencilerinizle içselleştirememişseniz eğitim süreci bir disiplin ve menfaat beklentili bir sürecin

dışına çıkamaz. Örnek olarak Matematik dersinde kümeler konusunu anlatan öğretmen bu konunun öğrenciler tarafından niçin öğrenilmesi gerektiğini bilmeden sadece "sınavda çıkacak" diyerek, bu dersi öğretmeye çalışması, öğrencinin "niçin" öğrenmesi gerektiği ile ilgili tek cevabının "sınavda çıkacak" şeklinde olması tüm eğitim sürecini her türlü insani değerden bağımsızlaştıracaktır. **Bugün geldiğimiz nokta bundan ilerde bir nokta değildir. Bugün eğitim sistemimiz hedefleri şahsi başarıma hırsı olan ve başarının ölçütünün rakamlar ve oranlar üzerinden tanımlandığı bir ölçme-değerlendirme sistemi ile şekillenmektedir...**

Sınıf geçme yönetmeliği ile şekillendirdiğimiz öğrenim süreçlerinde kullanılan ölçme-değerlendirme sistemi de rakamsal başarıları besleyecek şekilde kurallaştırılmıştır. Milli eğitim süreçlerinin ahlakilik kaygısı olmadıgından sorumluluk duygusuna bir katkıları da olmamaktadır. Liselerimiz çocuklarımızı daha ahlaklı olmalarını sağlayamamakta aksine ahlaki zaafılarını çoğaltmaktadır.

Ölçme değerlendirme sisteminiz başarıyı ödüllendiren, başarısızlığın önüne bir bedel çıkaracak şekilde değilse; teknolojik altyapınız masraftan başka bir şey olmaz. Ve fatih projesinden romantik komedi izleyecek sınıflarla karşılaşmanız uzak bir ihtimal değildir.

* * *

Çocuklarımızı büyütebilmemiz lazım.

İnsanı büyüten şey ise; insanın problemlerini çözme iradesidir. İnsan karşılaştığı sorunlarla mücadele ettikçe büyür ve büyük insan olur. Sorumluluk almamış, şahsi sorunlarını ertelemiş ya da ailesi başta olmak üzere sorumluluklarını başkalarına bırakmış bir kişilik hayatı boyunca çözümü hep başkalarından bekleyen bir kişilik(sız) hali üzere olacaktır.

Öğrenciliğini çalışarak sürdürmek zorunda kalmış bir bireyin sorun çözme becerisi, her türlü konfor içerisinde yaşam sürmüş bireyden kıyaslanamayacak kadar fazladır. Bugün her meselede şikâyet eden bir kuşak annelerimiz tarafından nasıl yetiştirildi sanıyorsunuz. Sabah namazına uykularına kıyıp da kaldıramadığımız çocuklarımız hangi sosyal ve İslami bir meselenin çözüm vasatını oluşturabilecekler...

Sorunlar dağ gibi ve bize Uhud dağını seven yürekler lazım.

* * *

Bugün zorunlu eğitim tartışmalarda ısrarla gündemde tutmamız gereken çocuklarımızın sahibi ve sorumlusu kim? Aynı tartışmayı camilerimiz içinde düşünmek zorundayız. Camilerin mülkiyeti kime ait? Yapımından yaşatılmasına kadar sorumluluk kimin, yönetimi kime ait?

Devletin "bu çocuklar benim" ısrarını iyi okuyabilmek lazım. Ben bu çocukları annesinden de babasından da daha çok düşünürüm tezinin inandırıcılığını sorgulamak lazım.

Başta muhafazakâr diye isimlendirilen yönetici kadroların hangi ruh ikliminden beslenerek zorunlu eğitimi 12 yıla çıkardıklarını sorgulamak lazım, bizlerin kendi çocuklarımızı istediğimiz şekilde eğitebilmemiz için mevcut engellerin kaldırılmasının mücadelesini vermemiz "oğlan bizim kız bizim, çatlasın kaynanası" diyebilecek kadar, Anadolu lu olabilmemiz gerekmektedir.

Devlet denilen organizasyonu mümkün olduğu kadar teknik boyuta indirger, unvan, saygınlık ve ihale dağıtan bir yapılanmadan asli görevlerine çekilirse emin olun Türk siyasetinde ne partilerin birbirleriyle ne de partilerin kendi içinde bu kadar çetin ve kirletici iktidar kavgaları olmaz.

Devleti en fazla büyüten saltanat ideolojisinden beslenen muhafazakar zihin dünyasını en azından Hasan Basri'nin devletin görevlerini 4'le sınırlandıran noktaya çekebilmemiz gerekmektedir. Bu görevler. Devlet sancak çıkarır (sınırları korur, güvenliği sağlar) cumayı kaldırır (yönetim ve adaleti sağlar), para basar (maliyeyi düzenler). İslam klasik metnlerinin hiçbirinde devletin vatandaşını eğitmek ve ona iş bulmak gibi bir görevi sayılmamıştır.

Öncelikle eğitimin kendisi bir amaç değil, ekonomik sosyal ve kültürel gelişmeyi sağlamanın, bireyleri mutlu, toplumu daha huzurlu yapabilmenin

aracıdır. Eğitimde verimliliğin ön koşulu kişinin beklentileriyle toplumun beklentileri arasındaki uyum ve hedef birlikteliğidir.

Toplum daha iyi ve huzurlu nasıl olur? Sorusuna verilen cevap ideolojik bir duruşu ifade eder. Toplum kendi inanç ve değerlerinden neşet eden eğitim ve yönetim en huzurlu ve güvenli toplumsal yapıyı oluşturur. Yönetimi oluşturan iktidarın toplum için istedikleri anlayış ve zihniyet, toplumun değerleri

ile çatışıyorsa iki ihtimal ortaya çıkar. Ya toplum kendisi ile barışık bir yönetim oluşturmanın imkânlarına bakar ve bu mücadeleyi kazanır. Ya da yönetim 10 yıl içerisinde yeni bir toplum inşa eder. Yeni bir toplum da zorunlu eğitim yoluyla gerçekleştirilir.

Zorunlu eğitimin ilk uygulandığı yer olan Fransa'da sanayi üretimini gerçekleştirmek işçiler için dayattığı bugünkü Fransızca'yı oluşturan Frenkçe eğitiminin tüm Paris ve Fransa'da zorunlu tutulması ile başlamıştır. **Zorunlu eğitim devletin ideal ve otorite ile uyumlu vatandaş yetiştirme ısrarından beslenmiş tüm faşizan politikaların ilk düzenleme yaptıkları alan olmuştur.**

Bizdeki hikâye ise daha faşizan olmuş ve acıklı sonuçlar doğurmuştur.

Türkiye Cumhuriyeti kurulduğundan beri eğitim politikaları hep sancılı süreçler meydana getirmiştir. İlk ve en büyük sıkıntı Tevhid-i Tedrisat kanunu

olmuştur. Neredeyse istiklal mahkemelerinin eğitimdeki yansıması olan Tevhid-i Tedrisat kanunu ülkenin tüm eğitim altyapısını ortadan kaldırmıştır.

Tevhid-i Tedrisat kanunun sonraki süreçleri de kapsayacak şekilde tüm eğitim politikaları, eğitimle ilgili olmaktan çok toplumsal yapıyı biçimlendirmeye yönelik siyasi bir projedir. İşin temelinde ise yönetenler ile halk arasında olan doku uyumsuzluğu yönetenlerin istediği şekilde çözebilmek çabası ve uğraşısıdır. Neredeyse cumhuriyet tarihinin tüm eğitim tartışmaları sağcı veya sol (gerçi ne tam sağ nede tam sol da değiller ya) iktidarlar tarafından muhalif olanlarının isteklerinin zıddını yapmak gibi uygulamalarla geçmiştir. Bu acıdan ne köy enstitüleri ne imam hatip okulları ne kesintisiz ne de 4+4+4 12 yıl kesintili zorunlu eğitim uygulamaları belli eğitim gerekçeleri gözetilerek yapılan ve uygulanan politikalar. Neredeyse tüm eğitim politikaları bireyin yeteneklerini geliştirecek düzenlemeler içermekten çok mevcut hükümetlerin o dönemki sosyal tabanı, istihdam, ve popülist yaklaşımları ile biçimlenir.

28 Şubat sürecinde uygulanan kesintisiz eğitim uygulamaları başta olmak üzere son dönemde 4+4+4 şeklinde formüle edilen eğitim yaklaşımı da doğru süreçler takip edilerek yapılan bir tartışma olmamıştır. Destekleyenler ve karşı çıkanların gerekçelerine baktığımızda bunun belli kesimlere

yaraya bileceği üzerinden bir destek ve muhalefet yapılmaktadır.

Cumhuriyetimizin bir türlü hedeflediği "çağdaş uygarlık seviyesi"ne ulaşamaması ve Anadolu insanının sürekli fakirlikle boğuşmasının en temel nedenlerinden biri toplum-devlet ilişkilerinin sürekli çatışma üretmesi ve bunu bir türlü sulh yolu ile çözememiş olmasıdır.

Eğer bir yönetme tarzı toplumu oluşturan tüm bireylere eşit olarak kariyer yapma imkânını oluşturabilirse kalkınır. Adil bir rekabet duygusu bireysel çabalamayı teşvik eder. Bireyler idealizm duygusu veya bireysel menfaat düşüncesi ile üretime yöneltir. Örneğin hiçbir ciddi maddi olanağa sahip olmadan araba garajındaki çalışmalardan Steve Jobs'u üreten kanalları acık tutabiliyorsanız güçlü bireylerden oluşmuş güçlü bir toplumsal yapınız, üreten ekonominiz ve güçlü bir devletiniz olur.

Şeyh Edebalı'nın Osman Gazi'ye söylediği "Oğlum Osman insanı yaşat ki devlet yaşasın" fikriyatının ne kadarda arkasında durulması gerekli kalkınmacı ve sivil bir zihin dünyası olduğu ortaya çıkar. Eebalı'dan Koçi bey'e, ve bugüne hala en temel toplumsal meselemizin liyakat meselesi olduğunu ifade edenlere kulak verilmesi elzemdir. Devlet olarak "her şeyin en doğrusunu ben/biz biliriz." Yaklaşımının budayacağı ilk sürgün liyakat olacaktır. Sonrasında sebep olacağı diğer sorunların

çokluğu ve büyüklüğü bizim toplumsal çatışmalardan başımızı kaldırıp en güzelini ortaya çıkarabileceğimiz iletişim/istişare imkânlarını yok edecektir. 28 Şubat sürecinin katsayı saçmalıklarından bugün YÖK başkanı ile Milli Eğitim Bakanı'nın iletişim sorunlarının kaynağında da toplumun tüm birikimini kullanamamanın olduğunu düşünüyoruz.

* * *

Eğitimde temel süreç planlamasında öğrenci açısından temel motivasyon belge olmaktadır. Diplomasını almak için gerekli çabayı göstermekte ve bu çaba içerisinde temel dil ve anlatım becerileri, genel kültür, ya da temel matematik becerilerinin bulunmasına çoğu zaman gerek olmamaktadır. Öğrencilerimizin temel motivasyonlarını öğrenme, kültürlenme, daha nitelik sahibi birey olarak hayatta bulunma şeklinde amaçları bulursa belki ölçme ihtiyacımız bile olmaz.

Eğitim politikaları mecburen idealler ve ütopyalar üzerine değil reel gerçeklik üzerinden hareket etmelidir. Bu konuda temel paradigmanın öğrencinin sınıfını geçmek için kazanması gereken niteliklerin onun geleceğinde yaşamını kolaylaştıracak nitelikler olması gereğidir. Bu paradigmadan hareketle sınıf geçme yönetmeliği yapılmalı, öğrenci öğrenim süreci boyunca kendi yetenek ve imkânları ile ilgili doğru kararlar

verebilecek öngörüler oluşturabilmelidir.

Normal şartlarda iyi bir tesisatçı ustası olabilecek ve başarılı da sayılabilecek işler yapabilecek insanlar en başından olmamaları gereken yarışlara zorunlu olarak sokulmaları duygularını ve düşüncelerini yıpratmaktadır. En temel bilgi ve becerilerden yoksun öğrencilerimiz bile üniversite yarışına katılmakta başta kendi zaman ve ekonomileri olmak üzere ülke kaynakları israf edilmektedir.

Bu gün getirildiğimiz noktada işsizlik sorununuz kadar nitelikli insan sorununuz bulunmaktadır. Eğitim de zorunluluk uygulaması öğrencilerimizin okulda bulundukları süreleri bir nitelik ve müktesebat kazanımı olarak değerlendirebilmek yerine zorunlu tutuldukları süreci kazasız belasız atlatabilme olarak düşünmektedirler.

Bugün itibari ile ilkokul dahil olmak üzere zorunlu eğitim tamamen ortadan kaldırılrsa yine okul çağı nüfusunun neredeyse tamamı okullu olacaktır. Bu ilkokulda %100'ü, lise dönemlerinde %90'ları bulacak ve bu yüzde %90 ve diğer %10 kendi bireysel yetkinlikleri ile hayatlarına ve ülkelerine daha fazla katkı sunabilme imkânı bulabilecektir.

Herkesin bildiğini bir de biz tekrarlayarak ve yanlış anlaşılmadığımızı umarak yazımızı sonlandıralım, **Eğitim, Rehberlik faaliyetleri gönüllülük işidir. Zorla güzellik olmaz. Vesselam...**

EĞİTİMDE TAKİP EDİLEMİYEN SÜREÇ, OKUL TERKİ!

▲ M. EBUZER KARAKOÇ

Nitelikli toplum için nitelikli birey yetiştirmenin zorunluluğu bilinen bir gerçektir. Nitelikli insan yetiştirme sürecini eğitimin ilk evresi olan ilköğretim sıralarından başlatmak, Türk eğitim sistemi ve ebeveynler için son derece önemlidir.

Eğitim, toplumsal gelişme ve kalkınmanın, ekonomik büyümenin, toplumsal dayanışma ve bütünleşmenin vazgeçilmez bir unsuru olarak görülebilir; fakat devletler için eğitim farklı ideolojik öncelikler de barındırmaktadır.

Eğitimi hem toplum hem de devlet için bu kadar önemli bir konu olarak ele alırken, ülkemizde eğitim kurumlarının sayılarının her geçen gün artmasına ve bu **kontROLSÜZ artışın** ülkemizin eğitim kalitesini düşürmesini göz ardı etmeyeceğimizi belirteyim. Başarı odaklı süreç yönetirken maalesef okulun kapasitesinin dolmasını, okula talebin fazla olmasını başarılı, ayrıca ailelerin okula destek sağlayabiliyor oluşunu ekonomik kazanç olarak değerlendirmeye devam etmek tehlikenin boyutunu göz önüne sermektedir.

Eğitim politikalarımızın uzun yıllar gerek uluslararası gerekse toplumsal hafızada çok iyi hatırlanmaması ve yetersiz bulunmasına sebep olan olumsuzluklardan biriside **okul terkleridir**. Çocukların okul içerisinde bulunmaları, okuldan

kazanımlarının yanında dışarıdan gelebilecek her türlü riske karşı korunmalarını da sağlanmalıdır. Çocukların okuldan uzak kalmaları dolayısı ile eğitim süreçlerini aksatmaları, her yönü ile gelişimlerini olumsuz etkilerken aynı zamanda uygun önleme ve müdahale programlarıyla zamanında karşılaşmalarını da güçlendirmektedir.

Çocukluktan ergenlik dönemine doğru ilerleyen bu süreçte çocukların zamanla daha bağımsız hareket etmeye başladıkları görülür. Kararları, davranışları ve ilişkileri onların sağlık ve gelişim durumlarını daha fazla etkiler. Bu dönemlerde çocukların en belirgin yönelimleri riskli davranışlar olmaktadır. Riskli hareketler, istemsiz yaralanmalara neden olan davranışlar, istemli yaralanma ve şiddete neden olan davranışlar, uçucu ve uyuşturucu madde kullanımları, cinsel davranışlar, beslenme alışkanlıkları ve fiziksel aktivitelerinde tutarsızlıklar olarak tanımlanmaktadır. Bu tür davranışlar birey ve toplum sağlığı için tehlike oluşturmaktadır.

Okul terkinin hem çocuklarımız, hem de eğitim sistemimiz üzerinde pek çok olumsuz etkileri muhakkak ki vardır. Bu olumsuzluğun ölçülebilirliği için yapılan araştırmalar sonucu çocuk suçlarının neredeyse tamamında suçluların eğitimlerini aksattıkları ya da eğitimlerini bıraktıklarını görüyoruz. İşte bu yüzden, **Okul terki toplumsal bir sorundur.**

Eğitimini yarıda bırakan ya da bırakmak zorunda kalan öğrencinin, okul terki sonrası sosyal yaşamına ve duygusal sağlığına olan olumsuz etkileri olduğunu söyleyebiliriz. **Okulu terk eden bireylerin göze çarpan özellikleri düşük yaşam kalitesi, düşük nitelikler gerektiren düşük ücretli işlerde çalışma, işsizlik, sosyal açıdan uyumsuzluk, bağımlılığa kolay yönelim, suça ve intihara eğilim şeklinde örneklendirilebilir.**

Ayrıca, okul terkinin eğitim kalitesini düşürdüğü, ülke ekonomisine zarar verdiği, sosyal yardım harcamalarını arttırdığı ve

daha fazla vergi toplama ihtiyacı ortaya çıkardığı söylenebilir. **Bir süre okula devam etmiş ve daha sonra ayrılmış öğrenciler, eğitime yapılan yatırımların boşa gitmesine neden olmakta, milli kaynakların israf edilmesine yol açmaktadır.** Bu açıdan okul terki toplumsal bilinç ve toplumsal refah açısından da önemli bir risk oluşturmaktadır.

Okul terki ile ilgili bizlere en önemli veriyi çocukların devamsızlık durumları sağlamaktadır. Devamsızlık, çocuğun okulu terk etmesine etki eden sürecin ilk evresidir. Bu nedenle devamsızlık önemli bir tehdittir. **OECD'nin 2014 yılındaki raporuna göre tüm ülkelerin okula devamsızlık ortalaması yüzde 14 iken Türkiye yüzde 54.2'lik oranla ilk sırada yer almıştır.** Milli Eğitim Bakanlığı 2015-2019 Stratejik Planı'nda yer alan verilere göre ise örgün eğitimde 20 gün ve üzerinde devamsızlık yapan öğrenci oranları, ilkokulda yüzde 14.8, ortaokulda yüzde 35, lisede yüzde 34.8'dir. Aynı raporda eğitim ve öğretimden erken ayrılma oranı ise %38.2'dir.

Okul terkinin kişisel, toplumsal, öğretmenler ve okulla ilgili nedenleri yanında belki de en önemli nedeni ailedir. Aile, öğrencinin okuldaki eğitim ve öğretim çalışmalarını yakından izlemiyor, onunla okul hakkında gerekli paylaşımlarda bulunmuyorsa okul terki riski artmaktadır. Aynı zamanda ailenin sosyo-kültürel yapısı, eğitime bakış açısı, öğrencinin eğitimi ile ilgili beklentisi, aile içi iletişim, ebeveyn-çocuk ilişkilerinin durumu, komşularla ilişkiler, şiddet, ailedeki çocuk sayısı, ailenin büyüklüğü, eğitim süreci sırasında yer değiştirmeler, eğitimin aileye maliyeti, ailenin yaşam kalitesi gibi unsurlar ve olası olumsuzluklar da okul terki riskini artırmaktadır.

Aile; üyelerine maddi ve manevi destek sağlayan, onların sosyalleşmesine katkıda bulunan, toplumun değerlerini yaşatmak ve bunları gelecek kuşaklara aktarmaktan birinci derecede sorumlu olan dinamik bir bütündür. Bu özelliği ile bütünlüğünü oluşturan parçalar arasındaki uyum, aile içinde huzur ve mutluluğun sağlanmasında önemli bir rol oynarken söz konusu parçalar arasındaki uyumsuzluk aile yapısında ciddi aksaklıklar meydana getirebilmektedir. Aile içinde sağlıklı bir iletişim ortamının bulunması, çocukların başarılı bir kimlik geliştirebilmelerine katkı sağlamakta ve bu durum akademik ve sosyal yaşamlarına da yansımaktadır. Araştırmalara göre; işlevsel ana-baba tutum ve davranışları, özellikle baba ile

kurulan ilişkinin niteliği, sağlıklı aile içi iletişim gibi faktörler, çocukların sağlıklı bir psikolojiye sahip olmalarında, bağımsız düşünmelerinde ve bunlara benzer birçok olumlu özelliğin kazanılmasında önemli bir rol üstlenmektedir. Aksi durumda çocuklar, uyumsuz, tutarsız ve anti-sosyal davranışlar sergileyebilmektedir. Psiko-sosyal sorunları olan, eğitim ve sağlıkla ilgili temel konularda ihtiyaçlarını karşılayamayan bireylerden oluşan aileyi bir arada tutmak çok kolay değildir.

Öğrencilerin eğitim sisteminin ilerleyen yıllarındaki başarıları en fazla ilkokul eğitimlerine dayalıdır. Hatta ortaokul ve lisedeki artan devamsızlık oranlarının temelinde de ilkokul dönemindeki bazı sıkıntıların neden olduğu söylenebilir. İnsani becerileri ve temel değerleri kazanamayan, ailesi ile iletişimde sıkıntı yaşayan, düşük akademik başarı dolayısıyla öz güven kaybeden ve kendisine çevresinde örnek alabileceği rol model bulamayan çocuklarımız bu yıllarda eğitim hayatından kopmanın hesaplarını yapmaya başlamaktadır. Çünkü öğrenmekten keyif almazlar ve öğrenmeye devam istekleri de yoktur.

Sorunu okul terki olarak belirleyip, sadece risk altındaki çocuğa odaklı bir yaklaşımla sonuç almak mümkün değildir. Ailelerin daha sağlıklı ve mutlu yaşamaları, aile içi süreçlerin daha işlevsel hale getirilmesi ve ailenin yaşam kalitesinin artırılması için gereken adımlar atılmalıdır. **Ailelerin karşılaşılabilecekleri riskli durumlara karşı önlemler almak ve aile bütünlüğünü tehlikeye düşüren nedenlere karşı tüm kurumlar koordinasyon kurarak gereken tedbirleri almalıdırlar.** Bunun için ebeveynlerin bilinçlendirilmesini sağlamak, aile içi iletişimi arttırmak, kurumların insan kaynakları ve kurumsal kapasitelerini geliştirerek hizmet kalitesini arttırmak ve ailenin bütününe yönelik çözümler geliştirmek hedeflenmelidir.

SİVİL BİR İMKÂN OLARAK AÇIK LİSE

▲ BAYRAM YILMAZ

"Bir problem, onu ortaya çıkaran anlayış düzeyiyle çözülmez." Einstein

Eğitimin tüm dünyada klasik bir tanımı vardır. Buda "Eğitim kişilerde olumlu yönde davranış oluşturma süreci" olarak tanımlanır. Neredeyse eğitimle ilgili herkes bu tanım üzerinde uzlaşsa da hangi davranışın olumlu, hangisinin olumsuz düşünce ve davranış olduğu konusunda tarafların mutabakatı söz konusu olamamıştır.

Örneğin sokağı Allah'ın gösterdiği yerden okuyan birisi için, çıplaklık, fahşa (suyun yatağından taşarak etrafına zarar vermesi) iken, kapitalizm ve modernizm çıplaklığı cesaret ve çağdaşlıkla ilişkilendirip onu olumlu olarak algılatmak isteyebilir.

Her çocuk dünyaya bir evlat, bir kardeş olarak geldiği gibi o aynı zamanda bir vatandaş adayıdır.

Her anne baba çocuğunun iyi bir evlat olması istediği gibi, devlette aynı çocuğun devlete iyi ve zararsız vatandaş olmasını ister.

Ailelerde geçmişten tevarüs eden yaklaşım okulların çocuğun "adam olmasını" sağladığı yönündedir. Bu düşüncenin bilgi edinme imkânı olarak okulun fonksiyonel olduğu zamanlarda reel karşılığı vardı. Günümüzde ise okulların içeriği ve biçimi daha çok istihdam odaklı yaklaşımlarla şekillenmektedir. Eğitimin nasıl olacağı meselesi "bu meselede ortaya kimin ne kadar para koyduğundan" bağımsız değildir.

Eğitimde sizin talep ve hedefleriniz kadar size bu eğitim imkânını sağlayan ve finanse eden devletin eğitime amacı da önemlidir. Siz okula çocuğunuz iyi bir evlat olarak yetiştirmek için veya kendi hayallerinizi gerçekleştirmek için göndermenize

karşılık devlet o sizin 5-6 yaşındaki mini minnacık yavrunuzu "Türküm Doğruyum Çalışkanım" dedirterek kendi toplum ve devlet tasarımına uygun olarak yetiştirmek ister. **Devlet için hiçbir insan yavrusu öyle kendi haline bırakılacak kadar, sadece anne ve babasının inisiyatifine terk edilecek kadar önemsiz değildir.**

İşte devlet bir kurgu ve organizasyon olarak "vatandaşların neye nasıl inanacaklarını belirleyebilmek ister, çünkü bunun mevcut yapının muhafazası ve devamı için elzem olduğunu geçmişin ve günümüzün tecrübesi ile bilir.

Devlet niçin eğitim sorusuna: uygun, uyumlu, sistemin meşruiyet paradigmasını kabullenmiş, barışık, en azından sorgulama yetisine ve cesaretine sahip olmayan, kimseye de yük olmayacak kişisel özelliklere sahip vatandaşlar yetiştirmek olarak tanımlamıştır. (1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu).

Her kişi ve kurum kendi hedeflerinin(şimdilerde misyon diyorlar) üzerene çıkamaz, ötesine ulaşamaz. Hiçbir kimse örnek olması gereken insanlara, sahip olmadığı duygu ve düşünceleri aktaramaz. Tespitlerini yaptıktan sonra şu soruları kendimize soralım.

-Evladımızı niye okula gönderiyoruz okula göndermemizin özel bir nedeni var mı yoksa devletin zorunlu tutması mı bizleri okul önlerinde beklememize neden olmaktadır?

-Okullu olmak bireyin yaşantısında bu kadar özel ve önemli olduğu düşünülüyorsa bu önemi neden bizzat ailelerin kendisi takdir etmiyor da devlet tarafından okullu olmak zorunluluk olarak dayatılmaktadır?

-Kariyer, gelecek, mutluluk planlarını hep devletten alınacak belgeler üzerinden kuran ve tasarımlar yapan kimseler ne kadar sahih bir kul olabilirler?

-Bize zorunlu ve kaçınılmaz gibi gelen resmi eğitim süreçlerini fitrata daha uygun hale gelmesi için zihin yormak Müslüman olmanın da gereği değil midir? Bu yapılmazsa "biz atalarımızı bu yol üzerinde bulduk" diyenlerden farkımız ne olduğunu kim açıklamak ister?

-Basit bir lise diploması için; mevzuat da müsait olmasına rağmen neden yetişme çağında dört koca yıl bir mekâna ve resmi törenlere mahkûm olarak bir binada geçirilir? Daha serbest ve istenilirse de

düzeli bir şekilde yapılacak açık lise uygulamaları hakkında kafa yorulmaz?

Öncelikli olarak kim yaparsa yapsın, nasıl yaparsa yapsın eğitim süreçlerinin sağlaması gereken fonksiyonlar vardır. Bunlar

1. Eğitim özellikle yaşları benzer kişileri bir arada tutarak onların yaşlarına ve konumlarına uygun şekilde sosyalleştirmesi gerekir.

2. Eğitim kişilerin zihinleri ile ilgili aktiviteler uygulayarak zihinsel yeteneklerini geliştirmesi istenir.

3. Eğitim verilen alanlarla ilgili olarak kişilerde alan bilgisi (Türkçe-matematik- tesviye gibi)oluşturur.

4. Özellikle aileler belli süre zarflarında çocuklarının nerede olduğundan emin olmak isteyebilirler.

Türkiye'deki eğitim sistemi; çoğu yapısal sorunlarından dolayı bahsi gecen amaçları bizim istediğimiz düzeyde ve şekilde çözememektedir. Bunun sebeplerinden bazıları;

-Devletin eğitim süreçlerine yüklediği ideolojik misyon,

-Devletin öğretmen ve öğrencilerine dönük özellikle istihdam odaklı yaklaşımı,

-Devletin standardını her gün daha aşağıya çektiği başarı tanımı ve kriterleri,

-Eğitimi sürdüren insanların sorumluluklarının devlete karşı olması ve memur yaklaşımları,

-Öğrencilerin kontrolsüz ve fitrata uygun olmayan sosyalleşme talepleri, öğrenciyi etkileyen ortam ve unsurların ailede, sokakta, bulundukları ortamda denetlenemiyor olması gibi nedenlerden dolayı çok kıymetli dört yıllar maalesef yeterince kıymetlendirilememektedir.

Bugün cari olan sistem ve yaklaşımla lise dönemi diplomayla biten eksik bir süreç olmaktadır. Dini ahlaki duyarlılığı önemseyen (hepimiz gibi) insanlar kendi çocuklarımız için bu süreci ahlaki yozlaşma endişesi taşıyarak geçirir. Haklı bir endişe olduğuna şüphe yoktur. Benim görüşüme göre bundan daha çok endişe etmemiz gereken bizim kurgulamadığımız ve denetleyemediğimiz bu sürecin çocuklarımızı az veya çok aptallaştırması, onların zihinsel melekelerine kalıcı ciddi hasar vermesidir.

Öğrencinin içinde bulunduğu ortamın en büyük başarı olarak da üniversite sınavını işaret etmesi çocuğu test çözme tekniğine ve sıralama yarışına sokmaktadır buda çocuklarımızın bencil ve rekabetçi olmalarını, **hayat karşısında işe yaramayan test tekniği** ile zihinlerinin biçimlenmesine neden olmaktadır. (Bakan bey en son açıklamasında bu durumu "sorun çözmek soru çözmekten farklıdır" biçiminde ifade etmiştir.)

BİZLER NE YAPABİLİRİZ;

Her aile çocuğunun hem iyi birisi, hem de kendine yeten ve toplumda saygı duyulan birisi olmasını ister. Türkiye'de eğitim yolu ile saygın olmanın yolu da iyi bir üniversite okumakla mümkün olduğu düşünür. Buna yönelik olarak aileler ciddi ekonomik yatırım yaparlar.

Bizler açık lisenin mevzuat imkânlarını kullanarak ve kurumsal imkanlar üreterek çok rahat olarak ailenin beklentisi olan üniversiteye girme imkânlarını oluşturabiliriz. Bununla birlikte yukarıda saydığımız eğimin amaçlarını ve bizim birlikte yeryüzünde halifelik yapma sorumluluğumuzu yerine getirebilecek neslimizi daha nitelikli, daha duyarlı yetiştirebiliriz.

Bize gerekli olan: çocuklarımızı birlikte eğitebileceğimiz, bu amaç için planlanmış ve inşa edilmiş mekanlarda kısmen yatılı olarak, dört yıllık müfredatı olan formel bir süreci kurgulamaktır.

NASIL KURGULANABİLİR...

Resmi olarak açılacak orta öğretim öğrenci yurdu çatısı altında; çocuklarımızı birlikte, 24 saati planlanmış, İslami eğitimini okuldan, dershaneden arta kalan zamanlarda yapmak zorunda kalmayacağımız imkânlar üretebiliriz.

Resmi açılan yurtlarda denetim Milli Eğitim Bakanlığında olup bu denetimlerin içeriği ve kapsamı çoğunlukla binanın fiziki koşulları ile ilgilidir. Adı özel olan okullardaki gibi size bir müfredat dayatamaz ve sizin vermek istediğiniz eğitim onun görev alanına girmez. Yurtta kalan kişilerin öğrenci olması ve sağlıklı koşullarda kalıyor olmaları Milli Eğitim denetçileri için yeterlidir.

Yurtta kalacak kişileri, bunlara ağabeylik, ablalık yapacak kimseleri, etüt saatlerini ve içeriğini, bizlerin belirleyebilecek olmamız, İslami ve pozitif ilimlerdeki dersleri verecek insanları (üniversite

öğrencilerini olabilir...) bizler seçebiliyor olmamız, iddiası, ufku ve gayreti olan insanlar için müthiş bir yasal ve fiziki imkândır.

Bahçesi, sosyal donatıları, eğitim verebilecek şekilde inşa edilmiş fiziki yapısı ile teşekkül edilmiş bir kurumda çok nitelikli insanlar yetiştirilebilir. Çocuklarımızın var olan nitelikleri korunabilir. Zihinsel kapasiteleri bir gurup etkileşimi halinde çoğaltılabilir.

Sosyalleşmek için cep telefonu, internet gibi sanallıklara ihtiyaç azaltıldığı ve kısıtlandığı için zihinsel kapasiteleri emsal yaştaki bir lise öğrencisine göre yüzde olarak artacaktır. Yine öğrencilerimiz ergenlik döneminde çok ciddi dikkat dağıtıcı ve yozlaştırıcı olan kız erkek ilişkilerinden gönüllü ve doğal olarak uzak kalacakları için hem zihinsel hem de manevi olarak daha sağlıklı sürecin içinde olabileceklerdir.

Böyle bir projeksiyonda: Erkek öğrenciler için sabah 7-8 arasında siyah kuşak karate eğitimi, 8-9 kahvaltı, 9-12 arasında İslami veya pozitif ilimler "adam gibi" öğretilip lisenin sonunda İngilizce konuşabilen, dünya ve Türk klasiklerini okumuş, kendini ifade gücü yüksek, doğru rol modeller üzerinden erdemli insanlar yetiştirilebilir. Öğrencinin öğleden sonrasını da formel (düzenli, kurallı) şekilde programlanabilir. Akşam yemeğinden sonra örneğin 19-21 arasında öğrencilerin birlikte gerçekleştirecekleri konu ve kitap tahlili üst başlığında dört sene boyunca çok sağlam bir zihin yapısı inşa edilebilir.

Böyle bir sistemde öğrencinin sınıf geçme stresi hiç olmayacaktır. Öğrencinin 4. Seneden sonra, sene ve ekonomik kaybına neden olacak üniversite sınavına hazırlanma problemi olmayacaktır. Üniversite sınavında normal bir liseden mezun olduğundan daha fazla başarılı olma imkânı bulunacaktır. Bu gibi örnekler böyle bir sistemin sağladıkları ile ilgili örneklerdir. **Korudukları ile ilgili verilebilecek örnekler çok daha fazladır.**

İHTİYAÇ DUYULAN MEKÂNIN ÖZELLİKLERİ VE MALİYETİ

Böyle bir projenin gerçekleştirilmesi düşünülen binada en az 24 m2'lik dört etüt(sınıf) odasının bulunması gereklidir. Dört sınıf (1.2.3.4 sınıf) düşünüldüğünde yeter miktarda yatakhane bulunması gerekir. Diğer odaları da düşündüğümüzde (idare odası, yemekhane,

lavobolar vs.) gibi hedeflenen insan sayısına uygun binanın yapılması ve tefriş edilmesi gerekmektedir.

Yapılacak binanın mutlaka bir bahçe içerisinde bulunması mekânın çok amaçlı olarak kullanımına imkân sağlayacaktır.

Kız ve erkek öğrenciler için ayrı ayrı (içerik ve fiziksel koşullar) olarak planlanmış böyle bir yapı çok geniş bir haleden hizmet üretebilecektir. Hafta içi kısmen yatılı öğrencilerinizin yanında, hafta sonu guruplarınız, yaz dönemi yatılı ve yatisız öğrencileriniz olacaktır.

Böyle bir sistemde üniversite öğrencilerini hem hizmet alan hem de hizmet veren olarak çok rahat istihdam edebilirsiniz.

Böyle bir projenin kurulum maliyetinin yanında sürdürülebilirlik maliyeti ve bunun finansman kaynaklarının nasıl olacağı da önemlidir. **Öncelikli olarak acık lise tarzında eğitimi organize etmek, var olan ihtiyaç ve harcama kalemlerini yenilerini eklemek değildir. Hali hazırda zaten ailelerin zaman, emek, bütçe ayırdıkları bir sürecin yerine daha iyisini ikame etmektir.**

Ailelerin çocukların geleceği söz konusu olduğunda eğitim; özel okuldaki, özel ders ve dershaneye kadar aile bütçesinde öncelikli harcama kalemidir. Bizim bu tarz organize edeceğimiz eğitim sürecinde öğrenci ve ailelerinin farklı yer ve kişilerden ayrı ayrı ve daha maliyetli olarak aldığı eğitim hizmetlerini tek bir organizasyon çatısı altında daha insani ve ekonomik olarak sağlayabilecek bir sistemi kurmaktır. Bunun önemi: nitelikli olarak yetiştirmek istediğimiz çocukların bize teslim edilmesinde ailelerin endişelerini izale etmektir. İyi planlanmış ve sürdürülmekte olan böyle bir sistem özel kolejlerin bile alternatif olma potansiyeli taşımaktadır.

İnsanların ihtiyaçlarının toplu bir şekilde giderilmesi ihtiyaçların birim maliyetini her zaman düşürür. Özel ve özellikli eğitim için de bu geçerlidir. Ayrıca bu sistemin yatılı olarak yapılmasından dolayı; öğrencinin ailesinde yaptığı gıda harcamalarının toplu olarak karşılanması anlamına gelecektir. Ayrıca çocuğa yönelik oluşturulacak uğraş alanları (müzik eğitimi, spor, dil öğrenimi vs...) çocuğun bulunduğu mekânda yapılacak olması ulaşım ile ilgili masrafların da minimum düzeyde olacağı anlamına gelecektir.

Bugün pratik bir uygulama olarak Üniversite ve ortaöğretim öğrenci yurtlarında çocuklar aylık olarak 400-700 TL talep edilmektedir. Bunun karşılığında barınma ve genellikle 2 öğün yemek verilmektedir. Türkiye'de yurt ücret ortalaması 550-600 civarındadır. Ticari olarak düşünülen barınma mekânlarında insanlar ticari bir döngü elde edebilmektedirler. Bu sisteme mütevazı beklentilerle ve ehil insanlar üzerinden yatırım yapabilecek arkadaşlarımız olursa bizler Türkiye'nin her yerinde kendi mekânlarımız da sadece hafta içi değil, hafta sonları ve yaz döneminde çok daha yaygın, uzun süreli ve derinlikli eğitim süreçlerini organize edebiliriz.

Kendi çocuklarımızla beraber ümmetin duyarlı ailelerin çocuklarını da insanı sınırlandıran ve bencilleştirilen mevcut eğitim sisteminden koruyabilmek, bunu yaparken de **çocuklarımızı zihnen ve bedenlen gettolaştırmadan, zihinsel, duygusal, sosyal ve İslami gelişimlerini birlikte yürütebilmek** ihtiyacını böyle bir sistemde sürdürülebilir bir şekilde karşılanabileceğini düşünüyoruz.

İSTEDİĞİMİZ;

İmkânı ve İmkan üretme potansiyeli olan kişi ve kurumların daha nitelikli insan yetiştirme imkânını çoğaltabilecek bir imkân olarak "AÇIKÖĞRETİM ÖĞRENCİ YURDU" fikrine Türkiye'nin her yerinde sahip çıkmasıdır. Son söz olarak da; **Amacını belirleyemediğimiz, içeriğini denetleyemediğimiz bir eğitim sürecinin sonuçlarını da belirleyemeyiz.** Vesselam...

İMKÂN VE HANDİKAP ARASINDA İSLAM DÜŞÜNCESİ

▲ KAMİL ERGENÇ

İslam Düşüncesi, terkip olarak 18.yüzyıla ait. Terkibin müellifleri müsteşrikler. Evvela, Arap Düşüncesi ve Felsefesi terkipini kullanmak istiyorlar. Ancak bu terkipin küresel bir din olan İslam'ın doğasına uygun olmadığı kanaatine varıyorlar ve İslam Düşüncesi'nde karar kılıyorlar. Bununla anlatmak istedikleri şey, son Elçi(s.a.v)'den bugüne Müslümanların ortaya koyduğu ilmi, felsefi, hikemi, irfani, edebi, bilimsel, siyasi birikim. Müsteşriklerin bu adlandırması zamanla Müslüman düşün insanları tarafından da kabul görmüş. Adlandırmanın "dışarıdan" yapılmış olması belki bir handikap olarak görülebilir. Ancak sonraları, çağdaş Müslüman mütefekkirler aracılığıyla kazandığı içerik, bu handikapı ortadan kaldırmış. Tıpkı İslamcılık kavramında olduğu gibi... Nitekim İslamcılık ta "dışarıdan" bir tanımlamadır. Ancak kavramın,19.yüzyıldan bugüne kadar süren tarihsel yolculuğunda kazandığı içerik, aziz İslam'ın çağlar

üstü dilinin hayata içkin kılınması olarak barizleşmiştir.

İslam düşüncesi dediğimizde İslam'ın temel referansları olan Kitab-ı Kerim ve Sahih sünnete dayanarak Allah, insan, evren, zaman, mekan, tabiat telakkisini inşa etmeyi murat eden bir düşünceden bahsediyoruz demektir. Bu düşüncenin biri sabit diğeri değişken olmak üzere iki ayağı vardır. Sabit ayağı(İslam), Kitab-ı Kerim ve sahih sünnet; değişken ayağı (düşünce)ise, bu sabitelerden ilham alarak oluşturulmuş geleneksel birikimdir. Geleneksel tecrübe/birikim, eleştirel bir dikkat, deruni bir farkındalık bilinci ve müteşerri bir tutumla istifadeye açıktır. Bu bağlamda gelenek, ne bütünüyle mukaddes ve eleştiriden muaf, ne de modern düşüncenin iddia ettiği gibi, ilkel, arkaik, primitiftir. Yaklaşık **on dört asırlık bir tecrübe yabana atılamaz. Ancak, insan zihninin ürünü olduğu için mutlaklaştırılması da doğru değildir.**

Sabiteler, her dönemin ontolojik ve epistemolojik soru ve sorunlarına cevap üretebilecek evsiftadır. Bu bağlamda vahyin ve sahih sünnetin zamanla ve mekânla mukayyet kılınması gibi bir durumdan söz edilemez.

İslam düşüncesi herhangi bir etnik, mezhebi, meşrebi, folklorik ve coğrafi bağlama hapsedilemez. Hicaz Yarımadası'ndan Maverâünnehir'e, Mağrip'ten Avrupa'ya, Hint Alt Kıtası'ndan Anadolu'ya kadar oldukça geniş bir coğrafi havzanın birikiminden mürekkeptir. Hatta İbn-i Haldun'un izinden giderek söyleyecek olursak, İslam düşüncesine en az katkıyı Arap havzası yapmıştır. Özellikle Maverâünnehir ve Rey(bugünkü İran), Endülüs ve Mağrip İslam düşüncesinin zirveye çıktığı mekanlar olarak adlandırılabilir. İslam'ın tevhit akidesi, adını andığımız bu beldelerde daha önceleri cari olan medeniyetlerin bütün tasavvur biçimlerini(özellikle Allah ve insan

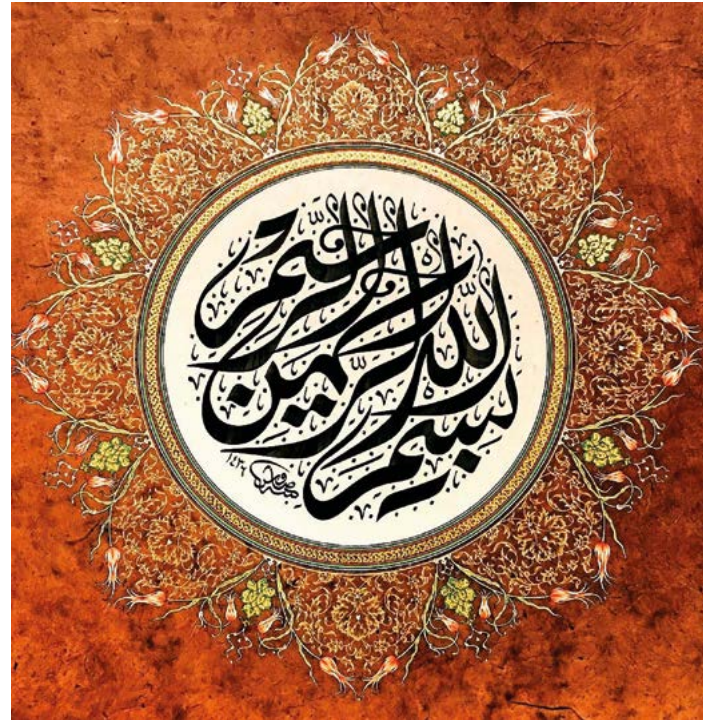
tasavvurlarını) mağlup etmiş ve oldukça kısa sayılabilecek bir zaman diliminde çok geniş bir coğrafyada etkili olmuştur. Bunun nasıl mümkün olduğunu anlamak için, Allah(c.c)'ın tarihe müdahalesi anlamına gelen, nübüvvet zincirinin son halkası olan Hz.Muhammet(s.a.v)'in tarih sahnesine çıkmasından sonra, tarihin nasıl hareket ettiğine dikkat etmek gerek.

Hristiyan takvimine göre 7.yüzyılda, ticaret kervanlarının geçiş güzergâhında olan, Roma ve Pers medeniyetlerinin Ğassan ve Hire karakolları tarafından tarassut altında tutulan, bedevi karakteristiği bariz Arap toplumu arasından Allah(c.c), bir elçi seçti. Bu elçiye yaklaşık yirmi üç yıl boyunca vahiy gönderdi. Rabbinden aldığı vahyi, evvela kendi şahsında barizleştiren bu yetim ve ümmi elçi, maruz kaldığı onca hakarete, aşağılamaya, tahkir ve tezyife rağmen taviz vermeden ilahi şiarları özgürleştirdi ve vahiy gelmezden evvel, incir çekirdeğini doldurmayan sebeplerle birbirlerinin kanını döken, faiz yiyen, güçlü olanın zayıfı ezdiği, adaletin ve merhametin kayıp olduğu, pazarlarında insanların alınıp satıldığı, şiir müptelası, hamiyetiyle övünen çöl bedevileri arasından, insanlık numunesi şahsiyetler çıktı ve bu şahsiyetler, elçinin dar-ı bekaya irtihalinin üzerinden henüz yüzyıl bile geçmemişken, aziz İslam'ın sancağını Fas'tan Endonezya'ya, Hicaz'dan Mağribe ve Avrupa'ya kadar taşıdılar. Dönemin süper güçleri olan Roma ve Pers medeniyetlerini tarihin çöp sepetine attılar. Adeta bir tsunami dalgası gibi, önlerine çıkan her ne varsa, İslam'ın tevhit akidesi perspektifiyle yapı söküme uğrattılar. Bunu, kimi dahili ve harici müsteşriklerin dediği gibi sadece kılıç zoruyla açıklamak elbette ki mümkün değil. Ya da kimi Marksistlerin söylediği gibi, iktisadi gerekçelerle açıklamak, ganimet arzusu ve dünyalık sevgisi, ya da uygarlık açlığının verdiği vahşilikle saldırganlaşmış bedevilerin cihanı yağmalama arzularının bir sonucu olarak anlamak elbette mümkün değil. (Marksistlerin tarih algılarının İslam'ın zuhuru ve yayılmasıyla ilgili nasıl bir sığlık taşıdığının örneğine ilişkin şu tespitleri okuyalım: Bunlara göre Roma ve İran arasındaki savaşlar güney ticaret yollarını kapatmıştı. Bundan dolayı kervanlar Mekke ticaret yoluna meylettiler. Bu ticaret nedeniyle Mekke'de hatırı sayılır bir burjuva sınıfı oluştu ve elbette bunun karşısında da

proleterya. Burjuva burada kısa sürede iktisadi kalkınmayı sağladı ve proleterya ile savaşa girdi. Demek ki Muhammet(s.a.v) gibi bir elçiyi, Ebubekir, Ali ,Ömer gibi insanlık numunesi şahsiyetleri deve kervanlarının Mekke üzerinden gidiş gelişi sayesinde ortaya çıkan burjuva-proletreya kavgası doğurmuştu(!) Daha geniş bir değerlendirme için Bkz.Ali Şeriatî-İnsan/Fecr yay.) Yoksa Moğol savaş makinesinin Urumçî'den kalkıp kuzeyde Sibiryâ steplerine, Güneyde Bağdat ve Anadolu içlerine kadar yakıp yıkarak gelmesine rağmen, tutunamayıp hatta İslam'a girerek, adeta düşmanının değer sistemine ram olup, sonraları o değerlerin ikamesi için canla başla savaşmasını açıklamak zor olabilir.

Evet nasıl açıklamalı? Bilinen insanlık tarihinde bir örneği daha olmayan bu yayılmayı mümkün kılan neydi?Roma,Pers,Yemen veHabeşimparatorlukları gibi olağanüstü büyük ve güçlü medeniyetleri, hem de daha düne kadar, adını andığımızbumedeniyetler tarafından insan yerine bile koyulmayan bu çöl adamları, nasıl tarih sahnesinden sildi. Baldırı çıplak bedeviye, Kısra'nın sarayında "dileyeni kula kul olmaktan kurtarıp, Allah'a kul yapmaya geldik" cümlesini kurduran neydi? Bunun, kanaatimce, tek bir cevabı var. İtikat... Tevhit akidesi... Bu akide, insanı sadece Alemlerin rabbine kul olamaya(abd) çağırıldığı için, mutlak bir eşitlik beyanında bulunmuş oluyordu. Çünkü **Allah'a kul olmak demek, bütün bir insanlık ailesini eşit görmek demektir. İmparatorlukları çıldırtan tam da buydu.** İslam, ferdiyet/şahsiyet/benlik manifestosuyla Kısraların, Kayserlerin, Mubetlerin Şehinşahların, Ruhbanların,Racaların kulları olduklarına inan(dırıl) an insanlığa, alemlerin Rabbi olana teslim olmaları gerektiğini, onun dışındaki tüm rablik iddiasında bulunanların kof ve bayağı olduğunu beyan etmiş

oluyordu. Böylece Aristo'nun gayr-ı meşru çocuğu olan Roma'nın civil-barbar kategorisi, Şehinşahlar diyarı Persin Ahuramazda-Ehrimen çekişmesi, Racalar ülkesi Hint'in kast sistemi, Çin'in tanrı krallar ve kullarından oluşan mitik ve mistik dünyası, Dar-un Nedve ulularının putlarını bile iktisadi düzenlerine göre belirleyen paganizmleri, bu yalnızca Allaha kul olan ferdiyet ve benlik manifestosu karşısında elbette direnemezlerdi. Öyle ki, aziz İslam'ın ferdiyet/ben idraki daha düne kadar Ümeyye b.halef'in kırbaçları altında inleyen, ucuz bir meta karşılığında alınıp satılan ve insan altı olarak kabul edilen Bilal'i, Mekke Aristokratlarından daha değerli hale getiriyordu. Başka bir köle olan Zeyd'in oğlu Üsame'yi, içinde Ebubekir ve Sad b.Vakkas gibi sahabenin ulularının olduğu bir orduya komutan tayin ediyordu. Mustazafların muktedir olmasını murat eden Allah(c.c)'a kul olan insanlık, müstekbirlerin elinde sömürölmekten kurtuluyordu. **Bugün de en çok ihtiyacımız olan şey, aziz İslam'ın bu müstesna ferdiyet/şahsiyet/benlik manifestosudur.**

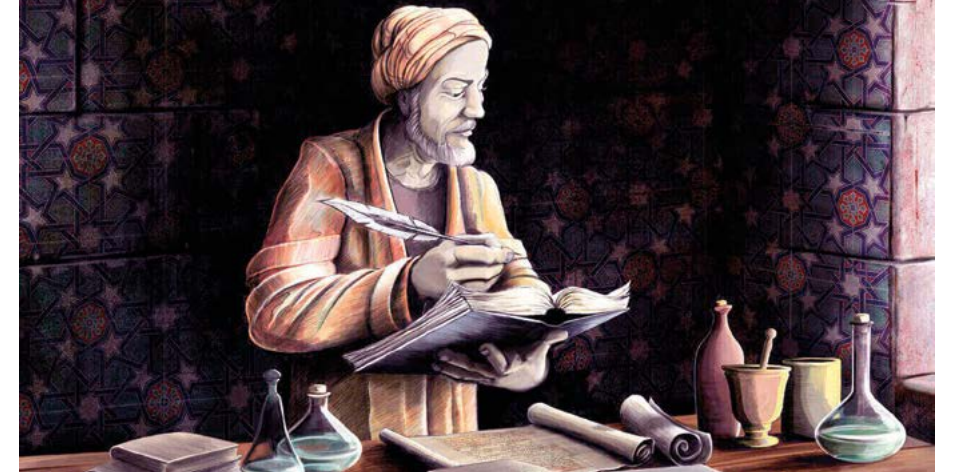
Yalnızca Allah'a kul olma bilinci, başka bütün kulluğa çağırın değerlerin reddini tazammun eder. İktisat, siyaset, ideoloji, iktidar, makam, şan, şöhrat, mansıp gibi insanı ayartan her ne varsa, bu kulluk bilincinin balyoz darbeleriyle un ufak olur. Aziz İslam'ın tevhit akidesi teori-pratik, ruh-beden, dünya-ahiret, kamusal-özel, fizik-metafizik,

madde-mana birliğini öylesine tesirli bir dille izah eder ki, Müslüman şahsiyet kendisini bir anda maverai bir atmosferin içinde bulur. İslam, dünyadan bahsettiğinde aslında ahiretten bahsetmektedir. Ahiretin dünyanın tarlası olması, kişiye ancak uğruna çaba gösterdiğinin karşılığının ödenmesi, dünyada kör olanın ahirette de kör olarak haşır edileceği gibi temel ilkeler, bu "bir"liğin nişanesidir. Tevhit akidesinin, sermayenin belli bir sınıfın elinde dönüp dolaşan bir meta haline gelmesini reddeden sarıh beyanı, hem elçi bizzat hayattayken hem de onun ölümü sonrasında raşit halifeler döneminde oldukça hassas bir konu olarak canlılığını devam ettirmiştir. "Kenar-ı Dicle de bir kurt kapsa koyunu/döner Adl-i İlahi sorar Ömer'den onu" diyen bir bilinçlilik hali, bu yıllarda Müslümanların hayatında hâkimdir. Bu bilinçlilik halinin zaafa uğradığı her dönemde Müslümanlar tarihin nesnesi olmuşlardır. Kamu hayatında adalet ilkesinin en ateşli müdafii olan bu perspektif, düşmanlarını bile kendisine hayran bırakacak evsiftir. Tevhit, toplumsal birliği de içkin olduğundan, toplumun sınıflara/kastlara ayrılmasına, iktisadın yegane belirleyici olmasına, siyasi/politik gerekçelerle insanların sömürölmesine izin vermemiştir. Yönetici elit ve yönetilen reaya şeklinde sonraları sultanlıkların temel argümanı olan siyasal perspektif, zemmedilmiştir. Nitekim bugün, Müslümanların yaşadığı hemen her yerde siyasi/politik

gerekçelerle ferdiyetin/ şahsiyetin örselendiği, tahkir ve tezyif edildiği bir hakikat olarak önümüzde durmaktadır. İslam Düşüncesi'nin bu örseleme, tahkir ve tezyif karşısında müdanasız bir duruşun mümessili olmayı yeğlemesi, her türlü iktidara karşı hakikatin tarafında olmayı en temel vazife addetmesi, ihmale gelmeyecek bir sorumluluktur.

İslam'ın yayılma sürecinde tevhit akidesi, karşısına çıkan tüm değer sistemlerini yerle bir ederken Müslümanların başka kültürlerle karşılaşmasının elbette ki İslam düşüncesi açısından müspet ya da menfi bir takım sonuçları olmuştur. **Emevilerin mutaassıp ve kavmiyetçi yaklaşımlarına nazaran, Abbasilerin dışa açık ve kozmopolit perspektifleri, özellikle İran-Mısır(İskenderiye)-Roma-Nusaybin-Cundişapur gibi bilim ve düşünce merkezleriyle tanışıklığı sağlamıştır.** Beyt-ül Hikme aracılığıyla bu kültürlerin bilim ve felsefe içerikli eserleri tercüme edilmiş, bu tercümeler İslam noktay-ı nazarından teşrih masasına yatırılarak, Müslümanların bünyesine uygun olanlar alınmış olmayanlar ise "usul" disiplinleri aracılığıyla dışarıda bırakılmıştır. Farklı kültür havzalarıyla kurulan düşünsel temas, yeni soru ve sorunların ortaya çıkmasına sebep olmuş ve İslam düşünce okulları bu vasatta sistematik kurumsallaşmalarını tamamlamışlardır. Tefsir, hadis, kelam, fıkıh, usul, tasavvuf, tarih gibi ilim dallarında devasa bir birikim ortaya çıkmıştır. Müslüman bilim/ilim adamları, İslam düşüncesinin sabit ve değişken ayağını gayet vazih bir biçimde ortaya koymuş ve kendilerinden sonra gelenlere oldukça önemli bir ilmi miras bırakmışlardır. Başka kültür havzalarından yapılan çevirilerle ilk yüzleşmeyi Mutezile uleması yapmıştır denebilir. Abbasiler döneminde, kısa süreli de olsa devletin resmi ekolü olarak kabul edilen Mutezile, bu karşılaşmayı oldukça başarılı bir şekilde göğüslemiştir. Emevi Hanedanlığı'nın meşruiyeti için araçsallaştırılan Murcie akımıyla da yüzleşen

İtizal ekolü, iktidara geldikten sonra takındığı ceberut tavrı nedeniyle, kamusal meşruiyetini zamanla kaybetmiştir. Ancak bıraktığı ilmi miras Eş'ari ve Maturidi ulemasına çok büyük fayda sağlamıştır. Aristo-Platon gibi Yunan düşüncesinin sembol isimlerinin eserleri de bu süreçte tercüme edilmiştir. Böylece İslam düşünce geleneğinde Aristocu çizgiyi temsilen Meşşai(Peripatetik); Platoncu çizgiyi temsilen de İşrakî(sudurcu) ekoller ortaya çıkmıştır. Aristo'nun "hareket etmeyen hareket ettirici(muharrik-ul evvel)"olarak tanımladığı ve sadece bir açıklama nesnesi olarak, yani sistemi kuran ve o sisteme hayat verip onu kendi başına bırakan mutlak ve aşkın bir varlık olarak tavsif ettiği tanrı algısı, kimi filozoflar aracılığıyla, İslam düşüncesine girmiş oldu.Yunan kozmik tasavvurunun bir yansıması olarak, evreni ay altı(oluş ve bozuluşun mekanı) ve ay üstü(oluş ve bozuluşun olmadığı mükemmel alem) şeklinde ayıran Aristocu perspektif, varlığı zorunlu olan(vacip el-vücut)'dan, sebep-sonuç ilişkisi içerisinde doğan akıllar teorisiyle, faal akılla Cebrail'i eşitledi ve Peygamberle-filozofu aynı kefeye koydu.Peygambere gelen vahiy, faal akılla eşitlendi. Gerekli çabayı göstererek faal akılla temas kuran(ittisal) filozofun da peygamberin ulaştığı hakikate ulaşacağı tezi, bu dönemde işlenmeye başlandı. Dolayısıyla filozof hakikatin bilgisine kesbi olarak, peygamber ise Vehbi olarak ulaşır sonucuna ulaşıldı. İbn-i Sina ve Farabi tarafından geliştirilen bu vahiy anlayışının havi olduğu "sorunları" Gazali deşifre etti. Yunan filozoflarını Müslümanlaştırma çabasının bir diğer ayağında ise Platoncu(İşrakî) gelenek vardı. Onlara göre varlık, tanrıdan südur(feyezan) etmişti. Nurlar hiyerarşisi şeklinde

kurdukları sistem, sonraları panteizme kapı araladı. Bilginin elde edilmesinde akli çaba ve istidlal yerine kalbe doğma, keşf, sezgi daha öncelikli kabul edildi. Tasavvuf ekollerine de tesir eden bu akım, Sühreverdi tarafından sistemleştirildi. Batını aşırılıkların ortaya çıkışında ve meşruiyet kazanmasında bu akımın oldukça işlevsel olduğunu söylemek mümkündür. Bugün bile tasavvufi akımlarda işraki damar oldukça güçlüdür. Araştırma-inceleme-akıl yürütme-istidlal bu çevrelerde genelde tahfif edilir. Keşf-sezgi ve rüya ise hakikatin bilgisine işaret eden olgular olarak tasvir edilir. En son, Türkiye'nin başına bela olan FETÖ'nün, bir tür Neo-İşraki akım olduğunu söylemek sanırım yanlış olmaz. Bugün, İslam Düşüncesinin yüzleşmesi gereken en mühim meselelerden biri de sözünü ettiğimiz bu Neo-İşraki ve Neo-Meşşai akımlardır.

Ünlü müsteşrik Montgomery Watt'ın Müslümanların tarihiyle ilgili yaptığı bir saptamayı, eleştiri hakkımızı saklı tutarak, burada zikretmek gerekir diye düşünüyorum. Watt'a göre Müslümanlar, tarihleri boyunca üç büyük sorunla karşılaştılar. Bunlardan birincisi, hızlı yayılma sürecinde gerçekleşti. Beyt-ül Hikme aracılığıyla yapılan tercüme aslında ciddi bir riski de içinde barındırıyordu. Fakat Müslümanlar güçlü ulema ve siyaset desteği ve henüz daha kaynağa yakın olmanın avantajıyla bu sorunun üstesinden geldiler. Tercüme sürecinde oldukça seçici davrandılar.

Bünyelerine uygun olmayacağını düşündükleri eserleri(mesela mitoloji, edebiyat v.b) tercüme etmediler.

İkincisi, Haçlı ve Moğol saldırılarıyla karşılaştıkları dönemdi. Doğudan ve Batıdan sıkıştırılan Müslümanlar bu saldırılarda, ilmi birikimlerinin hatırı sayılır bir kısmını yitirdiler. Ancak **metodoloji(usul) sistemleri, bir disiplin olarak, varlığını devam ettirdiği için düşünsel toparlanma zor olmadı.** Ciddi bir siyasal belirsizlik ve iktisadi buhranla yüz yüze gelmelerine rağmen bu sorunu da aşmayı bildiler. Haçlı-Moğol ittifakının kurulamaması ve Moğolların iki kuşak sonra Müslüman olarak artık İslam'ın hizmetine girmeleri de toparlanmayı kolaylaştırdı. Selçukluların, Batını-Rafizi-Heteredoks ve Dehri akımların yayılmasını engellemek amacıyla ihdas ettikleri Nizamiye Medreseleri, toparlanma sürecinde önemli rol oynadı. Selçuklu ulemasının Osmanlı'nın kuruluş sürecindeki katkısı, bu rolün en önemli ayağıdır.

Watt'a göre üçüncü sorun ise Aydınlanma Devrimi ile geldi. Avrupa'nın bilimsel ilerlemeyi merkeze alarak kilise karşısında kazandığı zafer ve akabinde elde ettiği askeri kazanımlar, Müslümanların dikkatini çekti. Avrupa, bu bilimsel ilerlemenin askeri alanda kazandırdığı imkanları kullanarak Müslümanları püskürtmeye başlayınca, **"mağluplar galipleri taklit eder"** ilkesi gereği, öykünme süreci başladı. Özellikle 18.yüzyıl ve sonrasında hızlanan bu öykünme hala devam ediyor ve Müslümanlar henüz aydınlanma paradigmasıyla başa çıkmış değiller.

Watt'ın bu teorisini kemale erdiren ise Huntington ve Fukuyama oldu. 1990'ların sonundan itibaren Medeniyetler çatışması ve tarihin sonu-son insan tezini küresel entelektüel arenaya sunan bu iki düşünür, liberal demokrasileri insanlığın varacağı son nokta olarak takdim ettiler. Artık insanlık için başka bir değer sistemi mümkün değil demeye getirdiler. Bu söylem, zımnen, Batı Aydınlanmasının zaferini ilan etmekte. Peki öyle mi? Bu

zafere giden sürecin yol haritasına baktığımızda iddia edildiği gibi aydınlanma paradigmasının zaferinden söz etmek pek mümkün görünmüyor.

İslam düşüncesi için en büyük kriz, 1492'nin mümkün olmasıyla başladı. Endülüs'te ki son emirliğin Avrupa kıtasından sürülmesi anlamına gelen bu tarih, Müslümanlar için olduğu kadar, Yahudi ve Hristiyanlar için de oldukça önemlidir. Bugün insanlık ailesi olarak maruz kaldığımız modern paradigmayı tarih sahnesine çıkaran işaret fişegi 1492'de atılmıştır dersek herhalde abartmış olmayız. Müslümanları ve Yahudileri Kıta'dan söküp atan Avrupa, Cezayirli tarihçi Jaques Attali'nin deyiimiyle bir tür "arınma" yaşamıştır. Kendisine Kudüs'ü, yani doğduğu yeri, hatırlatan her ne varsa kurtulmak isteyen Avrupa'nın, bu tarihten sonra başlattığı deniz seferleri, uzun vadede Kıta Avrupa'sının kaderini değiştirmiştir. O güne kadar, bir taraftan Osmanlı diğer taraftan Mağrip Sultanlıkları/Emirlikleri tarafından sıkış(tırıl)mış olan Avrupa'nın dışarıyla kurduğu bu temas, burjuvanın doğuşunu, kilise-bilim çatışmasını ve akabinde kilisenin mağlubiyetini, reform ve Rönesans hareketini ve en nihayetinde Aydınlanma ve sanayi devrimini tetikleyen önemli bir tarihsel eşiktir. İslam düşüncesi açısından ise duraklamanın ve yerinde saymanın, Osmanlı özelinde, güç zehirlenmesine bağlı opaklaşmanın, medresenin yavaş yavaş işlevini yitirmesinin başladığı dönem olarak değerlendirilebilir.(1)

Avrupa aydınlanmasında en büyük rol hiç şüphesiz Endülüstür. Yaklaşık sekiz asır Avrupa Kıtası'nda kalan Müslümanların ürettiği bilgi, Rönesans ve reformun tetikleyicisi olmuştur. Yunan düşün dünyasının önemli simalarıyla Müslümanlar sayesinde temas kuran Avrupa entelijansiyası, kilise dogmatizminin geriletilmesine ve böylece feodalitenin mağlup edilmesine öncülük etmişlerdir. Bu sayede Avrupa, özgür düşüncenin imkânlarını fark etmiş ve skolastik düşüncenin bertaraf edilmesinde önemli bir entelektüel mevzi kazanmıştır. Batı dünyasında "şarih" olarak bilinen Kurtuba kadısı İbn-i Rüşt, denebilir ki, Avrupa

hinterlandındaki en etkili düşündürdür. Öyle ki kilise karşıtı söylemin inşasında O'nun fikirlerinden istifade edilir. Dahası, bir dönem İbn-i Rüşt okumak, kilise otoriteleri tarafından yasaklanır ve kitapları yakılır. Endülüs'ün bu dev siması, din-felsefe/vahiy-akıl ilişkisi hususunda Avrupa düşün dünyasına tesir etmiştir. **İbn-i Rüşt'ün din ve felsefeyi aynı memeden süt emen ikiz kardeş olarak gören anlayışı, yorum tekeline elinde bulunduran kiliseye karşı hür düşünce mektebinin oluşmasını sağlamıştır.**

Kıta Avrupa'sına tesir eden Endülüs ilim ve fikir havzası oldukça zengindir. Fizikte İbn-i Firnas, matematikte Macriti, cerrahide Zehravi, hadiste İbn Abdilberr, Mîlel ve Nihal alanında İbn-i Hazm, filolojide Batalyevsi, tıpta İbn-i Bacce, coğrafyada İdrisi, astronomide Batruci, usulde Şatıbi, tarih felsefesinde İbn-i Haldun Endülüs'ün diğer sembol isimleridir. Batını/sufi ekolün zirve ismi İbn-i Arabi ile işraki geleneğin önemli temsilcilerinden İbn-i Tufeyl'i ve büyük seyyah İbn-i Battuta'yı da anmak gerek elbette... **Hem zahiri(İbn-i Hazm) hem de Batını(İbn-i Arabi) çizginin zirve isimlerini çıkaran bir coğrafya olması,** herhalde, Endülüs'ün çok kültürlü ve çok dilli doğasının neticesidir. Şiir, edebiyat, musiki ve mimari de ortaya konulan çaba olağanüstüdür. Kurtuba kadısı İbn-i Rüşt'ün ders

halkasına her dinden her mezhepten insanlar katılabilmektedir. Ders meclislerinde edebiyattan şiire, kozmolojiden musikiye kadar birçok alanda değerlendirmeler yapılabilmektedir. Doğu'da ki başkentlerde yazılan eserler oldukça hızlı bir şekilde Endülüs'e ulaşmakta ve mütalaa edilmektedir. İbn-i Rüşî'nün Gazali'ye yazdığı "tehafüt" bu haberleşmenin oldukça iyi olduğunu göstergelerinden biridir. Doğu'da Beyt-ül Hikmenin yaptığı hizmetin benzerini Endülüs havzasında Tuleytula(Toledo) yapacaktır. Müslüman düşünür/ilim adamlarının eserleri burada Avrupa'nın yerel dillerine çevrilecek ve yukarıda da değindiğimiz üzere Rönesans ve aydınlanmanın yolunu açacaktır. Bu durum, rönesansın Endülüs tesirinin güçlü olduğu Sicilya'ya yakınlığıyla bilinen İtalya'da başlamasını da açıklar.

Artık Avrupa için yeni bir dönem başlamaktadır. 1492 den birkaç yıl sonra Portekizliler öncülüğünde Afrika baştanbaşa geçilecek ve Hindistan'a ulaşılacaktır. Bu Avrupa için Aydınlanma devrimine kadar giden yolun başlangıcıdır bir anlamda. Osmanlı ve Mağrip Müslümanları tarafından kıta Avrupa'sına sıkıştırılan Hristiyanlık, kendisine yeni bir mecra bulmuştur. Portekizliler aracılığıyla denizcilik alanında oldukça hızlı mesafe kat eden Avrupa, ilerleyen tarihlerde Akdeniz'deki Osmanlı ve Memlük egemenliğini sarsacaktır. Endülüs'teki ilmi/entelektüel bilgiyi, Tuleytula(Toledo) çeviri okulu aracılığıyla tevarüs eden Avrupa, kilise karşısındaki bağımsızlığını bu bilgiyi "sekülerleştirerek" kazanacaktır. O güne kadar Sümer-Bağdat-Mezopotamya-İskenderiye-Endülüs arasında kesintisiz devam eden hikmet geleneği, Avrupalılar tarafından seküler bir muhtevaya büründürülecektir. Modernite, bu dindışı/seküler bilgi aracılığıyla ihdas edilecektir. Artık Yunan'ı diriltme zamanıdır. **Aradığı seküler muhtevayı, atası Yunan'da bulan Avrupa bu kadim/antik medeniyete sıkıca sarılır.** Müslümanlardan tahsil edilen bilgi, hızlıca kutsaldan arındırılır. Bilim-kilise çatışması bu süreci hızlandırır. Kıta dışından emek ve sermaye akışıyla semiren Avrupa burjuvazisi, kilisenin mağlup edilmesi için bilime yatırım yapar. Nihayet incilin ulusal dillere tercümesini mümkün kılan başkaldırı hareketiyle birlikte, kilisenin yorum tekeli de elinden alınır. Latincenin emperyalizminden kurtulmanın verdiği heyecanla Avrupa'da uluslaşma süreci baş gösterir. Milliyetçilik, anti-

emperyalist bir mukavemet hattı olarak sahiplenilir ve ulus-devletler ihdas edilmeye başlanır. Ancak tabiat boşluk kabul etmeyeceği için, yıkılan her değerın yerine yenisini koymak gerekecektir. Mağlup edilen kilisenin yerine bilim geçer. Artık yorum ve bilgi tekeli üniversitenindir. Papazlar yerlerini bilim adamlarına terk ederler. Bilim, hakiki mürşit olarak kodlanır. Avrupa'nın yeni dini, pozitivizmdir.

Bu süreçten en fazla Müslümanlar etkilenir. Hristiyanların, dinlerini bilim lehine terk ederek gerçekleştirdikleri "ilerlemeler" Müslüman bürokrat ve entelektüeller tarafından hayranlıkla izlenir. Yavaş yavaş benzer talepler dillendirilmeye başlanır. Bilimin mürşitliği, neredeyse tartışma dışıdır. Askeri alanda yaşanan hezimetler, aydınlanma aklının ithal edilmesi gerektiği tezi için en güçlü argüman olur. Yaklaşık bin yıldır Müslümanların bilgi üretim havzaları olan medreseler, 16.yüzyıldan itibaren yaşadığı çok yönlü zafiyetlerden dolayı bitap düşmüştür. Nihayet 19.asırda medrese, mektep karşısında mağlubiyetini ilan eder. Medresenin mağlubiyeti ulemanın mağlubiyeti demektir. Ulema, yerini aydın ve entelektüele bırakır. Bu yer değişikliğinin en ağır yaşandığı yer hiç şüphesiz Türkiye ve Mısır'dır. **Türkiye, yazısının değişmesiyle hafızasızlaşırken, Mısır Napolyon'un işgaliyle kolonyal perspektife mahkum olur.** Türkiye, diyaneti ihdas ederek ulus-devletin ihtiyaç duyduğu dini söylemi inşa ederken, Mısır, Ezher'e format atar ve benzer işlevi orada da Ezher üstlenir. Kum ve Necef uleması ise mezhebi enstrümanlar nedeniyle içe kapanmaya mahkum olur. Zeytuniye'nin kaderi de diğerlerinden farklı olmayacaktır. Ulemasızlık, Türkiye'nin modern paradigmayla barışık bir perspektife mahkum olmasını sağlarken, aydın ve entelektüeller bu mahkumiyeti tahkim eder.

Avrupa, Doğu hakkında edindiği bilgiyi, operasyonel amaçlı olarak sistemli bir şekilde kullanmaya 18.yüzyılda başlar. Şarkiyat enstitüleri aracılığıyla Doğu'yu (özelde Müslümanları) uygarlık karşısı, vahşi, ilkel, barbar, gayr-ı medeni olarak tanımlayan Avrupa "beyaz adamın misyonu" mottosuyla "ehlileştirme" seferlerine çıkar. Doğu, egzotik, hayalperest, duygusal, edilgen, mistik, şehvet düşkünü; Batı ise rasyonel, gerçekçi, medeniyetperver, hümanist olarak tavsif edilir. İlginçtir, Doğu'nun entelijansiyası da bu vasıflandırmaya ikna olur. Filoloji, arkeoloji ve

antropoloji disiplinleri aracılığıyla derlenen bilgiler, sözünü ettiğimiz bu vasıflandırma ameliyesine bilimsel meşruiyet kazandırır. Bu durumun İslam düşüncesine etkisi ise, oldukça güçlüdür. Kaynaklarını müsteşriklerden okuyan Müslüman entelijansiya, İslam düşüncesinin özgün olmadığına, İran-Roma-Yunan-Hint-Çin gibi medeniyetlerin sentezi olduğuna inanmaya başlar. Böylece Müslümanlar, geleneksel birikimlerini çerçevesini şarkiyatçıların çizdiği perspektiften okumaya başlarlar. Hristiyanların kendi kutsal metinleri için geliştirdikleri yorum bilimi(hermenötik), tefsir alanına sirayet etmeye başlar. Aziz Kur'an hidayet rehberi olarak değil, üzerinde operasyon yapılacak nesne haline getirilmeye çalışılır. Kur'an artık bir araştırma nesnesidir. Laboratuarda yapılan tahlillere benzer, metin analizleri yapılır. Her kavramın yüzlerce anlamı sayılıp dökülerek, Kur'an'ın anlaması zor bir kitap olduğu zihinlere kazılır. Modern paradigmanın "uzmanlık" klişesi burada da devrededir. Din, artık bir uzmanlık işidir. Tefsirin aldığı darbenin benzerini hadis de alır. Şerefli Elçi(s.a.v)'nin sözleri, sonu gelmez spekülasyonların konusu yapılmaya başlanır. Şarkiyat Enstitüleri aracılığıyla geliştirilen ilerlemeci/lineer/doğrusal tarih doktrini, bilimsel olmadığı gerekçesiyle şifahi kültürü "tarih dışı" ilan ettiğinden, hadis kaynakları bir anda muteber olmaktan çıkar. Tefsire uygulanan hermenötik metot hadis için de uygulanmaya başlanır. Böylece gelenek, tam da modernitenin "tradition" dediği şeye dönüşür. Modern bilim öncesi yapılan tüm çalışmalar "bilimsel değil" argümanına sığınarak dışarıda tutulmaya başlanır. Antropoloji ve arkeoloji aracılığıyla ilkel, vahşi, geri olduğu tescillenen geçmiş toplumlardan ileri olduğumuz iddia edilir. Din, geçmişin ilkel tarım toplumlarının korku, hayal, büyü vehim gibi duygu durumlarını izale etsin için insanın ürettiği bir değer olarak adlandırılır. Toplumlar, teolojik-metafizik aşamaları geçerek pozitivist oldukları için dine gerek kalmadığı iddia edilir. Böylece, Hristiyanlık içi mücadelenin sonucu olarak doğan dindışı seküler Batı Medeniyeti, modern tarihin öznesi olarak kabul edilir. Ancak bu öznenin yaslandığı değerler sistemi, insanlık için hiçte hayırlı sonuçlar üretmez.

Mevcudiyetini, kutsal/ilahi olanla kavga ederek inşa eden bir aklın insanlık için hayır üretmesi elbette mümkün değildi. Nitekim öyle de oldu.

Bilinen insanlık tarihinde eşi benzeri görülmemiş bir trajediye mahkûm oldu insanlık. Kaos rutinleşti. Aydınlanma paradigmasının inşa ettiği insan, her geçen gün tabiatı yok ediyor. Bilimin mutlaklığı artık şüpheli. Görelilik(rölativite)'in egemenliği her geçen gün perçinleniyor. **Bilimsel gelişmeler, insanlığı tehdit eder boyuta ulaştı. 20.yüzyılın ilk yarısında iki büyük savaşla insanlığı felakete sürükleyen modern paradigmanın süksesi her geçen gün azalıyor. İnsan, yaptıklarının kulu olmaya başladı.** Ürettikleri, insanı esir alıyor. Kitab-ı Kerim'in diliyle söyleyecek olursak "kendi eliyle yonttuklarına tapan" bir insan türü doğuyor. Soluduğumuz hava, içtiğimiz su, üzerinde gezindiğimiz toprak her geçen gün ifsat oluyor. Bilimsel gelişmeler, insanlığın gerilemesine hizmet ediyor. Makinelerin egemen olduğu bir çağa doğru hızlı adımlarla ilerliyoruz. İletişim teknolojisinde yaşanan olağanüstü gelişmelere rağmen, insanlık hemen yanı başındaki zulümleri, tecavüzleri, katliamları duymuyor ve görmüyor. Ay'a üs kurmakla övünen bilim, mustazafların hiçbir sorununa çözüm üretmiyor. Bilakis istizafı sistematik hale getiriyor. Bilim, güçlülerin elinde onların istediği istikamette yol almaya devam ediyor. Tanrıya mahsus bir edayla "mutlak kontrol ve denetim" arzusu, bilimin olmazsa olmazları arasında sayılıyor. Devletler, maiyetleri altındaki kitleleri daha iyi kontrol edebilmek için, bilimin kucağına oturuyor. Kutsalla irtibatı kesilmiş akıl tarafından üretilen modern bilim, varlığı ve varoluşu tehdit ediyor. İnsanlık ailesi, bilim aracılığıyla köleleştiriliyor ve düşünemez hale getiriliyor.

İnsanlık yaklaşık üç asırdır seküler bilginin meydana getirdiği tahribatın büyüklüğüne şahit oluyor. Sanayi devrimi ve sonrasında yaşanan kapitalistleşme süreci, mazlum halkların emek ve kaynaklarının sömürülmesiyle kemale erdi. Bilimsel bilgi adı altında sosyoloji, antropoloji, arkeoloji, filoloji gibi disiplinler Avrupa merkezci dünya tasavvurunu meşrulaştırmak için araçsallaştırıldı. Kapitalizmin küreselleşmesi için dünyanın en ünlü üniversiteleri oldukça yoğun çalışmalar yaptı. Kendisini İslam'a nispet eden toplumlar da bu üniversitelerin ürettiği bilgi ekseninde konum belirledi ve düşün dünyalarını bu üniversitelerin perspektifine göre inşa etti. Halihazırda da akademik hayat, büyük ölçüde, yaklaşık üç asırdır küre ölçeğinde etkili olan seküler bilgi temelli çalışmaktadır. Bu bilgi, ilgili ülkelerin

halklarını İslam'ı folklorik bir içerikte tecrübe etmeleri hususunda ikna etmek için uğraştı ve uğraşmaya devam ediyor. Seküler bilgiye mahkum olan Müslümanlar, evrensel/cihanşumul bir perspektife sahip olan İslam'ın yerli ve milli bir bağlama hapsedilerek taşra kültürüne indirgenmesine itiraz edemiyor. **Son yıllarda gerek Türkiye gerekse İran, Mısır, Suud gibi bölgenin diğer halkı Müslüman ülkelerinde de terviç edilen bu yerli ve milli İslami söylem, her ne kadar anti-empyrealist mukavemet hattını tahkim etme amacı taşıdığını iddia etse de, nihai kertede İslam'ın evrensel ufkunu, tavrını, tarzını ve söylemini sağlaştırmaktadır.** Bunun yanında, mezhebi tercihlerin bir çatışma unsuru olarak kodlanması da halihazırda yaşadığımız buhranların en önemli ayağını teşkil etmektedir. Sünni-Sii-Selefi-Vahhabi-Zeydi akımlar arasında cereyan eden sürtüşmeler ve kavgalar, bir yandan **Müslümanların topyekün küresel istikbara yöneltmesi gereken enerjisini** zayı ederken, diğer yandan müsteşrikler tarafından dillendirilen İslam'ın da Hristiyanlık benzeri bir tarihi süreçten geçtiği, mezhepler arası kavganın bir İslam rönesansını ve reformunu başlatacağı tezini, adeta bir kader gibi sahiplenme tehlikesi barındırmaktadır. Bu süreçte Müslümanların özellikle Suud ve İran eksenli kavgalar aracılığıyla konum almaya zorlanmaları manidardır. Klasik Arap-Aryan kavgasının yeniden canlandırılması amacı taşıyan bu projenin, her iki devlet aklı tarafından sahiplenilmesi, krizi her geçen gün derinleştirmektedir. Suud devlet aklının Siyonizm de dahil bütün müstekbirlerle işbirliğini caiz gören özelliği, İran'ın anti-sünni refleksiyle birleştiğinde ortaya oldukça yıkıcı bir tablo çıkmaktadır. Bu tablonun en görünür olduğu yer şüphesiz ki Irak, Suriye ve Yemen'dir. Bu kutuplaşmada Türkiye'nin, Sünni Türk-İslam'ı paradigmasına yaslanarak hayatta kalmaya çalışması ise, kamusal alanda meşruiyeti olmayan İslam'ın gerektiğinde devlet menfaati için nasıl araçsallaştırıldığını gösteren dikkat çekici bir örnektir. İslam, sözünü ettiğimiz bu halkı Müslüman ülkelerde, devletin mevcudiyet ve meşruiyetini tahkim etmek amacıyla oldukça profesyonel bir araçsallaştırmaya muhatap olmaktadır. Kum, Necef, Ezher, Zeytuniye, İstanbul ulemasının bu inhirafa dur demesi gerekmektedir.

Bir sorunu çözmek için, evvela o sorunu ortaya çıkaran aklın çalışma biçimine dikkat kesilmek gerekir. Bugün, insanlık ailesinin şahit olduğu sorunların temelinde modern paradigmanın artık küreselleşen insan-tabiat-evren-zaman-mekan-tarih ve tanrı telakkisi yatıyor. Demek ki bu telakkiyi üreten akıl ve düşünme biçimiyle hesaplaşmadan, yaşadığımız sorunlardan kurtulmak mümkün değil. Sorunu üreten düşünme biçimine yaslanarak ya da onu farklı formlara sokup bir takım revizyonlara tabi tutarak çözüm üretmekte mümkün değil. Modern paradigmayı mümkün kılan düşünme biçimi, bütünüyle reddedilmeli ve İslam'ın telakki biçimi sadece teorik olarak değil pratiğe aktarılarak sarih biçimde beyan edilmelidir. Bu bağlamda Einsteain'nın "bir sorunu çözmek için o sorunu ortaya çıkaran akıldan uzaklaşmanız gerek" mealindeki sözünü hatırlamak gerekiyor. Müslümanların yaklaşık iki asırdır tecrübe ettikleri ve benimsedikçe tutsaklıklarını arttıran modern paradigmadan teberri etmenin vakti çoktan geldi ve geçiyor. Şayet bu teberri etme gerçekleşmezse, Peygamber(s.a.v)'in beyanında da yer alan "bir topluma benzemek isteyen onlardandır" sözü bir kez daha tecelli edecek. Dolayısıyla İslam Düşüncesi "paradigma içi" bir mücadeleyle değil, tamamen özgün ve özgür bir mücadele dilini inşa etmekle mükelleftir. Tevhit akidesini berraklaştırarak işe başlanabilir. Bu berraklaştırmayı sağlamak için de "mağaraya" dönüş gerekli. Mağaradan muradımız büyük sorular sorup büyük cevaplar arayacağımız ve kendimizle baş başa kalacağımız mekan/lar'dır. Mağara, sükutun ve sükunun mekanı. Yani tefekkürün makararı... Bizim geleneğimizde mağara, Platon'un hakikate bigane olanlar için kullandığı bağlamdan farklıdır. Biz de mağara, hakikatle temas kurmanın en önemli ayağıdır. Hakikatin bilgisi, ilk olarak mağarada, muhatabıyla buluşmuştur.

Siyer okumalarında çoğu zaman ıskalanan ya da çabuk geçilen bir dönemdir mağara dönemi. Oysaki Peygamber(s.a.v)'in hayatını anlatırken çocukluk ve gençlik döneminden sonra, mağara dönemine dikkatlice yoğunlaşmak gerekir. Çünkü bu dönem, Peygamber(s.a.v)'in hayatında dönüm noktasıdır. Vahiyuzlette, inzivada, sükut ve sükun halindeyken, yani tefekküre dalmışken inzal oldu son Elçi'ye. Bu, tesadüf olamaz. Demek ki inzal, ancak, tefekkürle mümkün. Rahman(c.c.)'ın tenezzülü için, kulun tefekkür halinde olması gerek. **Tefekkür öylesine**

mühim ki, hakkı verilerek yapıldığında inzal ve ardından inkılap kaçınılmaz. Elçi'nin hayatından öğreniyoruz ki, sükut ve sükun temin edemeyene vahiy inzal olmuyor. Çünkü tefekkürün "durmaya" ihtiyacı var. Bu bağlamda, modern hayatı mümkün kılan şey, insanın tefekkür melekesinin dumura uğramasıdır dersek herhalde yanlış olmaz. Hayat öylesine "hızlı" akıyor ki, düşünmeye vakit yok! Hep bir yerlere yetişme arzusuyla yaşıyor modern insan. Hatta durduğunda düşeceğine inandırılmış. Azıcık dursa ve düşünse, tüm yapıp etmelerinin ne için? Ve ne uğruna? Olduğunu fark edecek ve bu fark ediş, sorgulamayı ve beraberinde inkılabı getirecek. Aziz kitabımızdan öğreniyoruz ki tefekkür, batıl olandan yüz çevirmeye ve tenzihe kapı açan bir fiilin adı aynı zamanda. Semanın ve arzın yaratılışı hakkında tefekkür, batıldan yüz çevirme ve tenzihle sonuçlanması gereken soylu bir eylem.

Mekke'de, iktisadi olarak hali vakti yerinde, siyasi olarak oldukça hatırı sayılır bir kabileye mensup, yani kısaca dünyevi kaygıları olmayan bir adamı mağaraya götüren şey neydi? Neden günlerce toplumundan uzak kalıyor ve düşüncelere dalyordu? Cevap aradığı sorular nelerdi? Belli ki, bir arayış içindeydi ve belli ki onu rahatsız eden bir şeyler vardı. Bu tecrübe bizi de yakından ilgilendiriyor. **Arayış içinde olan, büyük soru(n)ları olan, kendisini sorumlu hisseden, etrafında olup bitenlerden rahatsızlık duyan herkesin mağaraya ihtiyacı var... Aziz Kitabımızın "gece okuyuşunun" önemine yaptığı vurgu da, bu bağlamdan bağımsız değil.** Tıpkı mağara gibi, gece de sükutun ve sükunun karargahıdır. Yani tefekkürün...

Mağaraya sığınmanın bedeli ağırdır hiç şüphesiz. Çünkü **tefekkür, insanın rahatını kaçırr. Rahatsız olan, rahatsız etmeye başlar.** Konfora alışan zihinler, aslandan kaçan eşek gibi kaçarlar tefekkürden. Bu yüzdendir iktidarların düşünen insan(lar)dan korkmaları. Çünkü mütefekkir, tefekkür nimetinin büyüklüğünü idrak eden ve bu nimetten nasiplenmeleri için başkalarını da davet eden kişidir. Tefekkür edenlerin sayısı arttığında, müstekbirlerin uykuları kaçır. Bilirler ki tefekkür kıyama, kıyam inkılabıa gebedir.

İnsanı, ürettiklerinin kölesi yapan; O'nu haz ve hız bataklığında debelenen adi bir beşere indirgeyen; O'ndaki ilahi cevheri, yücelme idealini, hikmet ve bilgelik sevgisini, maverai özlemleri yadsıyan;

O'nun zindanlarda çürüme, dövülme ve sövülme, karalanma, tahkir ve tezyif edilme, aç bırakılma pahasına hakkaniyete bağlılıktan zerrece taviz vermeyen, ışığa koşan kelebek misali yanmayı arzulayan; lüks, şatafat makam, mansıp, iktidar ve servetle ayartıl(a)mayan yüce ideallerine sırt çeviren; kapitalist düzenin sadık hizmetkarı bilim aracılığıyla, O'nu adeta bir labaratuar faresine indirgeyen; göklerin, yerin ve dağların yüklenmekten çekindiği emaneti yüklenen bu soylu varlığı metanın konusu yapan ve O'nu bir reklam malzemesine indirgeyen; kadim sultanlıkların, feodal beylerin, Firavun ve Nemrut düzenlerinin yaptığından daha beter bir şekilde O'nu aşağılayan modern/seküler medeniyeti mağlup etmek için, mağaraya dönüş şart. Vesselam...

DİPNOTLAR

1-Medreseye ilişkin kısaca birkaç noktaya temas etmekte fayda var. Medrese, Müslümanların tarihinde oldukça köklü bir arka plana sahiptir. Osmanlı medrese sisteminin şekillenmesinde büyük ölçüde etkisi olan Nizamiye Medreselerinin ise, konumuz açısından, özellikle gündemeştirilmesi gerekir. Melikşah'ın siyasal, Nizamül Mülk'ün bürokratik desteğiyle kurulan ve Gazali'nin de ders verdiği bu medreseler, yaklaşık bin yıllık bir geçmişe sahiptir. Sünni anlayışı tahkim etmek ve dönem itibarıyla Şii yayılmacılığına karşı Sünni itikadı korumak amacıyla ihdas edilen bu medreseler, misyonlarına uygun olarak oldukça etkili olmuşlardır. Fatimi-Büveyhi Şii tehdidini bertaraf etmek amacına uygun olarak sistemleştirilen Nizamiye Medreseleri, hem Anadolu Selçuklularına hem de Osmanlılara önemli bir ilmi miras bırakmıştır. Bu mirasın en belirgin özelliği, elbette ki devletin bekasını sağlayacak ilmi doneleri oluşturmak ve Şii/Batını/Rafizi örgütlenmelere karşı mukavemet göstermektir. Kuruluşunda bir "ko-ruma refleksi" olduğundan bu medreseler, ağırlıklı olarak nakli ilimleri merkeze almış, akli ilimleri daha geri planda tutmuştur. Gazali'nin kendi dönemi için anlamlı sayılabilecek dini-dünyevi ilim ayrımını, sonraları kesin bir kaide olarak belirleyen Selçuklu İktidarlarının, medresenin 16.yüzyılda yaşadığı zaafiyetin temelini attıklarını söylemek mümkündür. Nitekim her ne kadar Fatih Sultan Mehmet zamanında akli ilimlere dönük önemli çabalar görülen de-ki bu çabalar Fatih'in şahsi özelliğiyle alakalıdır-sonraları bu çabalar ilerletilememiş ve medrese içi yozlaşma kaçınılmaz hale gelmiştir.

Osmanlıda ilk medrese 14.yüzyılda Orhangazi zamanında İznik'te kurulmuştur. Tefsir, hadis, fıkıh, kelam, mantık, sarf-nahiv derslerinin verildiği bu medresenin amacı dini ve idari hayatın tanzimi için devletin ihtiyaç duyduğu kadroları yetiştirmektir. Bu medreseler vakıflar tarafından finanse edildikleri için kısmen bağımsız sayılırlardı. İlk dönem Osmanlı Medreselerinin hocaları, Selçuklu'dan kalan hocalardı. Hoca yetiştirme sürecinde Tıp, matematik gibi akli ilimler için Maveraiünnehir, Fergana ve Buhara ya gidilirken, nakli ilimler için Mısır-Suriye-Irak havzası tercih edilirdi. Devlet, ilk zamanlarda medreseye müdahale etmezken, ilk müderris azli 16.yüzyıldan sonra ortaya çıkmıştır. İmparatorluğun Fatih dönemindeki merkeziliği ve bir cihan devleti haline gelişi, Yavuz döneminde hilafeti uhdesine alması ve Kanuni ile birlikte müesseseseleşmede zirveye çıkması medreseye de yakından ilgilendiren bir süreçtir. Fatih'in küresel vizyonu, medrese de geçici bir inkişafı temin ederken, Yavuz, medreseyi Şii/Rafizi akımlara karşı yeniden örgütlemiştir. Kanuni ise Osmanlı uhdesine geçen hilafete ilmi meşruiyet kazandırmak ve "Kureyşi" olmayan bir hilafet teorisi geliştirmek için medreseyi görevlendirmiştir."Cihad" "Gaza" ve "İslam Birliği" ekseninde geliştirilen yeni hilafet teorisi sayesinde, Osmanlı sultanları halife olma vasfını kazanmıştır. Kanuni zamanında medrese bir müessese olarak kavilemiş ancak dönemin iktisadi, ictimai, hukuki ve siyasi alanlarında ortaya çıkan sorunlar nedeniyle çözümlerin önüne geçilememiştir. (Bu konuda Hulusi Lekesiz'in "Osmanlı İlmî Zihniyetinde Değişme" başlıklı yüksek lisans tezine bakılabilir)

MORİSKO’LARIN SONUNCUSU

▲ ŞEVKET HÜNER

Buruc suresinde, kadın erkek ayırmadan ateş dolu çukurlara atılan kavmin adı verilmez. Aksine “Ashab-ı Uhdut” adı ile bu zalimliği yapanlar deşifre edilir. Bütün şiddetine rağmen zulme direnenlerin izzeti ve kıyamın kararlılığı takdire şayandır. Sureyi okuyan her mümin bu acıyı derinden hisseder ve bu aziz insanların izinden zulme tavır konulmasının gerekliliğini zihnine kazır. Resulullah'tan (sav) çok önce gerçekleşen bu zulmü gündeme getiren Buruc suresi, onun kıyamete kadar unutturulmaması görevini müminlere tevdi etmiştir. Dünya üzerinde kime yapılırsa yapılsın hiçbir zulmün üzerinin örtülmesine göz yumulmamalı ve zulme izzetle karşı duranlar ümitler yeşersin diye gündemde tutulmalıdır ...”

Vefatı sonrası “Elveda Endülüs; Moriskolar” adlı beş bölümlük belgeseli ailece izledikten sonra Buruc suresi tefsirinin yanına bu notu düşmüşüm. Akif Emre'nin, bu belgeselde Batının vahşi yüzünü gösteren belgelerle birlikte, 19. yüzyıla kadar devam eden izzetli Morisko direnişini, ümitleri yeşertecek biçimde sunmaktaki titizliğine bir kez daha hayran kaldım. Oysa günümüzde popüler sayılan, en kanlı fotoğrafları yayınlayarak vahşetin boyutlarını sergilemekve dolayısıyla zulme direnenleri **aziz değil aciz gösterme** aymazlığı revaçtadır.

Arkasında eser bırakanlar bağlı oldukları ilkeleri ve hissiyatlarını zamana not düşerler. Onları izlemek isteyenler, bu ipuçlarını takip ederek münevver şahsiyetler üzerinden nasıl bir duruş sahibi olunması gerektiğini görür ve kendi rotalarını buna göre oluştururlar. Akif Emre, gönderildiği çağa ait taraf olduğu izzetli direnişin yanında durarak, görmezlikten gelinen zulümleri açığa çıkarmayı, yapılanları tarihe not düşmeyi kendisine meslek edinmişti. Kendisine has bu özel hassasiyeti, çağımıza kazandırdığı eserleriyle büyük bir tanıklığa muvaffak oldu.

Tarık bin Ziyad'ın gemileri yaktırması iliklerine kadar işlemiş ve onda hayat bulmuştu. Bu yüzde Akif Emre de gayr-i İslami ve gayr-i insani

olan her şeyle mücadele ederken gemileri yakmış, hayatı dönülmez bir yol görüp sırat-ı müstakim üzere yaşamıştır. Endülüs devletinin terk etmez zorunda kaldığı topraklarda kalan Müslümanlara “müdeccen” yani ehlileştirilmiş deniyordu. Akif Emre, ülkemizde İslam'ı gerileme sebebi görerek hayattan tecrit etmekle görevlendirilmiş Batının yerli işbirlikçileriyle mücadele içinde geçen ömründe müdeccen sayılmayı reddetmiştir.

Gırnata düşmesinden cesaret alan haçlılar, müdeccenliği bitirip onları Hristiyanlaştırmaya başlayınca buna direnen müminleri acımasızca katledildiler. Zorla vaftiz edilerek Hristiyanlaştırılanlar 'Morisko' ismiyle damgalandılar. Moriskolar, Hristiyan görünmelerine rağmen İslami yaşantılarına devam ettiler. Ancak bu kez de Hristiyanlığın gereklerini yerine getirmedikleri ileri süren engizisyon mahkemeleri vasıtasıyla işkencelere maruz kaldılar. Sevgili Akif Emre, bu özgün ve çok değerli çalışmasıyla her türlü zorluğa rağmen kalplerinde imanı muhafaza ederek direnişi sürdüren bu aziz insanlardan bahsederken, İslam'ın mensuplarına ne yapılırsa yapılsın iman ettiğimiz müddetçe yok edilemeyeceğinin müjdesini verir. İşte bunun bir örneği 1923-1950 yılları arasında bu topraklarda uygulanan zulüm ve yasaklara rağmen içlerinde imanı muhafaza edenler bu günkü neslin mimarlarıdır.

Endülüs'ün yıkılışından sonra İslam medeniyetinin izlerini hatırlatan eserler ya tamamen yıkılmış ya da dönüştürülmüştü. Kurtuba camii içinde yaptırılan katedral ışıklandırılırken diğer kısımlarının karatılması anlatılırken, cumhuriyetin ilk yıllarında Osmanlı'yı ve İslam'ı hatırlatan eserlerin hayatiyetini gidermek için yapılan tecavüzleri hatırladım.

Moriskolar yaptıkları eserlerin bir kenarına “La Galibe İllallah” imzasını atıyorlardı. Yani her türlü zorluğa rağmen ümit kesmedikleri Allah daima galip olardı. Bu da Müslümanların verdikleri eserlerle İslam'ın izzetini yaşatmak zorunda

oldukları ana fikrini canlı tutuyordu. Çünkü bir eserin hangi medeniyete ait olduğu, onu yapanın tasavvuruna, estetik anlayışı ve emeğine bağlıdır. Akif Emre'nin eserlerinde bu imza ayan beyan görülür.

Gırnata kuşatma altındayken Ebu Gassan 'Hakki savunacak tek yiğit kalmayana kadar mücadele etmeliyiz' diyenlerin önderiydi. Onlar ancak son nefeslerine kadar mücadele ederlerse Allah'ın yardımının kendilerine ulaşacağına iman etmişlerdi. Akif Emre de mücadeleyi terk etmenin ümitsizlik olduğu şuuruyla ümmetin her noktasındaki aziz direnişleri yerlerinde ziyaret etti. Edindiği intibaları tüm Müslümanların gündemine taşıdı. Onun ümmet coğrafyasını bu mücadeleler üzerinden canlı tutma gayreti, ecnebilerin cetvelle çizdiği sınırları reddettiğinin en açık delilidir.

Moriskoların başka ülkelere göçü, tarım ve zanaat biter endişesiyle engellendi. Moriskolar, her türlü zorluğa rağmen gittikleri her coğrafyayı eserleriyle imar ederek yaşanır kıldılar. Bir mümin kişinin mesleğinin hakkını vermesi, onu anlamlı ve değerli kılacaktır. Makine mühendisliği eğitimi almış Akif Emre, İslam medeniyetinin izlerini bizlere hatırlatarak, modernleştirilen ve sekülerleştirilen zihinlerimizi arındıran yeni ufuklar açtı. Zira İslam medeniyetini yok etmekte kararlı bütün yıkımlar, ümmet coğrafyasında teknokratların eliyle gerçekleştirilmektedir.

Gırnata şehrinde 'Biblambra' meydanında güllerle süslenmiş haçın etrafında gezdirilen turistlere onun kültürel bir vahşetin anıtı olduğundan bahsedilmez. Evlerden, kütüphanelerden, camilerden toplanan yüzbinlerce Arapça eser bu meydana yakılarak yok edilmiştir. İkinci Moğol istilasını hatırlatan dizinin 2. bölümünde, müminler kitap yazarak

hayatı yaşanır kılan, haçlılar ise kitap yakan olarak resmedilmiştir. Bu tüten son ocakta İslam medeniyetini hatırlatan bütün eserleri yok ederek toplumun hafızasını silmeye çalışanlar, orta çağ haçlı vahşetini sürdürenlerdir. Yıllarca sansür uygulayarak insanları tek tipleştirenlere karşı İslam medeniyetinin izlerini göstermeyi ve bu konuda yazı ve belgeselleriyle ümitlerimizi arttıran Akif Emre'ye müteşekkirim.

Bir lokma bir hırka deyip hayatı terk etmeyi değil "Ben sizden hiçbir ücret istemiyorum, benim ücretim tüm rızıkların sahibi olan Allah'tandır" diyen Resulullah'ın (sav) yolunu izledi. Bu konuda aşırı övgüleri rüşvet görerek prim vermedi. Mal ve makam sahiplerinin değirmenine su taşımaktan titizlikle uzak durdu. Eserlerinin telif ücretlerinin peşine düşenlerden de olmadı. Çayı ve poğaçası olduğu sürece eser vermeye devam etti. Bu şekilde eser vereceklere Allah'ın rızasına uygun nasıl bir duruş sahibi olunması gerektiğini hayatıyla gösterdi.

Sırların vahşetini anlatırken Aliya Izzetbegović'in hukuka ve insafa dayalı izzetli mücadelesine destek vererek, adeta **'yenilgi yenilgi büyüyen bir zafer vardır'** dizesini zihinlerimize yerleştirdi. Gazze'de yapılan mücadeleyi desteklerken Kudüs'ü unutmamamız gerektiğini hatırlattı. İslam beldelerinin işgali için projelendirilmiş, geleneğe ve medeniyete karşı çıkan selefi örgütlenmelere dikkat çekti. Herhangi bir coğrafyada bir Müslümanın burnu kanasa, onun yarasına ilaç olmayı ihmal etmeden onun şanlı direnişinden hepimizi haberdar etti...

İşte bu aziz ve narin Ağabeyim, 23 Mayıs 2017 sabahı yeni bir heyecanla kurduğu haber sitesinde, gençlerle yapacağı toplantıya hazırlanırken, çayını vepoğaçasını yarım bırakarak Rahmet-i Rahman'a kavuştu. Ölüm meleği onu hayırlı bir çalışmanın başında karşıladı. Fatih caminin avlusu bir kez daha 'İyi biliridik' denilerek uğurlanan bir Er Kişi'ye şahitlik etti. Bize kalan onun titizlendiği ve eserleriyle hepimizi şahit tuttuğu çalışmalarını tanıtmak ve izini sürdürmek. Yani onun amel defterinin hayır kısmını açık tutmak olmalı. Zira o hayırdan çığır açanlardandı. Çağrısı, çabası bu çağa tanıklık ettiğine dair işaretleri koymaktı.

Ben dahi şahidim ki onun namazı, ibadetleri, hayatı ve ölümü âlemlerin Rabbi olan Allah içindi.

SAHİH-İ BUHARİ’DE CEMAATİ İFADE EDEN KAVRAMLARIN DİN SOSYOLOJİSİ BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ*

▲ NURİYE GÖZETEN

CEMAAT KAVRAMININ SOSYOLOJİ LİTERATÜRÜ AÇISINDAN TANIMI

Sahih-i Buhari de cemaati/topluluğu ifade eden ikiyüzbeş kavram geçmektedir. Cemaati veya topluluğu ifade eden on beş tanede farklı kavram vardır.

Bu kavramlar şunlardır: doksan dört defa kavmun, elli dört defa ümmetun, on dokuz defa nassun, dokuz defa ehlun ve camiatun, yedi defa ma'sere, dörder defa da zümratun, milletun, neferun. Bu kavramların haricinde de birer veya ikişer defa geçen diğer kavramlar ise ahzap, daiefetun, rufkatun, kabiletun, vefdun ve rahdun kavramlarıdır. Biz çalışmamızı en çok geçen 'kavmun ve ümmetun' kavramlarını merkeze alarak değerlendireceğiz.

Kavramları değerlendirmeye geçmeden evvel, sosyoloji literatürü içerisinde önemli bir alanı teşkil eden cemaat/topluluk kavramının, genel itibari ile nasıl anlaşıldığı, ne tür anlamları içerdiği üzerinde de duracağız.

İnsan, doğası gereği muhtaçtır, dolayısıyla topluluktan bağımsız bir şekilde yaşaması mümkün değildir. Bu sebeple toplumsal grupların, cemaatlerin kısacası toplulukların oluşması da gayet tabii bir durumdur. İbn Haldun'un "insan içtimai zaruridir" ve "Alemin umranı beşeri ictimaidir" demesi bu gerçeğin bir parçası olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla toplumsal bir varlık olan insanın bu topluluğun diğer parçaları olan cemaatlerden, gruplardan ayrı yaşaması mümkün değildir. Bundan dolayı birçok topluluklar, cemaatler meydana gelmiş ve cemaat içi iletişim, etkileşim, dayanışma, gruplarda farklı şekillerde tezahür etmiştir.

En geniş anlamıyla ele alınan ve topluluğu ifade eden cemaat kavramı ise sosyologlar tarafından farklı şekillerde tarif edilmiştir ve birçok anlam içeriğine sahip olduğunu söyleyebiliriz. Şöyle ki cemaat kavramı üzerine "George H. Hillery'in Communal Organizations çalışmasında en az doksan dört tanımının olduğunu saptamış, bunları analiz etmiş ve sonuçta onu belirleyen on altı karakteristik öge tespit etmiştir. Hillery'in tespit ettiği on altı öğeden bazıları şunlardır: Coğrafi alan, kendine yeterlilik, akrabalık, tür bilinci, ortak hayat tarzları ve toplumsal ilişkilerin yoğun yansımaları. Hillery'in açıklamaları doğrultusunda cemaat kavramı; ortak değerlerin ve inançların çok kuvvetli bir şekilde paylaşıldığı, toplumsal bağların oldukça güçlü olduğu ancak küçük ölçekli ve yerel özelliğe sahip bir toplumu ifade eden ideal bir tiptir."(1) Bu tariflerin haricinde cemaat kavramı, nüfusun

yerleşim türleri, bu tür yerleşim birimlerindeki sözde ideal-tipik yaşam tarzları, etnik köken veya aynı meslekten olma, toplumsal ağlar gibi anlamları da içerdiğini söyleyebiliriz.(2) Cemaat kavramına sosyoloji literatürü açısından bakacak olursak cemaat kavramı; toplumsal yaşamın en temel ifade eden bir anlamda kullanılması toplum ya da cemiyet gibi kavramlar ile aynı düzlemde ele alınması modern sosyolojinin en temel ifade biçimlerindendir. (3) Modern sosyoloji ise cemaat ve cemiyet arasındaki temel farklılıkları ele almaktadır. Bu farklılığı ele alan en önemli isimlerden birisi ise Ferdinand Tönnies'tir. Dolayısıyla Ferdinand Tönnies'in çalışmasına değineceğiz. Ancak her ne kadar cemaat ve cemiyet ayrımı yapılsa da konuyu geniş perspektifte ele aldığımız için genel itibari ile cemaati yani topluluklar ile ilgili yapılmış olan tarifleri vermeye çalışacağız.

Ferdinand Tönnies'in Cemaat ve Cemiyet Nazariyes'i adlı çalışmasında, F. Tönnies cemaat ve cemiyet kavramları arasındaki farklılıklara dikkat çekmiştir. Cemaat ile cemiyet kavramları arasındaki farkı ise modernleşmeyle birlikte köy ve şehir hayatındaki toplumsal ilişkileri dikkate alarak cemaat ve cemiyet kavramlarını ele almıştır. Cemaat kavramındaki mananın modernleşmeyle birlikte cemiyet kavramının barındırdığı anlama evrildiğini söyleyebiliriz.

Tönnies, cemaat kavramı köylerdeki aile, akraba ve komşulardan oluşan samimi ve doğal ilişkiler ile ilişkilendirirken cemiyet kavramını ise kentteki insan ilişkileri ile ilişkilendirmiştir. Cemaat üyeleri arasında dayanışma duygusunun, ortak irade olduğunu, cemiyet üyeleri arasındaki ilişkide ise hukuk, sözleşme, kamuoyu, para ekonomisi rasyonellik olduğunu söyler. **Cemaatteki kişiler duygu ve düşünce itibariyle uyum içindedir. Cemiyette rasyonel çıkar anlaşmalarına dayalı bir birliktelik olduğunu ifade eder. Cemaatte**

duygudaşlığın, fikirdaşlığın olması hasebiyle organik ilişkilerin, cemiyette ise işbölümü, işlevlerin farklılaşması olduğu için mekanik ilişkilerin olduğunu söyler. Şunu da belirtmek gerekir ki Tönnies cemaat kavramını kan cemaati, yer cemaati ve fikir cemaati olarak sınıflandırmıştır.

Bununla birlikte kan cemaati sadece hısımlık hususiyeti olmayıp dostluk, ahabpılık ve komşuluk bağlılığını kapsadığını söyler. Fikir cemaatinde ise zihni hayat birliğini yansıtan ilişkiler de etkili olan bağın ahabpılık ve dostluk olduğunu belirtir. Tönnies yapmış olduğu sınıflandırmalardan hangisi olursa olsun aradaki bağları canlı ve daimi tutan en önemli dinamiğin ise cemaat mensuplarının Tanrı'ya olan bağlılıklarının etkili olduğunu söylemektedir. Dolayısıyla Tönnies inancın, müşterek hayatı etkileyen önemli bir niteliği içerdiğini söylemektedir. **Tönnies cemaati aynı inanç, duygu, düşünce öğreti ve ideolojileri etrafında bir araya gelen insanların, oluşturduğu zor dağılan topluluk olarak tanımladığını söyleyebiliriz.**

Tönnies'in cemaat ve cemiyet ayrımına girmesi bir tarafa, en nihayetinde topluluğu ifade eden kavramlar üzerinde çalışma yapması hasebiyle ele aldığımızı söyleyebiliriz.

Cemaati topluluğu ifade eden sosyal grup tanımına da değinecek olursak, eylemlerinde birbirini göz önünde tutan, böylece bir arada bulunan, kendi aralarındaki etkileşim dolayısıyla başkalarından ayırt edilen iki veya daha çok kişiden kurulu bir topluluk olarak tanımlanabilir.(4) Bununla birlikte grup salt bir kalabalığı ifade etmeyip gruba mensup bireyler arası sosyal etkileşim, fikir birlikteliği ve karşılıklı dayanışma'sosyal grubun' belirleyici özelliklerinden sayılmaktadır.

Cemaat kavramı ile ilgili tanımlamaları da dikkate alarak Sahih-i Buharide cemaati/topluluğu ifade eden hadislerdeki ilgili kavramları genel itibari ile sosyoloji literatürü açısından ne anlama geldiğini, nasıl anlaşılması gerektiği hususunda değerlendirmede bulunacağız.

KAVRAM DEĞERLENDİRMESİ

Kavmun

Sahih-i Buhari de toplamda doksan dört defa "kavmun" kavramı geçmektedir. Kavmun kavramı, hadisler bağlamında sosyoloji literatürü açısından da farklı anlamlar içermektedir. **Hadisler bağlamında ele aldığımız da kavmun kavramı, genel itibariyle inanç eksenli oluşan topluluğu, etnik kökene bağlı, ulus kökenli meydana gelen cemaati/topluluğu ifade ettiğini söyleyebiliriz.**

İnanca ve dine bağlı olarak oluşan ve topluluğu ifade eden hadisleri örnek olarak verecek olursak.

"Hz. Peygamber, benden önce hiç kimseye verilmeyen şu beş şey bana bahşedildi: Bir aylık zamanda kat edilecek uzaklıkta bulunan düşmanlarımın kalbine korku salmakla desteklendim. Yeryüzü benim için mescid ve temizleyici kılındı. Bu yüzden ümmetimden her kim, bir namaz vaktine girerse namazını kılsın. Ganimetler benim için helal kılındı. Benden önce hiç kimseye helal kılınmamıştı. Bana şefaathaklı tanındı. Peygamberler sadece kendi kavimlerine(kavmun) gönderildi. Ben ise tüm insanlara gönderildim."(5)

"Hz. Peygamber (s.a.v) kavmi(meahum) ile birlikte Kabe'nin inşası için taş taşıyordu. Üzerinde izarı vardı.(6) hadislerini örnek verebiliriz. Bir başka hadis "Hz. Peygamber ile birlikte bir adam namaz kıldı. Namazdan sonra çıktı ve ikinci namazını Beyt-i Makdis'e doğru namaz kılan ensardan bir cemaatin(kavmun) yanına vardı. Onlara kendisinin Rasulullah (s.a.v) ile birlikte namaz kıldığını Allah Rasülü'nün Kabe'ye yöneldiğini bildirdi. Bunun üzerine cemaat(kavmun) yön değiştirip Kabe istikametine döndü."(7)

"Sen ehl-i kitap olan bir topluluğa(kavmun) gidiyorsun. Yanlarına varınca onları " Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in onun Resulu olduğuna" şahitlikte bulunmaya davet et." Ey Allah'ın Nebisi Biz kitap ehli olan bir kavmin(kavmun) topraklarındayız.(8)

İlgili hadislere baktığımız da cemaati topluluğu ifade eden kavmun kavramının sosyoloji literatürü açısından inanç ve din birlikteliğine bağlı olarak oluşan topluluğu ifade ettiğini söyleyebiliriz.

Sosyoloji literatürü açısından kavmun kavramı, etnik kökene bağlı olarak oluşan topluluğu ve İbn Haldun'daki nesebe bağlı olarak oluşan topluluk

tipolojisini içerdiğini söyleyebiliriz.

"Kabilemden(kavmun) bir grup insanla birlikte Hz. Peygamber'in (s.a.v) yanına geldim. Yirmi gün yanında kaldım. Çok merhametli ve yumuşak kalpli biriydi. Ailelerimize olan özelemlerimizi fark edince bize "Geri dönün, onların yanında olun, onlara dinlerini öğretin ve namaz kılın. Namaz vakti girince biriniz ezan okusun, en büyüğünüzde namaz kıldırsın buyurdu."(9)

Muazibn Cebel, Rasulullah (s.a.v) ile birlikte namaz kıldıktan sonra gider ve kabilesine(kavmun) imamlık yapardı.(10)

...."Daha sonra yine emir verdi, ihramdan çıktım. Ardından kavmimden(kavmun) bir kadının yanına gittim, saçımı taradı veya yıkadı.(11)

"Hz.Peygamber salallahu aleyhi vesellemi aramaya koyuldum. Atımı bazen koşturuyor bazen yürütüyordum. Gece yarısı Beni Gıfar kabilesinde(kavmun) bir adama rastladım."(12)

"Siz bazen bizi bir yerlere görevli olarak gönderiyorsunuz ve biz bir kabileye(kavmun) konaklıyoruz. Ama bizi ağırlamıyorlar. Bu konuda ne buyurursunuz dedik. Bir kabileye konakladığınız zaman sizi misafir ederlerse onların ikramlarını kabul ediniz. Yok,eğer böyle yapmazlarsa o zaman misafirin hakkı ne ise onu alınız."(13)

Zaman ve mekan birlikteliğine bağlı olarak oluşan topluluğu ve bununla birlikte daha çok mekanik ilişkilerin olduğu cemaati/topluluğu içermektedir. Bu başlık altındaki hadis rivayetleri şöyledir.

"Allah Rasülü bineğini Hayber sokağında gezdiriyordu. Bu esnada dizim onun uyluğuna değiyordu. Sonra Hz. Peygamber (s.a.v) uyluğundan izarını kaldırdı. Uyluğunun beyazlığını görebiliyordum. Hayber'e girdiği zaman, üç defa Allahu Ekber! Bir toplumun(kavmun)yurduna girdiğimiz zaman işte o an uyarılanların sabahı ne kötüdür!"dedi.(14)

"Rasulullah (s.a.v) bir saban ve ziraat aleti gördüğü zaman "Bunlar bir topluluğun(kavmun) evine girince Allah mutlaka onları zillate düşürür."(15)

"Hz.Peygamber (s.a.v) bir topluluğa (kavmun) yemin teklif etmiş ve bir ağızdan yemin etmeye başlamışlardı. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v) bir sıra belirleyerek sıra ile yemin etmelerini emretti". (16)

"Mısır halkından(ehlinden) bir adam geldi ve Beyt'i haccetti. Oturmakta olan bir topluluk(kavmun) gördü"(17)

Kavmun kavramı genel itibari ile sosyoloji literatürü açısından Tönnies'teki birincil ve ikincil grup ilişkilerinin olduğu anlamları içermektedir. Şöyle ki inanca ve etnik kökene bağlı olarak oluşan topluluk anlamını içermesi dolayısıyla burada herhangi bir çıkara dayanmayan daha çok samimi ilişkilerin olduğu yani birincil ve organik ilişkilerin olduğunu söyleyebiliriz. Ancak zaman ve mekan birlikteliğine bağlı olarak oluşan topluluk tipolojisini içermesi hasebiyle de mekanik ve ikincil ilişkilerin olduğunu söylememiz mümkündür.

Ümmetun (Ümmet kelimesi üzerinden görsel)

Sahih-i Buhari'de toplamda elli dört defa ümmetun kavramı geçmektedir. **Ümmet kavramının kelime anlamı topluluk, cemaat ve türü ifade etmektedir.**

Hadisler bağlamında değerlendirme yapacak olursak ümmetun kavramı, sosyoloji literatürü açısından belli başlı anlamları içermektedir. **Merhum Elmalılı Hamdi Yazır ile ilgili kavramın imam kökünden türetilmiş çoğul isim olduğunu ve ümmetin terim olarak, bir amaç için bir lider etrafında toplanmış insanlar birliği olarak tanımlamıştır.**(18) Dolayısıyla ilk olarak ümmetun kavramı, yukarıda yapmış olduğumuz dine ve inanca dayalı belli bir imam etrafında toplanan cemaati, grubu ifade ettiğini ve bu anlam üzere ümmetun kavramının kullanılmış olduğunu söyleyebiliriz. Kısacası belli bir kana, nesebe, ırka bağlı olmadan oluşan, dine dayalı olarak meydana gelen, topluluğu ifade ettiğini diyebiliriz.

Ümmetun kavramının kavmundan farkı, ümmet kavramı genel anlamıyla Hz. Peygamber (s.a.v) ve tebliğine inanları ihata eden bir kavramdır. Bu anlamı içeren hadisleri örnek verecek olursak:

"Ümmetim(ümmetun) kıyamet gününde bedenlerindeki abdest izlerinden dolayı yüzleri nurlu, elleri ve ayakları sekililer olarak çağırılacaklardır."(19)

"Allah kimin için hayır dilerse onu dinde anlayış

sahibi kılar. O gün cehennemnin tam ortasında sırat köprüsü uzatılacaktır. Köprü kurulduktan sonra bunun üzerinden ümmetiyle(ümmetun) birlikte geçen ilk Peygamber ben olacağım."(20)

"Ey Muhammed ümmeti kadın veya erkek Allah'ın bir kulunun zina etmesi karşısında Allah'ın gösterdiği gayret(kıskançlık) sizin duyduğunuz kıskançlıktan daha çoktur. Ey Muhammed ümmeti, eğer benim bildiğimi bilseydiniz az güler çok ağladınız."(21)

"Hiç kuşkusuz Allah, yapılmadığı ve dile dökülmediği sürece ümmetimin kalbinden geçirdiklerinden dolayı onları sorumlu tutmaz."(22)

"Allah Rasülü'den şu üç şeyi duydum duyulu Temimoğulları'na karşı ayrı bir sevgim oluştu. Onlar hakkında ' Onlar ümmeti içinde Deccal'a karşı en çok direnecek olanlardır. Buyurmuştur."(23)

"Ben yalnızca taksim eden bir kişiyim, veren Allah'tır. Allah'ın emri gelinceye kadar bu ümmet Allah'ın emri üzere kalacak, muhalefet edenler onlara zarar veremeyeceklerdir. Ümmetimin her ferdi kaçınanlar hariç cennete girecektir. Buyurmuştur. Orada bulunanlar Ya Rasulullah kaçınanlar kimdir? Deyince " Bana itaat eden cennete girecektir, bana karşı gelen kaçınmıştır" diye cevaplamıştır."(24)

Ümmetun kavramı aynı mekan, zamanı ve aynı ortak durumu paylaşan kişiler tarafından oluşan topluluğu da ifade etmektedir.

"Biz ümmi bir ümmetiz ne yazarız ne de hesap ederiz. Ay şu kadar veya şu kadardır, yani yirmi dokuz yahut otuz çeker. Hadisini örnek verebiliriz."(25)

Ümmetun kavramının, içgüdülerine binaen aynı tarz üzere yaşayan canlılar türünü ifade edecek anlamda da kullanıldığını söyleyebiliriz.

"Peygamberlerden birisini bir karınca ısırmıştı. Bu peygamber de karıncanın yakılmasını emretti. Bunun üzerine Cenab-ı Hak ona: "Seni tek bir karınca ısırdı diye Allah'ı tesbih eden bir ümmeti yaktın diye vahiy etti."(26)

Aynı kavim, dini inanç ve şariat birliğine bağlı kimselerden oluşan topluluğu ifade ettiğini de söyleyebiliriz.

"İsrailoğulları'ndan bir grup(ümmetun) kayboldu. Bu gruba ne olduğu bilinmiyor. Ancak bana öyle geliyor ki bunlar fareye dönüştürülmüşler. Çünkü farenin önüne deve sütü konulursa içmiyor fakat koyun sütü konulursa içiyor."(27)

"Kıyamet günü bir tellal çıkıp ' Her millet(ümmetun) kendisine ibadet ettiğinin peşine düşsün.' diye ilan edecektir. Ne bekliyorsunuz? Her ümmet ibadet ettiği ilaha tabi oldu."(28) Rivayetini örnek verebiliriz.

Nasun

Nass'un kavramı da topluluk ifade eden kavramlardan bir tanesidir. On dokuz defa geçmektedir. Bu kavram da sosyoloji literatürü açısından farklı anlamlar içermektedir.

Nas'un kavramı, dine dayalı olarak yapılan belli başlı ibadetleri gerçekleştirmek amacıyla meydana gelen cemaati/topluluğu ifade etmektedir. Bu

tanımla ilgili olan hadisler ise şunlardır:

"Hz. Peygamber bayram günü namazgaha doğru çıktığı zaman bir mızrağın getirilip önüne konmasını emrederdi. Sonra cemaat(ennasu) arkasına alarak ona doğru namaz kıları. Bunu seferde iken yapardı. Bundan dolayı daha sonra gelen yöneticiler bayram namazlarında mızrak taşımayı bir sünnet olarak kabul etmişlerdir."(29)

"Sizden biri cemaatle(ennasu) arasına bir sütne koyar, sonrada biri çıkıp önünden geçmek ister ise onu engellesin! Eğer geçmekte ısrar ederse onunla gerekirse kavga etsin! Zira o, kesinlikle şeytandır."(30)

"Canım elinde bulunan Allah'a yemin olsun ki, içimden odun toplanmasını emredip, daha sonra namaz kılmasını buyurup ezan okutturup, birine de emredip cemaate(ennasu) imam olmasını sağlayıp daha sonra cemaate gelmeyenlerin arkasından yetişip evlerini yakmak geçiyor. Canım elinde bulunan Allah'a yemin olsun ki, cemaate gelmeyen bu kimseler, burada etli kemik parçaları veya iki adet ala parça olduğunu bilseydi yatsı namazına gelirdi."(31)

"Ebu Bekr'e söyleyin cemaate (ennasu) namaz kıldırın"(32) ve "Sizden birisi halka(linnasu) namaz kıldırarak olursa namazı kısa ve hafif tutsun. Çünkü onların içinde zayıf, hasta ve iş güç sahibi kimseler bulunabilir. Fakat tek başına kılıyorsa istediği kadar uzatsın."(33) Hadislerini zikredebiliriz.

Nas'un kavramı, inanca bağlı, karizmatik lider etrafında toplanan topluluğu da ifade etmektedir.

"Bizler en son gelenleriz fakat kıyamet gününde herkesin önünde bulunan ilkler olacağız. Hem de bizim dışımızdaki ümmetlere (toplum kavramı birebir geçmemekte manen vermiş) bizden daha önce kitap verildiği halde... Aslında şu içinde bulunduğumuz cuma gününü Allah onlara farz kılmıştı. Fakat onlar bu konuda görüş ayrılığına düştüler Cenab-ı Hak bizlere bu günü lütufetti. Dolayısıyla diğer ümmetler (ennasu) bize tabidirler. Şöyle ki; Yahudilerin (kutsal günü olana cumartesi) yarındır, Hristiyanların(kutsal günü olan Pazar ise) yarından sonraki gündür."(34)

"Bizler Araplarız. Daha önce hiç düşünemeyeceğiniz kadar bedbaht, sıkıntılı ve çaresiz durumda idik. Açlıktan deriyi ve hurma çekirdeklerini gevip emerdik. Sırtımıza giydığımız hayvan postları idi. Üstelik ağaçlara ve taşlara tapan bir topluluk(ünasin)idik."(35)

Nas'un kavramı, Tönnies'teki yer cemaatini ifade etmekle birlikte aynı coğrafyada yaşan kişilerin oluşturduğu topluluğu da ifade eder.

Ehlun

Ehlun kavramı, dokuz defa geçmektedir. **Ehlun kavramı sözlük anlamı itibariyle ünsiyet etmek, yabancı olmamak, yakınlaşmak gibi anlamlara gelmektedir.** R. İsfehani, bir adamın ehli, nesep, din veya bunların yerine geçen bir zenaat ev veya şehrin kendisiyle diğerlerini aynı ortak payda da topladığı kimselerdir, şeklinde kavrama has bir tanım yapmıştır.

Ehlun kavramı, sosyoloji literatürü açısından hadislerde kullanılan anlamı itibariyle daha çok aynı coğrafyayı paylaşan şehir ve ülke halkı için kullanılan bir kavram olduğunu söyleyebiliriz. Tönnis'teki yer cemaatini, Hillery'in aynı ortak hayat tarzlarının oluşturduğu cemaati ifade ettiğini söyleyebiliriz. Mekke halkından(ehlun) herhangi bir kimse onun peşinden gelmek isterse Mekke'den dışarıya çıkartılmayacak.(36) Mısır halkından(ehlinden) bir adam geldi ve Beyt'i haccetti. Oturmakta olan bir topluluk(kavmun) gördü.(37)

"Size Yemen halkı(ehlun) geldi. Onlar yürekleri en yufka, kalpleri en yumuşak olanlardır."(38) Hadisleri de bu anlam içeriğine sahip olduğunu söylememiz mümkündür.

Camiatun

Camiatun kavramı, dokuz defa geçmektedir. Camiatun kavramı da cemaati ifade eden kavramlardan bir tanesidir. Sosyoloji literatürü açısından genel itibariyle nasun kavramında olduğu gibi dine dayalı olarak yapılan belli başlı ibadetleri gerçekleştirmek amacıyla meydana gelen topluluğu veya cemaati ifade ettiğini söylememiz

mümkündür.

"Kişinin cemaatle(cemi'i) kıldığı namaz evinde ve pazarda/dükkanında kıldığı namazdan yirmi beş kat daha üstündür. İçinizden biri abdestle niyet eder güzelce abdest alır sonra da sadece namaz kılmak gayesiyle camiye gelirse camiye kadar attığı her adımda Allah onun bir derece yükseltir ve günahlarından birini siler."(39)

"Cemaatle(cemaatun) kılınan namaz, tek başına kılınan namazdan yirmi yedi derece daha üstündür."(40)

Hz. Peygamber(s.a.v) döneminde güneş tutulduğu vakit "Namaz insanları bir araya toplar cemaatle(camiatun) namaza hazır olun." diye ilan edilmişti.(41)

Camiatun kavramı, aynı dine mensup kişilerin oluşturduğu ve birincil grup ilişkilerinin görüldüğü, inanç birlikteliğine dayalı olarak meydana gelen topluluğu ifade ettiğini de söyleyebiliriz.

"La ilahe illallah deyip, benim Allah'ın Rasulü olduğuma şahadet eden bir Müslümanın kanı üç şey helal olmaz. Bunlar cana can olmak üzere kısas edilmek, evlilik geçirip zina etmek ve dinden ayrılıp, mensup olduğu İslam toplumunu(cemaatun) terk etmesin."(42)

"Her kim başındaki idarecisinden hoşlanmayacağı bir şey görürse buna sabretsin. Çünkü kim cemaatten(cemaatun) bir karış ayrılır da ölürse muhakkak o cahiliye ölümü ile ölür."(43)

Maşere

Ma'şere kavramı yedi defa geçmektedir. Topluluğu ifade eden dolayısıyla cemaat anlamı içerisinde mütalaa edeceğimiz bir kavramdır.

Ma'şere kavramı da hadisler bağlamında sosyoloji literatürü açısından farklı anlamları içerdiğini söyleyebiliriz. **Maşere kavramının, bir anlamı Hillery'in yapmış olduğu tür bilincine dayalı olarak meydana gelen topluluğu ifade etmektedir.**

"Hz.Peygamber (s.a.v) kurban veya ramazan bayramı namazını kıldırmak üzere namazgaha yöneldi. Yolda kadınlara rastladı. Onlara "Ey kadınlar topluluğu(ma'şere) sadaka verin, zira cehennem ehlinin çoğunluğunun kadınlardan oluştuğu bana gösterildi."(44)

"Rasulullah (s.a.v) bir Kurban veya Ramazan bayramında musallaya gitti. Sonra ayrıldı. İnsanlara öğüt verdi, "Ey insanlar sadaka verin" buyurarak, sadaka vermelerini emretti. Daha sonra bir grup kadına rast geldi. "Ey Kadınlar topluluğu(ma'şeren nisa) sadaka verin. Çünkü ben cehennemdekilerin çoğunun sizlerden oluştuğunu gördüm" buyurdu."(45)

Maşere kavramı, aynı coğrafya ve ortak hayat tarzlarının yaşandığı birlikteliğe paralel olarak meydana gelen topluluğu da ifade ettiğini de söyleyebiliriz.

"Ey Rum topluluğu(ma'şere) Bu peygambere biat edip edip kurtuluş ve doğru yola kavuşmayı istemez misiniz? Hem de bu sayede mülkünüz elinizde kalır diye hitap etti.(46) Ey müminlerin emiri! Sizin kitabınızda okuduğunuz bir ayet biz Yahudiler topluluğuna(ma'şera) inmiş olsaydı o ayetin indiği günü bayram edinirdik. Hz. Ömer sordu: Hangi ayet? ..." (47)

"...Allah "Yakın akrabaları uyar" ayetini indirince Allah Rasulü(s.a.v) kalktı ve Ey Kureyş halkı (ma'şere) Kendinizi satın alın, benim sizi Allah'tan kurtarmak için hiçbir şey elimden gelmez."(48)

"...Daha sonra Ebu Zer mescide geldi. Kureyş de mescid de idi. Ey Kureyşliler topluluğu(ma'şere) dedi. Şüphesiz ki ben Allah'tan başka hiçbir ilah olmadığına şahitlik ettiğim gibi Muhammed'in de o'nun kulu ve rasulü olduğuna şahitlik ederim.

Maşere kavramını genel itibariyle hadisler bağlamında sosyoloji literatürü açısından yukarıda

yapmış olduğumuz iki farklı tanım üzere ele alabiliriz.

Milletun

Milletun kavramı, sözlük anlamı itibariyle 'söyleyip yazdırmak' anlamında kullanılmıştır.(49) **Milletun kavramı sosyologlar tarafından kültür ve gelenek birliği şeklinde tanımlanmıştır** fakat hadisler bağlamında ele aldığımızda farklı anlamlar içerdiğini görmekteyiz. **Milletun kavramı "ilk peygamberden beri, tevhid inancına bağlı tüm kavimlerin soy birliği vurgulamak üzere nüanslar olmakla beraber ümmetun kavramına eş anlamda kullanıldığını söyleyebiliriz".**(50) İlgili hadisler şu şekildedir.

"Bilerek yalan yere İslam'dan başka bir millet(din) (bimilletin) üzerine yemin eden kişi dediği gibi olur. Keskin bir aletle de kendisini öldüren kimsede cehennem ateşinde o aletle azap görür.(51)

"...Ona "Bana Rasulullah'ın Tevrat'ta anlatılan özelliklerinden bahset dedim. Amr İbn As şöyle dedi: Tamam bahsedeyim. Vallahi o, Tevat'ta da Kur'an'da da bahsedilen şu nitelikleri ile anılmıştır. Ey Peygamber! Biz seni şahit, müjdeleyici, bir uyarıcı, ümmiler için bir koruyucu olarak gönderdik. İnsanların "Allah'tan başka ilah yoktur" sözünü kabul etmesiyle yanlış yolda olan milleti(milletun) doğruya yöneltmedikçe Allah onun canını almayacak. Allah onunla kör gözleri, sağır kulakları ve kapalı kalpleri açacak.(52) Rasulullah sallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu. Her kim İslam'dan başka bir millet(milletun) üzerine yalan yere yemin ederse o dediği gibidir.(53)

Neferun

Nefer kavramının sözlük anlamı yeryüzünde dolaşma veya savaşa çıkmak gibi mastar anlamında kullanılmıştır. Neferun kavramı topluluk ifade eden bir kavram olması hasebiyle ele aldık ancak bu kavram ilgili hadisler bağlamında incelediğimizde sosyoloji literatürü açısından topluluk ifade eden bir kavram olmakla birlikte hangi amaçla meydana geldiğini saptamak zor gözükmektedir. Bu sebeplerden ötürü bir grup ve topluluk ismi olarak ele aldığımızı söyleyebiliriz.

"...Ya'la, Ömer'e (r.a) Rasulullah'a vahiy geldiği sırada bana göster, demişti. Hz. Peygamber Cirane'de iken yanında bir grup(neferun) insan vardı.(54)

"Rasullah'ın ashabından bir grup(neferun) bir sefere

katılmışlar ve bir kabilenin yakınında konaklamışlardı. Onlardan kendilerini misafir etmelerini istedi. Fakat bu arap kabilesi buna yanaşmadı.(55)

"...İbn Ömer'İN yanında idim. Beraberindekiler ile atış yaptıkları bir tavuğu hedef olarak dikmiş birkaç gencin yahut bir grup(neferun) insanın yanından geçtiler.(56) Onlar bu halde iken Huzaalı Büdeyl İbn Zerka kavminden bir grupla(neferun) çıkageldi.(57)

Hadislerdeki topluluğu ifade eden diğer kavramları, sosyoloji literatürü açısından ne anlama geldiğine kısaca değineceğiz. Bu kavramlar ahzap, taiefetun, rufkatun, kabiletun, vefdun ve rahdun kavramlarıdır.

Rahdun

Rahdun kavramı, halkı, aynı coğrafyayı paylaşan insanlardan oluşan topluluğu ifade etmektedir.

"Sizden önceki kavimler(rahdin) üç kişi yolculuğa çıkmış gidiyorlarken barınmak için bir mağaraya sığındılar. O anda dağdan bir kaya yuvarlanıp düştü ve mağaranın ağzını kapadı."(58)

Aynı zamanda ırka, nesebe bağlı birlikteliği de ifade etmektedir.

"Yahudilerden bir topluluk(rahdun) Rasulullah(s.a.v)'ın huzuruna girerek es-samualeyke dediler."(59)

Son olarak ise hangi amaç ile bir araya geldiklerini tespit etmenin zor olduğu ve grup anlamı içeren bir anlamda kullanıldığını da söyleyebiliriz.

"Sa'd'ın oturduğu bir sırada Allah Rasulüsallalhu aleyhi ve sellem bir grup(rahdun) insana(zekat malından) bir şeyler verdi, benim en beğendiğim adama ise bir şey vermedi.(60)

Taifetun

Taifetun kavramı da topluluk ifade eden kavramlardan bir tanesidir. Ancak Taifetun kavramı da sosyoloji literatürü açısından tam bir grup veya cemaat anlamını karşılamamakla birlikte, en nihayetinde bir topluluğu ifade etmesi hasebiyle ele aldık. "Ebu Katade'nin de içinde bulunduğu bir grup topluluktan(daifetun) koptular."(61)

Vefdun

Vefdun kavramı, sosyolojik açıdan ırka ve nesebe dair birlikteliği ifade eden kavramlardan biridir.

"Hevazın kabilesinden bir grup(vefdun) Müslüman oluptaRasulullah'a (s.a.v) gelerek kendisinden mallarını ve esirlerini iade etmesini istediklerinde Hz. Peygamber'e onlara "Bana en sevimli gelen söz en doğrusudur. İkisinden birini seçin ya esirler ya da mallar. Aslında ben sizi beklemiştim buyurdu."(62)

"Vefdun kavramının, sosyolojik olarak bir diğer anlamı ise belli bir düşünce ve amaç etrafında oluşan topluluğu ifade ettiğini söyleyebiliriz."Size gelen heyetlere(vefdun) tıpkı benim verdiğim gibi hediyeler verin!"(63) Hadisini örnek verebiliriz.

Kabiletun

Kabiletun kavramı, neseb ve soy birliğine bağlı olarak meydana gelen topluluğu ifade etmektedir."Her kabileden(kabiletin) bir kişi gelip bana beyat etsin."(64)

Rufkatun

Rufkatun kavramı, soy ve akran birlikteliğine dayalı olarak meydana gelen topluluğu ve Tönnies'teki ahbaplık cemaatini de karşılık gelmektedir.

"...Nihayet Cürhümlülerden bir arkadaş grubu(rufkatun) Keda yolundan onlara doğru geldiler."(65)

"Ben Eş'ariler topluluğunu(rufkatun) geceleyin (evlerine) girdikleri vakit (okudukların) Kur'an'dan tanırım."(66)

Dilin yapısını ve kelimeler arası nüansları da göz önünde bulunduracak olursak bu kavramlarda sosyoloji açısından yaklaşık olarak aynı anlam üzere kullanıldığını söyleyebiliriz.

SONUÇ

Buhari de cemaat anlamına gelen kavramları incelemeye çalıştık. Öncesinde cemaat tanımlamaları, toplumsal grubun ne anlama geldiği üzerinde durduk. İlgili kavramları sosyoloji literatürü açısından nasıl anlaşılması gerektiğine dair açıklamalara yer verdik. Bu kısımda ise tasnifini yapmış olduğumuz kavramlar arasındaki, benzerlik ve farklılıklara değinerek değerlendirme de bulunacağız.

Öncelikle çalışmamızın ana başlığında cemaat kavramını, kullanmamızın belli başlı nedenleri vardır. Şöyle ki Mehmet Ali Büyükkara'nın da dediği gibi "İslam cemaat dinidir ve cemaat kavramı sosyal grup, tabii grup, dini grup kavramını da kapsamaktadır." Bununla birlikte muhtevası daha

geniş bir anlam içeriğine sahip olması hasebiyle 'cemaat' kavramını kullanmayı tercih ettik. Çalışmamıza konu olan kavramlar sosyoloji literatürü açısından tabii sosyal grup, sosyal dini grup gibi ayrımlarda yapılmıştır.

Tasnifini yapmış olduğumuz kavramlar arasında kuşkusuz, benzerlik ve farklılıklar vardır. Kelime anlamı itibariyle kavramlar arası fark olmakla birlikte biz, bu kavramları sosyoloji literatürünü baz alarak değerlendirdiğimiz için kesin ve net ayrımlara gitmenin sosyoloji açısından doğru bir sonuç olmayacağı kanaatindeyiz. Şöyle ki yukarıda tasnifini yapmış olduğumuz, cemaati ifade eden kavramların sosyoloji bağlamında, tamamen birbirinden bağımsız anlam içeriğinde tarif edilmemiş aksine birbirini destekleyici anlamda kullanıldığını söyleyebiliriz.

Bununla birlikte Kur'an-ı Kerim de topluluk ifade eden kavramlar arasında, tabii sosyal grup ve sosyal-dini grup ayrımlarını yapıldığını görmekteyiz ve bu çalışmalardan mülhem bizde bu kavramlar arasındaki farklılıkları ele alırken böyle bir tasnif yapmayı uygun görmekteyiz.

Yukarıda da belirttiğimiz üzere, kavramlar arası farklılığı, sosyal grubun iki karakteristik özelliği olan tabii sosyal grup ve dini-sosyal grup olarak ele aldığımız da ortaya koyabiliriz. Tabii sosyal gruba dahil olan kavramlar ehlun, kabiletun, kavmun, rahdun, vefdun, rufkatun kavramlarıdır. Sosyal-dini grubu ifade eden kavramlar ise ümmetun, milletun, nassun, camiatun kavramlarıdır.

Tabi sosyal gruba dahil olan, hadislerde geçen kavramları sosyolojik olarak, incelediğimizde ilgili kavramların ortak özelliği kan bağı, hissi yöneliş ve İbn Haldun'un asabiyet düşüncesine eş değer bir anlam içeriğine sahip olduğunu söylememiz mümkündür.

Biz bu şekilde bir ayırım yapsak da ancak şu hususu da göz ardı etmemeliyiz, yukarıda da değindiğimiz gibi, kavramları hadisler bağlamında incelediğimizde asli itibariyle bir yönüyle tabii sosyal gruba bir yönüyle ise dini sosyal gruba girmektedir. Bunun en güzel örneğini 'kavmun' kavramında görmekteyiz. Şöyle ki kavmun kavramı inanç ve dini birlikteliğe bağlı olarak meydana gelen topluluğu ifade ettiği için bir yönüyle dini-sosyal gruba dahil olmaktadır. Ancak kavramı terminolojik olarak ve etnik kökene, kan

bağına bağlı olarak meydana gelen cemaati/topluluğu ifade ettiği için ve kavramın kullanım coğrafyasını dikkate aldığımız da ise ırksal bir birlikteliği daha çok ifade etmesi hasebiyle tabii-sosyal grup içerisinde mütalaa edebilmekteyiz.

Dini-sosyal gruba dahil olan kavramlar ise ümmetun, milletun, nassun kavramlarıdır. Dini sosyal grubun özelliğini, bu kavramları dikkate alarak değerlendirdiğimizde; zihni yöneliş ve ulvi bir amaç doğrultusunda meydana gelen topluluğu ifade ettiğini söyleyebiliriz.

Ümmetun kavramı ile ilgili hadislere baktığımızda canlılar topluluğundan, özel olarak insan topluluğuna, **kalp ve zihin birlikteliğini ifade eden topluluk** için kullanıldığını söylememiz mümkündür. Ümmetun kavramı, kullanımının nazarı itibarını dikkate aldığımızda ise kalbi ve inançsal birlikteliği ifade eden şümul bir kavram olarak kullanıldığını söylememiz mümkündür bu sebeple dini sosyal grup içerisinde mütalaa ettik. Ümmet kavramı, iman birlikteliğine bağlı olarak meydana gelen topluluğu ifade etmesi Kur'an-ı Kerim ve hadislerdeki manaları itibariyle İslam ile kazanıldığını söyleyebiliriz. Şöyle ki kavmun kavramı, diğer dinler içinde, inançsal birlikteliği ifade eden bir anlamda kullanılmakla birlikte, ümmetun kavramı ise İslam ile özelleşen kalbi ve din birlikteliğini içeren ve daha çok İslam toplumu için kullanıldığını görmekteyiz.

Milletun kavramı ise ümmet kavramı ile eş değer anlam da kullanılan cemaat/topluluk kavramlarından biridir. Şu hadisi örnek verebiliriz. Kıyamet günü bir tellal çıkıp ' Her millet(ümmetun) kendisine ibadet ettiğinin peşine düşsün! diye ilan edecektir. Ne bekliyorsunuz? **Bu hadisin yanı sıra millet kavramı, hadislerde 'din' ile aynı anlamda**

kullanılmıştır. Kamus-i Türki'ye göre millet, bir dine dayalı çeşitli ırk ve dile mensup toplulukların ortak adıdır, şeklinde tanımlanmıştır. Hadislerdeki anlam ile aynı olduğunu görmekteyiz. Ümmet kavramı ile kıyaslayacak olursak ümmet kavramı, bir dine bağlı ve çeşitli toplulukları ifade eden bir anlamda kullanılmış, millet kavramı ise din, anlamında kullanılmış olup, ittiba edilen din etrafında oluşan cemaati/topluluğun, tümünü kapsadığını söyleyebiliriz. Millet kavramı, zamanla ulus ile halk ile aynı anlamda da kullanılmıştır.

Nassun kavramı, dini-sosyal grup içerisinde mütala etsek de tam anlamıyla bu kategoriye de girmemektedir. Çünkü sosyolojik bağlamda bunun aksine farklı hadis örnekleri de vardır. Ama genel itibariyle dini vazife olarak yapılan ibadetler sonucunda bir araya gelen cemaati ifade ettiğini söyleyebiliriz.

Cemaati/ topluluk anlamı taşıyan diğer kavramlara baktığımızda da bu kavramlar, anlamları itibariyle sosyoloji açısından birbirinden bağımsız değildir. Hadislerde de gördüğümüz üzere kavramlar arasında sosyolojik olarak kesin ayrımlar yapabilmek oldukça zor gözükmemektedir. Şöyle ki bir kavram sosyoloji literatürü açısından şu anlam için kullanılmıştır diyemiyoruz. İlgili kavrama geniş perspektifte değerlendirdiğimiz zaman kelimenin anlamı ve tarihi süreç içerisindeki değişimiyle ilgili ayırım yapabiliyoruz.

Değerlendirdiğimiz kavramlar, konun da ana başlığı olan cemaatin/topluluğun parçaları niteliğindedir dolayısıyla da bir bütünü teşkil etmektedir. Birbirinden çokta farklı anlam içeriklerine sahip değildir. Bununla birlikte kavramların süreç içerisinde geçirdiği anlam kaymalarını da dikkate almamız gerekmektedir.

* Sakarya Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Lisans Bitirme Tezi(nden) (Nuriye GÖZETEN)

DİPNOTLAR

- 1)Efe, Adem, "Dini Gruplar Sosyolojisi", İstanbul, Dönem Yayıncılık, 2013, syf 84
- 2) Efe, Adem, "Dini Gruplar Sosyolojisi", İstanbul, Dönem Yayıncılık, 2013, syf 84
- 3) Tuncer Faruk, "Kur'an-ı Kerim'de Sosyal Grup İfade Eden Kelimelerin Nüzul Sürecindeki Değişimleri", Sayı:53, 2016, syf 5
- 4) Cezayirli Gülay, "Dini Grup ve Toplumsal Grup", Ankara İlahiyat Fakültesi Dergisi, syf 365
- 5) Buhari, Kitab-u't Teyemmüm, 234
- 6) Buhari, Kitab-u's Salah, 258
- 7) Buhari, Kitab-u's Salah, 279
- 8) Buhari, Kitab-u'lAkika, 1808
- 9) Buhari, Kitab-u'lEzan, 399
- 10) Buhari, Kitab-u'lEzan 432
- 11) Buhari, Kitab-u'l Hac 808
- 12) Buhari, Kitab-u Ceza'ilSaydı 901

- 13) Buhari, Kitab-u'lMezall 1143
- 14) Buhari, Kitab-u's Salah 262
- 15) Buhari, Kitab-u'l Hars ve'lMüzara'a
- 16) Buhari, Kitab-u'sŞehadat 1193
- 17) Buhari, Kitab-u'FezailuAshab'ınNebiiyiSallallahu Aleyhi ve Sellem 1544
- 18) Atalay Orhan, "Kur'an'da Sosyal Grup İfade Eden Kavramlar", Atatürk Üni. İlahiyat Fakültesi Dergisi, syf 215
- 19) Buhari, Kitab-u'lVuzu 112
- 20) Buhari, Kitab-u'lEzan 476
- 21) Buhari, Kitab-u'lKusuf 582
- 22) Buhari, Kitab-u's Şirket 1161
- 23) Buhari, Kitab-u's Şirket 1165
- 24) Buhari, Kitab-u'll'tisambi'l kitabi ve'ssünne
- 25) Buhari, Kitab-u'sSavm 942
- 26) Buhari, Kitab-u'lCihadve'sSiyer 1312
- 27) Buhari, Kitab-u'Bedu'lHalkı 1412
- 28) Buhari, Kitab-u'Tefsiri'l Kur'an 1731
- 29) Buhari, Kitab-u's Salah 329
- 30) Buhari, Kitab-u's Salah 337
- 31) Buhari, Kitab-u'lEzan 404
- 32) Buhari, Kitab-u'lEzan 415
- 33) Buhari, Kitab-u'lEzan 435
- 34) Buhari, Kitab-u'lCum'a 504
- 35) Buhari, Kitab-u'l Cizye 1354
- 36) Buhari, Kitab-u's Sulh 1203
- 37) Buhari, Kitab-u'Fezaili Ashabı 1543
- 38) Buhari, Kitab-u'lMeğazi1692
- 39) Buhari, Kitab-u's Salah 317
- 40) Buhari, Kitab-u'lEzan405
- 41) Buhari, Kitab-u'lKusuf 583
- 42) Buhari, Kitab-u'dDiyat 2055
- 43) Buhari, Kitab-u'lFiten 2071
- 44) Buhari, Kitab-u'lHayz 210
- 45) Buhari, Kitab-u'Zekat 761
- 46) Buhari, Kitab-u'Bedi'l Vahyi 7
- 47) Buhari, Kitab-u'l İman 41
- 48) Buhari, Kitab-u'lVesaya 1484
- 49) Atalay Orhan, a.g.e,sayfa 219
- 50) Atalay Orhan, a.g.e sayfa 215
- 51) Buhari, Kitab-u'lCenaiz 703
- 52) Buhari, Kitab-u'lBuyu'u 1032
- 53) Buhari, Kitab-u'l Edep1921
- 54) Buhari, Kitab-u'lHac 798
- 55) Buhari, Kitab-u'lcare 1079
- 56) Buhari, Kitab-u'zZebaihve'sSayd 1814
- 57) Buhari, Kitab-u'sŞurud 1209
- 58) Buhari, Kitab-u'lcare 1078
- 59) Buhari, Kitab-u'l Edep 1915
- 60) Buhari, Kitab-u'l İman 25
- 61) Buhari, Kitab-u'Cezau'sSaydı 902
- 62) Buhari, Kitab-u'lVekalet 1088
- 63) Buhari, Kitab-u'lCihadive'sSaydı 1321
- 64) Buhari, Kitab-u'ferazi'l hamsi 1341
- 65) Buhari, Kitab-u'Ehadisu'lEnbiyal 1432
- 66) Buhari, Kitab-u'lMeğazi 1656

KAYNAKÇA

- Atalay, Orhan. "Kur'an'da Sosyal Grup İfade Eden Kavramlar". Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi. 16: 197–231. 2001.
- Birişik, Feyzullah. Sahih-i Buhari. 1.Baskı. İstanbul: Polen Yayınları, 2008.
- Cezayirli, Gülay. "Dini Grup ve Toplumsal Grup". Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.37: 365–375. 1997.
- Efe, Adem. "Dini Gruplar Sosyolojisi". 1.Baskı. İstanbul: Dönem Yayıncılık, 2013.
- Sezen, Yümnü. " İslam'ın Sosyolojik Yorumu". 1.Baskı. İstanbul: İz Yayıncılık,2004.
- Tuncer, Faruk. "Kur'an-ı Kerim'de Sosyal Grup İfade Eden Kelimelerin Nüzul Sürecindeki Değişimleri". Ekev Akademi Dergisi. 16: 1–24. 2012.

MANASTIR MI, BİTOLİ Mİ? MAKEDONYA İZLENİMLERİ

▲ BAYRAM YILMAZ

Makedonyalı müslüman kardeşlerimizin, Çatı kuruluşları **FORUMI RINOR ISLAM - İSLAM GENÇLİK FORUMU - ISLAMIC YOUTH FORUM STK'sının** organizesinde gerçekleştirdikleri **"Geleneksel ve Modern Arasındaki Eğitim ve Davet"** konulu, yurt dışından konuşmacıların sunumlarıyla katkıda bulunduğu sempozyum ve çalıştay etkinliğine Türkiye'den, İnsan ve Medeniyet Hareketi mensubu, "uzman" bir arkadaşımızın **"Küreselleşme Çağında Başarılı Davetçi ve Eğitmen"** konusunda bir tebliğ sunulması davetinde bulunulmuştur.

Konferans ve faaliyetin amacı ifade edilirken;

"Faaliyetlerimizin çok önemli iki konunun ele alınması; daha geniş ve küresel alanda çeşitli bilimsel ve akademik çevrelerde tartışılan konular olmasına rağmen uzun süredir toplum olarak ele alınmamış konulardır.

Çalıştığımız ülkede faaliyet gösterdiğimiz bu iki alanı iyileştirmek, bize daha iyi bir yön verecek yararlı sonuçlar elde etmek amacıyla söz konusu mevzunun daha fazla bilimsel ve pragmatik perpektiften ele alınması gerektiğini düşünüyoruz.

Dahası, toplum olarak karşılaştığımız zorluklar bu konuların ele alınmasına önem vermektedir.

*Bu konferansın sonuçları, davet ve eğitimde önümüzdeki faaliyet döneminde stratejiyi oluşturma konusunda güçlü bir referans olarak yardımcı olacaktır. "*denilmiştir.

Katılımcılarla ilgili olarak da; "Toplumumuzda bu alanlardaki aktif olan yaklaşık 60 dernek aktivistleri." Olarak bilgi verilmiştir.

Hareketimizin yetkili kurulları tarafından da 30.11.2018 - 02.12.2018 tarihleri arasında gerçekleştirilen bu sempozyuma belirtilen konuda tebliğ sunmak, sorulara cevap vermek, ortak zaman ve mekan imkanları ölçüsünde de faydalı etkileşimlerde bulunmak ve temsil sorumluluğu tarafıma tevdi edilmiştir.

Tevdi edilen sorumluluğun önemini ifade etmek için bir anektot aktarmak isterim; İki günlük çalışmanın sonunda değerlendirme ve soruları cevaplamak için temsil gücü yüksek topluluğun karşısına geçtiğimizde sorulan ilk soru da hissettiğimiz; sorunun muhatabı Libyalı, İstanbul da ikamet eden Alimler birliği üyesi Dr. Venus Mebruk olmasına rağmen kendisinin "bu soruyu Dr. Bayram cevaplasın hem o Türkiye'den Osmanlı torunu..." şeklindeki çözümün tarihi ve coğrafi adresini de işaret eden yaklaşımı, ümmetin nezdinde Türkiye'nin konumunu göstermesi açısından açıklayıcı bir örnek. Bu durum, Üsküp Havalimanına indiğiniz andan itibaren hissettiğiniz "beklentiler", "Türkiye bizlerin sandığından daha büyük" duygusunu yaşamınıza, beklentileri karşılayabilmek adına azami özen göstermenize ve ona uygun bir dille konuşmanıza neden oluyor. Türkiyeden gelen bir müslüman olarak artan bir sorumluluk duygusu omuzlarınıza çöküyor.

Londra'da Osmanlı arşivlerinde çalışan ve tebliğ de sunan Kalkandelen'li (Makedonya da bir şehir) bir müslümanın "biz evlad-ı Fatihanız.", "Türkçe de dünya dili oluyor, önemi artıyor." ifadeleri durduğu yerden yaptığı okumayı ifade ediyor.

Programın gerçekleşeceği Ohri/strada şehrine gitmeden başkent Üsküp/Skopje de dolaşmak ve Cuma namazı kılma imkanını buluyoruz. "Burası Bursa'nın küçültülmüş hali..." diye şaşkınlığınızı ifade ediyor, bu kadar Anadolu kokan ve nüfusuna göre Türkiye'nin başkentinden daha fazla camisi (hemde Osmanlıdan kalma) olan bir şehrin sınırlarımızın dışında kalmış olmasına içinizden uzun bir "ah" çekiyorsunuz.

Tarihi çarşısı mütavazi ve çok tanıdık. Burada Türk olmak işinizi kolaylaştıran bir etkiye sahip. Sadece müslümanlar olarak değil hristiyan Mekadonlar için de Türkiye önemli bir ülke. Tekstil başta olmak üzere bir çok ürün Türkiye'den temin ediliyor. Makedon gençleri için Üniversiteyi Türkiye'de okuyabilmek çok önemsen ve prestijli bir imkan. Tercümanlığımızı da yapan İstanbul Ticaret Üniversitesini birincilikle bitirmiş Emir Kardeşimizin de ifadesiyle "Biz Türkiye'de kültürel anlamda hiç bir sıkıntı çekmedik." ifadesi bizim de Üsküpte tadına vardığımız bir lezzet olmuştur. Anlıyorsunuz ki **tarihinizden, sorumluluklarınızdan kaçamazsınız.** (Bizlerin sorumluluklarımızdan kaçmak gibi bir niyetimizde hiç olmadı zaten.)

Açık kaynaklar Makedonya da Müslüman nüfusun oranını %30 olarak belirtirken referans aldıkları tarih 1995 nüfus sayımı. Bugün için Müslümanların sayısı için net rakam söylenemesinde toplam nüfusu 2.000.000 civarında olan ülke nüfusunun yarısının müslümanlardan olduğu ifade ediliyor. Nüfus sayımının güncellenmemesi ve bundan ısrarla kaçınılması bu iddiaya haklılık kazandıran bir durum.

Çat kapı girdiğimiz Maarif Vakfının yetkilileriyle sohbet ediyoruz. Çaylarını içiyoruz. (Çay önemli). Balkanlarda etkisi azalsada halen güçlü olan fetö ile mücadelelerini dinliyoruz. Başta tercih ettikleri yöntem fetö okullarını kapattırıp devralmak düşüncesi gerçekleşme imkanı bulamıyor. Yanlış bir hamle olduğunu ifade ediyorlar. Belirledikleri usul; Arkasında Türkiye Cumhuriyeti olan okullar açmak ve özellikle çocuklarının Türkçe eğitim almasını isteyen ailelerin beklentilerini karşılamak. Bu yolda belli bir mesafe alınmış ve yapılması gerekenler

konusunda kafalar da net. Mihmandarlarımızla Fetö konusunda sorduğumuz sorulara aldığımız cevaplardan müslümanlar nezdinde ciddi itibar kaybına uğramalarına rağmen okullarının faaliyetlerine devam edebildiği yönünde. Öğrenci sayılarında ciddi azalma var ve öğrencilerinin çoğunluğu gayri müslim ailelerden oluştuğu. Başkaca verilerden de anlıyoruz ki Balkanlarda etkinliklerini sürdürebilmekteler. Bunun arkasındaki gücün Amerika olduğu yönündeki tahminimiz Makedon ve Arnavut müslümanlardan kabul görüyor.

Balkanlar Anadolu coğrafyası gibi karışık etnik unsurlardan oluşmakta. Baskın etnik unsur Arnavutlar. Özellikle Müslümanlar nezdinde baskın dil Arnavutlukça. Arnavutluk'dan başka, Bosna da, Kosova da, Makedonya da ve Sırbistan da Arnavutça konuşan çok fazla insan var ve neredeyse bu bölgede herkes Arnavutlukça konuşabiliyor. Bölgede Arnavut milliyetçiliği yaygın. Sempozyumun dili de Arnavutlukçaydı. **Eğer Türkiye'den güçlü STK'lar ve Türkiye Devleti bölgede islami faaliyet yapmayı düşünüyorsa bu en etkin olarak Arnavutça dili üzerinden yapılabilir.**

Makedonya da Müslümanlar görece fakir ve bu şehrin paylaşımında da hissediliyor. Ülkenin üretime dayalı ekonomisi bulunmamakta. Ülkede özellikle çalışılabilir hristiyan nüfus daha çok Bulgar vizesi alarak Almanya başta olmak üzere diğer Avrupa ülkelerine çalışmaya gitmekte. Ülkede ciddi bir tarım ve hayvancılık da yapılmadığına şahit olduk. Ülkenin iklim ve beşeri coğrafi konumu Tarım ve hayvancılığa (özellikle kümes hayvancılığına) uygun gibi (yüzeysel gözlem) **Türkiye için küçük ama Mekadon müslümanları için büyük sayılabacak meblağlarla yatırımlarla Müslümanların ekonomik ve sosyal durumları yükseltilecek bölgedeki etkinlikleri artırabilir.**

Önceki hükümetler tarafından yapılan Makedon milliyetçiliği, Büyük İskender ve Yunan kültürü üzerinden bir tarih ve toplum inşası İslam ve Osmanlı izlerini baskılamayı amaçlamış. Osmanlı döneminden kalma ve onu hatırladan Taş Köprü, Şehrin Kalesi gibi tarihi eserler kamufla edilmeye çalışılmış. Bu mesele Devletimiz nezdinde önemsenmeli TİKA üzerinden imkan dahilinde müdahil olunmanın yollarına bakılmalıdır.

Hakkı teslim etmek bakımından Osmanlı eserlerinin muhafazasında ve namaz kıldığımız her camide Özellikle de Manastır/Bitoli'deki Camilerde TİKA üzerinden devlet ufkunu görmek bizi ziyadesi ile mutlu etmiştir.

Programın gerçekleşeceği Strada şehrine geçiyoruz;

Organizasyonu gerçekleştiren "ÇATI" kuruluşu tarafından düzenlenen ilk konferansın da sununm çerçevesinde bizden beklenen

-Davet ve eğitimde ana aktör olarak birey,

-Küreselleşme çağında başarılı bir davetçi ve eğitimcinin nitelikleri,

-Güntümüzün gerçekliğindeki davetçi ve eğitimcilerin zorlukları.

Konularında yerelde yaşadıklarımız, Türkiye tecrübesi ve ulusal sınırların öneminin azaldığı küreselleşme sürecinde bir müslüman olarak davet faaliyetinde içerik ve üslup olarak önceliklerimiz, hassasiyetlerimiz neler olmalıdır, konularında faydalanacakları bilgiler, yaklaşımlar, çözümler sunmamızdır.

Programın amacını ifade etmek anlamında bizim gözlemlerimiz neticesinde ulaştığımız kanaat; Makedonyalı müslümanların farklı teşekküller adı altında yaptıkları İslami faaliyet ve çalışmalarını değerlendirme imkanı oluşturmak, kendi aralarındaki iletişim ve dayanışma imkanlarını artırabilmek, aynı zamanda Makedonya ve diğer Balkan ülkelerinde müslümanların İslami temsil ve davet konusunda daha verimli faaliyetler yapabilmek amacıyla düzenledikleri, kurum içi ve kurumlar arası istişarelerde bulunmak için İslam Gençlik Forumu çatı (orjinal metinde ombrelle (şemsiye) ifadesi kullanılmakta) kuruluşu altında ilk olarak düzenledikleri bir sempozyum ve çalıştay.

Programın ilk gününde önce Libya Dr. Venis MEBRUK, Arnavutlukdan programa iştirak eden

Sabahudin JASHARI ve Türkiye'den biz sunumlarımızı gerçekleştirdik. Biz kendi sunumumuzu Türkçe olarak yaptık. Söylemek istediklerimiz dinleyicilere simultane tercüme olarak aktarıldı. Biz konumuzu öncesinde hazırlığını yaptığımız yazılı metin üzerinden; akademik bir çerçevede sunmaktan daha çok davetçinin kişilik özellikleri, davet ortamının özellikleri, davetin öncelikleri bağlamında pratik örneklemeler üzerinden somut faydaya dönük olarak sunma gayretinde olduk. Kitlese davet kısmında da Türkiye tecrübesini aktarmaya çalıştık.

Kendi sunumumuzla ilgili olarak hem içerik hemde sunum olarak mahcup olmadığım kanatındeyim. Metin üzerinde tercüme yapacak kardeşimizle önceden çalışmış olmamızın da ciddi faydası oldu. Konuşma sonrasında sorulan soruların kapsamı şahsımızla ilgili olmaktan daha çok Türkiye'den gelmiş olmamıza dönüktü. **Türkiye'den/İstanbul'dan gelmek Balkan ülkelerinde sizi doğal olarak "abi" konumuna yükseltiyor.** Bizde iki gün süren bu faaliyet (Makedon müslümanlar Aksiyon yapacağız'ı kullanıyorlar) süresince buna uygun ve motive edici bir dil kullandık. Bize tahsis edilmiş odamızda mümkün olduğunca az, bizi davet etme inceliğinde bulunmuş kardeşlerimizle daha çok birlikte vakit geçirebilme çabasında olduk. Faydalı olduğumuz kadar faydalandık.

Program sonrasında vakit olarak imkan üreterek Bizim Manastır olarak ifade ettiğimiz, resmiyetde Bitoli olarak geçen, şehri de görme imkanı bulduk. Bitoli'nin anlam olarak "beytullah" anlamına geldiğini, kelimenin anlam zenginliğine uğrayıp aslında kastedilenin "camiler şehri" demek olduğunu öğrenmemiz bizde bir kez daha hayıflanmamıza sebep oldu. Bundan sonra bize "Manastır ne Bitoli kardeşim..." demek vacip oldu.

Genel olarak temsiliyet anlamında sıkıntı yaşamayıp, yaşatmadığımızı, hem samimi ortamlarda, hemde akademik beklentinin olduğu anlarda bir sıkıntı yaşamadığımızı ifade etmek isterim. Bayram Yılmaz olarak da Uluslararası bir toplantıda tebliğ sunma imkanını bulmak hayatıma önemli ve anlamlı anılar katmasına vesile oldu. **Sebeb olan arkadaşlarımıza teşekkür ederim.**

Son olarak da üç defa gözden geçirip üç defa özetlemek zorunda kaldığım birebir olarak aktarmasamda akış ve anlam bütünlüğüne sahip çıktığım tebliğ metnimi de okuyucularımızın da faydalarına mebnî olması arzusu ile paylaşmak isterim.

KÜRESELLEŞME ÇAĞINDA BAŞARILI DAVETÇİ VE EĞİTMEN

▲ BAYRAM YILMAZ

İnsanlık bugün olduğu kadar aynı anda çok fazla insanın birbirini etkileyebildiği veya bir merkezden milyonlarca insana ulaşılabilirdiği bir tecrübeyi yaşamamıştır. Küreselleşme bu bakımından Telekomünikasyon (Radyo, TV, Telefon, Mobil cihazlar, İnternet ve internete uyumlu akıllı telefonlar) imkânlarını referans alarak tanımladığımızda eskiden beri var olan değil, son elli yılda etkisini katlayarak hissettiğimiz bir olgu/durumdur. Bu noktaya nasıl geldik sorusunu cevaplamadan önce şu küreselleşme meselesini daha iyi anlatabilmek/anlayabilmek için İnsanlığın kısacık tarihine kısaca değinmek isterim.

Atamız Âdem cennette biyolojik varlığını sonsuza kadar devam ettirebileceği tüm nimetler içindeyken kendini anlatabileceği/anlaşabileceği/konuşabileceği kendisi gibi bir adam yani İnsan ister.

Adem-Havva atamızla başlayan aile insan medeniyetin başlangıcıdır.

Sonrasında insanın avcı-toplayıcılıktan tarım yapabilme imkânına erişmesi ile yerleşik hayat başlamış, besin kaynaklarının üretilmesi ve çoğaltılması da nüfusa olumlu etkisi olmuştur.

İlk görece kalabalık yerleşimler besine kolay ulaşım imkânı olarak su kenarlarında kurulmuştur. Suyun akışını kontrol etme, sulama, bent kurma gibi ihtiyaçlar işbirliğini ve iş bölümünü gerekli kılmış, bu durumda iş bölümü yapacak ve yönetecek bir otoriteyi zorunlu hale getirmiştir. İşte bu yönetme işini kimin neye göre yapacağı tüm insanlığın tarihini savaşlarla, acılarla, gözyaşıyla doldurmuştur. Bugün buradaki her kardeşimiz kendi yakın tarihinden de buna şahitlik edebilir.

İnsanlığın ilk büyük kırılması toprak paylaşımı/mülkiyeti ile olmuştur. İkinci büyük kırılma Herkesin elde örülen/hazırlanan kıyafetleri giydiği 17. Yüzyıldan artık herkesin makine katkısı ile hazırlanan kıyafetleri giydiği Sanayi Devrimi olarak bildiğimiz dönem. Buradaki büyük kırılmadan kastımız sonuçları itibari ile tüm insanlığın anlayış ve davranışlarını etkileyen/dönüştüren olay olması... Etkileri ve sonuçları itibari hiçbir insan evladını dışarıda bırakmayan üçüncü ve son büyük kırılma ise iletişim ve veri aktarma imkânını kolaylaştıran, özellikle son 20-25 yılda şuan ki zirvesine ulaşan bireysel iletişim olanaklarının çoğalması. Yani telekomikasyon devrimi. Neyi kastediyoruz; Bugün hepimizin yanından ayırmadığı telefonları bir Budist rahipte, aylık kazancı bir milyon dolar olan adamda, 10-11 yaşındaki çocukta yanından ayırmıyor. Afrikalı da Makedonyalı da, Avrupalı da, Asyalı da... Bu açıdan dünya böyle bir küreselleşme dönemini ve tecrübesini daha önce yaşamadı.

Bugün küreselleşmenin kaçınılmaz bir gerçek olduğu tüm dünya tarafından kabul ediliyor. Küreselleşme, sosyal, kültürel, ekonomik değerlerin uluslar arası alanda yayılması ve kabul görmesidir; ulusal bir alanda üretilmiş değerlerin, ulusal sınırları aşmasıdır. Kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması ve ekonomik, kültürel ve siyasal düzeyde dünya toplumlarının iç içe girmesidir (Tezcan, 2002, 35). Başlangıçta sermayenin dünya üzerindeki dolaşımını ifade eden "Küreselleşme" kavramı, daha çok ekonomik içerikli olarak anlaşılmıştır. Oysa bugün, küreselleşmenin alışkanlıkları değiştiren yeni alışkanlıklar üreten, kültürel boyutundan da söz edilmektedir. Kültürel boyutun bir kesiti ise

"Eğitim"dir. Küresel süreç tek merkezden etkileşimi içerdiği gibi ülkeler arası öğrenci değişimi, öğretim üyesi değişimi, akreditasyon gibi konuları da içermektedir.

Son yıllarda, e-devrim ile beraber, bilgisayar kullanımı artmış, İnternet öngörülemez ölçeklerde yaygınlaşmıştır. Özetle iletişim ve bilgi teknolojileri eğitim alanında, okullara, meslek eğitimi veren kuruluşlara ve üniversitelere bilgiyi üretme, işleme, saklama ve ileme sürecinde yeni fırsatlar sunmaktadır. Ve şuan hızla akan bir nehrin içerisinde bu küreselleşme olgusu ile yaşamaya/

baş etmeye çalışıyoruz. İnanç ve değerlerimizi korumaya, yakından uzağa diğer insanlara tanıtmaya çalışıyoruz.

Bir hocamız müslümanın dünya ve dünya malı ile olan ilişkisini denizde yüzmeye benzetmişti. Demişti ki "nasıl ki insan denizin içinde yüzebiliyorsa dünya malları içerisinde de yüzebilir yaşayabilir. Ama dünya sevgisi deniz suyu gibi içimize girerse ve biz o suyu içersek yaşamımız sona erer ölürüz. Müslümanda dünyanın içinde olacak ama dünya için olmayacak. Dünya malı ile "... hem ahiret yurdunu arayacak hem de bu dünyadan nasibini unutmayacak." (Kasas süresi 77) Eşyayı kendine put edinmeyecek..." şimdi buradaki her kardeşim gibi benim de sizin de yüzebilmek gibi sorumluluğumuz ve sorunumuz bulunmakta, denize girmemiz ama boğulmamız lazım, Toplumda yaşamız ama kaybolmamız lazım.

Ashab-kehf değiliz mağaralarımıza çekilelim. Hz. Ömer'in İman Ettiği günkü gibi küresel güçler karşısında İmanla şereflenen, şeref ve izzeti İslam da bulan 40 kişiyiz ve o günkü dünyanın/Mekke'nin merkezinden herkesi İslam'ın İzzet, şeref ve barış diyarına davet ediyor İcap ederse de meydan okuyoruz. Ben/bizler Müslüman olduk bu böyle biline...

Arkadaşlar ben dostların içinde olmanın rahatlığı ile sohbet havasında konuşmak istiyorum. Yoksa makale tarzında sıkıcı bir metin de sunabilirim. Her söylediğim bilimsel usul açısından doğru olur ama bu doğrular bizler gibi davet ve eğitim sahasında mücadele veren insanların ne kadar işine yarar onu öncellemek lazım... Asıl olanın Mevlana Celaleddin-i

Ruminin ifadesi ile "Ne kadar bilersen bil, bildiğin muhatabının anladığı kadardır." der. İşte tam da bu söz bize davet ve tebliğin stratejisini de ortaya koyar. Ne der Peygamber Efendimiz "İnsanlara akıllarına göre muamele ediniz..." yani davet ve tebliğde "siz ne kadar biliyorsunuz.", "ne kadar güzel konuşuyorsunuz.", "unvanlarınız ne kadar yüksek.", "sosyal medya sahasında ne kadar aktifsiniz." meselesinden öte ve önemlidir. Bir mübelliğ/davetçi, Anadolu ereni Yunus Emre'nin ifadesi ile "Yunus derki hey hoca/istersen var bin hacca/hepisinden iyice/bir gönüle girmektir(bir kalp/insan kazanmaktır)"

"Peki bu küreselleşme olgusu en çok kimin işine yarıyor?" sorusuna verebileceğimiz cevap; "Her zaman en ileri teknolojiyi kullanan pazarlama ve reklam sektörü de bu alt yapıyı işlevsel olarak en fazla kullanan sektörlerdir." Yine insanların İnanma biçimlerini/düşüncelerini, davranışlarını istedikleri şekilde biçimlendirmek/yönlendirmek isteyen devletler, şirketler, güç sahipleri de bu teknolojinin ürettiği aynı anda herkesle çoklu olarak iletişime geçme/ulaşabilme imkânlarını herkesten fazla kullanmaktadır. Yönlendirme arzusunun amacı da; insanlardan istenilen tutum ve davranışları üretmektir. Yoğun propaganda ve reklamla ihtiyaçlar ve arzular üretilerek; istenilen siyasi düzenler, tüketim alışkanlıkları inşa edilir. Küresel hegemonya(baskı) sayesinde insanlar emperyalizmin istediği gibi düşünmeye, davranmaya başlar. Onların ürettiklerini tüketir. Buna açıklayıcı örnek olması bakımından insanların evlenme tekliflerinde pırlanta, tek taş yüzük hediye etme öğretici olabilir.

1940-50'lerde Afrika'nın elmas madenlerini sömürenlerin bir sorunu vardı? Dediler ki "depolarımız elmasla dolu. Biz bu kadar pırlanta, elması ne yapalım? "O zaman tek taş yüzük ve pırlantayı öyle bir imaj yükleyelim ki insanlar o küçücük taşlara servet ödesinler." Sonrasında tek taş yüzüğü Başrolünde Marilyn Monroe'nun oynadığı filmler başta olmak üzere tek taş pırlanta yüzük "sonsuz kadar daima" sloganı ile aşkın sembolü haline getirilir. Ne kadar çok seviyorsanız o kadar çok para harcıyorsunuz çünkü algıyı yönetenler böyle istiyor. Çünkü o depolar hala satılması gereken elmaslarla dolu...

Bugün geldiğimiz nokta ortadadır. Sigara ve tütünün, kahvenin hikâyesi de küresel algı

yönetimine dayanan bir sömürgecilik hikâyesidir. Acı kahvenin hikayesinde çok acıdır. 1994 yılında Afrika ülkesi olan Ruandada 100 gün içinde 800.000 insan kendi komşuları tarafında vahşice katledildi. Bu konuda Otel Ruanda ve Kara Nisan diye filmlerde yapıldı ama bu filmler hikâyenin sonunu anlatıyor. Hikâyenin başlangıcı kahve çekirdeği ile ilgili...) **Sömürgeciler insanların ihtiyaçlarını üretip satmazlar. Onlar daha çok karlı ürünleri satmak için insanları ideal tüketici haline getirirler.** İnsanlar zorla çalıştırılıp baskı ve işkence altında Afrika da kahve üretilir ama bunun pazarlanabilmesi için de birlerinin de kahve içme alışkanlığının olması gerekir...

Günümüz için küreselleşmenin hem en önemli sonucu hem de onu besleyen, en işlevsel iletişim/etkileşim, gösterme, görme, yönlendirme imkanı sağlayan araçları nelerdir? dediğimizde benimde herkes gibi ilk aklıma gelen Facebook, youtube, instagram, tivitir ve daha bir çok çeşitli mecralar/adresler, medya araçları, film endüstrisi gelmektedir.

Şimdi burada biraz durup dinlenelim sakın bir şekilde değerlendirelim. Koşarak, her bir tarafa yetişmeye çalışarak tefekkür edilemez. Hikmet sahibi olunmaz. İşte tam burada **son hızla devran eden dünya ve toplumsal yaşayışta toplumsal meselelere nasıl müdahil olabileceğimiz ciddi ve zor bir denge kurmayı gerektirir.** Türkiye'nin eski başbakanlarından Prof. Dr. Ahmet DAVUTOĞLU stratejik Derinlik kitabının başında bir benzetme yapar. "Toplumsal meselelere müdahil olmak akan suyun içinde suyun akışına yön vermeye çalışmak gibidir. Bu çabayı suyun/toplumun içinden yapmaya kalkıştığımızda akıntıya kapılabiliriz. Akıntı bizi sürükleyebilir. Suyun/toplumun dışından akışa yön vermeye çalıştığımızda da suyun zerrelere yabancılaşabilir ahlaki kayıtsızlığa düşebiliriz..." İşte küreselleşme tam da böyle bizi sarmalayan debisi yüksek bir nehir gibi... Bizlerde bu küresel çağda sözümüzü söylemek, İmanımızı yaşamak, inancımızı tebliğ etmek, kendimizi eğitmek/yetiştirmek zorundayız.

Tabi bizim burada niyetimiz olumsuz bir tablo çizmek değil; Niyetimiz vakayı/olguyu doğru bir çerçeveye oturtursak meselelere yaklaşımlarımız ve çözüm önerilerimiz amacımıza daha çok hizmet eder.

Teknoloji sayesinde hızla değişen ve çözölen toplumsal yapılar (aile, mahalle, ülke) için "İslami Davet" çalışmalarını güncelleyerek yeni bir biçim verilmesi gerekir. Bunları derken elbette İslami davetin içeriği, asli konuları vahiyle ilintili olduğu için herhangi bir değişime ihtiyaç duymaz. Zira hangi anlayışın ve uygulamanın ilahi rıza kapsamında olduğu; nelerin bizleri ilahi azaba sürükleyen hususlar olduğu yer ve zamana göre değişiklik göstermez.

Öncelikle küreselleşmenin bir imkan olarak elimize verdiği, bunun karşılığında bizden neyi aldığının farkında olmalıyız. Eğer bugün bizler zamanımız yönetirken, teknoloji işimizi kolaylaştırmıyor, bize zaman üretmiyorsa orada durup eğitim ve davet faaliyetinden önce bireysel olarak kendi irademizi eğitmeye, kendi özel alanımızda inisiyatif almaya; İyi bir müslüman ve davetçi olmadan önce insani özelliklerimiz korumamız gerekmektedir...

Şunu kast ediyorum arkadaşlar: çabalarımız, imkânlarımız, her türlü kapasitemiz İmanı/İslam'ı insanlara götürebilme konusunda amacımıza ne kadar hizmet ediyor? İşte bu programın da amacının

bu olduğunu düşünüyorum. Doğru bir strateji ortaya çıkarabilmek.

Strateji dediğiniz şey ise; Strateji durduğunuz, olduğunuz yer ile ulaşmak/olmak istediğiniz yer arasındaki mesafeyi nasıl yürüyeceğiniz, hangi araçları kullanacağınız, bu yolculukta yanınızda kimlerin olacağı, olması gerektiği, çevrenizdeki insanlarla ne tür ilişkiler ve dayanışma kuracağınızı, olası sıkıntılarla nasıl baş edeceğinizi zaman, zemin ve sıralama aşamalarını belirterek planlama işlemidir. Kişi ve kurumsal olarak; bir yıllık hedeflerimiz, üç yıllık hedeflerimiz, yaşadığımız ülkenin geleceğine etkilerimiz ve ağırlığımız... ne olacak?

İşte burada da organizasyon heyeti doğru başlangıç ile durduğu zeminin küreselleşen dünyada küreselleşmenin etkisi/baskısı altında, muhatap kitle ve bireylerin de fazlası ile devam eden bu etkiler ile hayatını sürdürdüğü bir zemin olarak tanımlamış. İşte bu noktada bizden istenin de somut öneriler olduğu kanaatindeyim.

Bizi davet eden kardeşlerimizin muradı da Tevhid İnancımızı, Peygamberimizi, Her insanın Ahiret gününde mutlaka yaptıklarından ve yapması gerekirken yapmadıklarında hesap vereceğini, Kur'an Kerimin "Ey insanlar" buyruğu ile "Hatırlat" "Duyur" "Bildir" emirlerini, mümin ve muttakiler için de Eğitim kapsamında "öğret", "örnek ol" emirlerini önce kendi nefislerimizde/benliklerimizde yaşamak ve yakından uzağa tüm insanlara aktarabilmenin yollarını bulmaktır.

İşte küreselleşme çağında bu iman edilmesi, içselleştirilmesi, amel edilerek hayata taşınması gereken ilkeleri Küresel imkanlarla nasıl diğer insanlara aktarabiliriz. Küreselleşmenin imkânlarını kullanırken de küreselleşmenin olumsuz etkilerinin nasıl en aza indiririz... Bunun derdi ve davasındayız. Kendiside Arnavut Müslümanı olan Türkiye Cumhuriyetinin İstiklal Marşını Yazan Merhum Mehmet Akif Ersoy'un bundan bir asır önce söylediği dizeleri ile "Doğrudan doğruya Kur'an'dan alıp ilhamı, Asrın idrakine söyletmeliyiz İslam'ı"... Amacımız bu. Bu Amacımızı kırmadan dökmeden nasıl en verimli olarak, gençlere, kadınlara, yaşlılara, işverenlere ve dahi işsizlere, Makedonlara, Arnavutlara ve dahi diğer milletlere, Ortodokslara, Katoliklere ve dahi müslümanlara... Çünkü bizimde/ müslümanlarında hatırlamaya ve hatırlatmaya ihtiyacımız var.

Kimi Davet Edeceğiz;

Küresel çağda davet/tebliğ yalnızca Müslim olmayanları İslam'a davet etmek değildir, aynı zamanda müminlerin/müslümanların imanların diri ve dinamik kalmasını için çalışmak, hatalarımızı en aza indirmek için birbirimize yardımcı olmak faaliyetidir. Bizler daveti tüm İslami doğruları insanlığa aktarmanın aracı hem de kitleler nezdinde Allah-u Teâlâ'nın razı olabileceği toplumsal bir değişimin gerçekleşmesi için her birimiz içim farz-ı ayn dır. Tebliğ/Davet müminlerin hayat içinde temel bir kulluk vazifesidir. İmkânlar, gündemler değişse de tebliğ ve uyarı sorumluluğu değişmez. Bu davet faaliyetinin ilk üreteceği fayda bu daveti yapan kişinin kendini koruması, geliştirmesi, şeklinde tezahür eder /Ortaya çıkar.

Tebliğ çabamızın anlamlı ve etkili olabilmesi için öncelikle tebliğimize kimi neye çağırdığımıza ve hangi konuları gündeme taşıdığımıza dair 'öncelik' mesesine dikkat etmek durumundayız.

Öncelikle İslam mesajına kulak veren ve talep eden insanları; fitratları bozulmamış diğer yandan insani erdemlere önem veren insanları incelemek tebliğ çabasının ilk etapta somutlaştırması gereken hedeflerindendir. Nahl Suresi 82. Ayette zikrolunduğu üzere müstağnilemiş, mütekebbirleşen insanlar tebliğin öncelikli hedef kitlesi değildir. Tebliğin öncelikli hedef kitlesinde ayrıca vasıfları zenginlik, makam, şöhret, cinsiyet, ırk değildir. Samimiyetin, fitri erdemlerin taşıyor olması ve mesaja kulak kabartılmasıdır. Davete ilgili olmasıdır.

Tebliğde Usul

Tebliğ usulü dinamiktir, durağan değil. Tebliğ usulünde dikkat edilmesi gereken temel öncelik; ilmin ve amelin birbiriyle irtibatlı, sınıksı bir şekilde beraber yürütülmesidir.

İnsan yaratılışı gereği mesaj ile mesajı getiren, mesajı sunan arasında doğrudan bir irtibat kurma eğilimindedir. Rabbimiz son kitabını Yeryüzünde kurulan ilk evin civarında, orada yaşayan toplumdaki güvenilir insanlar içinde onarında el-Emin/en Güvenilir olanına vahyetmesi çok önemlidir. El-Emin/en Güvenilir Muhammed. Bu Peygamber efendimizin Peygamber olmadan önce de taşıdığı sıfattır. Tamam, bizim Efendimiz(Peygamberimiz) gibi mükemmel olma iddiamız yok olamaz zaten. Ama bizlerinde

toplumda/çevresinde güvenilir insanlar olarak bilinmeliyiz.

Bu yüzdendir ki, mesajı aktaranın sergilediği yanlışlar, tutarsızlıklar mutlaka mesaja yansır ve mesajı aktarana yönelik olumsuz tutum çoğu kez mesajın da reddi ile sonuçlanır. Müslümanlar geleceğe ilişkin olarak nasıl bir toplum yapısı arzu ettiklerini, nasıl bir sosyal yapı hedeflediklerini kendi aile yaşantılarında, komşuluk ilişkilerinde iş ortamlarında yani tüm pratiklerinde somutlaştıracak, örnekleyecek bir görüntü sunmak durumundadırlar. Kendi çevrelerinde, dernek ve teşkilatlarında çatışmacı olanların barış ve esenlik yani İslam daveti konusunda ikna edici olamazlar.

Burada önemine binaen ifade etmek gerekir ki Bir davetçi ahlakına ve sorumluluğuna sahip bir müslümanın öncelikle anlatacağı konularda muhatabının sorularına cevap verebilecek kadar bilgisinin olması gerekir. Davetin konusu hayatının bütününe kapsayan inancımız olduğundan İslam'ı parça parça bilmek değil gönderiliş amacından tutun nasıl bir insani ilişkiler kurmak istediğimize varıncaya kadar en azından ana hatlarıyla bilmemiz gerekir. Bilmek de aslında ikinci derecede önemlidir. Birincil derecede önemli olan dinimize uygun yaşantımız, amellerimizin tutarlı olması, bizi tanıyanlara güven aşılması gerekir.

Tabi ki her şeyi bilme imkânımız yok. O zaman bizlerin yetersiz kaldığı noktalarda eksikliklerimizi tamamlayan dostlarımızın olması gerekir. Davet ve tebliği kişisel ilişkilerimizle sınırlı tutmamalıyız. Tanıştığımız ve davette bulunduğumuz arkadaşlarımızı diğer müslüman kardeşlerimizle tanıştırmalı, sosyal ilişkiler kurmalarını/ geliştirmelerini sağlamalıyız.

Doğal olarak herkesin ilmi düzeyi farklı, iletişim becerileri aynı değildir ama herkesin mutlaka sokağında, okulunda, işyerinde ortak mekanı paylaştığı insanlar vardır. Bizim bu arkadaşlarımızla mutlaka sosyal ilişkilerimiz olmalı ki konuşmaya, yaşantımızı göstermeye fırsat ve imkân bulalım.

Yaşantımız içinde sahip olduğumuz birçok unvan, statü, etnik kimliğimiz olabilir. Ama eğer insnaları İslam'a davet etmek sorumluluğumuzu hakkıyla yerine getireceksek en önemli ve üst kimliğimiz müslüman olmamızdır. Hem "ben müslümanlardanım diyenden daha güzel sözlü kim vardır." (Fusilet süresi 33)

Bugün Sömürgeci devlet ve şirketler müslümanları ve dünyanın geri kalanını baskı altında tutmaktadır. Vaka/olgu/gerçeklik olarak hayatın her alanını kuşatıp ifsad eden, küresel politikaların ördüğü dünyada **Müslümanca yaşamak için lokal/yerel organizasyonlardan Ümmet bilincine yaslanan uluslar arası İslami yapılar kurmak, dayanışmak zorunluluğumuz bulunmaktadır.**

Tek başına Müslüman olunabilir ancak tek başına Müslüman kalınamaz. Tebliğ çabası nihai aşamada muhatabımızı Müslüman gurup/topluluklarla birlikte hareket etmeye, sorumluluk paylaşımına, fedakârlığa, dayanışmaya kısacası birlikte organize davranmaya yöneltmelidir. Bunun adı ister forum olur, ister adına cemaat dersiniz, isterseniz vakıf diye isimlendirirsiniz. Arapça bir sözle “Şerefü'l-mekân bi'l-mekîn” “mekanın/bir ortamı şerefliendiren içindekilerin yüceliğidir.”

“Sizden hayra çağıran, iyiliği (marufu) emreden ve münkerden (kötülükten) sakındıran bir ümmet (topluluk) bulunsun. Kurtuluşa erenler işte bunlardır!” (Al-i İmran/104) veltekün min kûm ümmetün yed une ille Hayri ve yegmurun bil mağrûf ve ula ike hümul muflihum..

Tebliğ sadece İslami doğruların salt/sadece bilgi olarak aktarılması değil, doğruların birlikte paylaşılması ve yaşamlştırılmasına yönelik bir davettir. Tebliğ biz bilincini aşlamalı. Küreselleşmenin etkisiyle önce bireyselleşen sonra bencilleşen sonunda da ihtiyaç duyduğunda etrafında kimseyi bulamayacak insanımızı ve insanları bu sarmaldan kurtarmalıyız. Açık ve açık

kapı politikamız olmalı. Yani birlikte inşa ettiğimiz mekanlar ve sosyal ilişkiler her birimiz için bir sığınma, bir muhabbet/dostluk ortamı olması gerektiği gibi müslüman olmayanlar da bu açık kapıdan girip güven içinde mekanlarımızda vakit geçirebilmeli, bizleri doğal halimizle görebilmelidir.

Şunu hatırd tutmalıyız ki “Kalpler Allahı zikretmekle mutmain olur” (Rad suresi 28) inancın dolduramadığı manevi boşluğu hiçbir alışkanlık, hiçbir oyun ve oyuncak dolduramaz. Bazen biz anlatırız ama karşımızdaki olumlu tepki vermeyebilir yıllar sonra size tekrar ihtiyaç duyduğunda çalabileceği/girebileceği bir kapımızın olduğunu bilmesi gerekir.

Tebliğın Şartları ve üslup

İnsanlarla farklı vesilelerle iletişim kurarken üslubumuz güzel, kuşatıcı, sevdirci olması şarttır. Muhatabımızı kazanmayı hedeflemelidir. Doğrular muhatabların anlayabilecekleri bir dille sunulmalı; yanlışlara ilişkin olarak da uygun bir üslupla uyarı görevi yerine getirilmelidir. **“hikmetle ve güzel öğütle Rabbinin yoluna çağır ve onlarla en güzel şekilde mücadele et” (Nahl, 16/125)** diye buyuruyor rabbimiz.

Tebliğ çabasında öncelikli olarak muhatablarımızın yanlışlarına değil ortak noktalarımıza yoğunlaşmak, güven ilişkisini, kardeşlik bağını güçlendirmeyi hedef almak hikmetli olandır. **Yanlış sonsuzdur ancak doğrulara odaklanmak tebliğ çabasını da etkili kılacaktır.** Muhatabımızın güzel huylarını takdir etmeliyiz. Bu yanlışların dile getirilmesinden

kaçınmak değil, doğrular üzerinden yanlışların işaretlenmesi olarak düşünülmeli. **Önceliğe dikkat etmeden yapılan tebliğ, muhatabımızla aramızdaki güven ve diyalog ilişkisini zedeleme riski taşıyabilir.**

Tebliğde üslup konusunda dikkate değer bir husus da yumuşak söz söylemektir. Yumuşak söz (kavl-i leyyin) mesajın içeriği ile ilgili değildir. Dolayısıyla mesajı yumuşatmaya ya da eğip bükmeye yönelik değildir.

İfade güzelliği ve tatlı dilin muhatapta uyandıracığı etkiye dikkat edilmesidir.

“Allah'ın rahmetiyle onlara yumuşak davrandın. Eğer sen kaba, katı yürekli olsaydın hiç kuşkusuz çevrenden dağılıp giderlerdi.” (Al-i İmran/159)

Ona yumuşak söz (kavl-i leyyin) söyleyin, umulur ki öğüt alıp düşünür ya da içi titrer-korkar.” (Taha/44)

Tebliğ çabaların merkezine Allah rızasını koymak esastır. Allah rızasının gözetilmediği, samimiyetten ve içtenlikten uzak davranışlarla da tebliğ yapılmaz; bu şekilde yapılan şey de tebliğ olmaz. **Amacı Allahın rahmeti ve rızası olanlar dayanışmak zorundadırlar.** İstişare ile işlerini yürütürler. Kişisel hırs ve ihtiraslarının peşinde olanlar rekabet duygusuna sahiptirler. Başkalarını kendilerine rakip görürler. Şimdi etrafımıza bakalım arkadaşlar zaten şurada kaç kişiyiz. Ben sen biz onlar. Bizim ümmet olarak birbirimizden başka kimsemiz yok. Birbirimize muhtacı. **Hepsinden daha önemlisi İnsanlık İslam'ı hakkıyla yaşayan müslümanlara muhtaç.** Eğer bizler kendimiz yetiştirip dünyanın meselelerine ağırlığımızı koymazsak bizim de dünyanın da hali harap... Mesele sadece Kudüs ve Filistin de değil; İşte Yemen, Arakan, Doğu Türkistan Uygur müslümanları. Sayamadığımız nice mazlum coğrafya ve insanlar... Bugün israf edilen yiyeceklerin onda biriyle dünyanın açlık sorunu çözülebiliyor. Dünya silah sanayine harcadığı milyar dolarlardan kat be kat fazlasını kozmetik ürünlere harcıyor... ve dünyada 1.5 (bir buçuk) milyar insanın evinde su akıyor, 500 milyon insan taşıyarak da olsa sağlıklı içme suyuna erişemiyor. Hesaplamalar göre dünyanın besin kapasitesi 36 milyar insanı rahatlıkla doyurabilir ama dünyanın açlık sorunu var.

Bizi Türkiye'de Üzerimize düşeni yapmaya çalışıyoruz. Bugün Türkiye'de milyonlarca dünyanın çeşitli yerlerinden gelen öğrenciler var. Türkiye bunların çoğunu finanse ediyor. Somali'den Nijerya'dan gelenlerden tutun da Afganistan'dan Pakistan'dan işte Balkanlardan... Amaç ne; bir örnek vereyim Afganistan'da mezhep ve etnik farklılıklardan dolayı bir araya gelmeyen/gelemeyen insanları biz bir öğrenci yurdlarımızda aynı safta cemaatle namaz kıldırıyoruz. Suriye'den gelenler diyorlar ki biz Suriye'de kendi anlayışımızın dışında kimseyle konuşmaz/konuşamazdık düşman sayardık. Burada aynı sıkıntıları birlikte yaşıyoruz.

Aynı sokakta oturup muhabbet edebiliyoruz.

Yani Arkadaşlar eğitim ve davet çok önemli ama **önce birbirimize davette bulunacağız, birbirimizi seveceğiz, saygı göstereceğiz. Bir araya gelip güç birlikteliği yapıp bu gücümüzle de insanlığa fayda üreteceğiz.**

İçerik

Hangi konular tebliğ sorumluluğumuza girer? Sosyal, siyasi, ekonomik, ahlaki vs. toplumun gündeminde yer alan her konu işlenebilir ve işlenmelidir de ama mutlaka tüm bu başlıkların muhatabın ihtiyacını önceleyerek işlenmesi gerekir. Mesaj açık, yalın ve net olmalıdır.

Genel yaklaşım olarak öncelik Allah ile kullar arasındaki ilişkiye odaklanmalı öncelikle Kur'an'ın kişiye yüklediği sorumluluklar ifade edilmelidir. Sonda söylemesi gerekeni başta söyleyerek fikirlerin aktarımında öncelik ve tedricilik usulünü gözetmeyen tebliğ isabet kaydedemez, verimli olmaz.

Muhatap Kitlenin, Sistemin ve İmkânların Değerlendirilmesi

İyi bir davetçi içinde yaşadığımız toplumu, sistemi, ülkeyi, tarihini, toplumun duyarlılıklarını aidiyetlerini, dünyadaki sistemi ve insanların ilgilendiren/etkileyen yaşanan gelişmeleri de takip etmek zorundadır. İşini iyi yapan, mesleğinde başarılı, iş ortamında çalışma arkadaşlarını saygısını kazanmış, ülkesinin ve dünyanın gündeminden haberdar ve bilgili bir müslümanın çevresine etkisi daha fazla olacaktır.

Müslüman şahsiyet hem Kur'an ayetleri hem de hayatın ayetleri arasında bağ kurabilmek, bu doğrultuda İslami kimliğe yakışır şekilde tutum, tavır sahibi olmak zorundadır.

Tebliğ gerçek hedefler üzerine odaklanmalı. Kuşatabileceğimiz, etkileyebileceğimiz kitleleri hedeflemeli, imkânlarımızı da bu doğrultuda dengeli kullanmalıyız. Makedonya'daki müslümanlar için önce kendi çevresindeki ve ülkesindeki insanlar önceliklidir.

Kur'an'ın mesajını aktaracağımız muhatap topluluğun itikadi, sosyal, ekonomik, siyasi ve kültürel özelliklerini bilmek, hem mesajın etkisini hem de toplumsal değişimin boyutlarını gözlemlemek ve yönlendirmek açısından önem arz

eder. Normal ve gündelik işlerle çevresi ile iletişimde bulunmayan kimseler sırf davet için insanlarla muhatap olmak isterlerse olumlu karşılık almaları çok zordur. Peygamberimizin bir tüccar ve Mekke'li olarak güvenilirliğinin herkesçe bilinmesi bizim için önemlidir. Müslümanlar ve onların kuruluşları ketum/kapalı olmamalıdır. **Her insanın çok rahat iletişime geçebileceği insanlar ve kuruluşlar olmalıyız.**

Gündelik yaşantımızda gelişen siyasi, sosyal, kültürel tüm hadiseler, gelişmeleri yakından takip etmek, doğru/güzel davranışları destekleyicisi olmak, yanlış işlere karşı durmak, Kur'an-ı Kerim'in mesajını yaşamın ortasına yansıtabilmek tebliğin ve tebliğcinin öne çıkan unsurları olarak görülmelidir.

Tebliğ ve davet anlık bir çaba olarak düşünülmemelidir. Tebliğ faaliyetinde süreklilik şartıdır. İnsanlar alışkanlıklarından kolay vazgeçmezler, devraldıkları geleneksel kalıpları sorgulamaya pek yanaşmazlar. Alışkanlıkların ya da tortulaşmış kimi düşünce kalıplarının değişebilmesi için uzun erimli, planlı çabalar ortaya konulmalıdır.

Tedricilik (Zamana Yayma)

Hedeflenen değişim bir anda olması insanın doğasına aykırıdır. Sürekli ve kararlı adımlarla, insanların değişim süreçleri aşama aşama gerçekleşir.

Muhataplarımızın birçoğunun yetişme tarzı, aldığı eğitim, içinde bulunduğu sosyal çevre ve ilişkiler ağı anlayışını, davranışlarını ve düşünme biçimini, alışkanlıklarını belirliyor. Bu açıdan tebliğ sürecinde tedricilik (aşama aşama) davette önemli bir unsurdur. İnsanların inançlarını, davranışlarını, alışkanlıklarını değiştirmesi kolay olmamaktadır. Muhatabın ikna olması ve etkilenmesi, çağrıya kulak vermesi veya daha baştan sırt çevirip inkâr etmemesi için muhatabın değer verdiği, inandığı, önemsedığı, kutsal bildiği şeylere hakaret etmeden, aşağılamadan doğruların ifade edilmesidir. Kemikleşmiş ve kendilerine süslü gelen davranışlardan insanlar kolay kolay vazgeçmezler ve bunların aşagılanmasından hoşlanmazlar.

Tebliğ Araçları

Tebliğ faaliyeti en basitinden sözlü beyanla da olabilir, bir iyilik vesilesi ile de olabilir, dernek, vakıf, yardım kuruluşları eliyle de olabilir; dergi, gazete, televizyon vb. yayın etkinlikleri; basın açıklamaları gibi toplumsal tepkiler eliyle de gerçekleştirilebilir.

Muhatap kitlemiz hangi araçlardan daha fazla etkileniyor? İslami kimliğimiz, imkânlarımız ve muhatap kitlenin etkileşimi açısından hangi araç daha elverişlidir? Gazete, dergi, kitap, sempozyum, panel, konferans, eylem, sinema, müzik, tiyatro, radyo, televizyon, internet vb. toplumsal çevrenin hayatını ne oranda belirliyor? Bu kitle iletişim araçlarından ne oranda istifa ediyoruz? Tebliğ faaliyetinde boşluk bırakmadan tüm mecraları/imkânları kullanmalıyız. Sosyal yönümüz kuvvetli olmalı, kurumsal iletişimi önemsemeliyiz. Bunu hem içe dönük iletişim olarak hem de dini farklılıklarımız olan insanlara yönelik olarak da iletişim kanallarımızı çoğaltmalıyız. **Bir olay veya durum karşısında insanlar ne düşündüğümüzü bizden öğrenmeli hızlı bilgilendirme yapabilmeliyiz.** Dijital çağda bir haberin yayılması çok kısa sürede olmaktadır. Bizim çalışmalarımızla alakalı duyurular, haberler bizim tarafımızdan en kısa sürede yapılmalıdır.

Basın açıklamalarımızı, eylemlerimizi tebliğ aracı olarak düşünerek hem mesajımızı, hem muhatap kitle olarak kamuoyunu gözetken 'eylemlilik biçimi' ile gerçekleştirmek zorundayız. Kimliğimize, mesajımıza zarar verecek eylem tipinden ve mesajlarından uzak durmalı, içinde yaşadığımız toplumun eylemliliklere bakışına da gözetken bir incelikle hikmetli olmasına özen göstermeliyiz. Burada her toplumun farklı özelliği olabilir. Bu konuda en doğru yaklaşımı o toplumun içindeki mücahit/gayret gösteren müslümanlar bilebilir.

Tebliğ ve davette gündem olmak, merak uyandırmak önemlidir. Nasıl ki Mekke'de Gizli davet döneminde bile İslam Mekke'nin en önemli gündem maddesi olmuştur. İnsanlar İslam'ı hem konuşuyor, hem tepki gösteriyor hem de merak duyuyorlarsa bizde İslam'ı insanların çeşitli vesilelerle gündemlerinde tutmalıyız. Bu süreci başkaları değil biz yönetebilmeliyiz. İşte tamda burada tivitiri da, facebook'uda basın yayın imkânlarını da maksimum düzeyde kullanmalıyız. Yazılı ve görsel basını önemseyelim. Küçük de olsa bizlerin yazılarını yayınladığımız çalışmalarımız olsun olabiliyorsa da ülkedeki en etkili medya kuruluşları/sosyal medya mecraları bizim olsun, bizler buralarda boy gösterelim. Yalnız burada büyük olmakla etkin olmak farklı şeylerdir. Birbirine karıştırmayalım. **Büyük olmak adına, reyting almak adına saygınlığımızdan/güvenilirliğimizden taviz vermeyelim.**

Bizi tanıyan insanlar kişi ve kurum olarak bizlerin yaşadığımız ülke için en güzelini istediğimizden, bizlerden -zulmedenler hariç- kimseye zarar gelmeyeceğinden emin olmalıdırlar. Yaşantımız, yayınlarımız bunu söylemeli buna şahitlik etmelidir.

Günümüzde başta medya aracılığı ile Müslümanlar arası farklılıklar dine dair kaos görüntüsü ile sunulmaktadır. Tebliğ ve tartışmada söylediklerimizin doğruluğu kadar söylediklerimizin neye hizmet ettiği yani sözün istikametinin/amacının doğruluğu daha çok önemlidir. "Bizde her söylediğin doğru olsun ama her doğru her yerde söylenmez. Hikmeti gözetmek lazım derler..."

Yine hatırlatalım **eğitim, yani insanı yetiştirme sosyal medyada, İnternet türü mecralarda olmaz. Bu mecralar meraklandırmak, dikkat çekmek, davette bulunmak, tepki vermek maksadıyla işlevsel olarak kullanılabilir.** Bizim inanç ve kültürümüzde insanın eğitilmesi. İnsan insana, göz hizasından, bizzat örnek olarak ve bir sosyal çevrede gerçekleştirilebilir.

Birbirini görmeden, sesini duymadan, aynı ortamda nefes alıp vermeden, hangi duygu ve düşünceyi kazandırabiliriz ki? İslami eğitim bir iman, sevgi, saygı, davranış eğitimidir. Bunda muhatabımızla birlikte vakit geçirmeyi, ona emek vermeyi/sarfetmeyi gerekirse sabretmeyi gerektirir. Bu eğitim faaliyeti bir uzmanlık uğraşısı olduğu gibi bir sohbetin doğallığında, hayatın akışı içerisinde doğru yapılanları takdir edip, yanlışları düzelterek yapılan ve bir ömür boyu sürmesi gereken tekamül/gelişim sürecidir. Burada da sadece bir öğretmen bir hoca değil birden fazla insandan beslenmek gerekir. Bu ilk öncelikli olarak aileden başlar, genişleyerek devam eder.

Tabi belli yaştan sonra yeni müslüman olan bir kimse için bu süreç farklı olacaktır. Bu kardeşlerimiz için onların kendilerine yakın bulunduğu bir arkadaşına daha çok iş düşmekle beraber eğitim işi asla sadece bir kişiye kalmamalıdır. Zaten sürekli tekrar ettiğimiz gibi o yeni müslüman kardeşimize bir arkadaş çevresi sağlayamazsak çok sıkıntı çekeriz.

Mübelliğ/davetçi müslüman ahlakına sahiptir. Dünyevi anlamda sahip olduklarını hem ihtiyaç sahipleriyle hem de yol arkadaşlarıyla bölüşmelidir. Sahip olmak duygusuyla hareket etmeyen, gerçek mülk sahibinin Allah (c) olduğunu hatırdan çıkarmayan, Rahman'ın rızasına uygun davranan,

tüketim köleliği ve israfa karşı paylaşma erdemliliğini ön plana çıkaran mütevazı davranış sahibi kimseler, insanların düşüncelerini ve davranışlarını değiştirmelerine daha fazla vesile olmaktadır.

"Kendilerine rızık olarak verdiklerimizden gizli ve açık infak etsinler." (İbrahim/31)

Mübelliğin davranışlarının ve eylemlerinin ecrini Allah'tan beklemesi, buna karşılık herhangi bir maddi beklenti ve menfaat talep etmemesi davetin temel prensiplerinden biridir.

Sizlerle aynı mekânda bulunmaktan mutlu olup onur duyduğum sevgili kardeşlerim; biz bu sunumumuzda İYİ BİR DAVETÇİ VE EĞİTİMCİNİN Özelliklerinin bir kısmını hatırlattık. Bizler "iyi" olmak zorundayız. Davette başarının ilk şartı bizlerin iyi müslüman ve davetçi olmasıdır ama başarı başka şartlarda gerekebilir. Başarı bizim elimizde olmayabilir.

Davet ve eğitim bir müslümanın bir meslek gibi uzman olması gereken, para kazandığı bir iş değildir. Eğitim ve davet her müslümanın kendisini dışarıda bırakmadan samimi duygularla, hayatın doğallığı içinde evinde, işyerinde, sokakta yapması gereken, hayatıyla da İslam'ın güzelliklerini temsil etmesi/yansıtmasını gerektiren bir durumdur.

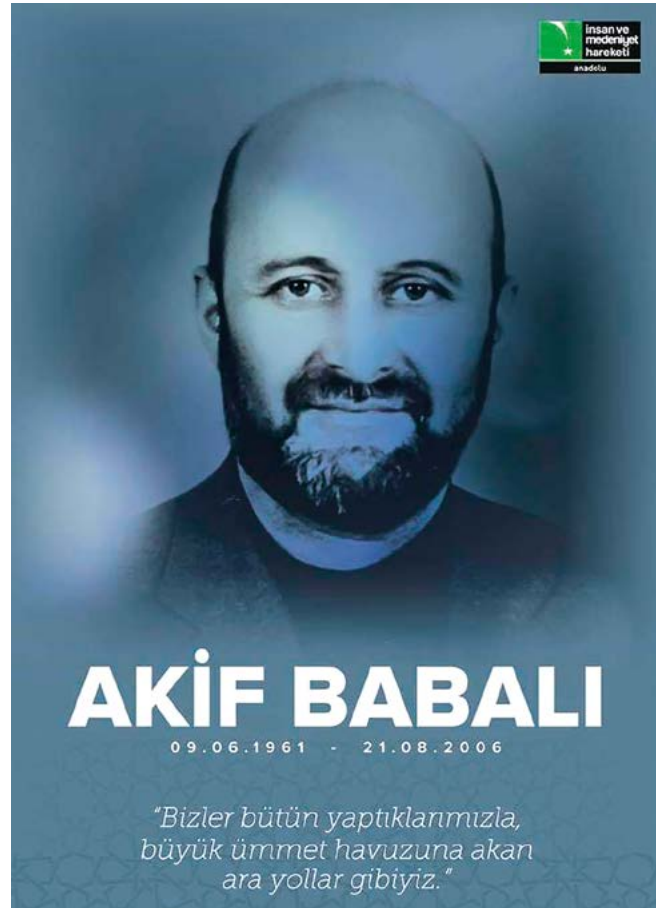
Ben Türkiyeli, mesleği de teknik öğretmen olan, Ümmete faydalı olmak için caba gösteren bir müslüman kardeşiniz olarak buraya gelen/katılan her bir kardeşimi saygı ve hürmetle selamlarım. Allahın selamı üzerinize olsun. Essalümü Aleyküm ve Rahmetullahi ve berakatih...

BİR BABA İNSAN: AKİF BABALI

▲ TAMER YILDIRIM

Kendisiyle ne zaman tanıştığımı hatırlamıyorum. Sık gördüğünüz veya görmek istediğiniz insanlarla ortaya çıkan ilişkilerde böyle bir nitelik vardır. Yakın akraba veya arkadaşlarınızın çoğunu ilk ne zaman gördüğünüzü hatırlayamazsınız. Hatırlamanıza gerek yoktur çünkü sürekli bir birlikteliğiniz vardır. Tıpkı içinde yaşadığınız yeri sürekli veya uzun süreli orada kalacağınızdan dolayı çok fazla araştırmamanız gibi. Bundandır İstanbul'da doğup büyüyen ve orta yaşlarına gelmiş olmasına rağmen Sultan Ahmet'i, Ayasofya'yı Topkapı Sarayını görmemiş olanların varlığı. Bir gün gideriz deyip oralara gidmeden bu diyardan gidenler çoktur.

1961'de İstanbul'da doğan Akif Babalı'yı tanımlamak için iç içe olduğu ve içselleştirdiği dolayısıyla ilave bir şeye ihtiyaç duymadığı şeyi tek kelimeyle özetleyebiliriz: Eğitim. Çünkü kendisiyle her karşılaştığımda bununla alakalı ya bir anısını anlatır ya izlediği bir olayın değerlendirmesini sunar veya o anda kendiliğinden gelişen bir olayda mevzunun kendisini uygulamalı olarak gösterirdi. Dolayısıyla adının gönül bağının bulunduğu bir okulun mescidine verilmesini en çok o hak etmektedir. Her ne kadar kendisi mimarlık eğitimi almış olmasına rağmen insanların içinde yaşadıkları yapılarla değil, insanların içlerinde bulundurdıkları kalplerinin yapılandırılmasıyla ilgilenmiştir.

Darbelere alışkın bir toplum olarak postmodern biçimini yaşadığımız 28 Şubat sürecinin ayak seslerinin duyulmaya başlandığı dönemlerde yatılı yaz kuran kursları dini bilincin kavranması noktasında oldukça işlevsel bir yere sahipti. Özellikle imam-hatip okullarının dışında kalan çocukların eğitiminde kurslar önemliydi. Gerçi İmam-Hatipler içinde durum çok farklı değildi. Akif Babalı da bu tür yerleri bilir ve imkân kabılince ziyaret etmeye çalışırdı. Kendisini uzun zamandır görmediğimden onu her zaman güleç olan yüzüyle benimde uğradığım bu yerde görünce sevindim. Fakat uzun süre kalamayacağını geçerken uğradığını söyleyince artık olduğunca konuşuruz diye düşünürken kendisi hemen izlediği bir izcilik programından hareketle öğrencilerin topluca hareket etmelerinin olumlu davranışları onlara kazandırmanın tekniklerini anlatmaya başladı. Hem onunla görüşme isteği hem içinde bulunulan ortam bir de onun anlatım tekniğiyle birleşince anlattıklarının hepsi bugün dinlemişim gibi aklımda kaldı. Olay şu; televizyondaki izcilik programı nelerin nasıl yapıldığıyla alakalı idi. İzcilik kamplarına çocuklarını gönderen veliler kampla ilgili olumlu kanaatlerini açıklıyorlardı. Kimisi benim çocuğum ıspanak yemezdi ama kamptan sonra yemeye başladı. Diğeri benim

çocuğum sofradan tabağını kaldırmazdı, şimdi kardeşlerinininkini bile kaldırıyor. Bir diğeri benim çocuğum odasını, yatağını toplamazdı ama artık düzenli bir hale geldi. Bu şekilde olumlu kanaatler daha sonra kamptaki hocalara sorulunca onlar bunları zorlamayla değil **topluluğun bir parçası olma şuuruyla** kazandırıldığını belirttiler. Yani izcilikte her on kişilik grup bir birliği ifade ediyordu. Her birliğinde puan tablosu vardı. Mesela o grupta bulunan biri o gün yemeğini yemezse veya yatağını toplamazsa bu onların puanın eksik olmasına ve diğerlerinin gerisinde kalmasına neden oluyordu. Akif Babalı da bu sistemin kurstaki çocuklar üzerinde de uygulanma ihtimalini anlattı. Bunun hem çocuğun olumlu ve kalıcı davranışlar geliştirmesinde hem de ailelerin olumlu kanaatlere sahip olmasında etkili olabileceğini belirtti. Toplamda 15 dakikadan fazla kalamadı ama kaldığı vakitte de orada bulunan bütün sorumlulara bunları anlatmaya ve uygulama konusunda dikkatli olmaları hususunda uyarıda bulundu.

Akif Babalının, ortaokul ve lise döneminde öğrenci evlerinde kalan arkadaşlarımızı yaz yaklaşımda olduğu bir dönemde ziyaretinde ben de oradaydım. Yine güleç çehresiyle bugün çok önemli olduğu belirtilen ama o dönemin neredeyse kendisini gösteremediği cami yaz kuran kurslarına bir anısını anlatarak dikkat çekti. Kendisi de öğrencilik yıllarında cami kuran kurslarında görev yaptığını anlattı. Tabi sadece kuran okumayı öğretmediği aynı zamanda çocukların ortamı sevmeleri için beraber futbol maçı yaptıklarını, piknikler düzenlediklerini de belirtti. En son gittikleri piknikte birde üzerinde "İstikballslam"ındır" yazan bir bez afiş hazırlattı ve pikniğin sonunda bütün çocuklar bu afişin arkasında durarak resim çektirdiler. Akif Babalı yakın bir zamanda bir sohbetten sonra tanımadığı bir gencin yanına gelip kendisinin tanıyıp tanımadığını sorduğunu ve tanımadığını söyleyince bu genç o yaz kuran kursunu anlatıp kendisini hatırlaması için İslam'ın İ'si olduğunu söyleyince bu durum çok hoşuna gitti ve bizlere de yaz kurslarına önem vermemizi bu gibi aktivitelerle öğrencilerin zihninde güzel izler bırakmamız gerektiği söyledi. Çünkü zihin ard alanında olanlar bir dönem dikkate alınmasa da daha sonrasında mutlaka ön plana çıkarlar ve insanın hayatını şekillendiren unsurlardan biri olurlar. Tıpkı imam-hatip yıllarında kaba tabirle serseri diye nitelendirilen zıpır çocukların, gençlerin ilerde istenen, arzulanan

davranışlara sahip kişiler haline gelmesi gibi. Tabi yine görüşme kısa sürdü.

Bir arkadaşımın bir gün Kadıköy'de işimiz vardı bu arada fırsat bu fırsat işyeri burada bulunan Akif Babalı abimize bir selam vermek amacıyla uğradık. Akif Babalı o dönemde fazla yaygın olmadığından bilgisayar da yazı yazılması ve çıktı anması gibi işlerle de uğraşıyordu. Bu selam verme esnasında da şöyle bir olaya şahit oldum: Görünüşünden muhafazakâr bir yapıda olmadığına anlaşıldığı bir üniversite öğrencisi ödevinin yazımından sonra almaya geldiğinde Akif Babalı adını, nerede okuduğunu, ne yaptığını ayaküstü sordu devamında öğrenci olduğundan normal ücretin daha altında bir ücret aldı. Öğrenci mütebessim bir çehreyle oradan ayrıldı. Akif Babalı yine bir şeyler anlatmak istedi. İnsanlarla tek sefer değil farklı zamanlarda karşılaşmak amacıyla ilişki kurulur. İsteseydi diğer pek çok işletmenin yaptığı gibi normal ücretlendirme ne ise onu alır, sanki bir daha mı gelecek şuuruyla tanışmaya kalkışmazdı. Yani yaptığı işi de yine insanlara anlatmak istediği olguların toplandığı bir hareket alanı haline getirmişti.

Akif Babalı ile sanırım en son bir arkadaşın düğününde görüşmüştük. Bana ne yaptığımı sorunca 28 Şubatın izlerinin devam ettiği bu dönemde işsiz olduğumu ve işsiz olduğumdan dolayı yüksek eğitime başladığımı söylediğimde bana o zaman için beddua gibi gelen bugün için ise dua makamında olan şu sözleri söylemişti. "İnşallah profesör oluncaya kadar iş bulamazsın". Güldüm ama bir yandan da içimden yok o kadar da sürmesin demiştim. Çok şükür şimdi o yolda yürüyorum lakin yürürken yolların sevilen dostlarla ayrılması insanı üzüyor. Fakat son görüşmemiz de yine bir şekilde eğitim üstüne oldu.

Onu tanıyan ama ondan şikâyetçi olan muhtemelen hiç kimse yoktur. En azından ben tanımıyorum. **Bazen canınız sıkkın olduğunda görsem, konuşsam dediğiniz insanlar vardır ve onlarla görüşünce olumsuz ruh halinden kurtulursunuz** ya Akif Babalı öyleydi işte. Her zaman güleç ve aydınlık bir yüz, asla ötekilemeyen, ötekileştirmeyen, itici olmayan bir üslup, işleri kolaylaştıran, sevdiren, kendine çeken bir tavır. Rabbimin işinden elbette sual olunmaz. Ama 2006 yılında dönüş yurduna giden Akif abi sanki erken gitti. İnsanlar senden razıydı, ruhun şad mekânın cennet, ulaştığın uğruna yaşadığın Allah'ın rızası olsun.

İLME ADANAN ÖMÜR: ÖMER NASUHI BİLMEN

DR. AHMET EKŞİ

Son devir İslam âlimlerinden Ömer Nasuhi Bilmen, 1884'te Erzurum'un Salasar köyünde doğdu. Küçük yaşta babası Hacı Ahmet Efendinin vefatı üzerine Erzurum Ahmediyye Medresesi hocalarından olan amcası Abdürrezzak Efendinin himayesinde yetişti. Amcasından ve Erzurum müftüsü Narmanlı Hüseyin Efendi'den ders okudu. İki hocasının ölümü üzerine İstanbul'a gitti ve Fatih'te Tokatlı Şâkir Efendi'nin derslerine devam edip icazet (diploma) aldı. Aynı yıl hukuk tahsiline başladı ve birincilikle mezun oldu. Henüz 29 yaşındayken gerekli bütün imtihanları vererek hocalık (profesörlük) diploması aldı. Hocalığının yanında değişik devlet hizmetlerinde bulundu. 1943'te İstanbul Müftülüğü'ne getirildi. 1960'ta Diyanet İşleri Başkanlığı'na tayin edildi. Henüz bir yılını doldurmadan 1961'de emekliye ayrıldı.(2)

On ay gibi kısa bir süre Diyanet İşleri başkanlığı yaparak emekliye ayrılan Ömer Nasuhi Bilmen İslam ilmi ve fıkıhı açısından bereketli bir ömrün ardından 12 Ekim 1971'de İstanbul'da vefat etmiş ve Edirnekapı Sakızağacı Şehitliğine defnedilmiştir.(3)

Aslında Diyanet İşleri başkanlığından on ay gibi çok kısa bir süre içinde ayrılmasının gerçek sebebi, o günkü yönetimin Türkçe ezan ve benzeri konularda Ömer Nasuhi Bilmen'i kendi politik amaçlarına alet etmeye kalkışmasıdır. Çünkü Bilmen de kendinden önceki İslam âlimleri gibi dinî meseleler söz konusu olunca asla taviz vermeyen bir yapıya sahipti. Nitekim 1960'lı yıllarda dinde reform yapılmasını savunanlara, "Bozulmayan bir dindereformmu olur?" diyerek cevap vermiştir.(4) Diğer taraftan dönemin Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'in "Milletimiz isterse Kur'an'ı da Türkçe okur." sözlerine şiddetle karşı çıkar. Yakın çevresindekilere de **"Bunlar her şeye el uzatmaya başladılar. Bu durumda başkanlıktan ayrılma zamanım geldi"** diyerek kısa süre sonra emekliye ayrılmıştır.(5)

Uzun süren memuriyet hayatı boyunca öğretmenlik de yapan Ömer Nasuhi Bilmen, Darüşşafaka Lisesi'nde yirmi yıla yakın bir süre Ahlak ve Yurttaşlık dersi okuttu. İstanbul İmam Hatip

Okulunda ve Yüksek İslam Enstitüsünde Usul-i Fıkıh ve Kelam dersleri verdi.(6) Öğretmenlik hayatı boyunca hiçbir öğrenciyi derslerinden bırakmayan Ömer Nasuhi Bilmen öğrencileri arasında **"Şeker Muallim"** adıyla ünlenmiştir.(7) Öğrencilerine karşı her zaman büyük bir tevazu ve hoşgörü dairesinde hareket eden Ömer Nasuhi Bilmen'e niçin bu kadar müsamahakâr davrandığı sorulduğunda, **"Evladım, Anadolu'nun Allah diyen insana ihtiyacı var."** diyerek cevap vermiştir.

Ömer Nasuhi Bilmen'in İstanbul Müftülüğü ve Diyanet İşleri Reisliği dönemi dini müesseseler açısından oldukça sıkıntılı dönemlerdir. Örneğin **1948 yılında İstanbul Cumhuriyet Savcılığı'ndan gönderilen bir yazıda, içerisinde "Yiğit ancak Hz. Ali'dir. Kılıç da ancak Zulfikar adındaki kılıçtır." yazılı deve motifli resmin irticai bir nitelik taşıyıp taşımadığı sorulmaktadır.** Bu durum insanların evlerine astıkları resimlerin dahi takibata uğradığını göstermesi açısından oldukça manidardır.(8)

Bir ara ramazanın birinci günü Ramazan ayının önemini anlatan bir vaazında **"Müslümanlar bu ayda oruç tutmalıdır"** dediği için dönemin valisi tarafından **"Müftü bu işlere ne karışıyorsun"** diyerek uyarılması(9), kravat takmaması, başı açık oturmaması ve dini telakkilere aşırı bağlılığı gibi sebeplerle sık sık şikâyetlere maruz kalmıştır. Ayrıca İstanbul Müftülüğü görevinde bulunduğu dönemde **Kur'an-ı Kerim'in kese kâğıdı** olarak kullanıldığı ile ilgili bir takım şikâyetlerin kendisine iletilmesi üzerine çok üzülmüş hemen duruma müdahale ederek bu rezil tutum ve davranışların giderilmesini sağlamıştır.(10)

Ömer Nasuhi Bilmen İstanbul müftülüğüne tayin edildiği tarihten itibaren vefat edinceye kadar gerek ilmî ve ahlâkî otoritesi, gerekse samimi dindarlığı ve tevazuu ile dinî konularda Türkiye'de Müslüman halkın başlıca güven kaynağı olmuştur. Vefatından sonra gazetelerde çıkan yazılarda bir ilim güneşinin battığı ifade edilmiştir. Çünkü o "Hiçbir şey yapmamış olsaydı bile şu fânî dünyada, geçirdiği 85 yıl içinde sadece 'Büyük İslâm İlmihali'ni vermekle yetinse idi 'Büyük Âlim' olması için yeterli idi.'"(11)

İnanç esaslarının açıklaması ile başlayan Büyük İslâm İlmihali'nde, ibadetle ilgili konulara geniş yer verilmiş, yeme, içme, giyim ve alışverişle ilgili dinî hükümler açıklanmıştır. Eserin son kısmı İslâm ahlâkına ve Siyere ayrılmıştır. Şimdiye kadar 2.5 milyonun üstünde basılarak erişilmesi güç bir rekor kırmış bulunan eser, Türkiye'de uzun yıllar

ihmal edilen halkın dinî bilgilerle ilgili ihtiyacının giderilmesinde önemli bir boşluğu doldurmuştur. (12)

Hayatında pek çok sıkıntıyla karşılaşmasına rağmen İslam'ın kendine bahsettiği izzet, şeref ve onurdan asla taviz vermemiştir. Bulunduğu makamlarda temsil ettiği dinin izzetine, şerefine ve yüceliğine zarar verecek tutum ve davranışlardan kaçınmıştır. Ömer Nasuhi Bilmen'in bu tavrını yansıtan bir hatırasını Emin Saraç Hoca şöyle nakletmektedir: "Ömer Nasuhi Bilmen İstanbul Müftüsü, Fahrettin Kerim Gökay da İstanbul Valisi'dir. Vali Bey bir gün müftüye telefon ediyor. Diyor ki,

-Efendi hazretleri, Fener Rum Patriğine bir nezaket ziyaretinde bulunsanız iyi olur.

Ömer Nasuhi Efendi şöyle cevap verir:

-O bizim kapımıza gelmekle sorumludur. Ben onun kapısına gidemem. O bizim kapımızın zimmisidir. Dolayısıyla o gelmelidir.

Aradan bir süre geçtikten sonra vali Gökay tekrar arıyor:

- Patrik bizi ziyarete gelecek. Siz de teşrif etseniz de bir görüşme gerçekleşse.

Ömer Nasuhi Efendi,

-İstanbul valisi olarak zat-ı alinizi ziyarete gelirim.

Vali,

-Hayhay, efendim, tabii ki gelebilirsiniz, diyor.

Nihayet görüşme zamanı geldiğinde Fikri Efendi'yi de yanına alarak valiliğe gidiyor. Valilikteki görevlilere;

-Patrik geldi mi? diyor.

-Hayır, gelmedi.' diyorlar.

-Öyleyse beni şu kenardaki odalardan birine alın. Patrik geldikten sonra bana haber edersiniz diyor. Patrik gelince kendisine haber veriliyor. Patrik içeri girip oturduktan sonra Ömer Nasuhi Efendi içeri giriyor. Patrik ayağa kalkmak mecburiyetinde kalıyor. Patrikten önce girmesi durumunda bir Müslüman müftü olarak patriğin önünde ayağa kalkma durumuna düşmemek için böyle yapıyor.

Bir gayri müslimin ayağına gitmektense istifayı göze alan Ömer Nasuhi Bilmen, böylece İslam'ın izzetini korumuş, bir gayri Müslime ayağa kalkmamış ve onu kendisi için ayağa kaldırmış oluyordu."(13)

İlmine, dinî ve hukukî dehasının derinliğine rağmen tevazuu onu bir kat daha yüceltmıştır. En kolay meseleye dahi kitaba bakmadan ve soru sahibi yanında ise ona da göstermeden fetva vermemiştir. Fetvalarında hata etmemek için her ân Allah'a niyazda bulunmuştur. Kendisine her gün mektupla gelen sorulara zaman ayırıp cevap vermiştir. Sorulara verdiği cevabı, önce soru sahibinin mektubunun bir kenarına yazmış, daha sonra onu temize çekip mektubun geldiği adrese göndermiştir. Gelen soruları ve onlara verdiği cevapları da ömrü boyunca saklamıştır. Bir bardak suyunu en yakınlarından dahi istememiş, insanlara zahmet vermekten âdeta kaçınmıştır.(14)

Okumaya ve yazmaya kendini adanmış bir kimse olan Ömer Nasuhi, dört yaşında okumaya başladığı Kur'an-ı Kerim'e âdeta âşıktı. Hayatının son gününe dek her gün aksatmadan Kur'an okudu. Her gün okuduğu bir cüz Kur'an-ı Kerim'ini bitirince, kendini okumaya yazmaya verirdi. Cehennemden bahseden ayetleri okuduğunda gözlerinden yaşlar akar, Allah'a olan bağlılığı ve korkusundan vücudu tir tir titirdi.(15)

Okumayı, yazmayı çok seven Ömer Nasuhi Bilmen, insanlarla sohbet etmekten de o nispette zevk alırdı. Misafiri çok sever, hiçbir gün evinde ziyaretçisi eksik olmazdı. Kendisine en ters gelen konularda dahi karşısındakini sabırla, sonuna kadar dinler ve en yumuşak şekilde onu iknaya ve doğru yolu göstermeye çalışırdı. Yürümeyi, camileri dolaşmayı ve kabristanları ziyaret etmeyi çok severdi. Kabristanların eskiden şehir içinde yapılmasının nedenini, insanlara ölümü hatırlatmak olarak açıklar dolayısıyla mezarların şehir dışına çıkarılmasına çok üzülürdü.(16)

İslam hukuku hocalarından **Hayrettin Karaman**, "**Bir Varmış Bir Yokmuş**" adlı hayatını ve hatıralarını anlatmış olduğu kitabında bu konu ile ilgili olarak Bilmen ile bir hatırasını bizlere şöyle aktarmıştır:

"Ben hocamızı, daha İmam-Hatip öğrencisi iken İstanbul'a yaptığımız gezide ziyaret etmiş ve tanışma şerefine ermiştim. Süleymaniye'deki Müftülük binasında makam odasında beni kabul buyurmuş, sorularımı cevaplandırmış, çay ikram etmişti. Daha o zaman nazik, mütevazı, ilme değer

veren, prensiplerine bağlı, iddiasız bir insan olduğu kanaatine varmıştım."(17)

Ömer Nasuhi Bilmen, bir âlim olmanın yanı sıra aynı zamanda bir nezaket, vakar ve tevazu timsalidir. Bu nedenle hem yaşarken hem de vefatından sonra Türkiye'deki Müslüman halkın başlıca güven kaynağı olmuştur.

KAYNAKLAR

- 1) Ahmet Selim Bilmen, Ömer Nasuhi Bilmen, Bilmen Basımevi, İstanbul, 1975, s. 95.
- 2) Ayhan Işık, "İlme Adanan Ömür: Ömer Nasuhi Bilmen", Din ve Hayat: İstanbul Müftülüğü Dergisi, Sayı: 24, Şubat, 2015, s. 56.
- 3) Rahmi Yaran, "Ömer Nasuhi Bilmen", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (TDV), Cilt: 6; s. 162.
- 4) Yaran, s. 162.
- 5) <http://rihledergisi.com.tr/wp-content/uploads/2014/12/sayi8-mulakat.pdf> (Erişim: 21.03.2016).
- 6) Yaran, s. 162.
- 7) Davut Ayduz, "Ömer Nasuhi Bilmen", Yıl: 23 Sayı: 88 Nisan-Mayıs-Haziran 2010, (Erişim: 21.03.2016).
- 8) Işık, 58.
- 9) Selim Bilmen, s. 95-96.
- 10) Işık, 58.
- 11) Ayduz, a.g.m.
- 12) Yaran, s. 163.
- 13) <http://rihledergisi.com.tr/wp-content/uploads/2014/12/sayi8-mulakat.pdf> (21.03.2016).
- 14) Ayduz, a.g.m.
- 15) Ayduz, a.g.m.
- 16) Selim Bilmen, s. 93.
- 17) Hayrettin Karaman, Bir Varmış Bir Yokmuş, Hayatım ve Hatıralar I, İz Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul, 2009, s. 316-317.

